

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2022. november 24.
(OR. en)

15076/22

SOC 640
EMPL 441
ECOFIN 1188
EDUC 399

JAVASLAT

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2022. november 22.
Címzett:	Thérèse BLANCHET, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2022) 783 final
Tárgy:	EGYÜTTES FOGLALKOZTATÁSI JELENTÉSRE IRÁNYULÓ JAVASLAT A BIZOTTSÁG ÉS A TANÁCS RÉSZÉRŐL

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a COM(2022) 783 final számú dokumentumot.

Melléklet: COM(2022) 783 final

Strasbourg, 2022.11.22.
COM(2022) 783 final

**EGYÜTTES FOGLALKOZTATÁSI JELENTÉSRE IRÁNYULÓ JAVASLAT
A BIZOTTSÁG ÉS A TANÁCS RÉSZÉRŐL**

Tartalomjegyzék

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK	1
1. FEJEZET: AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS SZOCIÁLIS TENDENCIÁINAK ÁTTEKINTÉSE, A KIEMELT CÉLOK ÉS A SZOCIÁLIS EREDMÉNYTÁBLA RÖVID ÁTTEKINTÉSE	25
1.1 Munkaerőpiaci trendek	25
1.2. Társadalmi tendenciák	29
1.3. 2030-ra vonatkozó uniós kiemelt és nemzeti célok.....	33
1.4. A kihívások áttekintése a szociális eredménytábla alapján.....	39
2. FEJEZET: FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI	47
2.1. 5. iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése	47
2.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása	71
2.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának javítása	116
2.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem	147

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az Európai Bizottság és a Tanács együttes foglalkoztatási jelentése az EUMSZ 148. cikkével összhangban nyomon követi az Unión belüli foglalkoztatási helyzetet és a foglalkoztatási iránymutatások végrehajtását. A jelentés éves áttekintést nyújt az Unióban bekövetkezett főbb foglalkoztatási és szociális fejleményekről, valamint a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokkal¹ összhangban hozott közelmúltbeli szakpolitikai intézkedésekről. A jelentés a szakpolitikai fellépést igénylő, legfontosabb kapcsolódó prioritási területeket is meghatározza. A Bizottság javaslata alapján és a Tanács illetékes tanácsadó bizottságaiban folytatott eszmecsereket követően a végleges szöveget a Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO) fogadja el. A jelentésben azonosított kihívások kezelése hozzá fog járulni a felfelé irányuló társadalmi konvergencia megvalósításához, erősíteni fogja az Unió méltányos, zöld és digitális átállásra irányuló törekvését, és hozzá fog járulni a demográfiai változások kezeléséhez, valamint a fenntartható fejlődési célok eléréséhez.

A 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés – az EU vezetői által a portói szociális csúcstalálkozón üdvözölt 2021. márciusi cselekvési terv – nagy hangsúlyt helyez a szociális jogok európai pillérének megvalósítására. A jelentés jelen kiadása folytatja a pillér alapelvei végrehajtásának megerősített nyomon követését az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, a méltányos munkafeltételek, valamint a szociális védelem és befogadás területén. Ez elsősorban az e területek legfontosabb kihívásait ismertető tematikus háttérmagyarázatok segítségével történik, figyelembe véve a társadalmi-gazdasági kilátásokat és a legújabb szakpolitikai kezdeményezéseket. A jelentés magában foglalja a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött, az uniós vezetők által Portóban és az Európai Tanács 2021. júniusi ülésén üdvözölt kiemelt uniós célokat. Kiterjed továbbá a tagállamok által előterjesztett, a Bizottság szolgálataival folytatott kétoldalú megbeszéléseket, valamint a Foglalkoztatási Bizottsággal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal folytatott többoldalú felülvizsgálatokat követően az EPSCO Tanács 2022. júniusi ülésén előterjesztett és megvitatott nemzeti célokra is. A jelentés emellett magában foglalja az egyenlőségközpontú Unió stratégiáinak² célkitűzéseit, és kitér az egyenlőtlenségek által érintett csoportok előtt álló kihívásokra.

A tagállamok által 2030-ra vonatkozóan előterjesztett nemzeti célok összesített uniós szinten nagyobb szabású törekvéseket fejeznek ki, ami a következő évtizedben várhatóan előmozdítja a társadalmi felzárkózást az Unióban. A nemzeti foglalkoztatási célok együttesen 0,5 százalékponttal meghaladják a vonatkozó kiemelt uniós cél legalább 78 %-os célkitűzését. Ugyanakkor a tagállamok együttesen kötelezettséget vállaltak arra, hogy 600 000 fővel többet emelnek ki a szegénységből, mint amennyit a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számának csökkentését célzó uniós cél (legalább 15 millió fő) előír³. A készségekre vonatkozó nemzeti célokat különböző ambíciószinteken határozták meg, összhangban azzal, hogy hozzá kell járulni ahhoz a 2030-

¹ A foglalkoztatáspolitikai iránymutatások legutóbbi frissítését az Európai Unió Tanácsa 2021 októberében fogadta el (HL L 379., 2021.10.26., 1. o.).

² A 2020–2025-ös időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia; a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó, rasszizmus elleni uniós cselekvési terv; a 2020–2030-as időszakra vonatkozó, a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer; az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia, valamint a 2021–2030-as időszakra vonatkozó, fogyatékkal élő személyek jogairól szóló stratégia.

³ Németországot, Dániát és Máltát nem számítva, amelyek nemzeti céljaikat a kiemelt uniós cél meghatározásához használt, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számától eltérő mutatók alkalmazásával határozták meg.

ra kitűzött kiemelt uniós célhoz, amely azt irányozza elő, hogy 2030-ra a felnőttek legalább 60 %-a vegyen részt a tanulásban minden évben, ami összesen 57,6 %-os kötelezettségvállalást jelent. A 2030-ra kitűzött nemzeti célok kulcsfontosságú szerepet fognak játszani a társadalmi felzárkózásra irányuló szakpolitikai intézkedések előmozdításában.

A tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveiben előirányzott reformok és beruházások – a kohéziós politikai alapokkal együtt – elő fogják mozdítani a méltányos, inkluzív és fenntartható helyreállítást. Az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Igazságos Átmenet Alap által a 2021 és 2027 közötti időszakban nyújtott támogatáson felül a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz előmozdítja az Unió gazdasági, társadalmi és területi kohézióját azáltal, hogy releváns reformok és beruházások révén javítja a tagállamok rezilienciáját, válsághelyzetekre való felkészültségét, alkalmazkodási képességét és növekedési potenciálját, valamint előmozdítja a magas színvonalú munkahelyteremtést. Az Eszköz ily módon hozzájárul a szociális jogok európai pillérének megvalósításához is, különös tekintettel az országspecifikus ajánlásokban meghatározott kihívások kezelésére⁴. E tekintetben az Eszköz hatályát meghatározó hat pillér közül négy releváns, mégpedig a következők: i. intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés; ii. társadalmi és területi kohézió; iii. egészségügy, valamint gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia, továbbá iv. a következő generációra, a gyermekekre és a fiatalokra vonatkozó szakpolitikák. A Bizottság eddig több mint 137 milliárd EUR-t folyósított az eszköz keretében vissza nem térítendő támogatások és hitelek, valamint előfinanszírozás formájában⁵. November 15-ig a szociális kategóriákhoz rendelt összesen 357 mérföldkőből és célból 106-ot (azaz mintegy 30 %-ot) teljesítettek⁶. A tagállamok által eddig teljesített mérföldkövek és célok 30 %-a a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz fent említett négy pilléréhez kapcsolódik. A szakpolitikai válasz részeként az együttes foglalkoztatási jelentés uniós finanszírozási források – többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Igazságos Átmenet Alap – által támogatott különféle intézkedéseket is tartalmaz. Mindez támogatni fogja a növekedést és a foglalkoztatási kilátásokat, valamint a társadalmi és gazdasági kohéziót és rezilienciát az Unióban.

A 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő elemzést a szociális eredménytábla is alátámasztja. A Bizottság a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló, 2021. márciusi cselekvési terv keretében javaslatot tett a szociális eredménytábla felülvizsgálatára azzal a céllal, hogy az EPSCO Tanács által 2021 júniusában jóváhagyott, felülvizsgált kiemelt mutatók segítségével jobban nyomon lehessen követni a szociális jogok európai pillérének alapelveit. Ezek olyan fontos politikai tényezőkre vonatkozó új mutatókat foglalnak magukban, mint például a felnőttkori tanulás⁷, a fogyatékkal élő személyek munkaerőpiaci integrációja, a gyermekeket érintő szegénység vagy társadalmi kirekesztettség, valamint a lakásköltség-túlterheltségi arány. A felülvizsgált kiemelt mutatók lehetővé teszik az EU-ban és a tagállamokban felmerülő legfontosabb foglalkoztatási, készségfejlesztési és társadalmi kihívások pontosabb

⁴ A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló (EU) 2021/241 rendelet (HL L 57., 2021.2.18., 17. o.) 4. cikke.

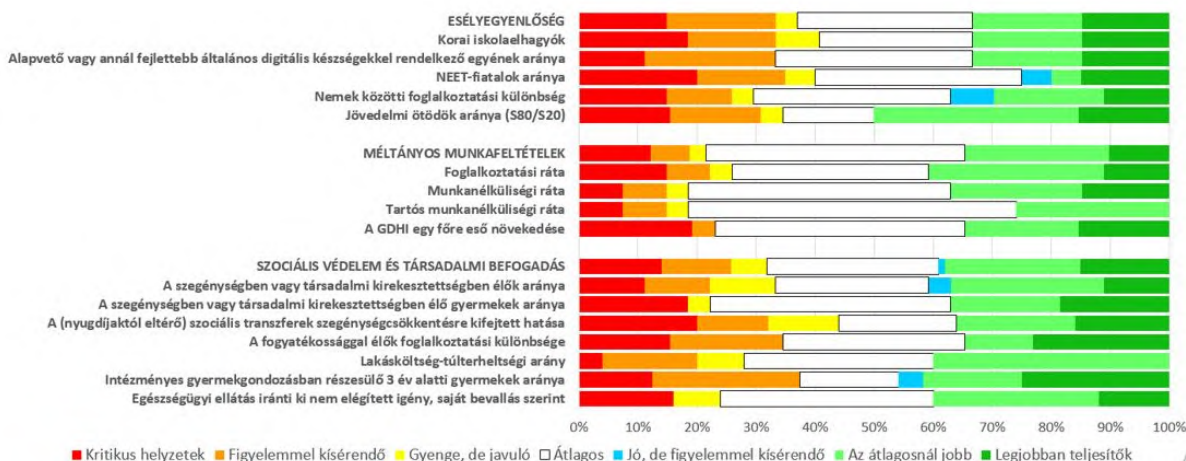
⁵ 2022. november 15-től.

⁶ A szociális kategóriák meghatározása és alkalmazása a Bizottság által az (EU) 2021/2105 felhatalmazáson alapuló rendeletben, az Európai Parlamenttel és a tagállamokkal folytatott konzultációt követően elfogadott módszertan alapján történik.

⁷ A szociális eredménytábla felnőttkori tanulásra vonatkozó kiemelt mutatójára vonatkozó adatok 2023-ban fognak először rendelkezésre állni.

meghatározását, valamint a társadalmi felzárkózás szorosabb nyomon követését, amint azt az alábbi ábra mutatja. A cseh elnökség megbízását követően ad hoc munkacsoport jött létre, hogy az európai szemeszter keretében megvitassa a társadalmi felzárkózás lehetséges továbbfejlesztett értékelési keretét, amely munkájáról beszámol az EPSCO Tanács tanácsadó bizottságainak.

Az uniós tagállamokban felmerülő foglalkoztatási, készségfejlesztési és társadalmi kihívások a szociális eredménytábla kiemelt mutatói szerinti bontásban

Megjegyzések: 1. a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkozó mutatóhoz kapcsolódó adatok még nem állnak rendelkezésre; 2. néhány ország esetében egyes mutatókhoz hiányoznak az adatok – lásd az 1.4. szakasz 1.4.1. táblázatához fűzött megjegyzést. Az összes mutatóhoz tartozó jelmagyarázatokat a mellékletek ismertetik.

A 2021. évi és 2022 első felét jellemző erőteljes fellendülést követően az uniós munkaerőpiacok az Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborújának hatásaival és az erős inflációs nyomással kapcsolatos bizonytalanságokkal néznek szembe. Az uniós munkaerőpiacok 2021-ben, a Covid19-világjárványt és a járvány megfékezésére irányuló szükséges intézkedések megszüntetését követően jól teljesítettek. A piacok teljesítménye 2022 első felében tovább javult, amikor is a foglalkoztatási ráta rekordmagasságot ért el (az EU-ban 74,8 %, az euróövezetben pedig 74,3 % volt 2022 II. negyedévében, ami 1,6 százalékponttal, illetve 1,4 százalékponttal haladta meg a válság előtti szintet). 2022 szeptemberében az uniós munkanélküliségi ráta rekordalacsony, 6 %-os (az euróövezetben pedig 6,6 %-os) szintre csökkent az egy évvel korábbi 6,7 %-ról, illetve 7,3 %-ról. Ugyanakkor a NEET-fiatalok aránya az EU-ban egy évvel ezelőtti 13,3 %-ról 11,7 %-ra, míg az ifjúsági munkanélküliség 17,5 %-ról 14,4 %-ra csökkent. A tartós munkanélküliségi ráta 2021-ben kismértékben nőtt. Ugyanakkor 2021 közepe óta az infláció történelmi csúcspontokig emelkedett, ami jelentős hatást gyakorolt a háztartások vásárlóerejére és a vállalkozások jövedelmezőségére. A 2022. és 2023. évi gazdasági növekedést az Európai Bizottság legfrissebb előrejelzései lefelé módosították, a kilátásokat pedig jelentősen befolyásolta Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborúja. Az előrejelzések alapján az EU-ban a foglalkoztatás 2022-ben 1,7 %-kal nő, 2023-ban stagnálni fog, 2024-ben pedig mérsékelten, 0,4 %-kal emelkedik majd. Rendkívüli szakpolitikai beavatkozásokra került sor uniós és tagállami szinten a jelenlegi energiaválságra való reagálás jegyében (további részletek a 2.4. szakaszban találhatók). Ami a jövőt illeti, a jelenlegi energiaválság hatékony gazdasági, foglalkoztatási és szociálpolitikai koordinációt tesz szükségessé, amely előmozdítja az inkluzív, munkahelyteremtő és fenntartható növekedést, és védi a kiszolgáltatott helyzetben levőket.

A munkaerőpiaci eredmények továbbra is jelentősek, bár Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja miatt nőtt a bizonytalanság

74,8 %-os

**foglalkoztatási
ráta 2022**

II. negyedévében
(2 százalékponttal
magasabb, mint egy
évvvel korábban)

79,4 %-os

**aktivitási ráta (a
20–64 év
közöttiek
esetében) 2022**

II. negyedévében
(1,1 százalékponttal
magasabb, mint egy
évvvel korábban)

6,1 %-os

**munkanélküliség
i ráta 2022**

II. negyedévében
(1,2 százalékponttal
magasabb, mint
2021

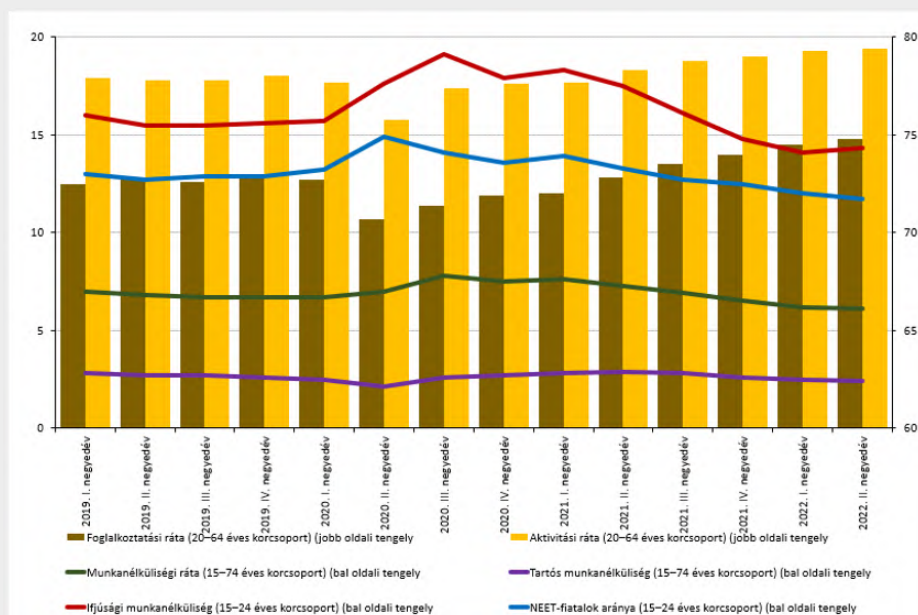
II. negyedévében)

14,3 %-os

**ifjúsági
munkanélküliség
i ráta (a 15–24**

**év közöttiek
esetében), 3,2
százalékponttal
alacsonyabb, mint
egy évvvel korábban**

Fő munkaerőpiaci mutatók az EU-27 tagállamaiban (% , negyedéves)

Forrás: Eurostat adatbázis [[lfisi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] és [[lfisi_neet_q](#)]. Szezonálisan, nem pedig naptárilag kiigazított adatok

A munkaerő- és szakemberhiány több uniós országban meghaladta a világjárvány előtti szintet, ami rávilágít az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák, valamint különösen a továbbképzés és az átképzés megerősítésének fontosságára. A gyors gazdasági fellendüléssel párhuzamosan 2021-ben hamar újra megjelent a munkaerőhiány, különösen bizonyos ágazatokban és szakmákban. A munkaerőhiány 2021 végére az ipar, a szolgáltatások és az építőipar területén számos országban elérte vagy meghaladta a világjárvány előtti szintet. Azok a fő foglalkozáscsoportok, amelyek 2021-ben hiányról számoltak be az EU-ban, az egészségügyhöz és a tartós ápolás-gondozáshoz, a szoftverekhez, az építőiparhoz és a mérnöki szakmákhoz kapcsolódtak. A zöld átálláshoz kapcsolódó egyes ágazatokban szintén megfigyelhető a szakképzett munkaerő hiánya, és ez várhatóan növekedni fog az energetikai átmenetnek az energiapiacok Oroszország általi manipulációja által kiváltott felgyorsulásával. A szakemberhiány – többek között a digitális készségek terén – egyes oktatási és képzési rendszerek elégtelen minőségének és hatékonyságának következménye is. Az olyan általánosabb tényezők, mint a munkafeltételek, a jövedelem, valamint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, szintén hatással vannak a munkaerő- és készségkínálatra. Emellett a népesség előregedése csökkenti a rendelkezésre álló munkaerőt Európában. A nők és az alulreprezentált csoportok munkaerőpiaci befogadását,

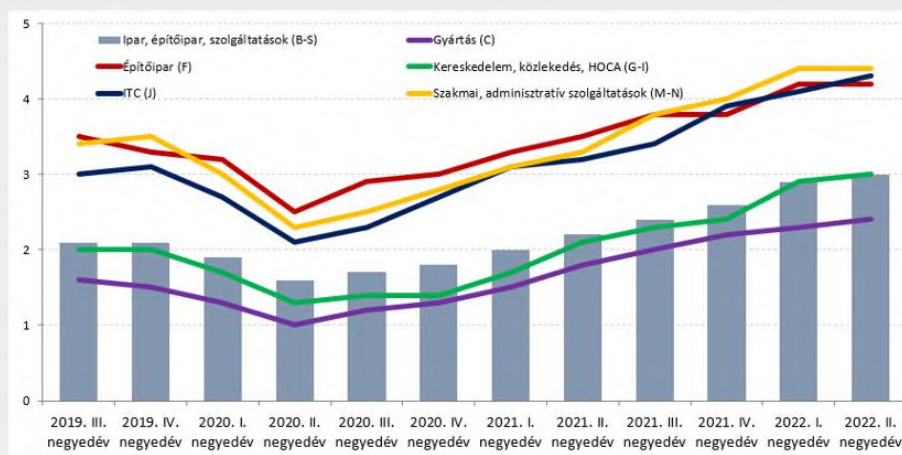
valamint a továbbképzést és az átképzést elősegítő hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedések a legfontosabb szakpolitikai intézkedések közé tartoznak ezen a téren. A folyamatban lévő ipari szerkezetátalakítási folyamat fényében különösen fontos a munkahelyváltásokhoz nyújtott támogatás, a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról (EASE) szóló bizottsági ajánlásban foglaltak szerint. A készségigény-előrejelzés megerősítése ugyancsak elengedhetetlen az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák, valamint az oktatás és képzés megfelelő megtervezéséhez és biztosításához.

A Covid19-világjárvány kitörése óta nőtt a munkaerőhiány

A betöltetlen álláshelyek aránya meghaladja a 4 %-ot a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek, az információ és kommunikáció, valamint az építőipar területén 2022 eleje óta

A betöltetlen álláshelyek aránya 2022 eleje óta megduplázódott a kulcsfontosságú ágazatokban

A betöltetlen álláshelyek aránya az EU-ban gazdasági tevékenység szerint (% , negyedéves adatok)

Megjegyzés: NACE 2 tevékenységek, B-S (Ipar, építőipar és szolgáltatások – kivéve a háztartás tevékenységeit munkaadói és területen kívüli szervezetek és szövetkezetek tevékenységét), C (feldolgozóipar), F (építőipar), G-I (nagy- és kiskereskedelem, szállítás és raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás), J (információ és kommunikáció), M-N (szakmai, tudományos és műszaki tevékenység). Forrás: Eurostat [\[teilm310\]](#)

A jelenlegi magas infláció mellett a bérmegállapítási mechanizmusoknak továbbra is tükrözniük kell a társadalmi-gazdasági feltételeket, hogy megőrizzük a munkahelyeket és a versenyképességet, és mérsékeljük a vásárlóerő csökkenését, különösen az alacsony keresetűek esetében. Az Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háború miatt 2021 első felét követően és 2022-ben tovább gyorsuló infláció a reálbérek csökkenéséhez vezetett, különösen az alacsony bérezésűek körében. Ehhez olyan megfelelő bértárgyalásra van szükség, amely mérsékli a vásárlóerő csökkenését és csökkenti a növekvő szegénység kockázatát (beleértve az energiaszegénységet is), ugyanakkor továbbra is összhangban van a magas infláció kezelésének általános célkitűzésével. A jelenlegi makrogazdasági környezetben a jövedelemeloszlás alapján lévő bérek emelése várhatóan nem növelik az indokolatlan inflációs nyomást, és nem befolyásolják a versenyképességet. A kollektív tárgyalások kiemelkedő szerepet játszanak a jelenlegi helyzetben a kiegyensúlyozott bérmegállapítási eredmények elérésében, tiszteletben tartva a szociális partnerek szerepét és igazodva a tagállamokban elterjedt bérmegállapítási gyakorlatokhoz, figyelembe véve továbbá az egyes vállalatok és ágazatok, valamint a munkavállalók által tapasztalt sajátos költségnyomást is. A foglalkoztatás előmozdítása és a vásárlóerő megőrzése érdekében

számos tagállamban maradtak még lehetőségek az alacsony és közepes jövedelműek adóékeinek csökkentésére.

A megfelelő minimálbérek hozzájárulhatnak az alacsony bérezésűek vásárlóerejének megőrzéséhez és a dolgozói szegénység növekedésének megelőzéséhez, miközben fenntartják a keresletet és erősítik a munkavállalás ösztönzőit. Számos munkavállalót nem véd megfelelő minimálbér az EU-ban. Összességében az alkalmazottak közel egytizedét fenyegeti a szegénység. Emellett a minimálbérek reálértéken szinte minden tagállamban csökkentek. Az utóbbi időben bekövetkezett jelentős áremelkedések hatásainak mérséklése különösen fontos az alacsony bérezésűek esetében, akiket a legnagyobb mértékben érintenek a magas energia- és élelmiszerárak. A megfelelő minimálbérekről szóló irányelv egyértelmű szabályokat tartalmazó keretet hoz létre a jogszabályban meghatározott minimálbérek megfelelőségének javítására azokban a tagállamokban, ahol vannak ilyenek. Az irányelv segíteni fogja a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások támogatását azáltal, hogy ösztönzi a jogszabályban meghatározott minimálbérek megfelelő szinten történő megállapítását, figyelembe véve többek között a minimálbér vásárlóerejét, a társadalmi-gazdasági feltételeket és a termelékenység hosszú távú alakulását. Emellett a minimálbéreknek az irányelvvel összhangban történő rendszeres aktualizálása a jelenlegi helyzetben segítene megelőzni a minimálbért keresők vásárlóerejének csökkenését. Az irányelv olyan rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek valamennyi tagállamban előmozdítják a kollektív tárgyalásokat, valamint javítják a végrehajtási és ellenőrzési mechanizmusokat. Nevezetesen előírja egy cselekvési terv kidolgozását és a kollektív tárgyalást lehetővé tévő keretek létrehozását abban az esetben, ha a kollektív tárgyalások általi lefedettség nem éri el a 80 %-ot. Bár két év áll rendelkezésre az irányelv nemzeti jogba való átültetésére, az időszak elejére ütemezett végrehajtás ösztönözheti a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy segítsék a munkavállalók megfelelő munkafeltételeinek és életkörülményeinek biztosítását. Emellett az alacsony keresetűeket célzó ideiglenes költségvetési támogatási intézkedések segíthetnek enyhíteni a vásárlóerő energiaválság miatti csökkenését.

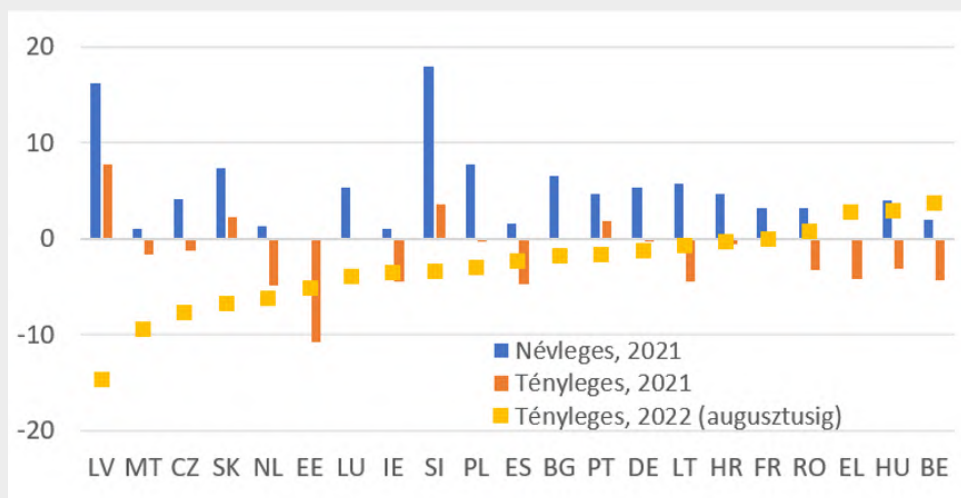
Az infláció felemésztette a minimálbérek közelmúltbeli emelkedését

Az egy munkavállalóra jutó nominálbér 4,9 %-kal nőtt 2022 II. negyedévében (2021 II. negyedévéhez képest).

A reálbérek azonban 2022 II. negyedévében 3,3 %-kal csökkentek (2021 II. negyedévéhez képest).

A 21 tagállamból 16-ban a reál minimálbérek 2022-ben augusztusig csökkentek.

A jogszabályban meghatározott minimálbérek változása reál- és nominálértéken (növekedési ráta, %)

Megjegyzés: A tagállamok a jogszabályban meghatározott minimálbérek reálértéken számított 2022-es növekedése nagyságrendjének csökkenő sorrendjében szerepelnek. Forrás: a kapcsolattartók Eurofound-hálózata és az Eurostat [[prc_hicp_midx](#)], az Eurofound számításai

A határozott idejű foglalkoztatás 2021-ben a legtöbb tagállamban csak kismértékben nőtt a kedvezőbb gazdasági feltételek miatt. Bár jelentős különbségek figyelhetők meg a tagállamok között az ideiglenes alkalmazottak aránya és a határozatlan idejű foglalkoztatásba való áttérés aránya tekintetében (egyes országok e tekintetben kihívásokkal küzdenek), a határozott idejű szerződések a legtöbb tagállamban továbbra is elterjedtebbek a fiatalok és a nők körében. 2021-ben a részmunkaidős foglalkoztatás EU-n belüli aránya nagyjából stabil volt, de a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás sok országban még mindig a munkavállalók jelentős arányát érinti. Ha állandósul, az ideiglenes vagy részmunkaidős foglalkoztatás széles körű alkalmazása – különösen, ha az nem önként vállalt – alacsonyabb humántőke-fejlesztést, termelékenységet és társadalmi mobilitást eredményezhet, ami károsan hat a potenciális növekedésre. Ebben az összefüggésben a munkaügyi felügyelőségek megerősítése és a visszatartó intézkedések hatása hozzájárulhat a munkaerőpiac jobb működéséhez, miközben előmozdítja a biztonságos munkafeltételeket és a szociális védelemhez való hozzáférést is. Ezek az intézkedések – a személyre szabott aktív munkaerőpiaci szakpolitikák mellett – ösztönözhetik a felfelé irányuló munkahelyváltást, és támogathatják a munkaerő ágazatok vagy foglalkozások közötti zökkenőmentes átcsoportosítását, beleértve a zöld és digitális átálláshoz kapcsolódókat is.

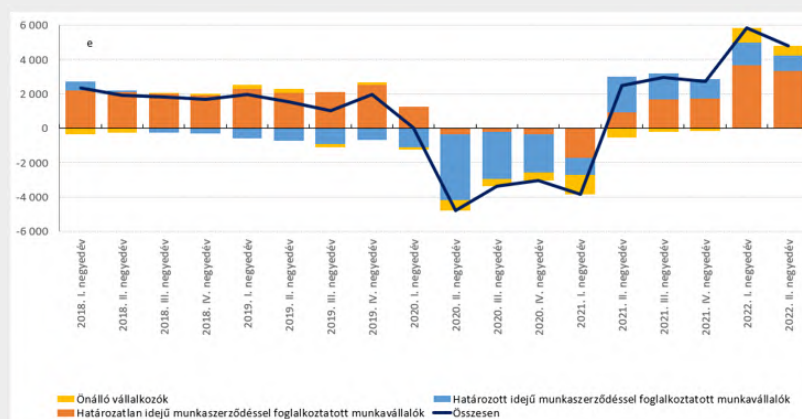
A fellendülés nem növelte a határozott idejű szerződések arányát, de a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés aránya tagállamonként eltérő

a (20–64 éves) munkavállalók **13,3 %-a** **határozott idejű szerződéssel** foglalkoztatott 2022 II. negyedévében (0,4 százalékponttal kevesebb, mint 2019 IV. negyedévében)

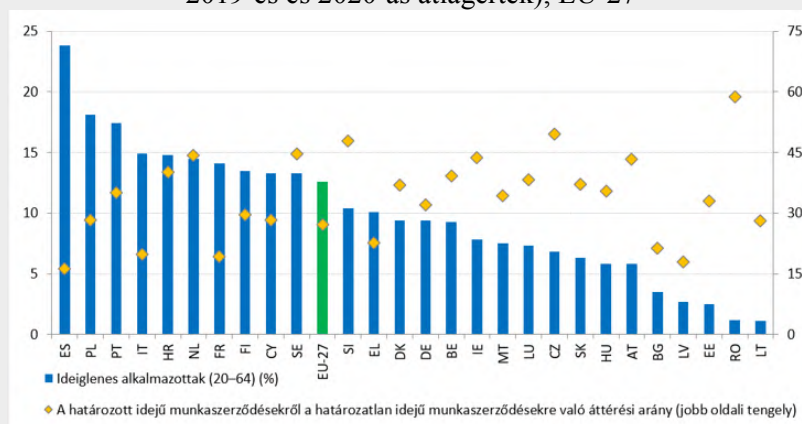
a fiatal (15–24 éves) munkavállalók **50,4 %-a** és a női munkavállalók **14,3 %-a** **határozott idejű szerződéssel** foglalkoztatott 2022 II. negyedévében

2021-ben az EU-ban a (20–64 éves) munkavállalók **7,8 %-a** **nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződés** el foglalkoztatott

A foglalkoztatás változása foglalkoztatási viszony szerinti bontásban (1 000 fő, 20–64 éves kor, változás az előző évhez képest a szezonálisan nem kiigazított adatok alapján), EU-27

Az ideiglenes alkalmazottak 2020-ban az összes alkalmazotthoz (20–64 év közöttiek) képest mért százalékban, valamint a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés aránya (% , 2018-as, 2019-es és 2020-as átlagérték), EU-27

Forrás: Eurostat [lfsq_egaps], [lfsa_etpgan], [lfc_lvh32] és [lfsq_etgae]. Megjegyzés: törés az idősorban 2021 I. negyedévéhez képest.

Az új munkavégzési gyakorlatok, például a távmunka és a platformalapú munkavégzés társadalmi és gazdasági előnyökkel járhatnak, de szükségessé teszik a szabályozások, a szakpolitikák és a munkakultúra kiigazítását. A világjárvány fokozta a távmunka használatát: éles ellentétben azzal, hogy a munkavállalók egytizede végzett távmunkát 2019-ben, 2021-re csaknem egynegyeden otthonról, távmunkában dolgozott. A távmunkával kapcsolatos új tapasztalatok azt mutatják, hogy a személyes munkavégzéssel való ötvözése a nagyobb termelékenység mellett segítheti a hibrid távmunkát végzőket abban, hogy összességében jobb egyensúlyt érjenek el a munka és a magánélet között. A munka minőségét csökkentő hatások – például a hosszabb munkaidőben történő rendszeres munkavégzés – elkerülése érdekében számos tagállam intézkedéseket hozott a távmunka

szabályozására, ami változatos megközelítéseket eredményezett. A távmunka mellett a platformalapú munkavégzés is fontosabbá vált, ami hozzájárul a munkahelyteremtéshez, ugyanakkor kihívást jelent a tisztességes munkafeltételek tekintetében. A digitális technológiák segítségével az EU-ban már több mint 28 millió ember dolgozott platformokon keresztül. Az algoritmikus irányítás, a foglalkoztatási viszony esetleges téves besorolása és a határokon átnyúló átláthatóság hiánya olyan kulcsfontosságú kérdések, amelyekkel a Bizottság kapcsolódó irányelvre irányuló javaslata foglalkozik. Mivel a távmunka és a platformalapú munkavégzés egyre fontosabbá válik, alapvető fontosságú a megfelelő digitális készségek biztosítása a társadalom egészében, hogy ne alakuljanak ki digitális szakadékok, többek között az idősebb és az alacsony képzettségű munkavállalókkal összefüggésben.

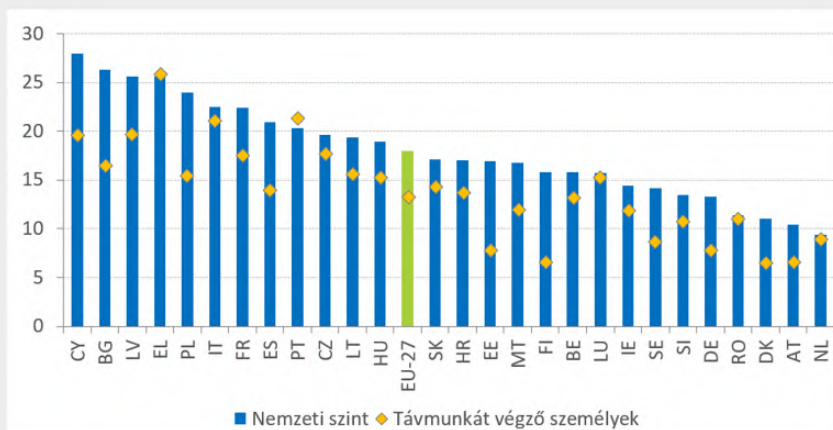
A távmunka a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlyhoz vezethet, a hibrid munkavégzés pedig hozzájárulhat a hosszabb munkaidőben történő munkavégzés kockázatának csökkentéséhez

A távmunkában dolgozók **13 %-a számol be a munka és a magánélet közötti egyensúly hiányáról, ezzel szemben...**

... ez az arány a munkáltató telephelyén dolgozó munkavállalók esetében **18 %**.

A hibrid munkarend a legtöbb tagállamban a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlyt kínálja

A munka és a magánélet közötti egyensúly hiánya az összes munkavállaló és a távmunkások esetében a tagállamokban (% , 2021)

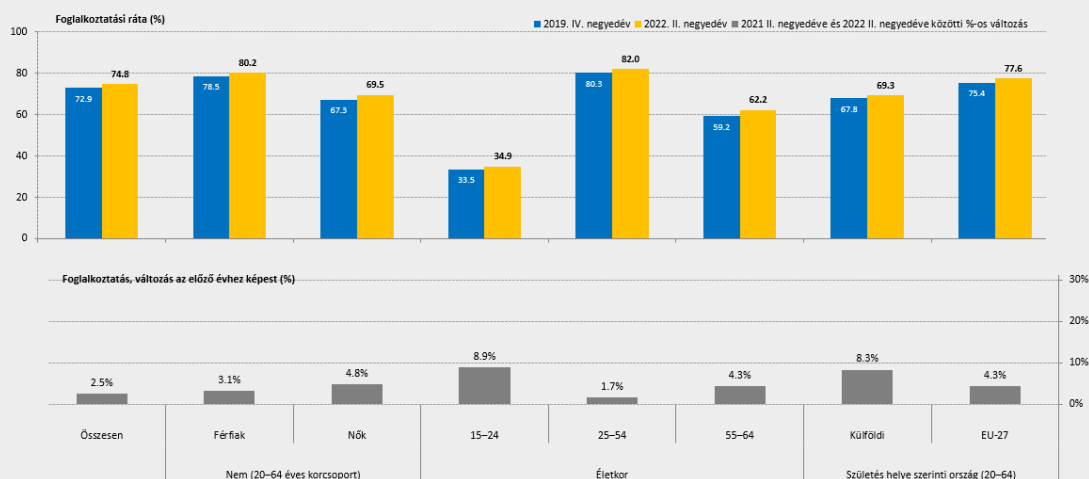
Megjegyzés: A munka és a magánélet közötti egyensúly hiánya magában foglalja azokat a munkavállalókat, akik „nem túl jól” és „egyáltalán nem” válaszokat adnak arra a kérdésre, hogy „az Ön munkaideje hogyan illeszkedik az Ön munkán kívüli családi vagy társadalmi kötelezettségeihez”. Forrás: Eurofound, [2021. évi európai telefonos munkakörülmény-felmérés](#)

Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborúja a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jelentős beáramlását eredményezte az EU-ba, és ehhez kapcsolódóan munkaerőpiaci és társadalmi integrációra van szükség. A humanitárius válság kezelésének elősegítése és az ukrán menekültek uniós integrációjának előmozdítása érdekében az Európai Bizottság első alkalommal aktiválta az átmeneti védelemről szóló irányelvet, és 2022 októberében 2024 márciusáig meghosszabbította azt. Ehhez a tartózkodási engedélyek megadására, valamint az oktatáshoz, a munkaerőpiachoz és a szociális védelemhez való hozzáférésre van szükség. A szükségletek különösen a munkaerőpiaci integráció előtt álló akadályok – elsősorban nyelvtanfolyamok révén történő – felszámolásához, a szálláshoz, a gyermekgondozáshoz és az iskoláztatáshoz, valamint a tartós ápolás-gondozáshoz vagy a mentális egészségügyi támogatáshoz kapcsolódnak. A

lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából érkező személyek és a más országokból kiinduló legális migráció közép- és hosszú távon hozzájárulhatnak az Unióban tapasztalható munkaerőhiány enyhítéséhez, különösen azokban a szakmákban, ahol a munkaerőpiaci integráció fent említett akadályai kevésbé kötelező erejűek, valamint részben az alacsony születési ráták jelentette demográfiai kihívás kezeléséhez. E folyamat elősegítése érdekében a Bizottság elindította az uniós tehetségbázis kísérleti kezdeményezését, amely egy a háború elől menekülőknél az EU-ban való elhelyezkedését segítő új eszköz. Összességében a sikeres integrációhoz elengedhetetlen a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátáshoz, a gyermekgondozáshoz és az iskolázatáshoz való tényleges hozzáférés, valamint a képzések elismerése.

A munkaerőpiac fellendülése a legtöbb népességcsoport foglalkoztatási eredményeinek javulásához vezetett, bár a kihívások továbbra is fennállnak

Nemenkénti és korcsoportonkénti foglalkoztatási ráták az EU-27-ben, szezonálisan, nem naptárilag kiigazított adatok (%)

Forrás: Eurostat, valamint [lfsi_emp_q] uniós munkaerő-felmérés

4,8 millióval

több foglalkoztatott az EU-ban 2022 II. negyedévében 2021 II. negyedévéhez képest (1,7 millióval több, mint 2019 IV. negyedévében)

2021 II. negyedéve óta a **fiatalok, a nem az EU-ban születettek és a nők** esetében **nőtt a legnagyobb mértékben a foglalkoztatás**

Mégis,

2022 II. negyedévében **10,7 százalékpontos volt a nemek közötti foglalkoztatási különbség**, amely ugyanakkor csökkenés a 2019 IV. negyedévében mért 11,2 százalékponthoz képest

8,3 százalékpontos foglalkoztatási különbség az EU-ban és az EU-n kívül születettek között 2022 II. negyedévében (7,6 százalékpont 2019 IV. negyedévében)

A fiatalok munkaerőpiaci helyzete továbbra is kihívást jelent, különösen a nők és a migráns háttérrel rendelkezők esetében, és konkrét és testre szabott szakpolitikai intézkedéseket tesz szükségessé. A 2020 második felében az EU-ban 2021-ben mért csúcstérleket követően az ifjúsági munkanélküliségi ráta visszatért a válság előtti szintre, és

2022 II. negyedévében 14,3 % volt. A ráta mindazonáltal továbbra is csaknem háromszorosa a 25–74 év közötti teljes népesség munkanélküliségi rátájának. Emellett a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–29 évesek (NEET-fiatalok) aránya a 2021 II. negyedévi 13,2 %-ról 2022 II. negyedévére 11,6 %-ra csökkent, ami alacsonyabb a világjárvány előtti szintnél, de még mindig viszonylag magas. Ez különösen a fiatal nőket és a migráns háttérű személyeket érintette. Éves szinten 2021-ben továbbra is jelentősek a különbségek a tagállamok között a 15–29 évesek NEET-rátája tekintetében. Szakpolitikai intézkedéseket kell hozni azon strukturális kihívások enyhítésére, amelyekkel a fiatalok a munkaerőpiacon szembesülnek, többek között a fiatalok készségeire és munkaerőpiaci kilátásaira gyakorolt hosszabb távú negatív hatások kockázatának megelőzése érdekében. A megerősített ifjúsági garanciát arra kell használni, hogy a munkanélkülivé válást vagy a formális tanulás befejezését követő négy hónapon belül minőségi foglalkoztatást, továbbképzést, tanulószerveződéses gyakorlati képzést vagy szakmai gyakorlatot tudjunk kínálni⁸. Ennek kiegészítéseként a „tűzz célt magad elé, tanulj, fejleszd készségeidet, érvényesülj!” (Aim, Learn, Master, Achieve – ALMA) kezdeményezés segíti a hátrányos helyzetű NEET-fiatalokat abban, hogy külföldi szakmai tapasztalatot szerezzenek⁹.

A nők munkaerőpiaci részvétele és az egyenlő munkáért járó egyenlő bérezés terén régóta fennálló kihívások továbbra is megoldásra várnak, ami a munkaerőpiacon a nemek közötti egyenlőtlenségek változatlan meglétét tükrözi. A nemek közötti foglalkoztatási különbség csak kismértékben csökkent a munkaerőpiac 2021-es fellendülése során. A nem fizetett munka – beleértve a gondozási kötelezettségeket is – nyolcszor annyi nőt, mint férfit akadályozott meg abban, hogy fizetett munkát keressen, és ötször több nőt kényszerített arra, hogy nem önkéntesen részmunkaidőben vállaljon munkát. Ez kihangsúlyozza a munka és a magánélet közötti egyensúlyra irányuló megfelelő szakpolitikák, valamint a minőségi és megfizethető gondozási szolgáltatásokhoz való tényleges hozzáférés fontosságát. A koragyermekkori nevelési és gondozási, valamint a tartós ápolási-gondozási rendszereknek a Bizottság által 2022. szeptember 7-én előterjesztett európai gondozási stratégiával összhangban való kiigazítása, valamint az e területeken jelentkező hiányok és kapacitásbeli korlátok kezelése javíthatja a jelenleg nem fizetett ápolási-gondozási munkát végzők munkaerőpiaci kilátásait és az ilyen ellátásban részesülők gondozásának minőségét. Ugyanakkor számos uniós országban az adó- és szociális ellátórendszerek továbbra is visszatartják az embereket attól, hogy fizetett munkát vállaljanak, illetve hogy növeljék a második keresők munkaidejét (akiknek 78 %-a nő), és e problémára megfelelő reformokkal kellene megoldást találni.

Jelentős lehetőségek vannak a fogyatékossgal élő személyek és az idősebb munkavállalók munkaerőpiaci részvételének fokozására. A fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatási különbsége 2021-ben 23 százalékpont volt az EU-ban, ami majdnem ugyanannyi, mint a mérés 2014-es kezdetekor, ami azt mutatja, hogy szakpolitikai fellépésre van szükség. E kihívás kezelésének elősegítése érdekében a 2022. szeptember 20-án elindított, a fogyatékossgal élők foglalkoztatására vonatkozó csomag hat különböző területen nyújt iránymutatást és gyakorlatokat, a munkaerő-felvételtől a munkahelymegtartásig, és 2024-ig az érintett érdekelt felekkel közösen kerül kidolgozásra. Számos tagállamban a demográfiai változásokat és a nyugdíjkorhatár emelkedését tükrözve az 55–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája az elmúlt évtized tendenciáját követve tovább

⁸ [A Tanács ajánlása](#) (2020. október 30.) az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról, 2020/C 372/01 (HL C 372., 2020.11.4., 1. o.).

⁹ További információk a következő internetcímen találhatóak: [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\) – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság \(europa.eu\)](#).

nőtt 2021-ben, és elérte a 60,5 %-ot. Ennek ellenére csaknem 20 százalékponttal alacsonyabb, mint a 25–54 éveseké. Az idősebb munkavállalók körében a nemek közötti foglalkoztatási különbség 12,7 százalékpont maradt, és magasabb, mint a 20–64 évesekre vonatkozó érték (10,8 százalékpont). Az aktív munkaerőpiaci politikák, köztük az egész életen át tartó tanulást előmozdító és az álláskeresést támogató intézkedések elengedhetetlenek a fogyatékossgal élő személyek és az idősebb munkavállalók potenciáljának kiaknázásához.

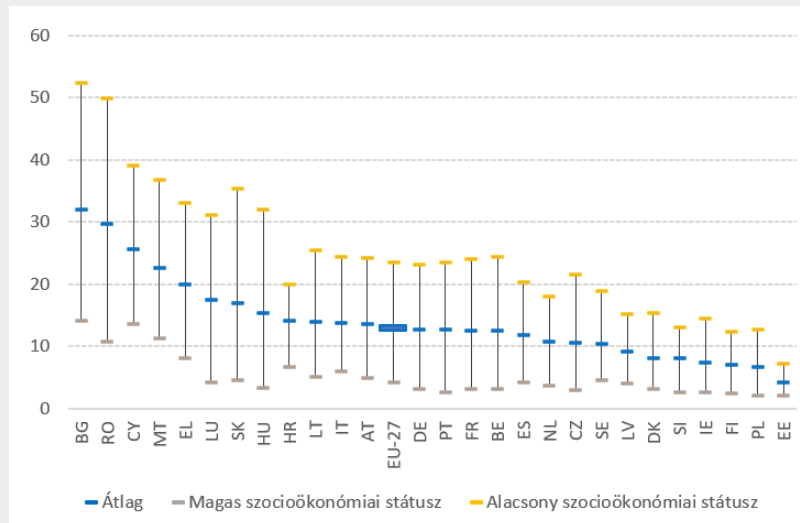
A hátrányos társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező tanulók gyakran nem rendelkeznek alapvető – többek között digitális – készségekkel, ami szűkíti munkaerőpiaci lehetőségeiket és a készségek egész életen át tartó további elsajátítását, ami a méltányosság javítását teszi szükségessé az oktatásban. Az elmúlt évek pozitív tendenciája ellenére mintegy 3,1 millió fiatal hagyja el idő előtt az oktatást, és sokan közülük nem tudják megszerezni az alapkészségek minimális szintjét sem. Ez különösen igaz a hátrányos helyzetű fiatalokra, ami tovább csökkenti esélyeiket a felsőoktatásba való beiratkozásra, valamint arra, hogy teljes mértékben kibontakoztassák és kiaknázzák a bennük rejlő lehetőségeket. A Covid19-világjárvány idején a fizikai iskolabezárások és a szükséges kijárási korlátozások is komoly terhet róttak a serdülők mentális egészségére és jóllétére, ami tovább növelheti az alulteljesítés és az oktatásból való kivonulás kockázatát. A tagállamoknak egyre nagyobb tanárhiánnyal kell szembenéznük, különösen a TTMM területén, valamint a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű településeken. A tanárok számára nem vonzó karrierlehetőségek azt eredményezik, hogy kevés jelölt iratkozik be a pedagógusképzésre, és sok kezdő tanár hagyta el a szakmát az első néhány évet követően. A tanárhiány minden szinten negatívan befolyásolja az oktatás minőségét, ideértve a kisgyermekkorú nevelést és gondozást és az egyetemeket is, valamint a digitális és zöld átálláshoz szükséges készségek tekintetében is. A felgyorsult digitális átállás felerősítette a digitális készségek terén már meglévő hiányosságokat, és rávilágított az újonnan felmerülő egyenlőtlenségekre. Tanulási veszteségek keletkeztek a digitális erőforrásokhoz való korlátozott hozzáférés miatt az alacsony társadalmi-gazdasági helyzetűek, valamint a migráns és roma gyermekek körében. Az európai oktatási térség részeként meghatározott uniós szintű célok eléréséhez nagyobb hangsúlyt kell fektetni az oktatási egyenlőtlenségek kezelésére és a diákok jóllétének javítására, többek között átfogóbb és rendszerszinten szisztematikusabb megközelítések és ágazatközi együttműködés révén, összhangban az „Utak az iskolai sikerhez” kezdeményezésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló bizottsági javaslattal, valamint megfizethető és minőségi oktatás biztosítására, összhangban a megerősített európai gyermekgaranciával.

A társadalmi-gazdasági háttér az oktatási eredmények kulcsfontosságú meghatározója, és jelentős különbségek vannak a tagállamok között

19,5 százalékpontos különbség tapasztalható a hátrányos helyzetű és jobb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező tanulók között az alulteljesítés terén

Az összességében jobb átlagos teljesítmény az alacsony és a magas társadalmi-gazdasági státusz közötti **kisebb eltérésekkel** függ össze

Együttes alulteljesítési arány a szövegértés, a matematika és a természettudományok terén társadalmi-gazdasági státusz szerint (% , 2018)

Forrás: a JRC számításai az OECD PISA 2018. évi adatai alapján

A Covid19-világjárvány által felgyorsított digitális átállás jelentősen megnövelte a digitális készségek iránti keresletet, de nincs mindenki jól felkészülve erre. A digitális készségekre a munkahelyek egyre szélesebb köréhez van szükség (90 %-ukban már most is). Ebben az összefüggésben a digitális készségek alacsony szintje károsan hat a foglalkoztathatóságra és a termelékenység növekedésére, és szűk keresztmetszeteket teremt a digitális átállás és a potenciális növekedés szempontjából. A legfrissebb adatok szerint 2021-ben a felnőtteknek csupán 54 %-a rendelkezett legalább alapvető digitális készségekkel az EU-ban, és jelentős eltérések mutatkoztak a tagállamok között. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, a munkanélküliek és a munkaerőpiacon kívüli személyek általában alacsonyabb szintű digitális készségekkel rendelkeznek, és kevesebb lehetőségük van ilyen készségek elsajátítására. A digitális készségeknek a lakosság széles rétegeiben tapasztalható alacsony szintje új típusú hátrányokat is előidézhet az egyre inkább digitalizált szolgáltatások összefüggésében, különösen az oktatáshoz és képzéshez, de tágabb értelemben a digitalizált közszolgáltatásokhoz, köztük az állami foglalkoztatási szolgálatokhoz (áfszekhez) való hozzáférés tekintetében is. A digitális szakadék megszüntetése érdekében digitális készségfejlesztési programokra van szükség a lakosság egésze számára, amelyeket célzott, az egyes csoportok készségprofiljaihoz és munkaerőpiaci helyzetéhez igazított programok egészítenek ki. Az EU célja, hogy 2030-ra a lakosság legalább 80 %-a rendelkezzen legalább alapvető digitális készségekkel, és mind a férfiak, mind a nők esetében 20 millióra (a 2021. évi 4,5 %-os alacsony szintről kiindulva a foglalkoztatottak mintegy 10 %-ára) növelje az IKT-szakemberek számát. E célból a Bizottság 2021-ben strukturált párbeszédet indított a digitális oktatásról és készségekről.

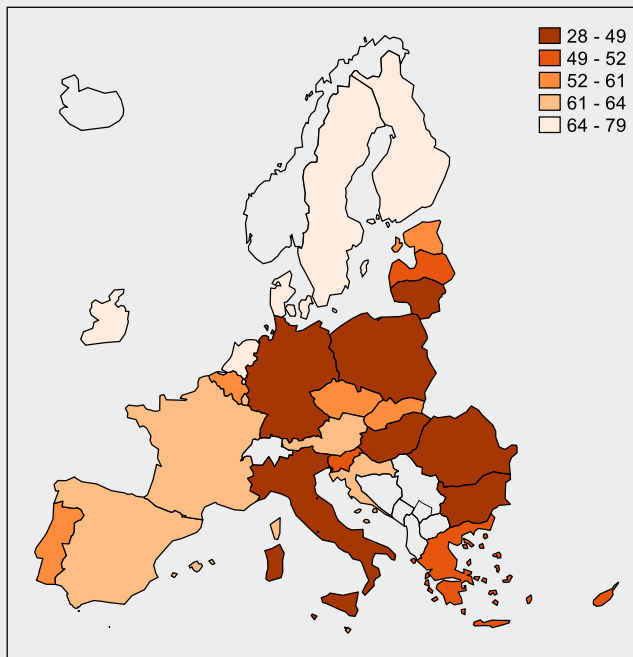
A digitális készségek transzverzális kompetenciává váltak, de szintjük tagállamonként igen eltérő

Az állások körülbelül **90 %-a** igényel **digitális készségeket**

Alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének aránya (a 16–74 éves népesség %-ában, 2021)

2021-ben az EU-ban a **felnőtteknek csupán 54 %-a rendelkezett legalább alapvető digitális készségekkel**

Az EU célja, hogy 2030-ra a **felnőttek 80 %-a rendelkezzen legalább alapvető digitális készségekkel**

Megjegyzés: Egyes szigetek és legkülső régiók közigazgatási egységei nem képviseltetik magukat.
Forrás: Eurostat, EDAT_LFSE_02 munkaerő-felmérés © EuroGeographics a közigazgatási határok esetében.

Európának tovább kell fejlesztenie munkaerejének készségeit, többek között a zöld és energetikai átállás támogatása, a versenyképesség megőrzése, a minőségi foglalkoztatás előmozdítása és szociális modelljének megőrzése érdekében. A digitális átállás mellett a klímasemleges társadalomra való átállás is megváltoztatta a munkaerőpiacon megkövetelt készségeket. A jelenlegi társadalmi-gazdasági és geopolitikai helyzet tovább hangsúlyozza a munkaerő továbbképzésének és átképzésének szükségességét a munkahelyváltás támogatása, valamint a már most is jelentős, többek között a zöld gazdaságban jelentkező munkaerő- és szakemberhiány kezelése érdekében. A készségek 2023-as európai éve várhatóan fontos szakpolitikai lendületet ad az egész életen át tartó készségelsajátításnak, ami elengedhetetlen a gazdaságaink és társadalmaink előtt álló jelentős átalakulások megvalósításához. A meglévő munkaerőnek a hatékony alapfokú oktatást és képzést követő tanulási tevékenységekben való aktív részvétele rendkívül fontos a készségek folyamatos naprakészen tartásának biztosításához. A minőségi felsőoktatási intézmények fontos szerepet játszanak a reziliens, inkluzív és fenntartható európai gazdaságokhoz szükséges magas színvonalú készségek fejlesztésében is. A felnőttkori tanulásra vonatkozó 2030-as kiemelt uniós cél értelmében 2030-ra az EU-ban a felnőttek legalább 60 %-ának évente képzésben kell részt vennie. A rendelkezésre álló legfrissebb, 2016-os adatok azt mutatják, hogy az EU-ban (az elmúlt tizenkét hónapban) még mindig túl alacsony a részvételi arány (a 25–64 éves népesség 37,4 %-a), ami rávilágít arra, hogy jelentősen fokozni kell az előrehaladást a 2030-ra kitűzött ambiciózus nemzeti célok elérése érdekében. Emellett valamennyi tagállamban az alacsonyan

képzett felnőttek általában kevesebb képzésben vesznek részt, mint a felső középfokú végzettséggel rendelkezők, akik viszont alacsonyabb részvételi aránnyal rendelkeznek, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők. A felnőttek tanulási tevékenységekben való részvétele ugyancsak gyakoribb a városi, mint a vidéki területeken. Az egyéni tanulási számlákról szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás felvázolja, hogy a tagállamok hogyan kombinálhatják hatékonyan a pénzügyi és nem pénzügyi támogatást annak érdekében, hogy minden felnőtt számára lehetővé tegyék, hogy a munkával töltött életszakaszuk során fejlesszék készségeiket, és hogy a következő évtizedben előrelépést érjenek el a felnőttkori tanulásra vonatkozó célkitűzés megvalósítása terén. Az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot szolgáló mikrotanúsítványokkal kapcsolatos európai megközelítésről szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás célja továbbá az oktatási, képzési és munkaerőpiaci rendszerekben egyre gyakrabban használt mikrotanúsítványok minőségének, elismerésének és megértésének biztosítása.

A felnőttek tanulási tevékenységekben való részvétele még mindig túl alacsony, különösen az alacsony képzettségűek esetében

10,8 %

volt 2021-ben

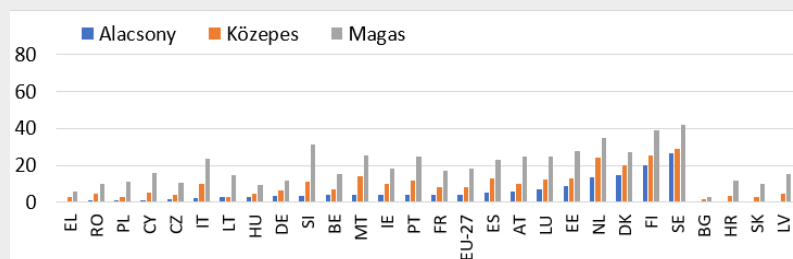
azoknak a felnőtteknek az aránya, akik képzésben

vettek részt (az elmúlt négy

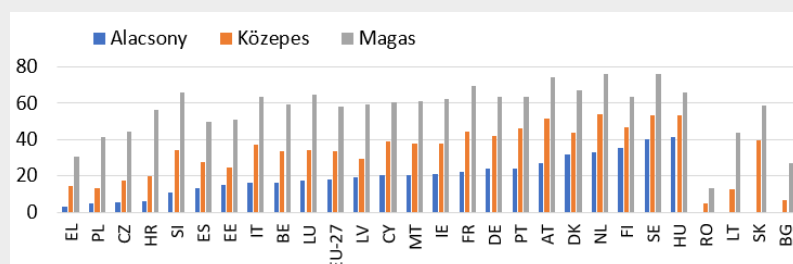
hétben) az EU-ban. Az alacsony képzettségű felnőtteknek csak **4,3 %-a** vett részt tanulási tevékenységekben

2016-ban a felnőttek **37,4 %-a** vett részt az oktatás és képzés valamilyen formájában az elmúlt 12 hónapban

A felnőttek a megelőző négy hétben tanulási tevékenységekben való részvétele iskolai végzettség szerint (alacsony, közepes vagy magasan képzett) (2021, %)

A felnőttek az elmúlt 12 hónapban tanulási tevékenységekben való részvétele iskolai végzettség szerint (alacsony, közepes vagy magasan képzett) (2016, %)

Forrás: Eurostat [img_ifs_03], munkaerő-felmérés és [speciális adatgyűjtés], AES

A háztartások összesített reáljövedelme az EU-ban 2021-ben a GDP-vel és a piaci jövedelmekkel együtt nőtt a Covid19 utáni fellendülésnek köszönhetően, de 2022-ben csökkent. 2021 II. negyedévében a háztartások reáljövedelme figyelemreméltó mértékben, 4,5 %-kal nőtt (az előző évhez képest), mivel a reál-GDP növekedése 14,1 %-on tetőzött. A háztartások jövedelmének a Covid19 okozta sokkhatással szembeni rezilienciája 2020-ban az automatikus stabilizátorok működésével, valamint a tagállami és uniós szinten bevezetett jelentős és gyors szakpolitikai válaszlépésekkel függ össze, amelyek nagymértékben

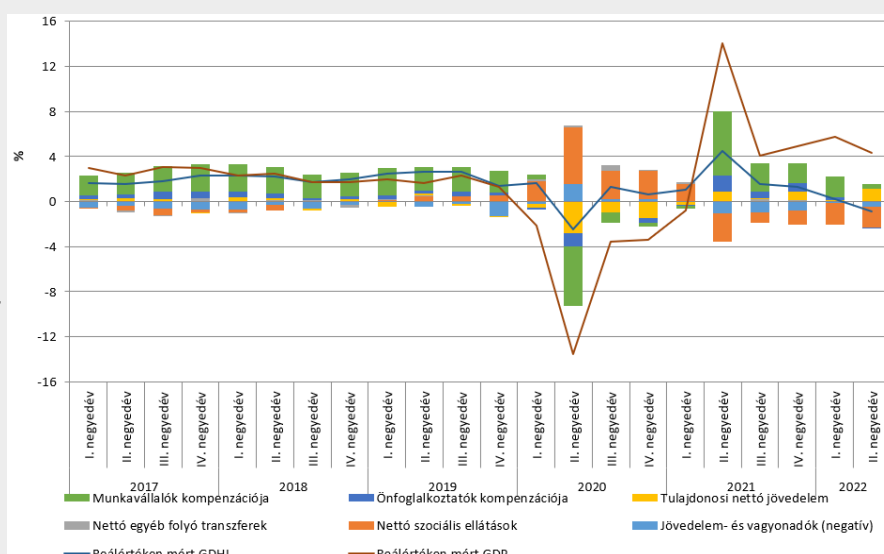
enyhítették a vilá járvány negatív társadalmi-gazdasági következményeit. A 2021 III. negyedével kezdődő időszakban azonban a gyorsan emelkedő infláció következtében a háztartások reáljövedelmének növekedése erőteljesen lelassult a munkavállalók nominálbérének növekedése ellenére. 2022 II. negyedévére a háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelme a 2020 II. negyedében jelentkező Covid19-válság óta először csökkent, miközben a reál-GDP növekedése lassult.

A közelmúltbeli magas infláció negatívan befolyásolta a háztartások összesített reáljövedelmének 2022-ben megfigyelt növekedését

A reál-GDP és a háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelmének és fő összetevőinek növekedése (% , EU-27)

A háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelme 2022 II. negyedévében csökkent az EU-ban

A jövedelmi egyenlőtlenség összességében stabil maradt a tagállamok többségében

Forrás: Eurostat, a [nasq_10_nf_tr] és a [namq_10_gdp] kódú nemzeti számlák. Megjegyzések: lásd a jelentés törzsszövegét.

A Covid19-válság ellenére a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (AROE) 2020-ban nagyjából stabil volt, és a becslések szerint 2021-ben is így marad, miután az előző években javult, köszönhetően az EU és a tagállamok által a vilá járvány negatív hatásainak enyhítése érdekében bevezetett intézkedéseknek. 2020-ban az EU-ban ötből egy személy volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, és 2021-re sem becsülhető jelentős változás, jóllehet az országok között jelentős különbségek mutatkoznak. A szegénységi arány és a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élők aránya tulajdonképpen egyaránt változatlan maradt a vilá járványt követően, míg a súlyos anyagi és szociális nélkülözés 2021-ben tovább csökkent. Bár a tagállamok között eltérések jelei mutatkoztak, a jövedelmi egyenlőtlenségek 2020–2021-ben is nagy fokú stabilitást mutattak. Ez a jelentős és gyors szakpolitikai intézkedéseknek – többek között a csökkentett munkaidős foglalkoztatásnak és a munkahelyek megtartására irányuló egyéb intézkedéseknek, valamint a Covid19-válságban kiszolgáltatott helyzetben lévők támogatását célzó szakpolitikai intézkedéseknek – köszönhető. A szociális transzferek szegénységet csökkentő hatása ugyanis soha nem látott szintre emelkedett (a tagállamok nagy többségében nőtt), az EU-ban átlagosan több mint egyharmadával csökkentve a szegénységet. Ennek ellenére az atipikus foglalkoztatási

formákban dolgozók (16,6 %) több mint háromszor nagyobb valószínűséggel vannak kitéve a szegénység kockázatának, mint a hagyományos foglalkoztatásban dolgozók (5 %). A 2021. évi szociális védelmi kiadások korai becslései 24 tagállam esetében azt mutatják, hogy GDP-hez viszonyított arányuk 2020-hoz képest csökkent (29,2 %, szemben 30,7 %-kal) ami továbbra is meghaladja a válság előtti szintet (27,1 % 2019-ben). Szinte minden tagállamban nőtt az egészségügyi és betegségi ellátásokra fordított kiadások aránya, miközben a munkanélküli ellátások súlya csökkent.

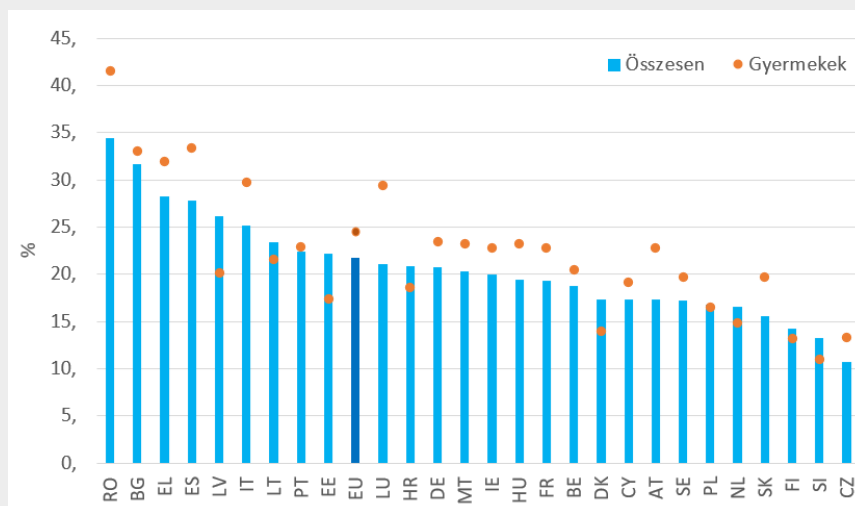
A népesség egyes csoportjai esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata 2020–2021-ben lényegében szintén változatlan maradt, bár néhányuk számára továbbra is rendkívüli kihívásokat jelent. A nem az EU-ban születettek és a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett romák aránya nagyjából változatlan maradt az EU-ban, míg a fogyatékossgal élő személyek aránya a világijárvány kitörése ellenére csökkent. Mindazonáltal ezek a csoportok továbbra is rendszerszinten jobban ki vannak téve a szegénységnek és a társadalmi kirekesztésnek, mint a lakosság többi része. A fogyatékossgal élő személyek szegénységének és társadalmi kirekesztésének nagyobb kockázata elleni küzdelem érdekében a tagállamoknak kezelniük kell a szociális védelem hiányosságait, hogy csökkenteni lehessen az egyenlőtlenségeket, többek közt a fogyatékossgal és a rokkantsági ellátásra való jogosultsággal kapcsolatos külön költségek kompenzációja révén. A gyermekek körében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata 2020–2021-ben is jórészt stabil maradt, de magasabb, mint a teljes népesség esetében, és a tagállamok között eltérések mutatkoztak. Emellett a gyermekes családok továbbra is súlyosan elégtelen lakáskörülmények között élnek. A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben felnövő gyermekeknek kisebb az esélyük a jó iskolai előmenetelre, az egészséges életre és arra, hogy későbbi életük során ki tudják bontakoztatni képességeiket, ezért sürgős szakpolitikai fellépésre van szükség a kihívás kezelése érdekében, összhangban a megerősített európai gyermekgaranciával.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata 2020–2021-ben általánosságban nagyjából stabil maradt az EU-ban, de tagállamonként jelentősen eltér, és magasabb a gyermekek esetében

2021-ben az EU-ban minden ötödik személy ki volt téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, arányuk tagállamtól függően 10,7 % és 34,4 % között mozog

A legtöbb tagállamhoz hasonlóan az EU-ban a gyermekek körében magasabb a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata (24,4 %)

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a teljes népességre és a gyermekekre (0–17) vonatkozóan (% , 2021)

Forrás: Eurostat [ilc_peps01n], EU-SILC

A magas és növekvő energiaárak és a kapcsolódó inflációs nyomás azzal a veszéllyel jár, hogy negatívan befolyásolják a vásárlóerőt, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások esetében, és növelik az energiaszegénységet, ami ideiglenes és célzott támogatást tesz szükségessé. Az energiaárak 2021–2022-es emelkedése negatívan befolyásolta az alacsony és közepes jövedelmű háztartások vásárlóerejét (a becslések szerint átlagosan 12 %-kal nőttek megélhetési költségeik), különösen az élelmiszerek és az energia tekintetében. A magasabb szállítási költségek és a – főként a fűtéshez és hűtéshez kapcsolódó – lakossági energiaköltségek szintén növelik a háztartások energiaszegénység általi fenyegetettségének kockázatát. Különösen az alacsony jövedelműek esetében áll fent a leginkább annak veszélye, hogy nem képesek megfelelően fűteni otthonukat. A szegénység kockázatának kitettek közül tízből körülbelül két ember már 2021-ben sem tudta megfelelően fűteni otthonát, amely arány több mint kétszer olyan magas, mint a teljes népesség esetében. A Bizottság számos intézkedést terjesztett elő az energiaválság kezelésére. 2021 októberében az energiaárakról szóló közleményt adott ki, amely egy eszköztárat is tartalmaz, és felvázolja, hogy a tagállamok a meglévő uniós szabályok értelmében mit tehetnek annak érdekében, hogy segítsék a kiszolgáltatott fogyasztókat és vállalkozásokat megküzdeni a magas árakkal. A magas energiaárak kezelését célzó vészhelyzeti beavatkozásról szóló, 2022. október 6-i tanácsi rendelet kibővítette az eszköztárat, és várhatóan további költségvetési bevételeket eredményez az inframarginális technológiákból származó nem várt nyereségekből és a fosszilis tüzelőanyagokkal kereskedő vállalatok szolidaritási hozzájárulásából. Ezek a bevételek azokhoz a háztartásokhoz és vállalkozásokhoz fognak kerülni, amelyek esetében egyre nagyobb a kockázata annak, hogy nem tudják kifizetni energiaszámláikat, így ezen

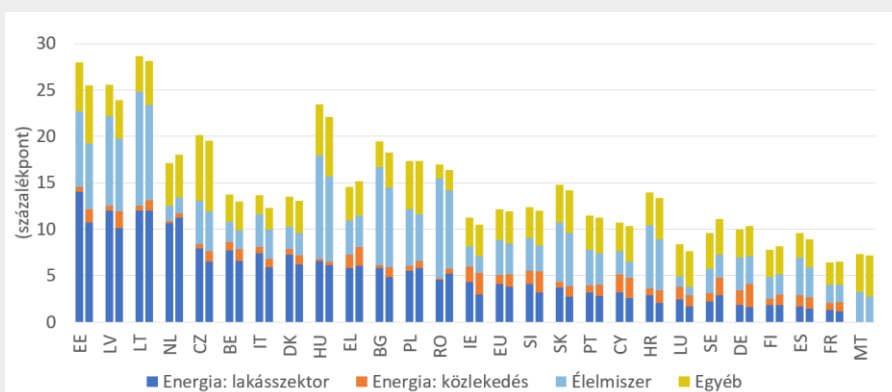
összegek várhatóan segítenek megelőzni a szegénységi kockázat és az egyenlőtlenségek növekedését. Az elmúlt évben a tagállamok rendkívüli és ideiglenes intézkedéseket vezettek be a jelenlegi energiaválság kezelésére. Az egyre fokozódó árnyomások miatt különösen fontos, hogy szorosan figyelemmel kísérjük ezek elosztási hatásait, és hogy olyan ideiglenes támogatási intézkedésekre támaszkodjunk, amelyek célirányosabban a kiszolgáltatott helyzetben lévőkre összpontosítanak. A háztartások energiára fordított kiadásainak és a fosszilis tüzelőanyagoktól való függésnek a csökkentése – többek között a REPowerEU szellemében az energiahatékonyságba, például az épületek energetikai felújításába és a megújuló energiába irányuló beruházások mozgósítása révén – az emelkedő energiaárak fényében szintén hozzájárul a háztartások vásárlóerejének megővéséhez. Az ilyen jellegű támogatási intézkedések a legjobb hosszú távú megoldások a magas energiaárak kezelésére, és elsősorban a kiszolgáltatott helyzetben lévőket kell megcélzniuk.

Az energiaárak emelkedése negatívan befolyásolja az alacsony és közepes jövedelmű háztartások megélhetési összköltségeit

Az EU-ban 2021 és 2022 között a megélhetési költségek 9,7 %-os növekedése közel felerészből az energiaárak emelkedésének tudható be

2021-ben a teljes népesség 6,9 %-a és a szegénység kockázatának kitétek 16,4 %-a **nem tudta megfelelően fűteni otthonát**

A kiadástípusok hozzájárulása a megélhetési költségek növekedéséhez a népesség első és harmadik ötöde esetében (jövedelem szerint rendezve, %-ban kifejezve) (első, illetve második oszlop, tagállamonként)

Megjegyzés: A megélhetési költségek növekedése a háztartások rendelkezésére álló ekvivalens jövedelem eloszlásának első és harmadik kvintilisén belüli átlagos kiadási hányad alapján számítható ki. A tagállamok helyzete a lakhatással kapcsolatos energiaár-változások hozzájárulása alapján, az első kvintilis esetében. *Forrás:* a JRC számításai az Eurostat [[pre_hicp_manr](#)] mutatójából származó, 2022. szeptemberi HICP-inflációs adatok, illetve a 2015-ös EU-HBS mikroadatok alapján.

2020-ban a legtöbb tagállamban romlott a minimumjövedelmi rendszerek megfelelősége 2019-hez képest, és továbbra is hiányosságok tapasztalhatók a lefedettség terén. A minimáljövedelem védelme az aktív integrációs megközelítés mellett kulcsszerepet játszik a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának megelőzésében és enyhítésében. Minden tagállamban létezik végső eszközként alkalmazott jövedelemtámogatási rendszer, a minimumjövedelem megfelelősége pedig az elmúlt évtizedben általánosságban lényegében változatlan maradt az EU-ban (ugyanakkor jelentős eltérések mutatkoztak a tagállamok között), míg 2020-ban összességében enyhe romlás volt megfigyelhető. 2015 és 2020 között javulás volt megfigyelhető a lefedettségben, ami hozzájárulhat a szegénység és az anyagi depriváció fokozódásának megelőzéséhez, de a hatékonyság tekintetében továbbra is vannak kihívások. A tagállamok közötti felfelé irányuló konvergencia, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem támogatása érdekében a Bizottság az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot

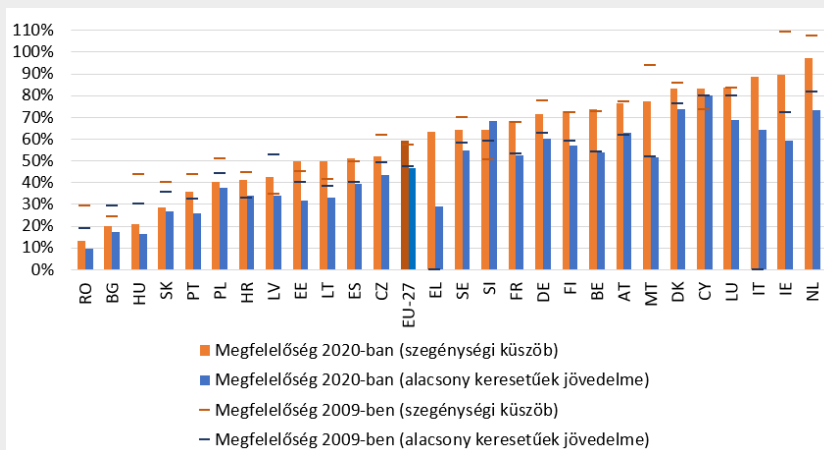
terjesztett elő, amely felvázolja a minimumjövedelmi rendszerek további korszerűsítésének területeit az aktív befogadási megközelítés mentén.

A szociális védőhálók megfelelése tagállamonként eltérő

2019-ben a foglalkoztatást helyettesítő támogatások a szegénységi küszöbnek kevesebb mint felét tették ki a tagállamok egyharmadában

A szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása 16 % és 52 % között változik a tagállamokban

A minimumjövedelemben részesülők nettó jövedelme a szegénységi küszöb %-ában (három évre kiegyenlítve), valamint az alacsony bérezésűek jövedelmének százalékában (2009 és 2020)

Forrás: a DG EMPL számítása az EU-SILC mikroadataiból. *Megjegyzés:* Írország esetében az adatok a minimumjövedelem-ellátások tekintetében a 2020-as jövedelmi évet tükrözik. Írország, Olaszország, Luxemburg és Lettország esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatára vonatkozó közösségi statisztika (AROP SILC) 2020. évi küszöbértéke még nem áll rendelkezésre. A grafikon egyedülálló gyermektelen személyekre vonatkozik. Egy minimumjövedelemben részesülő nettó jövedelme a minimumjövedelemtől eltérő típusú ellátásokat is magában foglalhat (például lakhatási juttatásokat). Az alacsony bérezésű személy az átlagbér 50 %-át keresi, és teljes munkaidőben dolgozik.

A egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek 2021-ben csökkentek az EU-ban, de továbbra is jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között, miközben a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások iránti kereslet erőteljes növekedése figyelhető meg a népesség előregedése miatt. Az alacsony jövedelmű háztartásokban élők nagyobb valószínűséggel számolnak be kielégítetlen egészségügyi szükségletekről, bár a teljes népességhez viszonyított különbség mértéke tagállamonként eltérő. Az egészségügyi ágazatban tapasztalható munkaerő- és szakemberhiány továbbra is szűk keresztmetszeteket okozhat a szolgáltatásnyújtásban, annak ellenére, hogy csökken az egészségügyi rendszerekre nehezedő, a Covid19-cel kapcsolatos nyomás. Számos tagállam rendszerszintű egészségügyi reformokba kezdett, többek között az alapellátással kapcsolatban. Ezek végigvitele, valamint a szolgáltatások fokozatos digitalizációja kulcsfontosságú a szolgáltatás minőségének és ellenálló képességének javítása érdekében. Ugyanakkor a demográfiai változások hatására a potenciálisan tartós ápolás-gondozásra szorulóknak száma az EU-ban az előrejelzések szerint a 2019. évi 30,8 millió főről 2030-ra 33,7 millió főre, 2050-re pedig 38,1 millió főre fog nőni. Ez megerősíti a tartós ápolás-gondozás elérhetőségével, megfizethetőségével és minőségével kapcsolatos kihívások kezelésének szükségességét, figyelembe véve ugyanakkor az államháztartás általános fenntarthatóságát. Bár valamennyi tagállam biztosít bizonyos mértékű szociális védelmet, az EU-ban az emberek 35,7 %-a számolt be arról, hogy pénzügyi okokból nem vesz igénybe (több) otthoni ápolási-gondozási szolgáltatást, 9,7 %-uk említette az ellátási hiányt, 2,1 %-uk pedig a minőséggel kapcsolatos aggályokat. Nevezetesen még a szociális védelem mellett is nagyon

magasak lehetnek az ápolási-gondozás közvetlen költségei, amelyek számos tagállamban a komoly tartós ápolás-gondozásra szoruló idősök medián jövedelmének több mint 50 %-át teszik ki. Annak érdekében, hogy a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljanak a társadalmi méltányossághoz, a nemek közötti egyenlőséghez és a munkahelyteremtéshez, a Bizottság európai gondozási stratégiát terjesztett elő, amelyet a megfizethető, magas színvonalú tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat kísér.

A tagállamok lépéseket tesznek annak érdekében, hogy szociális védelmi rendszereiket hozzáigazítsák a változó demográfiai és munkaerőpiaci környezethez annak érdekében, hogy kezeljék a megfeleléssel, a hozzáférhetőséggel és a költségvetési fenntarthatósággal kapcsolatos kihívásokat. Miután a világjárvány rávilágított a szociális védelemhez való hozzáférés terén mutatkozó hiányosságokra, több tagállam reformokat vezetett be nemzeti szociális védelmi rendszereiben, amelyek az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalókat és az önálló vállalkozókat célozzák meg. A demográfiai változások továbbra is hosszú távú kihívásokat jelentenek a nyugdíjrendszerek számára, többek között a népesség elöregedésének és a kapcsolódó nyugdíj- és egészségügyi ellátásnak, valamint a tartós ápolási-gondozási rendszereknek a megfelelés, a hozzáférhetőség és a költségvetési fenntarthatóság szempontjából az államháztartásra gyakorolt hatása tekintetében. A nyugdíjrendszerek előtt álló kihívások sikeres kezeléséhez a nyugdíj-, munkaerőpiaci, adó- és egészségügyi politikákra is kiterjedő szakpolitikai intézkedések széles körére van szükség, többek között a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenséggel kapcsolatban.

A szociális partnerek kiszámítható, érdemi és időben történő bevonása fontos szerepet játszik a reformok és a beruházások hatékony megtervezésében és végrehajtásában. A 7. foglalkoztatási iránymutatás és a szociális jogok európai pillérének 8. alapelve felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsák a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonását a foglalkoztatási, szociális és adott esetben gazdasági reformok és szakpolitikák kialakításába és végrehajtásába, többek között kapacitásuk növelésének támogatása révén. Az egészségügyi válság idején a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások kulcsfontosságúak voltak az erős egészségügyi ágazat szempontjából, hozzájárulva az EU esetleges jövőbeli egészségügyi válságokra való felkészültségének fokozásához. Ugyanakkor számos tagállam arra kérte fel a szociális partnereket, hogy nemzeti gyakorlatukkal és intézményi kereteikkel összhangban folytassanak megbeszéléseket és tárgyalásokat olyan intézkedések kapcsán, amelyek támogatják a munkafeltételeket, a munkaerőpiac működését, az esélyegyenlőséget, valamint a munkahelyi egészséget és biztonságot, illetve hajtás is végre ezeket. A közelmúltban a szociális partnerekkel folytatott együttműködés kulcsfontosságú volt az ukrán állampolgárok és más lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek európai munkaerőpiacokra – köztük a munkaerőhiánnyal küzdő ágazatokba – való beilleszkedését támogató megfelelő támogatási politikák végrehajtásában. A civil társadalmi szervezetek bevonása szintén elengedhetetlen a minőségi reformok és szakpolitikák tagállamokban történő megvalósításához. A szociális partnerek és a civil társadalom bevonása a helyreállítási és rezilienciaépítési terv tekintetében ugyancsak fontos.

A tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk az ezen együttes foglalkoztatási jelentésben megállapított, foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások kezelése érdekében. A jelentésben ismertetett elemzés számos olyan kiemelt területet emel

ki, amelyen szakpolitikai intézkedésekre van szükség. Ezeknek arra kell irányulniuk, hogy kezeljék a jelenlegi társadalmi-gazdasági környezetben felmerült kihívásokat, és előmozdítsák a fenntartható és inkluzív növekedést azáltal, hogy előmozdítják a minőségi munkahelyteremtést és a munkával töltött életszakasz során történő és az ágazatokon átívelő átmeneteket, javítják a társadalmi és gazdasági rezilienciát, valamint biztosítják a méltányos zöld és digitális átállást, miközben előrelépést tesznek a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt és nemzeti célok megvalósítása felé.

A foglalkoztatási iránymutatásokkal összhangban a tagállamok a következőkre kapnak felkérést:

- ideiglenes és célzott támogatási intézkedések révén enyhítsék az inflációs nyomások – különösen a magas energiaárakból eredő – negatív hatását a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások vásárlóerejére, többek között az energiaszegénység növekedésének megelőzése érdekében, fenntartva eközben az energiafogyasztás csökkentésére és az energiahatékonyság javítására irányuló ösztönzőket;
- a nemzeti gyakorlatokkal összhangban és a szociális partnerek szerepének teljes körű tiszteletben tartása mellett olyan bérfejlesztéseket mozdítsanak elő, amelyek – különösen az alacsony bérezésűek esetében – mérséklék a vásárlóerő csökkenését, többek között a jogszabályban meghatározott minimálbérek időben történő aktualizálása révén, ugyanakkor tükrözik a makrogazdasági környezetet, megőrzi a munkahelyeket és a versenyképességet, és továbbra is összhangban vannak a magas infláció kezelésének általános célkitűzésével;
- biztosítsák a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és egyéb olyan munkahelymegtartási intézkedések rendelkezésre állását, amelyek célja a humán tőke megőrzése, szükség esetén a méltányos szerkezetátalakítási folyamatok támogatása, a munkahelyváltás megkönnyítése és a gazdaság korszerűsítésének elősegítése, különösen a kapcsolódó továbbképzések és átképzések révén, figyelembe véve az energiaválság és a kapcsolódó ipari átalakulások potenciális munkaerőpiaci hatását is;
- erősítsék meg az aktív munkaerőpiaci politikák hatékonyságát és eredményességét, valamint az állami foglalkoztatási szolgálatok kapacitását, többek között a hozzáférhető digitális infrastruktúrába és szolgáltatásokba, a készségek nyomon követésébe és előrejelzésébe, valamint a személyzet megfelelő képzésébe való beruházás révén, a munkahelyteremtés és a munkahelyváltás – többek között a digitális és zöld gazdaságra való átállás – előmozdítása, valamint a munkaerő- és szakemberhiány kezelése érdekében;
- nyújtsanak támogatást az éghajlatváltozás és a szükséges zöld átállás, valamint a digitalizáció által leginkább érintett munkavállalók és háztartások, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévők számára, nevezetesen foglalkoztatási szolgáltatások és képzési intézkedések, jól megtervezett, célzott és időhöz kötött foglalkoztatási programok, célzott és a munkaerő-felvételt és az átállást támogató, jól megtervezett ösztönzők, az aktív befogadási megközelítésen alapuló megfelelő jövedelembiztonság és a vállalkozói szellem előmozdítása révén, a munkavállalóknak és képviselőiknek a változásra való felkészülésbe és a szerkezetátalakítási folyamatok irányításába való teljes körű és érdemi bevonására támaszkodva, összhangban a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlással;
- javítsák a fiatalok munkaerőpiaci kilátásait, többek között az inkluzív és minőségi szakképzés és felsőoktatás előmozdításával, a foglalkoztatási szolgálatok számára

célzott támogatás biztosításával (beleértve a mentorálást, az orientációt és a tanácsadást), valamint színvonalas tanulószerveződéses gyakorlati képzések és szakmai gyakorlatok támogatásával, összhangban a megerősített ifjúsági garanciával;

- biztosítsák a nemek közötti egyenlőséget és erősítsék meg a nők munkaerőpiaci részvételét, többek között az esélyegyenlőség és a szakmai előmenetel előmozdítása, valamint a bérstruktúrák átláthatóságának biztosítása révén; az európai gondozási stratégiával összhangban mozdítsák elő a munka, a családi és a magánélet összeegyeztetését, többek között a megfizethető, színvonalas tartós ápolási-gondozáshoz és koragyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a családi okokkal indokolt megfelelő szabadságoláshoz és rugalmas munkafeltételekhez a szülők és a gondozási feladatokat ellátó más személyek számára való hozzáférés révén, összhangban az európai gondozási stratégiával;
- mozdítsák elő az esélyegyenlőséget és javítsák a tanulási eredményeket a korai iskolaelhagyás kezelése révén, többek között megfizethető és színvonalas koragyermekkori nevelés és gondozás biztosításával, az európai gyermekgaranciával és a vonatkozó nemzeti cselekvési tervekkel összhangban, valamint a tanárhány kezelés révén. Támogassák a hátrányos helyzetű csoportokból és távoli területekről származó gyermekek oktatáshoz való hozzáférését, valamint mozdítsák elő a képzést minden képesítési szinten;
- kulcsfontosságú alaptechnológiákkal (például iskolák számára biztosított nagy sebességű hálózati összekapcsoltsággal), berendezésekkel és tanárképzéssel támogatott digitális oktatás és képzés kialakításával fejlesszék a tanulók és a felnőttek digitális kompetenciáit, valamint növeljék a digitális tehetségbázist a munkaerőpiacon; valamint a digitalizációra vonatkozó know-how-val támogassák az intézményeket, külön hangsúlyt helyezve a befogadásra és a digitális szakadék csökkentésére;
- támogassák a felnőttek továbbképzését és átképzését a változó munkaerőpiachoz való alkalmazkodás érdekében, többek között az egyéni tanulási számlákon biztosított egyéni képzési jogosultságokra vonatkozó rendelkezések szigorítása, valamint a mikrotanúsítványok fejlesztésének, végrehajtásának és elismerésének előmozdítása révén, összhangban az egyéni tanulási számlákról, valamint az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot szolgáló mikrotanúsítványokkal kapcsolatos európai megközelítéséről szóló tanácsi ajánlásokkal;
- igazítsák ki a munkaerőpiaci szabályozásokat, valamint az adó- és szociális ellátórendszereket a munkaerőpiaci szegmentáció csökkentése és megelőzése, valamint a minőségi munkahelyek létrehozásának előmozdítása érdekében, beleértve az adóék lehetséges csökkentését is, különösen az alacsony bérezésűek esetében;
- győződjenek meg arról, hogy az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó és platformalapú munkát végző munkavállalók, valamint az önálló vállalkozók – a szociális védelemhez való hozzáféréstől szóló tanácsi ajánlással összhangban – hozzáférjenek megfelelő szociális védelemhez;
- biztosítsanak egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezetet, valamint rugalmas munkafeltételeket;
- mozdítsák elő a kollektív tárgyalást, a szociális párbeszédet és a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonását, többek között a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásával összefüggésben;

- a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlással összhangban vizsgáljanak mindenki számára megfelelő és fenntartható szociális védelmi rendszerekbe, ideértve az aktív befogadási megközelítésen alapuló minimáljövedelem-rendszereket is, összhangban az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslattal; támogassák a megfelelő szintű védelem biztosítását célzó reformokat, valamint javítsák a nem vagy nem kellő mértékben biztosított személyek védelmét; javítsák a juttatások megfelelőségét, a jogok átruházhatóságát, a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a munkaképes személyek munkaerőpiaci integrációjának támogatását; a fentiek megvalósítása során biztosítsák a finanszírozási források egyensúlyát és őrizzék meg az államháztartás általános fenntarthatóságát;
- értékeljék a beruházási reformok által a lakosság különböző csoportjainak jövedelmére gyakorolt elosztási hatásokat, összhangban a tagállami szakpolitikák elosztási hatásának pontosabb értékeléséről szóló közleménnyel;
- a gyermekgaranciával összhangban valamennyi, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermek számára biztosítsanak ingyenes és tényleges hozzáférést az egészségügyi ellátáshoz, a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz, oktatási és iskolai tevékenységekhez, illetve biztosítsanak tényleges hozzáférést az egészséges táplálkozáshoz és a megfelelő lakhatáshoz;
- kezeljék a hajléktalanságot a szegénység legszélsőségebb formájaként; mozdítsák elő a lakóépületek és a szociális bérlakások felújítására, valamint az integrált szociális szolgáltatásokra irányuló beruházásokat; könnyítsék meg a minőségi és megfizethető lakhatáshoz, a szociális lakhatáshoz vagy adott esetben a lakhatási támogatáshoz való hozzáférést;
- vizsgáljanak az egészségügyi rendszerek kapacitásába, beleértve az alapellátás és a közegészségügy kapacitását, az ellátás koordinálását, az egészségügyi személyzetet és az e-egészségügyet; csökkentsék az igénybe vevő általi közvetlen fizetéseket, javítsák az egészségügyi ellátás lefedettségét, továbbá mozdítsák elő a továbbképzést és az átképzést;
- az európai gondozási stratégiával összhangban erősítsék meg a színvonalas, megfizethető és fenntartható tartós ápolási-gondozási szolgáltatások nyújtását;
- biztosítsanak olyan inkluzív és költségvetési szempontból fenntartható nyugdíjrendszereket, amelyek megfelelő időskori jövedelmet és a nemzedékek közötti méltányosságot tesznek lehetővé.

Az uniós források többek között az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Igazságos Átmenet Alap és a támogatható reformok és beruházások tekintetében a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz révén támogatják a tagállamokat az ezekkel a területekkel kapcsolatos szakpolitikai fellépés felgyorsításában.

1. FEJEZET: AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS SZOCIÁLIS TENDENCIÁINAK ÁTTEKINTÉSE, A KIEMELT CÉLOK ÉS A SZOCIÁLIS EREDMÉNYTÁBLA RÖVID ÁTTEKINTÉSE

1.1 Munkaerőpiaci trendek

A munkaerőpiac fellendülése 2022-ben folytatódott, és a foglalkoztatás meghaladta a válság előtti szintet, bár az ágazatok között jelentős különbségek mutatkoznak. 2022 második negyedévében az EU-ban a foglalkoztatottak teljes száma elérte a 213,4 milliót (az euróövezetben 164 milliót)¹⁰. Ez 3,5 millióval (az euróövezet esetében 2,7 millióval) haladja meg a 2019 IV. negyedévében mért csúcsot. A (20–64 év közöttiekre vonatkozó) foglalkoztatási ráta 2022 II. negyedévében 74,8 % volt az EU-ban (az euróövezetben 74,3 %), ami 1,9 százalékponttal (az euróövezet esetében 1,6 százalékponttal) haladja meg a világjárvány előtti csúcsokat. Éves szinten a foglalkoztatási ráta 2021-ben az EU-ban 73,1 % volt (az euróövezetben 72,5 %), amely 0,4 százalékponttal meghaladta a 2019. évi értéket (az euróövezetben nem figyelhető meg változás). A foglalkoztatás a legnagyobb mértékben 2019 IV. negyedéve és 2022 II. negyedéve között az információs és kommunikációs technológiai (IKT) ágazatban nőtt (21 %-kal), ami 1,1 millió új munkahelyet jelent. Ezt követték az ingatlanügyletek (18 %-os növekedés, azaz 190 000 fővel több foglalkoztatott), valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek (7,9 %-os, azaz 0,58 millió fős növekedés). A közigazgatás és a védelem terén 2022 II. negyedévében 0,71 millió új munkahelyet regisztráltak 2019 IV. negyedévéhez képest (5,3 %-os növekedés). Ezt követték az építőipar (6,1 %-os növekedés), valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek (3,1 %-os növekedés). Ezzel szemben a feldolgozóipar, a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás, valamint az adminisztratív támogató tevékenységek még nem érték el a válság előtti foglalkoztatási szintet (2022 II. negyedévében mindegyiken körülbelül 0,2 millió fővel kevesebbet foglalkoztattak, mint 2019 IV. negyedévében). Összességében az előrejelzések alapján a foglalkoztatás 2022-ben 1,7 %-kal nő, 2023-ban változatlan marad, 2024-ben pedig mérsékelten, 0,4 %-kal emelkedik majd nagy fokú bizonytalanság mellett. Az ukrajnai háború elől az EU-ba menekülő emberek várhatóan csak fokozatosan lépnek be a munkaerőpiacra, és ennek kézzelfogható hatásai csak a jövő évtől válnak láthatóvá¹¹.

A csökkentett munkaidőben való foglalkoztatásból kilépő munkavállalók és a munkahelyi hiányzások számának csökkenése 2021 óta hozzájárult az összes ledolgozott munkaórák számának növekedéséhez. Az EU-ban a munkaórák száma a 2020 II. negyedévében tapasztalt alacsony értéket követően lassan, de folyamatosan helyreállt, és 2022 II. negyedévében elérte a 85,9 milliárdot¹². Ez a mutató esetében valaha mért legmagasabb érték. Ugyanakkor a munkahelyi hiányzások negyedéves száma továbbra is csökkenő tendenciát követett: a 2020 II. negyedévi teljes foglalkoztatásra vetített 17,5 %-ról 2022 II. negyedévében 8,9 %-ra csökkent¹³. Ezek az adatok továbbra is rávilágítanak arra, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatás számos munkavállaló és vállalkozás számára fontos szerepet játszott több mint két évvel a Covid19-válság kezdete után (lásd a 2.1. szakaszt). A Covid19-világjárvánnyal összefüggésben uniós és tagállami szinten bevezetett munkaerőpiaci intézkedések (nevezetesen a SURE, a REACT-EU és a koronavírusra való

¹⁰ Foglalkoztatás: Nemzeti számlák (hazai szemlélet), Eurostat-mutató [[namq_10_a10_e](#)]; [[lfsq_eegan2](#)] és egyéb adatok: uniós munkaerő-felmérés. Ez a szakasz szezonálisan kiigazított negyedéves adatokat mutat be.

¹¹ Az Európai Bizottság 2022. őszi európai gazdasági előrejelzése, 187. sz. intézményi dokumentum, 2022. november.

¹² Eurostat [[namq_10_a10_e](#)].

¹³ Eurostat [[lfsi_abt_q](#)] és [[lfsi_emp_q](#)], uniós munkaerő-felmérés.

reagálást célzó beruházási kezdeményezések, a CRII és a CRII+) lehetővé tették a vállalkozások számára, hogy megtartsák munkavállalóikat és készségeiket, és segítették az önfoglalkoztatókat abban, hogy a járvány megfékezésére irányuló intézkedések megszüntetését követően fokozatosan újrakezdjék tevékenységüket. A SURE végrehajtásáról szóló negyedik féléves jelentés¹⁴ szerint az eszköz 2020-ban mintegy 31,5 millió személyt és 2,5 millió vállalkozást támogatott, ami a 19 kedvezményezett tagállamban a teljes foglalkoztatás és az összes vállalkozás közel egyharmadát tette ki.

A nominális bérnövekedés gyorsulni kezdett, de 2022-ben várhatóan az infláció alatt marad. 2021-ben a munkavállalói nominálbér minden tagállamban nőtt, összesített uniós szinten pedig 4,1 %-kal nőtt éves szinten, meghaladva a 2013 és 2019 közötti időszakban körülbelül 1,9 %-os átlagos növekedési rátát. Ezt a növekedést nagyrészt az erőteljes gazdasági fellendülés és a munkaórák számának növekedése okozta (a tagállami szintű adatokat lásd a 2.1. szakaszban). A magas infláció és a munkaerőpiacok szűkülése 2022 első felében még inkább hozzájárult a nominálbérek enyhe növekedéséhez. A nominális növekedést azonban jórészt felemésztette a megnövekedett infláció, ami az EU-ban a reálbérek jelentős, 3,3 %-os csökkenését eredményezte 2022 II. negyedévében (az előző évhez képest), miközben egyre nagyobb aggodalom övezi a vásárlóerőre gyakorolt negatív hatás kedvezőtlen társadalmi következményeit, különösen az alacsony bérezésűek esetében. A jövőben a gazdasági helyzet romlása miatt a bérnövekedés várhatóan lassulni fog¹⁵.

A munkaerőpiac dinamikusabbá válásával nem nőtt jelentősen a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak és az önálló vállalkozók aránya. A határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak (20–64 évesek) aránya kismértékben, a 2020. évi 12,6 %-ról 13 %-ra nőtt 2021-ben. 2022 II. negyedévében elérte a 13,1 %-ot (ez 0,8 százalékponttal magasabb, mint 2020 azonos negyedévében), ami még mindig alacsonyabb, mint 2019 IV. negyedévében volt (13,9 %). 2021-ben az adatok magasabbak voltak a nők (13,8 %, szemben a férfiak 12,2 %-ával) és a fiatal munkavállalók (15–24 év közöttiek) körében (50,9 %, szemben a 25–54, illetve az 55–64 évesek körében mért 12,9 %-kal, illetve 6,5 %-kal – lásd még a 2.3. szakaszt). A határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak aránya emellett jelentősen magasabb volt az alacsony képzettségűek körében (2021-ben 19,2 %), mint a közepes és magas képzettségűek körében (11,7 %, illetve 12,2 %). Az önálló vállalkozók (20–64 évesek) száma 2019 és 2021 között 0,9 millió fővel csökkent. Negyedévekre vetítve 25,7 millió önálló vállalkozó volt 2022 II. negyedévében, ami 0,6 millióval kevesebb, mint 2019 IV. negyedévében¹⁶.

A foglalkoztatás a betöltetlen álláshelyek arányával párhuzamosan növekszik, ami rávilágít arra, hogy továbbra is támogatni kell a munkaerőpiaci részvételt, a munkaközvetítést és a munkahelyváltásokat¹⁷. Az iparban, az építőiparban és a szolgáltatási ágazatban a betöltetlen álláshelyek aránya 2022 II. negyedévében 3 % volt az EU-27-ben (3,2 % az euróövezetben), ami 0,8 százalékponttal (illetve 0,9 százalékponttal) magasabb, mint 2021 II. negyedévében, és meghaladja a világjárvány előtti szintet is (2,1 % 2019 IV. negyedévében az EU esetében, és 2,2 % az euróövezetben). Jelentős különbségek

¹⁴ COM(2022) 483 final.

¹⁵ Európai Bizottság, *Labour Market and Wage Developments in Europe* (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában), 2022. évi jelentés, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

¹⁶ Eurostat [[lfst_r_e2tgaedcu](#)], [[lfsa_etpgan](#)] és [[lfsq_egaps](#)]. Törés az idősorban 2021-ben, illetve 2021 I. negyedévében.

¹⁷ A betöltetlen álláshelyek arányát az üres álláshelyek teljes számának (azaz az újonnan létrehozott, betöltetlen vagy megüresedő fizetett álláshelyek száma) a betöltött és betöltetlen álláshelyekhez képest mért százaléka. Megjegyzés: az uniós gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (NACE Rev. 2) szerinti B–S tevékenységek. Eurostat online kód: [[ei_lmjb_q_r2](#)].

mutatkoznak azonban a tagállamok és a foglalkozások között (lásd a 2.1. szakaszt). Bár a legújabb bizonyítékok arra utalnak, hogy növekedésük nem strukturális jelenség, a betöltetlen álláshelyek arányának gondos nyomon követése kulcsfontosságú a munkaerőpiaci kereslet és kínálat közötti potenciális eltérések értékeléséhez¹⁸. A 2.3. szakasz elemzi az állami foglalkoztatási szolgálatok által az álláskeresőket és a betöltendő álláshelyek összehangolása eredményességének és hatékonyságának javítása érdekében végrehajtott kiigazításokat, beleértve a digitális és személyes szolgáltatásokat, valamint a munkáltatókkal és a szociális szolgálatokkal való partnerségeket.

Összességében a legtöbb uniós tagállamban és az euróövezetben a munkanélküliségi ráta megközelítette a válság előtti szintet, vagy az alá süllyedt¹⁹. Az EU-ban a munkanélküliségi ráta (a 15–74 év közöttiek körében) továbbra is csökkenő tendenciát mutatott, és 2022 II. negyedévében elérte a 6,1 %-ot (a valaha regisztrált legalacsonyabb szint), és jóval elmarad a legutóbbi, 2020 III. negyedévében mért 7,8 %-os csúcstól. Az euróövezetben a munkanélküliségi ráta valamivel magasabb (6,6 %) volt 2022 II. negyedévében (ez 2,1 százalékponttal meghaladta a 2020 III. negyedévében regisztrált értékét). A havi adatokból az derül ki, hogy a munkanélküliségi ráta 2022 augusztusában tovább csökkent – 6 %-ra (az euróövezetben 6,6 %-ra) – az EU-ban, ami alacsonyabb, mint a válság előtti szint. Jelentős mértékű heterogenitás mutatkozik azonban a tagállamok között (lásd a 2.1. szakaszt). A tartós munkanélküliségi ráta 2022 II. negyedévében elérte az aktív népesség 2,4 %-át (az euróövezetben 2,7 %), ami 0,2 százalékponttal, illetve 0,3 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019 IV. negyedévében²⁰.

A nők munkaerőpiaci teljesítménye továbbra is javul, bár a nemek közötti jelentős különbségek továbbra is fennállnak. 2021-ben 67,7 %-ra emelkedett (a 20–64 év közöttiek körében), ami 1,6 százalékponttal magasabb, mint 2020-ban, míg a férfiak esetében 78,5 %-ra nőtt, ami 1,3 százalékponttal haladta meg a 2020. évi értéket – lásd az 1.1.1. ábrát. Negyedévekre vetítve a nők foglalkoztatási rátája 69,5 % volt 2022 II. negyedévében, ami 2,1 százalékponttal magasabb, mint 2021 I. negyedévében, és meghaladja a válság előtti, 2019 IV. negyedévében mért 67,3 %-os szintet. A nemek közötti foglalkoztatási különbség csaknem változatlan, 2022 II. negyedévében 10,7 százalékpontos volt, ami 0,2 százalékponttal alacsonyabb a 2021 II. negyedévi szintnél. A (20–64 éves) nők aktivitási rátája 2022 II. negyedévében 74,1 %-ra nőtt, ami 1,8 százalékponttal magasabb, mint 2019 IV. negyedévében, míg a férfiak (84,8 %) esetében 1 százalékponttal magasabb volt, mint 2019 IV. negyedévében.

A fiatalok munkaerőpiaci eredményei az utóbbi időben javultak, de néhány tagállamban még mindig messze elmaradnak a válság előtti szinttől. Az összességében pozitív teljesítmény ellenére a (15–24 év közötti) fiatalok foglalkoztatási rátája még nem lábalt ki a Covid19-válságból: 2021-ben 32,7 % volt, és 0,8 százalékponttal még mindig elmarad a 2019-ben elért szinttől – lásd az 1.1.1. ábrát. A közelmúlt fejleményei gyors javulást mutatnak: 2022 II. negyedévében elérte a 34,9 %-ot (ami 1,5 százalékponttal a 2019 IV. negyedévi szint felett van). Az ifjúsági munkanélküliségi ráta (a 15–24 év közöttiek esetében) a 2021. I. negyedévi 18,3 %-ról 2022 II. negyedévére 14,3 %-ra csökkent. Éves mértékben 2021-ben 16,6 %-ot tett ki, és több mint 1 százalékponttal haladja meg a

¹⁸ Megjegyzés: Úgy tűnik, hogy a munkaerőhiányt elsősorban a munkaerőpiac fellendülése okozza, nem pedig a munkaerőpiaci újraelosztás akadályozottsága. Európai Bizottság, *Quarterly Report on the Euro Area, Institutional Paper* (Negyedéves jelentés az euróövezetről, intézményi dokumentum), 2022.

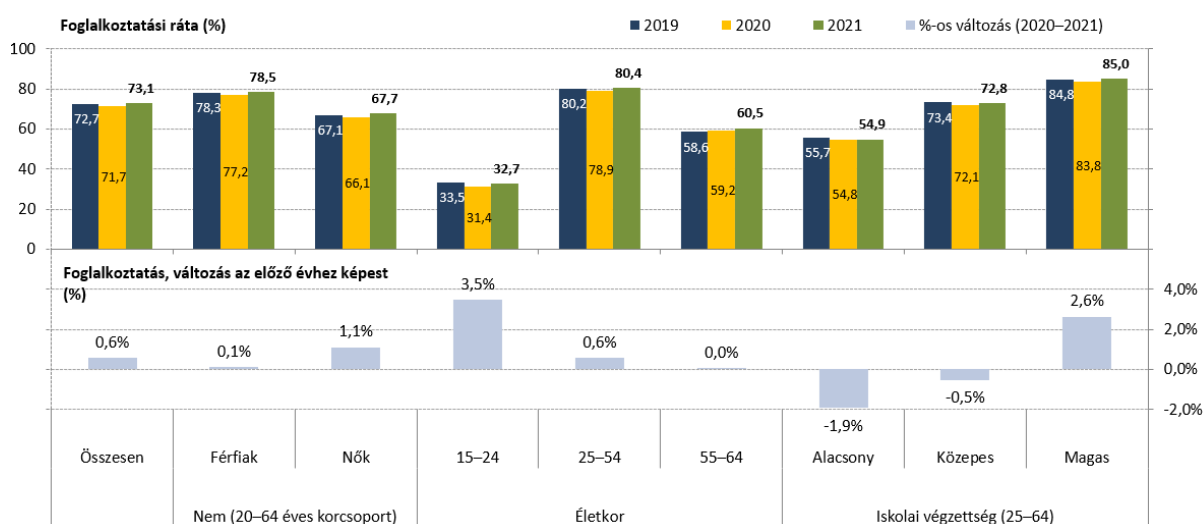
¹⁹ A részleteket lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

²⁰ Eurostat [[une_rt_m](#)], [[une_rt_q](#)] és [[une_ltu_q](#)].

világjárvány előtti szintet. 2021-ben összesen mintegy 9,3 millió (15–29 év közötti) fiatal nem volt sem foglalkoztatott, sem oktatásban vagy képzésben nem részesült (NEET-fiatalok) (13,1 %); 2022 II. negyedévében ez a szám mintegy 8,3 millió (11,7 %).

1.1.1. ábra: A foglalkoztatási ráta a fiatalok, a nők és a magasan képzettek körében tapasztalható javulásnak köszönhetően a világjárvány előtti szintre vagy azt meghaladó szintre emelkedett

Nemek, korcsoportok és iskolai végzettség szerinti foglalkoztatási ráták az EU-27-ben, szezonálisan kiigazított adatok, nem naptári kiigazítással (%)

Forrás: Eurostat, [[lfsi_emp_a](#)] és [[lfsa_egaed](#)], uniós munkaerő-felmérés

A munkaerőpiaci részvétel tovább növekszik, dinamikusabban az idősebb felnőttek és a nők körében. A 20–64 évesek uniós aktivitási rátája 2021-ben 73,6 % volt, ami 0,4 százalékponttal, illetve 1,3 százalékponttal magasabb, mint 2019-ben, illetve 2020-ban. Az aktivitási ráta 2022 II. negyedévében 79,4 % volt, ami 1,1 százalékponttal magasabb, mint egy évvel korábban, és 1,4 százalékponttal meghaladta a 2019 IV. negyedévében mért szintet. A növekedésért továbbra is nagyrészt az idősek és a nők felelősek. Az 55–64 éves korcsoport aktivitási rátájának változása (3,1 százalékpontos növekedés, a 2019 IV. negyedévében mért 62,3 %-ról 2022 II. negyedévére 65,4 %-ra) háromszorosa volt az aktivitási ráta 15–24 évesek (1 százalékpont) és a 25–54 évesek (1,2 százalékpont) körében megfigyelt növekedésének.

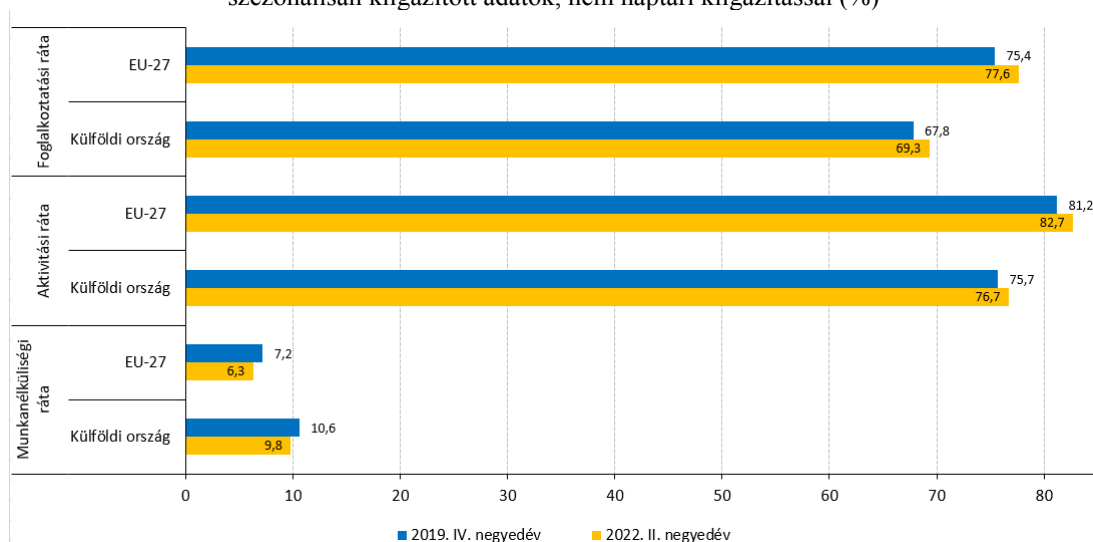
A gazdaságban a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók száma a készség szintek szerinti foglalkoztatási különbségekkel együtt nőtt. A felsőfokú végzettséggel rendelkező (25–64 év közötti) foglalkoztatottak száma 2021-ben 2,6 %-kal nőtt, míg a közepes és alacsony képzettségű munkavállalók (azaz 0–2 és 0–4 ISCED szint) foglalkoztatása 0,5 %-kal, illetve 1,9 %-kal csökkent – lásd az 1.1.1. ábrát. Az alacsony és magas képzettségű munkavállalók foglalkoztatási rátája közötti különbség 2021-ben 30,1 százalékpont volt, ami 1 százalékponttal magasabb, mint 2020-ban (lásd a 2.2. szakaszt).

Az EU-n kívül születettek munkaerőpiaci eredményei visszaálltak a válság előtti szintre, de továbbra is jelentős különbségek vannak az EU-ban született polgárokhoz viszonyítva. 2021-ben a nem az EU-ban születettek foglalkoztatási rátája (a 20–64 év közöttiek körében) 66,7 % volt, ami 1 százalékponttal elmaradt a 2019. évi értéktől, és 6,4 százalékponttal alacsonyabb volt, mint a helyben született munkavállalók esetében. Az EU-n kívül születettek negyedéves foglalkoztatási rátája 2022 II. negyedévében 69,3 % volt,

ami 1,5 százalékponttal magasabb, mint 2019 IV. negyedévében – lásd az 1.1.2. ábrát. A külföldön született (15–74 év közötti) népesség munkanélküliségi rátája 2021-ben 11,8 % volt, ami 0,6 százalékponttal alacsonyabb, mint 2020-ban (lásd a 2.2. szakaszt). A nem az EU-ban született nők körében viszonylag magasabb a munkanélküliség (2021-ben 13,2 %), mint a nem az EU-ban született férfiak körében (10,7 %). Negyedévekre vetítve a külföldön születettek munkanélküliségi rátája (2022 II. negyedévében 9,8 %) 2021 I. negyedéve (13,5 %) óta továbbra is csökkenő tendenciát mutat, és jelenleg 0,8 százalékponttal marad el a 2019 IV. negyedévében mért szinttől. A legfrissebb adatok felhívják a figyelmet azokra a fő akadályokra, amelyekkel a külföldön született (15–74 év közötti) személyek szembesülnek, amikor a fogadó országban megfelelő munkát keresnek (pl. nem ismerik el az előírt képesítéseket, a nyelvi készségeket, vagy állampolgárságuk vagy tartózkodási engedélyük miatt korlátozzák a munkavállaláshoz való jogukat)²¹.

1.1.2. ábra: Jelentős különbségek vannak a munkaerőpiaci eredmények terén az EU-27-ben és az azon kívül születettek között

Foglalkoztatási, munkanélküliségi és aktivitási ráták a származási ország alapján (EU-27 vagy külföldi ország), szezonálisan kiigazított adatok, nem naptári kiigazítással (%)

Megjegyzés: 20–64 éves korcsoport a foglalkoztatási és aktivitási ráták esetében, 15–74 éves korcsoport a munkanélküliségi ráták esetében.

Forrás: Eurostat, [[lfsq_ergacob](#)], [[lfsq_urgacob](#)] és [[lfsq_argacob](#)], uniós munkaerő-felmérés

1.2. Társadalmi tendenciák

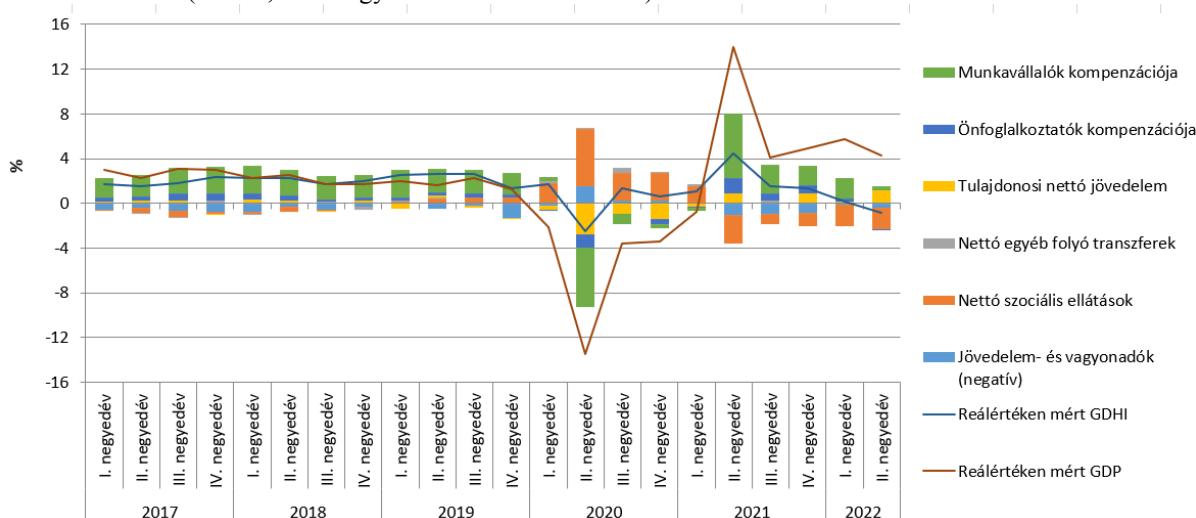
A háztartások reáljövedelme 2021-ben nőtt az EU-ban a Covid19 utáni fellendülés és a világjárvány hatásainak enyhítésére irányuló szakpolitikai intézkedések részleges folytatása miatt; a megnövekedett infláció várhatóan hatással lesz a vásárlóerőre a jövőben. A háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelmének (GDHI, negyedéves, az előző évhez képest) növekedése 2021-ben általánosságban visszaállt a világjárvány előtti szintre (2 %, szemben a 2018–2019 közötti 2,2 %-kal) – lásd az 1.2.1. ábrát. A növekedés 2021 II. negyedévében figyelemreméltó szinten, 4,5 %-on, 2021 III. negyedévében pedig mérsékeltebb, 1,7 %-os szinten állt, majd 2022 II. negyedévéig tovább lassult. Ez a növekedés a 2021-es fellendülésnek volt köszönhető, lehetővé téve a vészhelyzeti intézkedések fokozatos kivezetését is. A lassulás egyik fő mozgatórugója a munkavállalók és az önálló vállalkozók bérének reálértéken számított hozzájárulásának gyors csökkenése volt, szemben a reál-GDP 2021 III. negyedéve és 2022 I. negyedéve közötti erőteljes

²¹ Forrás: Eurostat, Munkaerő-felmérés, 2021. modul ([ad hoc kivonat](#)).

növekedésével. Az e tendencia mögött meghúzódó egyik fontos tényező az inflációnak az 1.1. szakaszban tárgyalt gyors növekedése, amely 2022 II. negyedévében súlyosan korlátozta a munkavállalói jövedelem GDHI-növekedéshez való hozzájárulását a nominálkeresetek kedvező alakulása ellenére (további részletekért lásd a 2.1.1. szakaszt). Ennek eredményeként a háztartások reáljövedelme 2022 II. negyedévében először csökkent a Covid19 által 2020 II. negyedévében okozott sokkhatás óta, illetve másodszor a 2013-as válságot követően. A reáljövedelmek átlagos változásain túl jelentős különbségek vannak a jövedelmi szintek között, és az árváltozások az átlagnál nagyobb hatást gyakorolnak az alacsonyabb és néhány közepes jövedelmű háztartásra, amelyek fogyasztói kosarának nagyobb részét teszik ki az energia és az élelmiszerek (lásd még a 2.4.1. szakaszban a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot az áremelkedések és az energiaszegénység hatásáról).

1.2.1. ábra: A közelmúltbeli áremelkedések negatívan befolyásolták a háztartások összesített reáljövedelmének a Covid19-válságot követő fellendülését

A háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelmének (GDHI) növekedése és fő összetevői, valamint a reál-GDP növekedése (EU-27, éves negyedéves növekedési ráták)

Megjegyzések: A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága által készített számítások. A háztartások rendelkezésre álló, névleges bruttó jövedelmét a háztartások végső fogyasztási kiadásaival deflázták. A háztartások rendelkezésre álló, reálértékben mért bruttó jövedelmének becslése az EU esetében az ESA2010 módszertan alapján rendelkezésre álló negyedéves adatokkal rendelkező tagállamok értékeinek súlyozott átlagaként történik (az EU-s GDHI teljes 95 %-a).

Forrás: Eurostat, a [\[nasq_10_nf_tr\]](#) és a [\[namq_10_gdp\]](#) kódú nemzeti számlák. Az adatok nem szezonális kiigazított adatok.

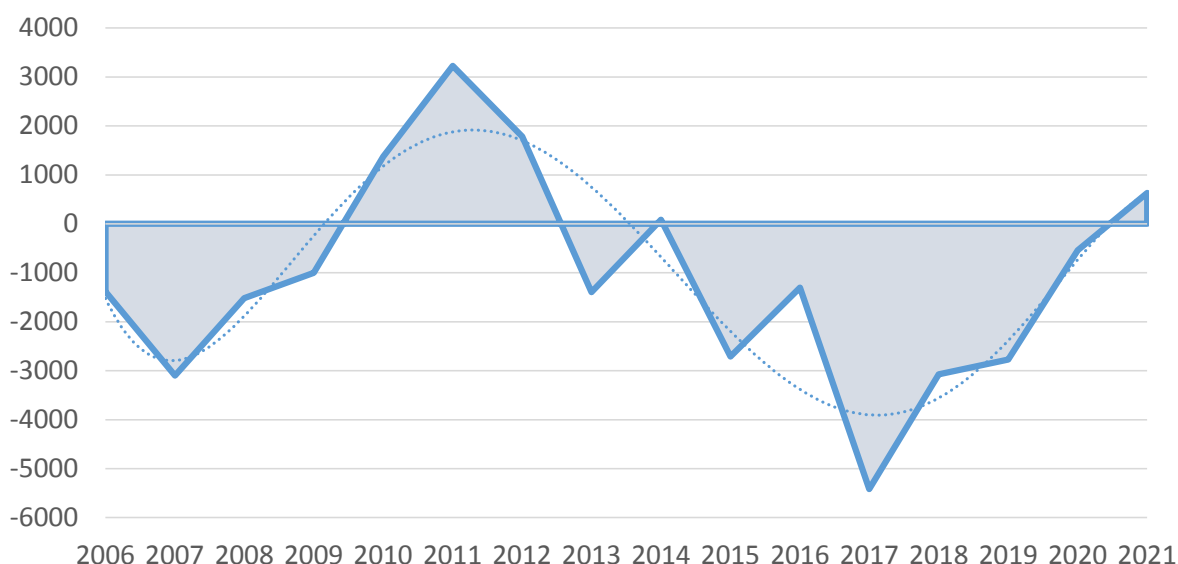
Összességében úgy tűnik, hogy a Covid19-válság alatt a jövedelmi egyenlőtlenség nagyjából stabil maradt az EU-ban. A jövedelmi ötödök aránya a felső és alsó kvintilisek esetében (S80/S20) 2021-ben 4,97, míg 2020-ban 4,89 volt (a 2020. és a 2019. évi jövedelmekre vonatkozóan). A jövedelmi egyenlőtlenség széles körű stabilitása abban az évben, amikor a világjárvány kitört, a tagállamok által – többek között uniós támogatással – bevezetett széles körű állami támogatásnak, valamint az automatikus stabilizátorok adó- és juttatási rendszereken keresztüli működésének tudható be, amelyek mérsékeltek a járvány hatásait, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok esetében. Az Eurostatnak 2021-es jövedelmi évre vonatkozó, az EU-n belüli átlagos jövedelmi ötödök arányára vonatkozó gyorsbecslései szintén stabilitást mutatnak, tükrözve a fellendülés hatását és a válság negatív társadalmi-gazdasági hatásainak mérséklésére irányuló szakpolitikai

beavatkozások részleges folytatását²². Tekintettel a legújabb fejleményekre, többek között az energiaválságra és a kapcsolódó inflációs nyomásra, az egyenlőtlenségekkel kapcsolatos fejlemények jövőbeli nyomon követése fontosabb lesz. A szakpolitikai intézkedések elosztási hatásának értékelése elengedhetetlen annak biztosításához, hogy a meghozott intézkedések hozzájáruljanak a jövedelmi egyenlőtlenségek további csökkentéséhez és a szegénység elleni küzdelemhez²³.

A Covid19-válság ellenére stabil maradt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya. 2021-ben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya az EU-ban 21,7 % volt, ami gyakorlatilag változatlan az előző évhez képest (21,6 %)²⁴. Ez a stabilitás az EU-27-ben az elmúlt évtizedben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számának általános csökkenését követi, és tükrözi a Covid19-válság során a tagállamokban és uniós szinten elfogadott szakpolitikai válaszok enyhítő hatását (lásd: 1.2.2. ábra).

1.2.2. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek száma az elmúlt évtizedben csökkent, és a Covid19-válságot követően stabil maradt

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számának éves változása (AROPE, ezer, EU-27)

Megjegyzés: Az adatok a 2016–2021-es időszakra vonatkozóan az (új fogalom meghatározás szerinti) AROPE-ra, a 2006–2015-ös időszakra vonatkozóan pedig a (régí fogalom meghatározás szerinti) AROPE-ra vonatkoznak (a részleteket lásd az 1.4. fejezetben). Az (új fogalom meghatározás szerinti) AROPE-ra vonatkozó adatok csak 2015-től állnak rendelkezésre. Az EU-27 összesített adatai a nemzeti tendenciákon alapulnak; ha egy adott tagállamban törés van az adatsorban, vagy nem állnak rendelkezésre adatok, a szegénység vagy kirekesztés kockázatának kitett személyek számának változásához való hozzájárulást nullának kell tekinteni.

Forrás: [ilc_peps01n] és [ilc_peps01], EU-SILC

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek mutatójának három komponense közül egyik esetében sem történtek jelentős változások 2021-ben

²² Lásd az [Eurostat honlapján](#) 2022 augusztusában közzétett, a 2021-es jövedelmi évre vonatkozó gyorsbecsléseket.

²³ E célból a Bizottság közleményt adott ki a [tagállami szakpolitikák elosztási hatásának pontosabb értékeléséről](#) (COM(2022) 494 final).

²⁴ A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek komponenseivel kapcsolatban lásd az 1.4. szakaszt.

uniós szinten. 2021-ben a szegénység kockázatának kitettek aránya (AROP, a 2020. évi jövedelmekre vonatkozóan) stabilan 16,8 %-on állt az EU-ban (2020-ban 16,7 % volt, a 2019-es jövedelmi évre vonatkozóan). Az Eurostat gyorsbecslései szerint az AROP-arány a becslések szerint a 2021-es jövedelmi évben is stabil marad uniós szinten. A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya 2021-ben kismértékben, 6,8 %-ról 6,3 %-ra csökkent, folytatva az előző évek csökkenő tendenciáját. A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők aránya, amely 2015 óta csökkent, 2021-ben enyhén, 0,6 százalékponttal 8,9 %-ra nőtt (az előző naptári év szerinti helyzetre vonatkozóan). Az adatok e globális stabilitása a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és a szükséges kijárási korlátozások hatásait ellensúlyozó egyéb munkahelymegtartási intézkedések enyhítő hatásának tudható be. A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzfereknek a világjárvány első évében a szegénység csökkentésére gyakorolt növekvő hatása további bizonyítékkul szolgál a Covid19-re tagállami és uniós szinten adott határozott szakpolitikai válasz pozitív hatásaira. 2021-ben (a 2020. évi jövedelmekre vonatkozóan) a szociális transzferek átlagosan több mint egyharmadával (36,3 %) csökkentették a szegénységet az EU-ban. A szociális transzferek szegénységcsökkentésre gyakorolt hatása összességében stabilan 32 % körül maradt, 2015 óta kisebb ingadozásokkal, de 2021-ben példátlan szintre emelkedett (3,3 százalékponttal, azaz 10 %-kal).

Az energiaszegénység 2021 első feléig csökkent, de a jelenlegi energiaválság hatására a jövőben várhatóan növekedni fog. Mielőtt Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborúja miatt az energiaárak 2022-ben jelentősen emelkedni kezdtek, az energiaszegénység (amelyet uniós szinten hagyományosan azoknak az arányával mérnek, akik nem tudják megfelelően fűteni otthonukat) uniós szinten összességében csökkenő pályán volt, a 2015-ös 9,6 %-ról 2021-ben 6,9 %-ra csökkenve²⁵. Ebben az időszakban azonban ez az arány jóval magasabb maradt a szegénység kockázatának kitett lakosság körében: 2021-ben több mint kétszerese, 16,4 % volt. Az energiaárak közelmúltbeli emelkedése veszélyezteti az elmúlt években elért előrehaladást, és a jövedelemeloszlási sávok mindegyikében az energiaszegénység fokozódásának kockázatával jár – lásd a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot a 2.4.1. szakaszban. A Bizottság számos olyan kezdeményezést terjesztett elő, amelyek támogatni fogják a tagállamokat az energiaszegénység és az emelkedő energiaárak hatásának enyhítésében, különösen az alacsony jövedelmű háztartások esetében. A Bizottság már 2021 októberében elfogadott egy közleményt *az emelkedő energiaárak kezeléséről*, amelyben bemutatta az áremelkedések hatásának kezelésére és a sokkhatásokkal szembeni ellenálló képesség megerősítésére szolgáló eszköztárat, majd 2022 szeptemberében tanácsi rendeletre irányuló javaslatot fogadott el az áremelkedések kezeléséről és a háztartásokra Uniós-szerte nehezedő nyomás enyhítéséről²⁶.

A dolgozói szegénység továbbra is kihívást jelent az uniós tagállamok számára. A szegénység kockázatának kitett munkaképes korú foglalkoztatottak aránya az EU-ban 2010 és 2019 között kismértékben nőtt (0,5 százalékponttal), ugyanakkor 2020 és 2021 között stabil maradt (a 2020. évi jövedelmekre vonatkozóan), mindössze 0,1 százalékponttal, 8,9 %-ra csökkenve. A dolgozói szegénység megfékezése a világjárvány első évében részben a tagállamok által bevezetett és az EU által támogatott gyors szakpolitikai beavatkozás

²⁵ Az EU-ban egyelőre nincs egységes hivatalos mutató az energiaszegénységre vonatkozóan. A lakás megfelelő hőmérsékleten tartásának lehetetlensége az egyik alkalmazott mutató, az anyagi nélkülözés egyik dimenziója, amely az anyagi és szociális nélkülözés komponenseként beépül a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek mutatóiba.

²⁶ Lásd: *A Bizottság közleménye – „Az emelkedő energiaárak kezelése: a cselekvés és a támogatás eszköztára” (COM(2021) 660 final)* és a magas energiaárak kezelését célzó vészhelyzeti beavatkozásról szóló tanácsi rendeletre irányuló javaslat.

eredménye volt. Mivel az enyhítést célzó szakpolitikai intézkedéseket nagyrészt kivezették, a dolgozói szegénységet – különösen a kiszolgáltatott csoportok esetében – szorosan nyomon kell követni, figyelemmel az infláció reálbérekre gyakorolt közelmúltbeli negatív hatására is.

A Covid19-válság alatt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya szintén jórészt stabil maradt. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett (AROPE) gyermekek aránya 2021-ben 24,4 % volt, ami mindössze 0,4 százalékponttal magasabb, mint 2020-ban, és továbbra is jóval alacsonyabb, mint 2015-ben (27,4 %). A jövedelmi szegénység által sújtott háztartásokban élő gyermekek száma (a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek aránya) 2021-ben (a 2020-as jövedelmi évet tekintve) nagyjából változatlan, 19,5 % maradt (csak kis mértékben nőtt az előző évi 19,2 %-hoz képest), míg a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élő gyermekek arányának mutatója 2021-ben (az előző naptári évet tekintve) 8,3 % volt, szemben a 2020. évi 7,6 %-kal (a 2019-es jövedelmi évet tekintve). A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élő gyermekek aránya visszatért a világjárvány előtti szintre: 2021-ben 7,5 %-ot tett ki, szemben a 2020. évi 8,3 %-kal.

Az idősek (65 év feletti) körében 2015 óta nő a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a 65 éves vagy annál idősebb személyek körében 2021-ben magasabb volt, mint 2015-ben (19,6 %, illetve 18 %). A növekedés mögött a jövedelmi szegénység (AROP ráta) folyamatos növekedése állt, amely jelenleg magasabb az idősebbek körében, mint a munkaképes korú (18–64 éves) népesség körében (21,6 %), főként a munkaképes korúak jövedelmének növekedése miatt. Az időskorúak körében az anyagi nélkülözés tovább csökkent: 2021-ben 5,3 % volt (a 2015. évi 7,4 %-hoz képest), szemben a munkaképes korú népesség 6,3 %-os rátájával.

A népesség egyes csoportjai nagyobb valószínűséggel élnek szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben, mint a teljes népesség. Annak ellenére, hogy 2021-ben összességében csökkent a tagállamokban, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya továbbra is magasabb a fogyatékkal élő és a migráns háttérű személyek körében, mint a teljes népesség és a helyben születettek esetében. A romák körében a szegénység és a társadalmi kirekesztés nagyjából változatlan maradt a világjárvány idején, de továbbra is sokkal magasabb, mint a népesség többi részében, a gyermekek esetében pedig még nagyobb a szakadék.

1.3. 2030-ra vonatkozó uniós kiemelt és nemzeti célok

A szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben a Bizottság a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénységcsökkentésre vonatkozó, 2030-ra kitűzött, az uniós vezetők által Portóban és az Európai Tanács 2021. júniusi ülésén üdvözölt kiemelt uniós célokat terjesztett elő, és felhívta a tagállamokat, hogy a közös törekvéshez való hozzájárulásként határozzák meg saját nemzeti céljaikat²⁷. A

²⁷ Lásd: Európai Bizottság, *Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására*, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021. Az EU 2030-ra kitűzött kiemelt céljai a következők: a 20 és 64 év közötti korosztályhoz tartozó lakosság legalább 78 %-a legyen foglalkoztatott; a felnőttek legalább 60 %-a évente vegyen részt képzésben; legalább 15 millióval csökkenjen a szegénység vagy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma.

2021. május 7-i portói szociális kötelezettségvállalás²⁸ felszólította továbbá a tagállamokat, hogy határozzanak meg olyan ambiciózus nemzeti célokat, amelyek – kellően figyelembe véve az egyes országok kiindulási helyzetét – megfelelően hozzájárulnak az európai célok eléréséhez. A 2021. május 8-i Portói Nyilatkozatban az uniós vezetők hangsúlyozták annak fontosságát, hogy – többek között a legmagasabb szinten – szorosan nyomon kövessék a szociális jogok európai pillérének végrehajtása és a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célok megvalósítása terén elért eredményeket. Az állam-, illetve kormányfők az Európai Tanács 2021. június 24–25-i ülésén a Portói Nyilatkozattal összhangban üdvözölték a kiemelt uniós célokat²⁹.

A Bizottság felkérésére a tagállamok 2021 szeptembere és 2022 júniusa között előterjesztették nemzeti céljaikat. Ezekkel kapcsolatban intenzív konzultációkra került sor, legtöbb esetben a különböző érdekelt felek, köztük a nemzeti parlamentek, szociális partnerek, nem kormányzati szervezetek, a helyi hatóságok és a tudományos közösség tagjainak bevonásával. A nemzeti célokat a Bizottság szolgálataival folytatott kétoldalú találkozókra vitatták meg, a Foglalkoztatási Bizottságban (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottságban (SPC) pedig többoldalú megbeszélésekre került sor. A nemzeti célok meghatározásának folyamata az EPSCO Tanács 2022. júniusi ülésén zárult le, ahol az összes tagállam által előterjesztett nemzeti célokat megvitatták (lásd: 1.3.1. táblázat). A legtöbb tagállam (21) kiegészítő célokat is kitűzött legalább egy területen. A legtöbb esetben (19) a tagállamok a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számának csökkentésére irányuló kiegészítő célt tűztek ki, és számos esetben terjesztettek elő kiegészítő célokat a nemek közötti foglalkoztatási különbség csökkentésére, a legalább alapvető digitális készségekkel rendelkező népesség arányának növelésére, valamint a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) arányának csökkentésére.

1.3.1. táblázat: A 2030-ra vonatkozó uniós kiemelt és nemzeti célok tagállamonként

	Foglalkoztatás (%)	Felnőttkori tanulás (%)	Szegénységsökkentés (AROE, ezer fő)
Uniós kiemelt cél	78,0	60,0	–15 000
Valamennyi tagállam együtt	78,5	57,6	–15 600*
BE	80,0	60,9	–279
BG	79,0	35,4	–787
CZ	82,2	45,0	–120
DK	80,0	60,0	–30 ⁽¹⁾
DE	83,0	65,0	–1 200 ⁽²⁾
EE	81,3	52,3	–39
IE	78,2	64,2	–90
EL	71,1	40,0	–860

²⁸ Az Európai Parlament és az Európai Bizottság elnöke, António Costa miniszterelnök (az EU Tanácsának portugál elnöksége), valamint az uniós szociális partnerek és a szociális platform vezetői által aláírva, [online elérhető](#).

²⁹ Lásd online a [Portói Nyilatkozatot](#) és a 2021. június 24–25-i [tanácsi következtetéseket](#).

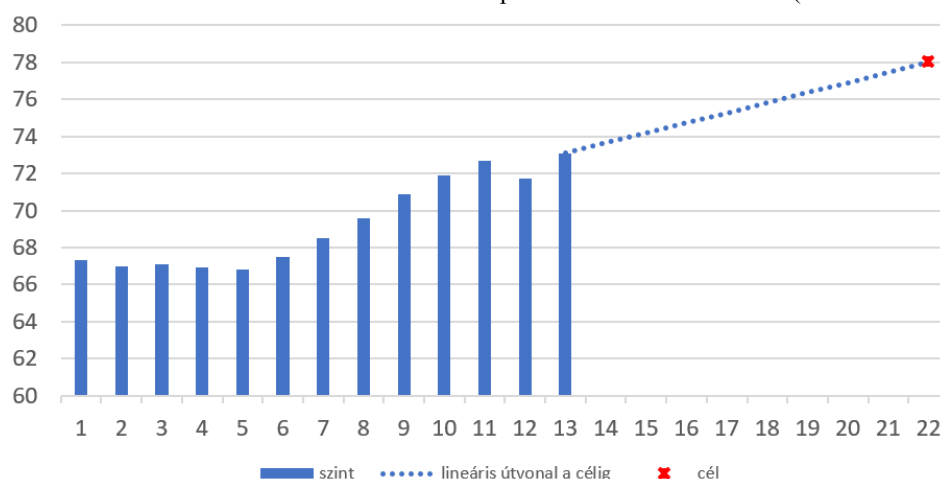
ES	76,0	60,0	-2 815
FR	78,0	65,0	-1 100
HR	75,0	55,0	-298
IT	73,0	60,0	3 200
CY	80,0	61,0	-10
LV	80,0	60,0	-95
LT	80,7	53,7	-223
LU	77,6	62,5	-4
HU	85,0	60,0	-292
MT	84,6	57,6	(3)
NL	82,5	62,0	-163
AT	79,9	62,0	-204
PL	78,3	51,7	-1 500
PT	80,0	60,0	-765
RO	74,7	17,4	-2 532
SI	79,5	60,0	-9
SK	76,5	50,0	-70
FI	80,0	60,0	-100
SE	82,0	60,0	-15

Megjegyzés: (*) Az összes tagállam szegénységcsökkentési célra vonatkozó összesített számai legalább 15,6 millió főt tesznek ki, nem számolva azokat a tagállamokat, amelyek céljukat nem a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek szintje alapján határozzák meg. (1) Dánia a szegénység csökkentésére vonatkozó nemzeti célját a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban (VLWI) élők számának 30 000 fővel történő csökkentésében határozza meg. (2) Németország a szegénység csökkentésére vonatkozó nemzeti célját a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban (VLWI) élők számának 1,2 millió fővel történő csökkentésében határozza meg. (3) Málta a szegénység csökkentésére irányuló nemzeti célját a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának 3,1 százalékpontos csökkentésében határozza meg.

A magas szintű foglalkoztatás az egyik legfontosabb prioritás 2030-ra annak biztosítása érdekében, hogy mindenki teljes mértékben részt vehessen a gazdaságban és a társadalomban. Amint a munkaerőpiac a Covid19-válság után helyreállt, az uniós átlagos foglalkoztatási ráta 2021-ben 73,1 %-ra nőtt, ami 4,9 százalékponttal alacsonyabb, mint a 2030-ra kitűzött 78 %-os kiemelt uniós cél, de közelebb került ahhoz – lásd az 1.3.1. ábrát. A tagállamok 2030-ra ambiciózus nemzeti foglalkoztatási célokat határoztak meg, amelyek összességében magas, 78,5 %-ot szintet tesznek ki. Számos tagállam a 78 %-os uniós kiemelt célt meghaladó nemzeti célt tűzött ki. Az alacsonyabb arányokról induló tagállamok viszonylag ambiciózusabb célokat tűztek ki, ami támogatja a felfelé irányuló konvergenciát az Unióban. 2021-re a foglalkoztatási ráta a legtöbb tagállamban közelebb került a nemzeti célokhoz – lásd az 1.3.2. ábrát.

1.3.1. ábra: Az uniós foglalkoztatási ráta nőtt a Covid19-válságot követően

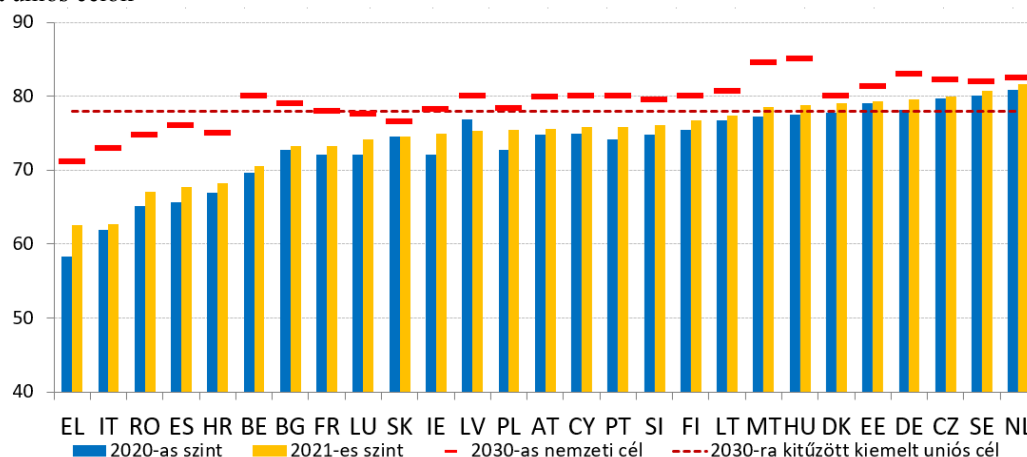
Foglalkoztatási ráta az EU-27-ben és a 2030-ra kitűzött kapcsolódó kiemelt uniós cél (20–64 évesek, %)

Forrás: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], uniós munkaerő-felmérés

1.3.2. ábra: A tagállamok ambiciózus nemzeti célokat tűztek ki a foglalkoztatásra vonatkozóan, és csaknem mindegyikük növekedést könyvelt el a foglalkoztatás terén 2021-ben

Foglalkoztatási ráta (2020 és 2021, 20–64 évesek, %) és a tagállamok számára 2030-ra kitűzött kapcsolódó kiemelt uniós célok

Forrás: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] és a 2030-ra kitűzött nemzeti célokra vonatkozó táblázat

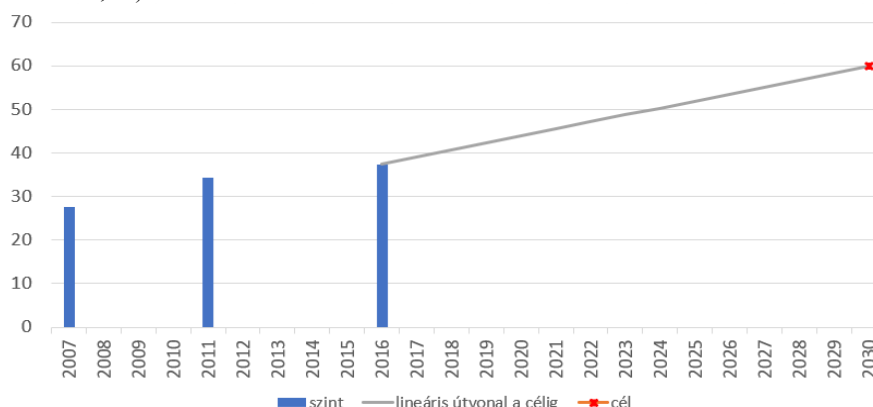
A tanulásban részt vevő felnőttek arányára vonatkozó, 2030-ra kitűzött ambiciózus kiemelt uniós cél azt tükrözi, miszerint biztosítani kell, hogy a munkavállalók továbbra is képesek legyenek hozzájárulni a gazdasági növekedéshez. Ez a hozzájárulás megköveteli a foglalkoztathatóságot és az alkalmazkodási képességet, valamint a munkahelyváltásra való képességet, figyelembe véve a zöld és a digitális átállást is, továbbá az innovációs és termelékenység-növelési képességet is. A megfelelő készségek fejlesztése ezek mindegyikéhez kulcsfontosságú. A kapcsolódó kiemelt cél „az elmúlt 12 hónap során tanulásban részt vevő felnőttek arány” mutató alapján került meghatározásra, amely 2023-tól minden második évben elérhető lesz³⁰. A mutató értékei 2007-től a 2016-ra rendelkezésre

³⁰ A 2007-re, 2011-re és 2016-ra vonatkozó jelenlegi mutatóértékeket a felnőttoktatási felmérés (AES) keretében gyűjtötték össze. 2022-től az adatok az uniós munkaerő-felmérésen keresztül is elérhetők lesznek, ami nagy fokú összhangot biztosít a munkaerőpiaci mutatókkal és nagyobb gyakorisággal szolgáltat majd adatokat. Az ebben az adatgyűjtésben használt koncepció nem foglalja magában a munkahelyi képzésen való részvételt, összhangban az elmúlt négy hét során tanulásban részt vevő felnőttek arányára vonatkozó, meglévő

álló legfrissebb adatpontig növekvő tendenciát mutattak – lásd az 1.3.3. ábrát. A javulásnak ezt a mértékét fenn kell tartani ahhoz, hogy a 2030-ra kitűzött célt uniós szinten el lehessen érni. A tagállamok különböző ambíciószinteken határozták meg a készségekkel kapcsolatos nemzeti céljaikat, összhangban azzal, hogy hozzá kell járulniuk a kiemelt uniós célhoz, ami összesen 57,6 %-os kötelezettségvállalást jelent (ami kissé elmarad a 60 %-os kiemelt uniós céltól) – lásd: 1.3.4. ábra.

1.3.3. ábra: A tanulásban részt vevő felnőttek aránya növekvő tendenciát mutat, amelyet fenn kell tartani a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós cél eléréséhez

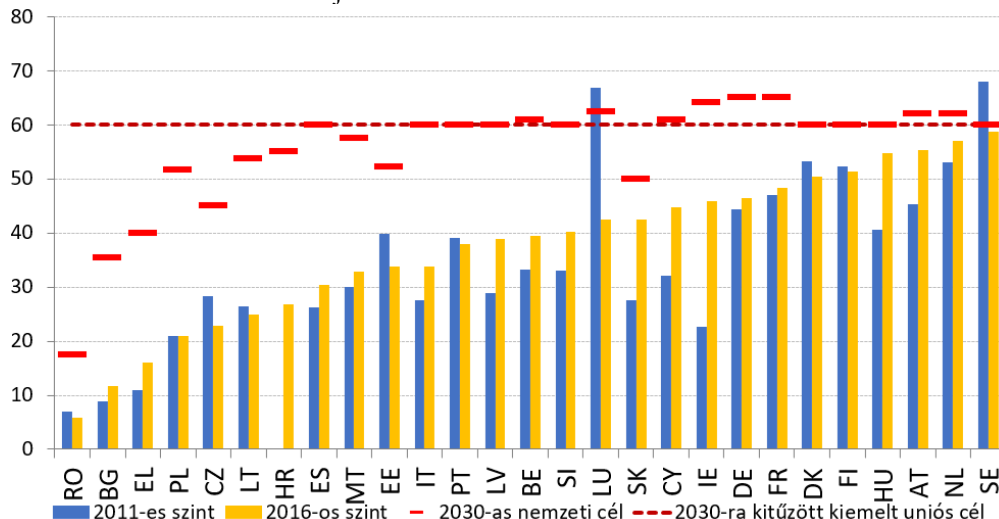
Az elmúlt 12 hónap során tanulásban részt vevő felnőttek aránya az EU-27-ben és a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós cél (20–64 évesek, %)

Forrás: az Eurostat által az elmúlt 12 hónapban tanulásban – az irányított munkahelyi képzést nem számítva – részt vevő felnőttek arányáról készített különleges kivonat, a felnőttoktatási felmérésből, amely [elérhető online](#)

1.3.4. ábra: Tagállami szinten jelentős erőfeszítésekre van szükség a készségekre vonatkozó nemzeti célok eléréséhez és az uniós szintű törekvésekhez való hozzájáruláshoz

Az elmúlt 12 hónap során tanulásban részt vevő felnőttek aránya (2011 és 2016, 20–64 évesek, %) és a tagállamok 2030-ra kitűzött nemzeti céljai

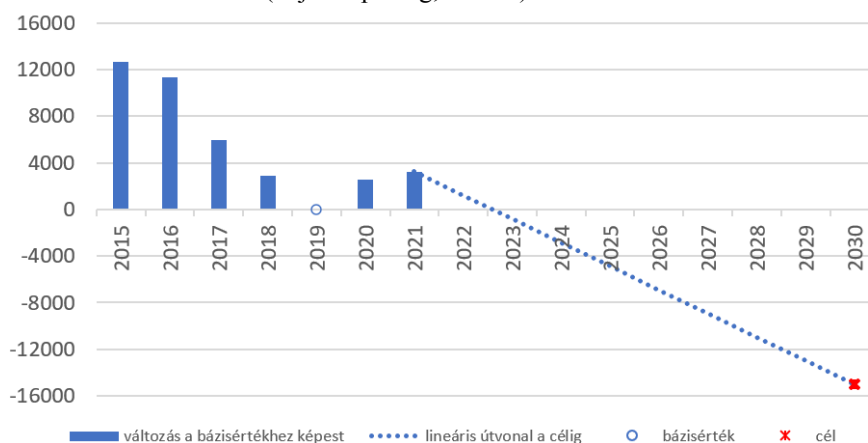
Forrás: az Eurostat által az elmúlt 12 hónapban tanulásban – az irányított munkahelyi képzést nem számítva – részt vevő felnőttek arányáról készített különleges kivonat, a felnőttoktatási felmérésből, amely [elérhető online](#), valamint [a 2030-ra kitűzött nemzeti célokra vonatkozó táblázat](#)

uniós munkaerő-felmérési mutatóval. E mutató tekintetében a jelentős javulás a teljes évre vonatkozik, ami sokkal hűebben tükrözi a felnőttek tanulási erőfeszítéseit.

A szegénység és a társadalmi kirekesztődés jelentős csökkenésének megvalósítása elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU-n belül biztosítható legyen az inkluzív növekedés, valamint a felfelé irányuló konvergencia. A kapcsolódó kiemelt uniós cél az, hogy 2030-ig legalább 15 millióval csökkenjen a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma. A világjárvány előtti tendencia összhangban van az e célhoz való közeledéshez szükséges csökkenéssel – lásd: 1.3.5. ábra. 2020-ban és 2021-ben nőtt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek száma, de elképzelhető, hogy ez csupán statisztikai hiba eredménye³¹. Számos tagállam magas értékben határozta meg saját nemzeti céljait, amelyek összességében az EU-ban 2030-ig a 15 milliós kiemelt uniós célt meghaladó mértékben, 15,6 millió fővel csökkentik a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát, ha csak azokat a tagállamokat vesszük figyelembe, amelyek a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek mutatóját használták nemzeti céljaik meghatározásához (lásd: 1.3.6. ábra). Ha figyelembe vesszük Dániát, Németországot és Máltát³² is, amelyek eltérő mutatókat alkalmaztak a célok meghatározásához, a szegénység csökkentésére irányuló implicit összesített célkitűzés még magasabb lenne.

1.3.5. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya csökkenő tendenciát mutatott a világjárvány előtt, de nagyobb erőfeszítésekre van szükség a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós cél eléréséhez

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának változása az EU-27-ben és a kapcsolódó, 2030-ra kitűzött uniós cél (teljes népesség, ezer fő)

Megjegyzés: Törés az idősorban 2020-ban (lásd a 21. lábjegyzetet).

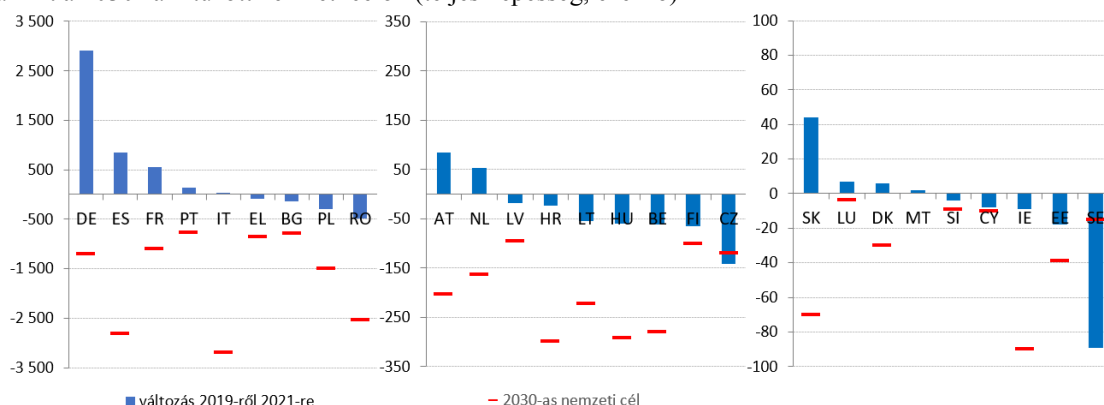
Forrás: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC

³¹ A szintekben mutatkozó eltérés részben a németországi adatgyűjtési módszerek 2019 és 2020 közötti változásával függ össze, ami az uniós átlagot is érinti, de nem érinti a 2020 és 2021 közötti változás irányát.

³² Az adott tagállam demográfiai alakulására vonatkozó becslésekhez kapcsolódik.

1.3.6. ábra: Számos tagállam ambiciózus nemzeti célokat tűzött ki

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek szintjének változásai 2019 és 2021 között, valamint a 2030-ra kitűzött nemzeti célok (teljes népesség, ezer fő)

Megjegyzés: Törés az idősorban 2020-ban DE, FR, IE, DK, LU esetében. Törés az idősorban 2021-ben LU esetében. DK és DE nemzeti célját a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban (VLWI) élők számának 30 000, illetve 1,2 millió fővel történő csökkentésében határozza meg. MT nemzeti célját a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának 3,1 százalékpontos csökkentésében határozza meg.

Forrás: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], és [a 2030-ra kitűzött nemzeti célokra vonatkozó táblázat](#)

1.4. A kihívások áttekintése a szociális eredménytábla alapján

A szociális eredménytábla a szociális jogok európai pillérének nyomon követését segíti, hozzájárulva a tagállamok fő foglalkoztatási és szociális kihívásainak értékeléséhez. A szociális eredménytábla, amelyet a Bizottság jelenlegi formájában a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló, 2021. márciusi cselekvési tervben javasolt, majd a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal (SPC)³³ megvitatott, átfogóan kezeli a pillér alapelveit, mint a pillér európai szemeszter keretében történő megvalósítása előrehaladásának nyomon követését célzó fő kvantitatív eszköz. A Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács (EPSCO) 2021. június 14-én jóváhagyta a szociális eredménytábla kiemelt mutatóit. Az eredménytábla kiegészíti a meglévő nyomonkövetési eszközöket – különösen a foglalkoztatási teljesítményfigyelőt és a szociális védelmi teljesítményfigyelőt³⁴.

A 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő elemzés a szociális eredménytábla kiemelt mutatóira hagyatkozik, amelyeket a Tanács hagyott jóvá³⁵. A kiemelt mutatók megfelelnek a takarékoság, a rendelkezésre állás, az összehasonlíthatóság és a statisztikai megbízhatóság elvének. A pillér mindhárom fejezetéhez kapcsolódó mutatók a következők:

³³ A jelenlegi szociális eredménytábla a pillér 20 alapelvéből 18-at fed le, négyvel többet, mint az előző változat keretében. A még nem vizsgált két alapelv a 7. alapelv („Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén”) és a 8. alapelv („Szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel”). A kiemelt mutatók esetében szigorú minőségi követelmények vannak, amelyekhez egyértelmű normatív értelmezéshez is lennie kell. Eddig nem lehetett ilyen mutatót találni ezekhez az alapelvekhez, de a Bizottság további munkát fog végezni ezzel kapcsolatban.

³⁴ A foglalkoztatási teljesítményfigyelőt (EPM) és a szociális védelmi teljesítményfigyelőt (SPPM) a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság évente készíti el, és belefoglalja éves jelentéseibe. Ezek a figyelemmel kísérendő trendeket, a tagállamokban felmerülő legfontosabb foglalkoztatási és szociális kihívásokat azonosítják, valamint hozzájárulnak az EU egészére kiterjedő, megfelelő foglalkoztatási és szociális célok megvalósítása terén elért előrehaladás nyomon követéséhez.

³⁵ A felülvizsgált szociális eredménytábla kiemelt mutatóival kapcsolatban elért megállapodásról szóló EMCO-véleményt és SPC-jelentést a Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács 2021. június 14-én hagyta jóvá.

- *Esélyegyenlőség*
 - Tanulásban részt vevő felnőttek aránya az elmúlt 12 hónapban (25–64 év közöttiek)
 - Korai iskolaelhagyók (a 18–24 éves korú népesség arányának %-ában)
 - Alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének aránya (a 16–74 éves életkorú népesség %-ában)
 - A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya (a 15–29 éves korú teljes népesség %-ában)
 - Nemek közötti foglalkoztatási különbség (százalékpont)
 - Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20)
- *Méltányos munkafeltételek*
 - Foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves korú népesség %-ában)³⁶
 - Munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)
 - Tartós munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)
 - A háztartások rendelkezésre álló, egy főre jutó bruttó jövedelmének (GDHI) növekedése (2008 = 100)³⁷
- *Szociális védelem és társadalmi befogadás*
 - A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (a teljes lakosság %-ában)³⁸
 - A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya (a 0–17 éves korú népesség %-ában)³⁹

³⁶ 2021-től az Eurostat – a tagállamok nemzeti statisztikai hivatalainak közreműködésével – az **egyedi szinten, mintavétel útján gyűjtött adatokon alapuló, személyekre és háztartásokra vonatkozó európai statisztikák közös keretének létrehozásáról szóló rendelet hatálybalépésével** összhangban, felülvizsgált módszertan szerint gyűjt adatokat az uniós munkaerő-felméréshez. E változás célja a munkaerőpiaci adatok javítása, de figyelembe kell venni a mutatók megváltozásának időpontjához, 2021. január 1-jéhez közeli értelmezéseket. Érintett mutatók továbbá a következő kiemelt mutatók: a NEET-fiatalok aránya, a munkanélküliségi ráta, a tartós munkanélküliségi ráta, a foglalkoztatási rátában megmutatókozó nemek közötti különbség, a gyermekekre vonatkozó AROPE-mutatók.

³⁷ A GDHI-t reálértéken mérik. A szociális védelemmel foglalkozó bizottság kérése szerint e mutató a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztikán (EU-SILC) alapuló mutatókkal való összhang érdekében a „kiigazított jövedelmet” (azaz a természetbeni szociális transzfereket nem tartalmazó jövedelmet) alkalmazza, és kihagyja a szociális eredménytábla eredeti változatában, használt, a vásárlóerő-egységekre (PPS) való hivatkozást.

³⁸ A három összetevőjével együtt: „Szegénységi kockázat, teljes népesség” (AROP 0+), „Súlyos anyagi és szociális nélkülözés, teljes népesség” (SMSD 0+), valamint „Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő 0–64 év közöttiek aránya (gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők)” (VLWI 0–64). 2021-ben módosították a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányát illető mutatót, tekintettel a 2030-ra kitűzött, a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számának csökkentésére irányuló új kiemelt uniós célra. Ebben az összefüggésben módosították két összetevőjét (a nélkülözést és a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokat). A „Súlyos anyagi és szociális nélkülözés” összetevő lép a „Súlyos anyagi nélkülözés” összetevő helyébe. A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartások referencia-korcsoportja 0–59-ről 0–64 évesre változott. A jövedelmi referencia-időszak az életkörülményekre vonatkozó uniós statisztika (EU-SILC) valamennyi jövedelemtől függő mutatója esetében egy 12 hónapos időszakként meghatározott. Ezért az AROP és a VLWI mutatók kiszámításához használt jövedelemváltozók a felmérési évet megelőző naptári évre vonatkoznak, Írország kivételével (a felmérésre adott választ megelőző 12 hónap). A súlyos anyagi és szociális nélkülözésre vonatkozó mutató számításai nem tartalmazzak jövedelemváltozót; ezért a kiszámításához használt valamennyi EU-SILC változó a felmérés évére vonatkozik.

- A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása (az AROP csökkenésének %-ában)⁴⁰
- Fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (20–64 év közöttiek)⁴¹
- Lakásköltség-túlterheltségi arány (a teljes népesség %-ában)⁴²
- Intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek (a 3 év alatti népesség %-ában)
- Egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükséglet (a 16 év feletti népesség %-ában)⁴³

³⁹ A három almutatójával együtt: „szegénységi kockázat, gyermekek” (AROP 0–17), „súlyos anyagi és szociális nélkülözés, gyermekek” (SMSD 0–17), valamint a „nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban (gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban) élő gyermekek aránya” (QJ 0–17). A gyermekekre vonatkozó súlyos anyagi és szociális nélkülözés a teljes népességre vonatkozó súlyos anyagi és szociális nélkülözés módosított változata: kisebb súllyal veszi figyelembe a felnőttekkel kapcsolatos tényezőket, annak érdekében, hogy a gyermekekre vonatkozó mutató ne legyen túl érzékeny a felnőtteket érintő nélkülözésekre. A referenciaévek megegyeznek a teljes népességre vonatkozó mutatókéval.

⁴⁰ Ezt a teljes népességre vonatkozóan a szegénység kockázatának kitétek arányának (AROP) százalékos csökkenéseként mérik a (nyugdíjaktól eltérő) monetáris szociális transzferek előtti értékhez képest. Nem foglalja magában például az egészségügyi ellátással kapcsolatos természetbeni transzfereket.

⁴¹ A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbségét mérő mutatót kiszámítása jelenleg a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztikából (EU-SILC) történik, és a globális tevékenységkorlátozottsági mutató (GALI) által megadott fogyatékossgai státuszon alapul. A felmérés válaszadói a következő kérdésekre válaszolnak: 1. „Egészségügyi probléma miatt korlátozott a szokásos emberi tevékenységekben? Ön hogyan jellemezné magát: súlyosan korlátozott; korlátozott, de nem súlyosan; vagy egyáltalán nem korlátozott?” Ha az 1. kérdésre „súlyosan korlátozott” vagy „korlátozott, de nem súlyosan” a válasz, a válaszadók megválaszolják a 2. kérdést: „Volt-e korlátozott legalább az elmúlt hat hónapban? Igen vagy Nem?”. A személy fogyatékosnak minősül, ha a második kérdésre „Igen” a válasz. Az EU-SILC statisztikán alapuló számítás szerint korreláció figyelhető meg a fogyatékossga GALI-konceptción alapuló gyakorisága és a fogyatékossgal élők ezen alapuló 2020. évi foglalkoztatási különbsége között az EU tagállamaiban (Pearson-féle korrelációs együttható = -0,6).

⁴² A mutató azon háztartásokban élők arányát méri, amelyekben a teljes lakhatási költség a rendelkezésre álló jövedelemnek több mint 40 %-át teszi ki (mindkettő a lakhatási támogatások nélkül értendő). A [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables](#) (Módszertani iránymutatások és az EU-SILC szerinti változók ismertetése) című dokumentum (2020. áprilisi változata) a támogatásokat (csak a rászorultsági alapú támogatások figyelembevételével) úgy definiálja, hogy azok magukban foglalják a bérleti díjra nyújtott juttatásokat, a saját használatú ingatlanok tulajdonosainak nyújtott juttatásokat, de nem foglalják magukban az adókedvezményeket és a tőketranszfereket. A dokumentum a lakhatási költségeket olyan, havonta és ténylegesen fizetett költségekként határozza meg, amelyek összefüggnek a háztartás azon jogával, hogy a lakásban éljen. Magukban foglalják a strukturális biztosítást (a bérlők esetében akkor, ha azt megfizetik), a szolgáltatásokat és a díjakat (szennyvíz-eltávolítás, hulladék-eltávolítás stb.; a tulajdonosok esetében kötelezőek, a bérlők esetében akkor, ha ezeket megfizetik), a rendszeres karbantartást és javítást, az adókat (a bérlők esetében a lakóingatlan terhelő költségeket, amennyiben alkalmazandó), valamint a közüzemi költségeket (víz, villamos energia, gáz és fűtés). A jelzáloghitelt fizető tulajdonosok esetében a kapcsolódó kamatfizetések beszámításra kerülnek (az esetleges adókedvezmény levonásával, de a lakhatási támogatás levonásának mellőzésével). A bérlők esetében piaci áron vagy csökkentett áron a bérleti díj fizetése is beszámításra kerül. A bérleti díj fizetése alól mentesített bérlők esetében a lakhatási támogatások nem vonhatók le a teljes lakhatási költségéből.

⁴³ Az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek az adott személy szubjektív értékelését jelenti arra vonatkozóan, hogy adott egészségügyi vizsgálatra vagy gyógykezelésre szorult volna, azonban nem részesült abban, vagy a következő három ok miatt nem kérte azt: „pénzügyi okok”, „várólista” és „túl messzire kell utazni”. Az orvosi ellátás azokat az egyedi egészségügyi szolgáltatásokat (orvosi vizsgálat vagy kezelés, a fogorvosi ellátás kivételével) jelenti, amelyeket orvos vagy egyenértékű szakember biztosít vagy közvetlenül felügyel, a nemzeti egészségügyi rendszerek keretében (Eurostat meghatározás). A betegség idején ellátásban részesülők által jelentett problémák akadályokat tükrözhetnek az ellátáshoz való hozzáférés tekintetében.

„A fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége” kiemelt mutató átmenetileg az EU-SILC statisztikát használja statisztikai forrásként, de 2022-től – a nagyobb pontosság érdekében – át fog térni az uniós munkaerő-felmérésre, és 2023-ban közöl majd adatokat. A Bizottság szolgálatai, többek között az Eurostat, továbbra is nyomon követik a mutató minőségét, és középtávon felülvizsgálják a mutatót, amint a munkaerő-felmérésen alapuló adatok elérhetővé válnak, és támogatni fogják az országok közötti összehasonlítás javítását célzó további lépéseket, valamint meg fogják vizsgálni a további mutatók kidolgozását ezen a területen. „Az elmúlt 12 hónap során tanulásban részt vevő felnőttek aránya” kiemelt mutató 2022-től szintén az uniós munkaerő-felmérést használja, miután azt korábban csak a felnőttoktatási felmérés keretében gyűjtötték össze (amely utoljára 2016-ban jelent meg). Az adatok minőségének és összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében a két felmérésforrás adatait alaposan elemezni fogják, amikor azok elérhetővé válnak. A 6. és 7. foglalkoztatási iránymutatás nyomon követésének biztosítása érdekében, többek között az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák tekintetében, ez az együttes foglalkoztatási jelentés kivételesen az elmúlt négy hét során tanulásban részt vevő (25–64 év közötti) felnőttek arányára vonatkozó mutatót használja.

A kiemelt mutatók elemzésére a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által elfogadott általános módszertan segítségével kerül sor (további részletekért lásd a 4. mellékletet). Ez a módszertan a tagállamokban tapasztalható helyzetet és fejleményeket a szociális eredménytáblán szereplő kiemelt mutatók szintjének és előző évhez⁴⁴ képest bekövetkezett változásainak vizsgálatával értékeli. A szintek és változások besorolása a vonatkozó (súlyozatlan) uniós átlagoktól való eltérésük szerint történik. Ezt követően a tagállamoknak a szinteket és változásokat illető teljesítményét egy elfogadott szabály alkalmazásával összesítik, és így minden egyes tagállam a hét kategória (a „legjobban teljesítők”, „az átlagnál jobb”, „átlagos/semleges”, „jó, de figyelemmel kísérendő”, „gyenge, de javuló”, „figyelemmel kísérendő” és „kritikus helyzetek”) egyikébe kerül. Ennek alapján az 1.4.1. táblázat összegzi az eredménytáblán megállapított eredményeket az egyes mutatókhoz elérhető legfrissebb értékek szerint.

A szociális eredménytáblára vonatkozó kiemelt mutatók szerint jelentős kihívások merülnek fel az uniós tagállamokban három területen: az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, a tisztességes munkafeltételek, valamint a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén. A legtöbb tagállamot a(z 1.4.1. ábrán piros színnel jelölt) „kritikus helyzetek” kategóriába soroló mutatók közé tartoznak a korai iskolaelhagyók, a GDHI egy főre eső növekedése, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya, valamint a (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása (5 tagállam van „kritikus helyzetben”). Ezek a mutatók 2021-ben egy további tagállamot soroltak ebbe a helyzetbe 2020-hoz képest, kivéve a szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatását, amely esetében ez a szám eggyel kevesebb tagállam⁴⁵. A NEET-fiatalok aránya, a nemek közötti foglalkoztatási különbség, a jövedelmi ötödök aránya, a foglalkoztatási ráta, a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége, valamint az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek tekintetében szintén több tagállam esetében kritikus kihívást jelöltek meg (4 tagállam esetében pirossal). Kevesebb tagállam esik a „figyelemmel kísérendő” kategóriába, mint 2021-ben, a legtöbb tagállamot az

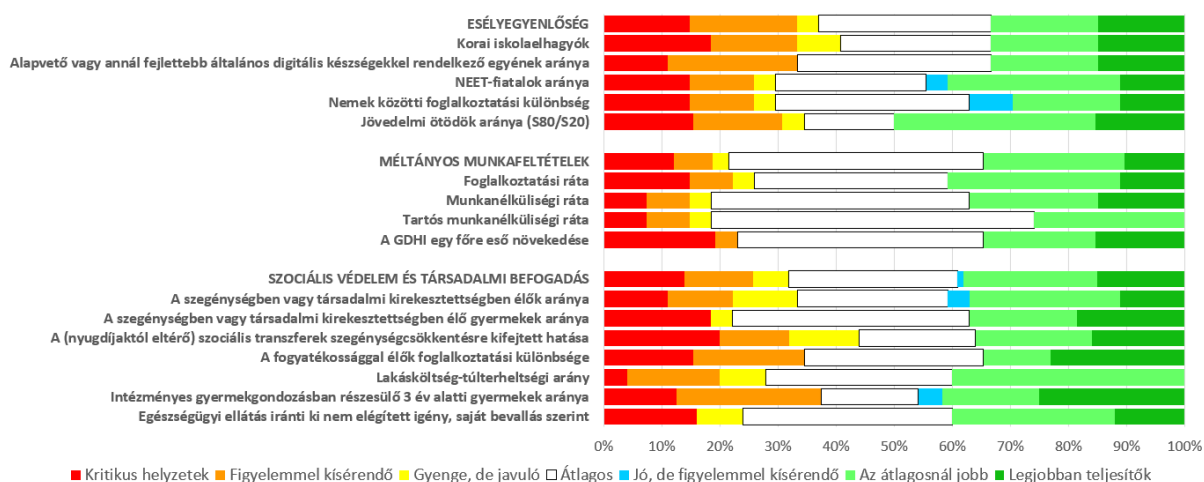
⁴⁴ A háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelmének kivételével, amelynek mérése indexszámként történik (2008 = 100, így a 2009. évi válság előtti időszakhoz képest tükrözi a változást), a Foglalkoztatási Bizottsággal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal egyetértésben.

⁴⁵ Mivel az adatszolgáltatás zárónapján 2021-re vonatkozóan csak kevés tagállam esetében állnak rendelkezésre adatok, a GDHI egy főre eső növekedésének értékelései 2020. évi adatokon alapulnak.

intézményesített gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek (6), a legalább alapvető digitális készségekkel rendelkező népesség aránya (6) és a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (5) mutató tekintetében sorolták ide. A 2. fejezet részletesebb elemzést tartalmaz, amely a vonatkozó mutatók széles körére támaszkodik.

1.4.1. ábra: A foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívások az uniós tagállamokban a szociális eredménytábla kiemelt mutatói szerinti bontásban

Az egyedi besorolással rendelkező tagállamok aránya az összes besorolt tagállamon belül (lásd a jelmagyarázatot) az egyes kiemelt mutatókra vonatkozóan, valamint összesítve a pillér három fejezetére vonatkozóan

Megjegyzések: 1. a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkozó mutatóhoz kapcsolódó adatok még nem állnak rendelkezésre; 2. néhány ország esetében egyes mutatókhoz hiányoznak az adatok – lásd az 1.4.1. táblázathoz fűzött megjegyzést. Az összes mutatóhoz tartozó jelmagyarázatokat a mellékletek ismertetik.

Forrás: a szociális eredménytábla szerinti jelölések az 1.4.1. táblázat szerint

1.4.1. táblázat: A szociális eredménytábla kiemelt mutatói: a tagállamokban felmerülő kihívások áttekintése

			Legjobban teljesítők	Az átlagosnál jobb	Jó, de figyelemmel kísérendő	Átlagos	Gyenge, de javuló	Figyelemmel kísérendő	Kritikus helyzetek
Eszélyegyenlőség	Korai iskolaelhagyók (a 18–24 éves korú népesség %-ában)	2021	EL, HR, IE, SI	CZ, LT, NL, PL, PT		AT, BE, DK, FI, FR, LV, SK	ES, MT	CY, EE, LU, SE	BG, DE, HU, IT, RO
	Alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének aránya (a 16–74 éves életkorú népesség %-ában)	2021	DK, IE, NL, FI	ES, HR, LU, AT, SE		BE, CZ, EE, EL, FR, LV, MT, PT, SK		DE, IT, CY, LT, HU, SI	BG, PL, RO
	NEET-fiatalok aránya (a 15–29 éves korú teljes népesség %-ában)	2021		AT, DE, DK, FI, HU, IE, MT, PT	LU	BE, CZ, EE, FR, LT, LV, PL	ES	CY, HR, SK	BG, EL, IT, RO
	Nemek közötti foglalkoztatási különbség (százalékpont)	2021		DK, FR, IE, PT, SE	LV, SI	AT, BE, BG, DE, ES, HR, HU, LU, NL	MT	CY, PL, SK	CZ, EL, IT, RO
	Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20)	2021	BE, CZ, FI, SI	AT, CY, DK, HU, IE, LU, NL, PL, SE		DE, EE, FR, HR	BG	EL, IT, MT, PT	ES, LT, LV, RO
Mértányos munkafeltételek	Foglalkoztatási ráta (a 20–64 éves korú népesség %-ában)	2021		DE, DK, EE, HU, IE, LT, MT, PL		AT, BG, CY, FI, FR, LU, PT, SI, SK	EL	BE, LV	ES, HR, IT, RO
	Munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)	2021	CZ, DE, MT, PL	DK, HU, LT, LU, NL, SI		AT, BG, CY, EE, FI, FR, HR, IE, LV, PT, RO, SK	EL	BE, SE	ES, IT
	Tartós munkanélküliségi ráta (a 15–74 éves korú aktív népesség %-ában)	2021		CZ, DE, DK, HU, MT, NL, PL		AT, BE, BG, CY, EE, FI, FR, IE, LT, LU, LV, PT, RO, SE, SI	EL	HR, SK	ES, IT
	A GDHI egy főre eső növekedése (2008 = 100)	2020	HU, LT, PL, RO	EE, IE, MT, SI, SK		CZ, DE, DK, FI, FR, HR, LU, LV, NL, PT, SE		BE	AT, CY, EL, ES, IT
Szociális védelem és társadalmi befogadás	A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya (a teljes népesség %-ában)	2021		AT, BE, CY, DK, NL, PL, SE	SK	DE, EE, FR, HR, HU, IE, MT	BG, LT, RO	IT, LU, PT	EL, ES, LV
	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya (a 0–17 éves korú népesség %-ában)	2021	CZ, DK, FI, NL, SI	BE, EE, HR, LT, PL		AT, CY, DE, FR, HU, IE, LV, MT, PT, SE, SK	BG		EL, ES, IT, LU, RO
	A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénycsökkentésre kifejtett hatása (az AROP csökkenésének %-ában)	2021	BE, DK, FI, IE	AT, CZ, FR, SE, SI		CY, DE, LT, NL, PL	BG, ES, IT	EE, LU, MT	EL, HR, LV, PT, RO
	Fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (százalékpont)	2021	DK, ES, IT, LU, LV, PT	BG, EE, SE		CZ, EL, FI, FR, LT, MT, NL, SI		AT, CY, DE, HR, HU	BE, IE, PL, RO
	Lakásköltség-túlterheltségi arány (a teljes népesség %-ában)	2021		CY, EE, FI, HR, HU, IE, LT, LU, MT, SI		AT, BE, CZ, IT, LV, PL, RO, SE	BG, EL	DE, ES, NL, PT	DK
	Intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek (a 3 év alatti népesség %-ában)	2021	DK, ES, FR, LU, NL, SE	CY, EL, HR, SI	BE	AT, EE, FI, LV		BG, DE, IE, LT, MT, PL	CZ, HU, RO
	Egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükséglet (a 16 év feletti népesség %-ában)	2021	CY, DE, MT	AT, BG, CZ, ES, HU, LU, NL		BE, DK, FR, HR, IE, LT, PL, PT, SE	EE, LV		EL, FI, RO, SI

Megjegyzés: 2022. október 21-i frissítés. Az alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének arányának fogalom meghatározásában 2021-ben bekövetkezett jelentős változások miatt

2019-re vonatkozóan nem áll rendelkezésre összehasonlítható érték, ezért e mutató elemzése kivételesen csak a 2021. évi szintekre támaszkodik. Szlovákia esetében nem áll rendelkezésre a jövedelmi ötödök arányára, a szociális transzferek hatására, a fogyatékkal élők foglalkoztatási különbségére, a lakásköltség-túlterheltségre, az intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekekre, valamint az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletekre vonatkozó adat. A tagállamok több mint fele esetében nem áll rendelkezésre a GDHI egy főre jutó növekedésére vonatkozó adat, az elemzés a 2020. évi értékeken alapul. Franciaország esetében nem áll rendelkezésre a lakásköltség-túlterheltségre vonatkozó adat. Az idősortöréseket és az egyéb statisztikai jelölőket az 1. és 2. melléklet ismerteti.

Az elemzést és a politikai döntéshozatalt támogató összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek

A szociális jogok európai pillérének létrehozásáról szóló 2017-es közlemény az összehasonlító teljesítményértékelést javasolta a strukturális reformok támogatására, valamint a foglalkoztatás területén és a szociális területen megvalósítandó felfelé irányuló konvergencia elősegítésére szolgáló eszközként. Az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek – többoldalú tevékenységekként – (a teljesítményre és az eredményekre vonatkozó) mennyiségi mutatókat a szakpolitika-alkotás minőségét és eredményeit befolyásoló szakpolitika-kialakítási elemek és szakpolitikai eszközök minőségi elemzésével ötvözi. Ezenfelül az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek a szociális eredménytábla mutatóival együtt segítséget nyújtanak az európai szemeszter és az együttes foglalkoztatási jelentés keretében végzett elemzés adatokkal történő megalapozásához.

A Bizottság 2017 óta számos területen dolgoz ki összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszereket, és azokat – a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) által elfogadott közös megközelítéssel összhangban – megvitatja a tagállamokkal. Az eddig elfogadott keretrendszerek 1. a munkanélküli ellátások és munkaerőpiaci politikák, 2. a felnőttek készségei és a felnőttkori tanulás, 3. a minimumjövedelem (lásd a 2.4.1. szakaszban a minimáljövedelemre vonatkozó teljesítményértékelésről szóló, a pillérhez kapcsolódó 8. háttérmagyarázatot), 4. a gyermekgondozás és gyermekek támogatása, valamint 5. a nyugdíjak területével foglalkoznak.

Az EMCO keretében kidolgozott teljesítményértékelési keretrendszerek közül jelenleg zajlik a munkanélküli ellátásokra és a munkaerőpiaci szakpolitikákra vonatkozó keretrendszer véglegesítése. Bár a munkanélküli ellátások keretrendszerének része már teljes és teljes mértékben működőképes, az EMCO-val együttműködésben folyik a munka az állami foglalkoztatási szolgálatok által a munkanélküli álláskeresőknak nyújtott korai támogató szolgáltatások minőségének nyomon követésére szolgáló szakpolitikai ösztönzőre vonatkozó mutatók kidolgozása terén.

A szociális védelemmel foglalkozó bizottság által kidolgozott teljesítményértékelési keretrendszerek közül 2022 februárjában a nyugdíjakra vonatkozó keretrendszerről született megállapodás⁴⁶. A keretrendszer az időskori szegénységre és a nyugdíjba vonulás utáni jövedelemfenntartásra vonatkozó mutatókból, valamint a várható élettartamra és a közkiadásokra vonatkozó kontextusmutatókból áll. A szakpolitikai eszközök jelölik a nyugdíjrendszerek fő jellemzőit, amelyek hatással vannak a nyugdíjak megfelelőségére.

Az összehasonlító teljesítményértékelési keretrendszerek – egy-egy adott szakpolitikai terület releváns mutatói és szakpolitikai eszközei közös értelmezésének megerősítése révén – jelentős mértékben hozzájárulnak a szociális jogok európai pillérének megvalósításához. Az

⁴⁶ Lásd [online](#) a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által kidolgozott keretrendszerek összefoglalását és részleteit.

említett összehasonlító teljesítményértékelések eredményeiről adott esetben az együttes foglalkoztatási jelentés számol be.

2. FEJEZET: FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI

2.1. 5. iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése

Ez a szakasz az 5. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely – a pillér 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása) és 6. alapelvével (bérek) összhangban – azt ajánlja a tagállamoknak, hogy teremtsenek a munkaerő-keresletet és a munkahelyteremtést támogató feltételeket. A 2.1.1. szakasz a legfontosabb munkaerőpiaci fejleményekre összpontosít, amelyek a Covid19-válság és Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának hatását is tükrözik. A 2.1.2. szakasz a tagállamok által ezeken a területeken végrehajtott intézkedésekről számol be, különös hangsúlyt fektetve a munkahelymegtartási és a munkahelyteremtést támogató intézkedésekre.

2.1.1. Fő mutatók

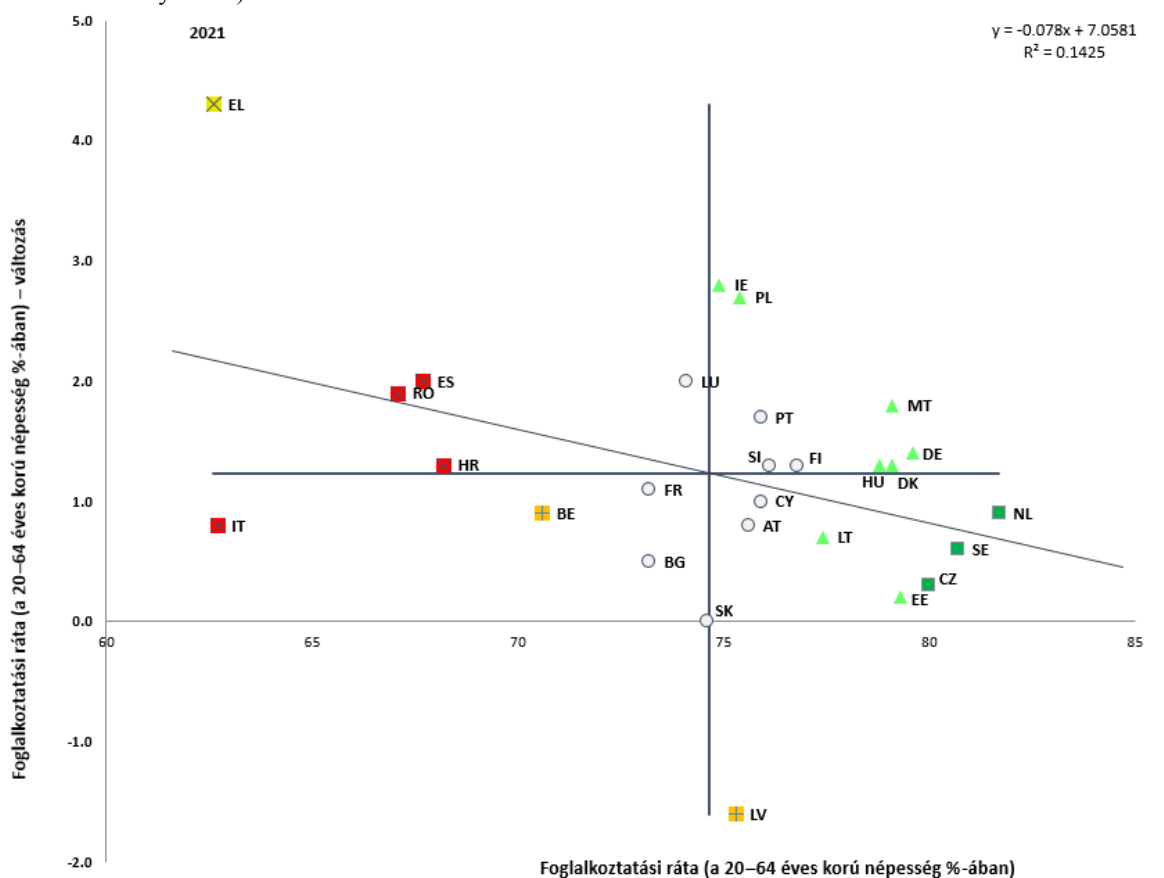
Az uniós munkaerőpiac 2021-ben erőteljes fellendülést mutatott, és 2022 első felében szinte valamennyi tagállamban továbbra is jól teljesített. Éves szinten 2021-ben az uniós foglalkoztatási ráta (a 20–64 év közöttiek korcsoportjában) 1,4 százalékponttal 73,1 %-ra javult, ami meghaladta a világjárvány előtti, 2019. évi 72,7 %-os szintet. A ráta Lettország kivételével valamennyi tagállamban nőtt. Ez jelentős előrelépést jelent azon kiemelt uniós cél elérése felé, hogy 2030-ra a 20–64 év közöttiek legalább 78 %-a foglalkoztatott legyen. Mindazonáltal jelentős eltérések figyelhetők meg az egyes országok között: a legnagyobb növekedés Görögországban (4,3 százalékpont) volt, amit Írország (2,8 százalékpont), Lengyelország (2,7 százalékpont), Spanyolország és Luxemburg (mindkettő 2 százalékpont) követ – lásd a 2.1.1. ábrát. Ezzel szemben Lettországban (1,6 százalékpontos) csökkenés volt tapasztalható, míg Szlovákiában, Észtországban és Csehországban a foglalkoztatási ráták változatlanok maradtak vagy kismértékben növekedtek. A szociális eredménytábla módszertana szerint Olaszország, Horvátország, Románia és Spanyolország „kritikus helyzetben” van a foglalkoztatás átlagos vagy az átlagosnál valamivel magasabb növekedése ellenére (kivéve Olaszország esetében, ahol a növekedés átlag alatti), ami azt jelenti, hogy a ráta továbbra is 67 % körül vagy az alatt maradt. Ezzel szemben Svédország, Csehország és Hollandia továbbra is a „legjobban teljesítők” (2021-ben 80 %-os vagy annál magasabb arányokkal). A regressziós görbe negatív meredeksége összetartó tendenciát jelez, mivel a foglalkoztatási ráták gyorsabban emelkedtek az alacsonyabb szinten lévő országokban. Ez az erős teljesítmény a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és a munkahelymegtartási programok széles körű elérhetőségének is köszönhető, amelyek 2020-ban és 2021-ben a Covid19-válság idején segítettek megőrizni a munkahelyeket (lásd még a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentést). Negyedéves viszonylatban a (20–64 év közöttiekre vonatkozó) foglalkoztatási ráta 0,8 százalékponttal 74,8 %-ra nőtt az EU-ban 2022 első felében, és szinte minden tagállamban javult. Az alacsonyabb kiinduló foglalkoztatási rátával rendelkező tagállamok mindazonáltal ambiciózusabbak voltak nemzeti céljaik tekintetében – lásd az 1.3. szakaszt. A foglalkoztatási ráták regionális különbségei továbbra is fennállnak, az egyes tagállamokon belül is (lásd a 3. mellékletet).

A fellendülés erősebb volt a kevésbé érintkezés-intenzív ágazatok esetében, és gyengébb volt a gazdaság más részein. A bemeneti alapanyagok hiánya és a globális ellátási láncok szűk keresztmetszetei miatt a feldolgozóiparban továbbra is visszafogott a

munkahelyteremtés. A fellendülés az érintkezés-intenzív szolgáltatások⁴⁷ terén is elmaradt, ahol a foglalkoztatás 2021 végén még mindig elmaradt a világjárvány előtti szinttől (1,3 %-kal). Ez azt tükrözi, hogy ezekre az ágazatokra erőteljesebb hatást gyakoroltak a világjárvány 2021 második felében történt újbóli megjelenésének kezelése érdekében a járvány megfékezésére bevezetett intézkedések, valamint az online szolgáltatásokra való tartósabb átállást is jelzi. Ezzel szemben a kevésbé érintkezés-intenzív szolgáltatások esetében, ahol a feladatok informatikai eszközökkel is elvégezhetők, vagy ahol a fertőzés kockázata alacsonyabb, a foglalkoztatás gyorsabban bővült, és 2021 végére 2,6 %-kal haladta meg a válság előtti szintet⁴⁸.

2.1.1. ábra: A foglalkoztatási ráta szinte minden tagállamban növekedett 2021-ben

Foglalkoztatási ráta (20–64 év közöttiek), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], uniós munkaerő-felmérés

Az összes foglalkoztatott száma és a munkaórák teljes száma egyaránt nőtt a világjárvány előtti szintekhez képest. 2022 második negyedévében a foglalkoztatottak száma Bulgária, Észtország, Spanyolország, Lettország, Románia és Szlovákia kivételével minden tagállamban meghaladta a világjárvány előtti szintet, és az EU egészében mintegy 3,5 millió fővel meghaladta a világjárvány előtti szintet (lásd a 2.1.2. ábrát). Ugyanakkor a munkaórák teljes száma az EU-ban 2022 első negyedévében 1,1 %-kal nőtt az előző negyedévhez képest, ami a világjárvány 2020 eleji kezdete óta először haladta meg a

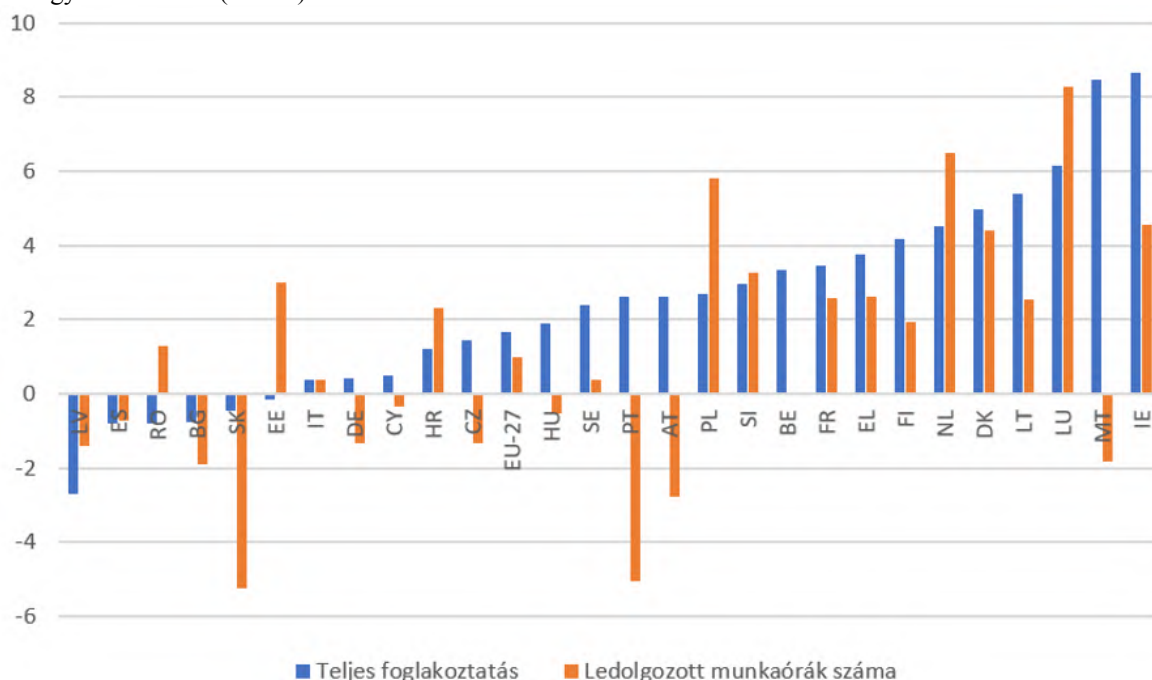
⁴⁷ Az érintkezés-intenzív szolgáltatások alatt a nagy- és kiskereskedelem, a szállítás és raktározás, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, valamint a művészetek és a szórakoztatóipar értendők.

⁴⁸ Lásd: Európai Bizottság, „A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában: 2022. évi éves jelentés”, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

világjárvány előtti szintet. Ez a növekedési ráta azonban tagállamonként vegyes képet mutatott: a munkaórák teljes száma 2022 második negyedévében Németországban, Portugáliában, Spanyolországban, Ausztriában, Bulgáriában, Cipruson, Csehországban, Lettországban, Szlovákiában, Magyarországon és Máltán még mindig elmarad a világjárvány előtti szinttől. Néhány kivételtől eltekintve, ahol az összes foglalkoztatott számának és a munkaórák teljes számának növekedési rátája között jelentős különbség volt (például Ausztria, Portugália, Ciprus, Málta, Magyarország és Svédország esetében), a két változó növekedési rátája a legtöbb tagállamban általában jobban igazodtak egymáshoz.

2.1.2. ábra: A foglalkoztatás és a munkaórák teljes száma a legtöbb tagállamban meghaladta a világjárvány előtti szintet

Az összes foglalkoztatott számának és a munkaórák számának változása 2019 IV. negyedéve és 2022 II. negyedéve között (%-ban)

Megjegyzés: Szezonálisan és naptárilag kiigazított adatok. Az összes foglalkoztatott számára vonatkozó adatok csak szezonálisan vannak kiigazítva CZ, EL, FR, MT, PL, PT esetében. A munkaórák számára vonatkozó adatok csak szezonálisan vannak kiigazítva MT esetében, és nem állnak rendelkezésre BE esetében.

Forrás: Eurostat [[namq_10_a10_e](#)], nemzeti számlák

A csökkentett munkaidős foglalkoztatás és a hasonló munkahelymegtartási programok jelentős mértékben védtek a munkavállalókat és a munkahelyeket a Covid19-válság idején, és továbbra is fontos szakpolitikai eszközt jelentenek a munkahelyek és a humán tőke válsághelyzetben történő megőrzéséhez, miközben segítik a gazdaság korszerűsítését. Ezeket 2021 első felét követően számos tagállamban fokozatosan kivezették, összhangban a világjárvány csillapodó hatásával és a gazdasági tevékenységekre vonatkozó korlátozások feloldásával. Több tagállam azonban fenntartotta és meghosszabbította a világjárvánnyal összefüggő programjait, noha 2022 első felében egyre kevesebb személynek volt szüksége munkahelymegtartási programokon keresztüli támogatásra. A szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) keretében pénzügyi támogatásra jogosult intézkedésekkel kapcsolatos havi kiadások 2022 januárjában ideiglenesen emelkedtek, majd

gyorsan csökkentek⁴⁹. Ugyanakkor a 2022. évi csökkentett kiadások a becslések szerint még mindig mintegy 220 000 embert és 10 000 vállalkozást támogattak 2022 közepéig. A Covid19-cel kapcsolatos módosítások hatályvesztését követően a tagállamok közel felében továbbra is érvényben maradtak a már meglévő rendszerek⁵⁰. A csökkentett munkaidős foglalkoztatás és más munkahelymegtartási programok hasznos szerepet játszhatnak a munkahelyek és a vállalatspecifikus humán tőke megőrzésében, többek között a jelenlegi bizonytalan makrogazdasági környezetben is. Ugyanakkor kialakításukat és végrehajtásukat az adott helyzethez kell igazítani. A strukturális átalakulások által érintett iparágak és ágazatok esetében a csökkentett munkaidős foglalkoztatást úgy kell kialakítani, hogy az szükség esetén támogassa a szerkezetátalakítási folyamatokat, és segítse a gazdaság korszerűsítését, különösen a kapcsolódó átképzések és továbbképzések révén, többek között a tiszta energiára való átállás felgyorsításának állandó szükségessége fényében.

Az önfoglalkoztatás nem vált széles körben elterjedtté a Covid19-válsággal összefüggésben. Az önfoglalkoztatás aránya az elmúlt évtizedben kismértékben csökkent, a 2010. évi 14,8 %-ról 2020-ra 13,4 %-ra⁵¹. A Covid19-válsággal összefüggésben 2019 és 2020 között az önálló vállalkozók száma 26,1 millióról 25,7 millióra csökkent. 2021-ben ez a szám 25,1 millió volt az EU-ban, és az összes foglalkoztatott számának 13 %-át tette ki⁵². Ez azonban tagállamonként jelentősen eltért: Olaszországban és Görögországban közel 20 %, Németországban és Dániában pedig 7 % körüli volt. 2020-ban az EU-ban az önfoglalkoztatók (15–64 év közöttiek) mintegy 70 %-a volt egyéni vállalkozó, ami az összes foglalkoztatott számának 9,4 %-át tette ki. Ez az arány némileg csökkent a 2010-es 10,2 %-hoz képest, a férfiak esetében nagyobb mértékben, mint a nők esetében (1,1 százalékponttal, illetve 0,4 százalékponttal). 2019 és 2020 között 13 országban, illetve az EU-27 egészében nőtt az egyéni vállalkozó nők száma, ami arra utal, hogy a gyermekgondozási terhek világméretű alatti növekedése miatt több nő kényszerült arra, hogy önálló vállalkozói tevékenységet kezdjen. 2021-ben az önálló vállalkozók tették ki az önfoglalkoztatók legnagyobb részét az EU-ban és a tagállamok többségében (a platformalapú munkavégzés, az önálló vállalkozók és a „színelvű önfoglalkoztatás” tekintetében lásd a 2.3.1. szakaszt és benne a pillérhez kapcsolódó 5. háttérmagyarázatot).

A Covid19-világjárványból való kilábalást a legtöbb tagállamban a munkaerőhiány meredek növekedése jellemezte⁵³. A gyors gazdasági fellendüléssel párhuzamosan 2021-ben hamar újra megjelent a munkaerőhiány, különösen bizonyos ágazatokban és foglalkozásokban⁵⁴. A munkaerőhiány 2021 végére az ipar, a szolgáltatások és az építőipar területén számos országban elérte vagy meghaladta a világjárvány előtti szintet, a csökkenő

⁴⁹ Lásd: a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszközcsoportról (SURE) készült negyedik féléves jelentés a SURE weboldalán (COM(2022) 483 final).

⁵⁰ Eurofound uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázis.

⁵¹ Eurostat [lfsa_egaps], uniós munkaerő-felmérés.

⁵² Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

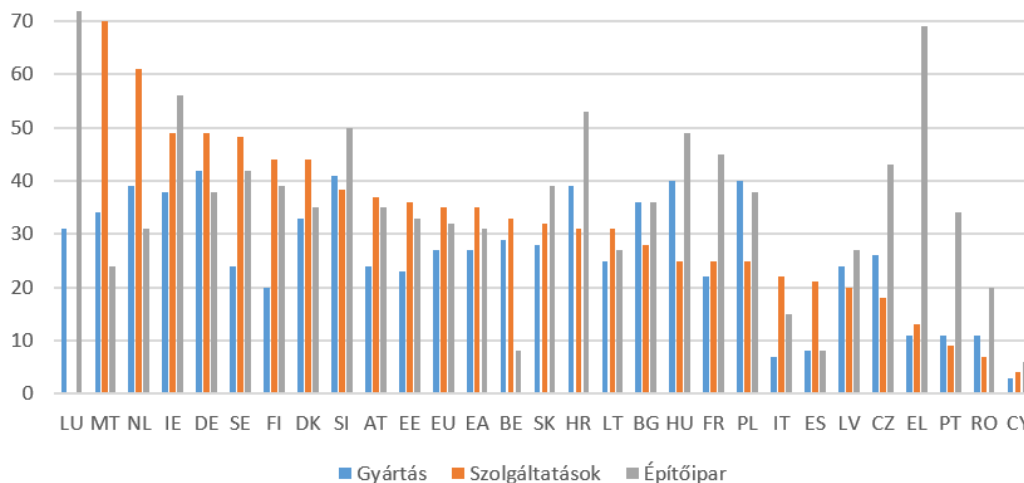
⁵³ Ebben a bekezdésben a munkaerőhiány az uniós vállalkozások részarányával közelített, ami azt jelzi, hogy a munkaerőhiány termeléskorlátozó tényező, az európai vállalati és fogyasztói felmérés (EU-BCS) mérése szerint. Léteznek a munkaerőhiány alternatív közelítései, például a betöltetlen álláshelyek aránya az ipar, a szolgáltatások és az építőipar területén, az Eurostat mérése szerint [jvs_a_rate_r2].

⁵⁴ Lásd a II. fejezetet: Európai Bizottság, 184. számú intézményi tanulmány, Negyedéves jelentés az euróövezetről (QREA), 21. kötet, 2. szám (2022).

munkanélküliség és a munkaerőpiaci pangás közepette⁵⁵. Azok a fő foglalkozási csoportok, amelyek 2021-ben hiányról számoltak be az EU-ban, az egészségügyhöz és a tartós ápolás-gondozáshoz, a szoftveres szakemberekhez, a közlekedéshez, az építőiparhoz és a mérnöki szakmákhoz kapcsolódtak⁵⁶. A zöld átálláshoz kapcsolódó egyes ágazatokban a szakképzett munkaerő hiánya is megfigyelhető volt⁵⁷. 2022 III. negyedévében a munkaerőhiány a szolgáltatások terén 35 %, az építőiparban 32 %, a feldolgozóiparban pedig 27 % volt – lásd a 2.1.3. ábrát. Ugyanebben a negyedévben Németországban (42 %), Szlovéniában (41 %), Magyarországon és Lengyelországban (40 %) és Horvátországban (39 %) volt a legmagasabb hiány az iparban. A szolgáltatások terén a hiány Máltán (70 %), Hollandiában (61 %), Németországban és Írországon (49 %), Svédországban (48 %) és Finnországban (44 %) volt a legmagasabb. A népesség előregedése a munkaerőhiányra is negatív hatással van. A demográfiai fejlemények következtében az EU munkaképes korú (20–64 év közötti) népessége abszolút értékben csökkent az elmúlt évtizedben (a 2012. évi 269 millióról 2021-ben 264 millióra). Bár a jelenség széles körben elterjedt, különösen markáns egyes, az alacsony termékenységi arány mellett a migrációs kiáramlás által is érintett tagállamokban (például Lettországon, Bulgáriában és Romániában)⁵⁸. Közép- és hosszú távon a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából történő beáramlása, valamint a világ más régióiból kiinduló legális migráció hozzájárulhat a hiány enyhítéséhez azokban az ágazatokban, ahol a készségek átvihetősége a legkevesebb akadályba ütközik. E tekintetben is kulcsfontosságúak a képesítések elismerésére irányuló intézkedések (lásd a 2.1.2. szakaszt). Ennek ellenére a háború előtt menekülők beáramlása valószínűleg nem oldja meg azokat a mögöttes strukturális problémákat, amelyek erős befolyást gyakorolnak az EU-n belüli hiányokra, és a munkaerőpiacra való belépésük más kihívásokat, például nyelvi akadályokat is maguk után vonhatnak.

2.1.3. ábra: A legtöbb tagállamban jelentős munkaerőhiányról számoltak be, különösen a szolgáltatások terén

Azon munkáltatók aránya, amelyek arról számoltak be, hogy a munkaerő rendelkezésre állása a termelést korlátozó tényező, a szolgáltatások értékei szerint csoportosítva (% , 2022 III. negyedéve)

⁵⁵ 2021 IV. negyedévében az iparban a munkáltatók 24 %-a, a szolgáltatások terén 25 %-uk, az építőiparban pedig 30 %-uk nyilatkozott úgy, hogy a munkaerőhiány volt az üzleti tevékenységüket akadályozó egyik fő tényező (szemben a világjárvány előtti 14 %, 19 %, illetve 23 %-kal).

⁵⁶ McGrath, J. (2021): *Report on labour shortages and surpluses*. Európai Munkaügyi Hatóság, 2021. Ez a négy foglalkozási csoport a jelentésben azonosított 28 hiányszakmából 21-et tesz ki.

⁵⁷ Lásd az európai szemeszter országjelentéseit, 6. melléklet: A zöld átállás foglalkoztatási és társadalmi hatása 2022-ben.

⁵⁸ Forrás: az Eurostat [népességi és népességváltozási statisztikákról szóló cikke](#). 2020 és 2021 között a Covid19-világjárvány miatt megnövekedett halálozási arány hozzájárult a csökkenő népességadatokhoz.

Az uniós gazdaság környezetbarátabbá tétele jelentős lehetőségeket kínál a minőségi foglalkoztatásra, és megfelelő támogatást igényel a munkahelyváltásban érintett személyek számára annak biztosítása érdekében, hogy senki se maradjon le. A zöld átállás 2030-ig akár 884 000 munkahelyet is teremthet, 2050-re pedig akár ennek sokszorosát is, a megfelelő kísérő politikák mellett⁵⁹. 2000 és 2019 között az EU-27 környezetvédelmi iparában (EGSS) már 43,3 %-kal nőtt a munkavállalók száma, ezen belül a megújulóenergia-termelésben 91,6 %-kal⁶⁰. 2019-ben a foglalkoztatás az EGSS-ben elérte az EU-27 teljes foglalkoztatottságának 2,2 %-át (a 2000. évi 1,7 %-hoz képest), bár jelentős az eltérés a tagállamok között – lásd a 2.1.4. ábrát. Egyes országokban, például Finnországban, Észtországban vagy Luxemburgban ez az arány megközelítette vagy meghaladta az 5 %-ot, míg más országokban a foglalkoztatottaknak csak korlátozott részét tette ki. Ugyanakkor az átállás munkaerő-átcsoportosítással jár, és növeli a szakemberhiány és a strukturális munkaerőhiány valószínűségét. A hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedések, valamint a továbbképzési és átképzési lehetőségek továbbra is kulcsfontosságúak a méltányos zöld átállás támogatásához, valamint a zöldebb növekedési modell szűk keresztmetszetét jelentő munkaerő- és szakemberhiány kezeléséhez⁶¹ (lásd a 2.2. szakaszban a pillérhez kapcsolódó 4. háttérmagyarázatot). Összességében a villamosenergia-termelés, a közlekedés, a feldolgozóipar, a mezőgazdaság és a bányászat együttesen az összes szén-dioxid-kibocsátás közel 90 %-át adja az EU-ban, miközben a bruttó hozzáadott érték kevesebb mint 25 %-át és a foglalkoztatás 25 %-át teszi ki. Ez azt jelenti, hogy az átállással kapcsolatos kihívások különösen ezekben az ágazatokban és azokban a régiókban fognak megjelenni, ahol a gazdaság jelentős részét képviselik⁶².

⁵⁹ Lásd: Európai Bizottság, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S., et al., *The future of jobs is green* (A munkahelyek jövője zöld), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021, JRC126047. A korábbi becsléseket lásd az SWD(2020) 176 final dokumentumban, az országspecifikus előrejelzéseket és az országspecifikus előrejelzéseket illetően lásd Eurofound (2019), *Future of manufacturing - Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement*, Eurofound Research Report (A gyártás jövője – Energia forgatókönyv: a Párizsi Megállapodás foglalkoztatásra gyakorolt hatásai, Eurofound kutatási jelentés). Lásd még: *A Tiszta bolygót mindenkinek* című hatásvizsgálat; az Európai Bizottság *Employment and Social Developments in Europe 2019* (Foglalkoztatási és társadalmi fejlődés Európában 2019) című jelentése (az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019) szerint 2050-ig mintegy 2 millió munkahely jöhet létre.

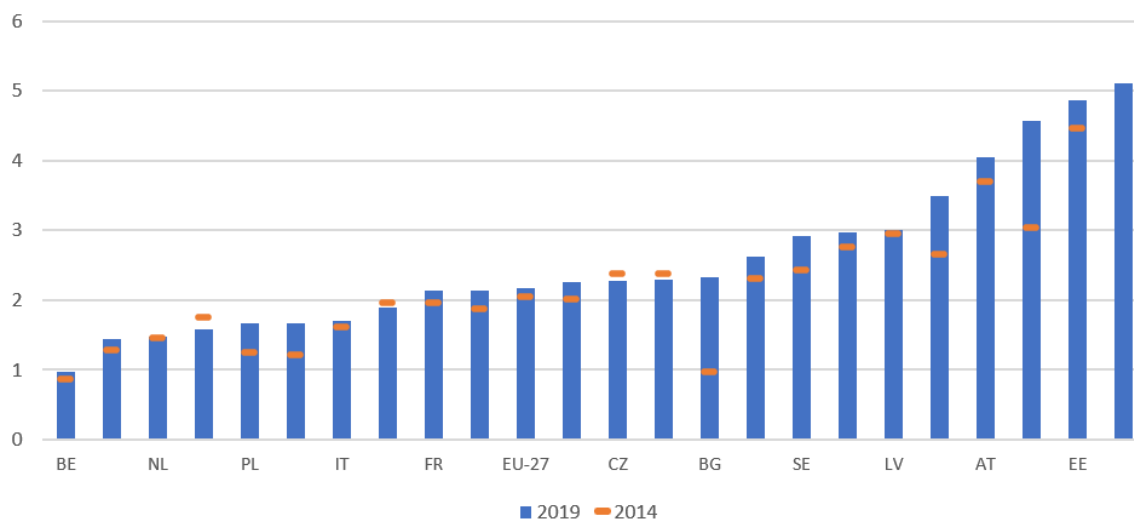
⁶⁰ Eurostat mutató [*env_ac_egss1*]. Az EGSS a zöld munkahelyek konzervatív helyettesítőjének tekinthető. A koncepció a környezetvédelmi termékeket előállító tevékenységekre összpontosít, ami kizárja azokat a tevékenységeket, amelyek jelentősen hozzájárulnak az éghajlatpolitikai és környezeti célkitűzésekhez, például a vonatkozó referenciaértékekhez viszonyított teljesítményük alapján.

⁶¹ Lásd: *A klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás* (2022/C 243/04).

⁶² Lásd: 175. o., Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2019* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2019), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019.

2.1.4. ábra: 2014 és 2019 között a legtöbb tagállamban nőtt a zöld munkahelyek összes foglalkoztatotthoz viszonyított részaránya

Foglalkoztatás a környezetvédelmi iparban (az összes foglalkoztatott %-ában, 2014 és 2019)

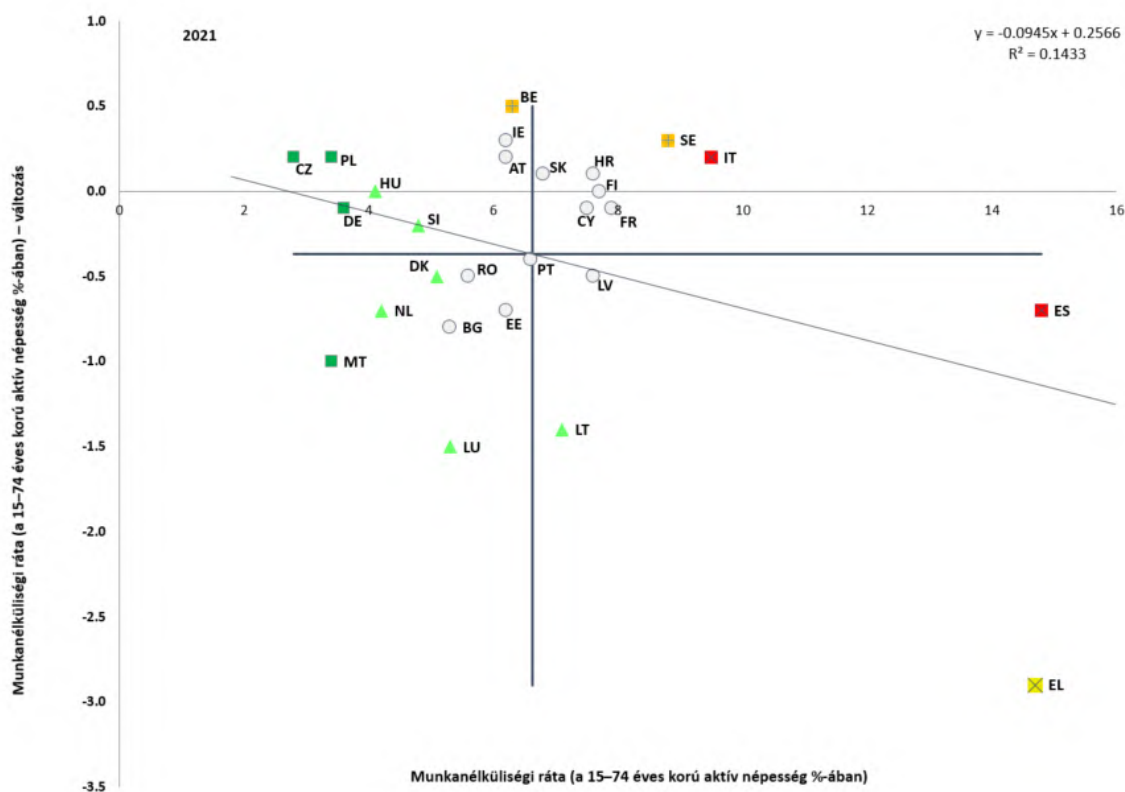
Megjegyzés: Teljes munkaidős egyenértékben kifejezett foglalkoztatás a környezetvédelmi iparban osztva az összes foglalkoztatottal, mindkét esetben hazai szemlélet. Ciprusra, Görögországra, Magyarországra és Szlovákiára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok.

Forrás: Eurostat [[env_ac_egss1](#)] és a nemzeti számlák foglalkoztatási adatai [[nama_10_a64_e](#)]

A foglalkoztatás növekedésével párhuzamosan a legtöbb tagállamban csökkent a munkanélküliség. Az uniós átlagos munkanélküliségi ráta (15–74 év közöttiek) 0,2 százalékponttal, a 2020. évi 7,2 %-ról 2021-ben 7,0 %-ra csökkent, megközelítve a 2019-es 6,8 %-os szintet, ami a legalacsonyabb 2009 óta. Ezt a csökkenést a jelentős munkahelyteremtés okozta, amely a Covid19-válságot követő 2021. évi erőteljes gazdasági helyreállítást kísérte. Mindazonáltal jelentős különbségek vannak a tagállamok között: a legalacsonyabb és a legmagasabb munkanélküliségi ráta között 12 százalékpontos az eltérés – lásd a 2.1.5. ábrát. 2021-ben Görögországban az átlagosnál jóval nagyobb (2,9 százalékpontos) csökkenés volt tapasztalható, ezt követte Luxemburg és Litvánia (1,5 százalékponttal, illetve 1,4 százalékponttal), miközben a helyzet különösen Belgiumban, Svédországban és Írországban romlott (0,5 százalékpontos, 0,3 százalékpontos, illetve 0,3 százalékpontos növekedéssel). A szociális eredménytábla kiemelt mutatója „kritikus helyzetet” jelez Olaszország esetében, ahol 2021-ben még mindig mérsékelten nőtt a munkanélküliség a már amúgy is magas színről, valamint Spanyolország esetében, ahol az arány csak kismértékben csökkent, de még mindig a legmagasabb az EU-ban. Belgium és Svédország „figyelemmel kísérendő” besorolást kapott (az előbbi átlagértéken, de átlagon felüli növekedéssel, az utóbbi pedig az átlag feletti szintje miatt). Végezetül Görögország „gyenge, de javuló” besorolást kapott a munkanélküliség 2021. évi jelentős csökkenése miatt, amelynek szintje mindazonáltal továbbra is a második legmagasabb. A munkanélküliség csökkenését az EU-ban a munkaerőpiaci részvétel növekedése kísérte: a 20–64 éves korcsoport aktivitási rátája a 2020 második negyedévi 75,8 %-ról 2021 negyedik negyedévére 79 %-ra nőtt. Negyedéves viszonylatban az EU-ban a munkanélküliségi ráta tovább, 0,4 százalékponttal, 6,1 %-ra csökkent az EU-ban 2022 első felében, de néhány tagállamban (Belgium, Csehország, Észtország, Horvátország és Luxemburg) nőtt.

2.1.5. ábra: A munkanélküliségi ráta szinte minden tagállamban növekedett 2021-ben

Munkanélküliségi ráta (15–74 év közöttiek), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat [[une rt a](#)], uniós munkaerő-felmérés

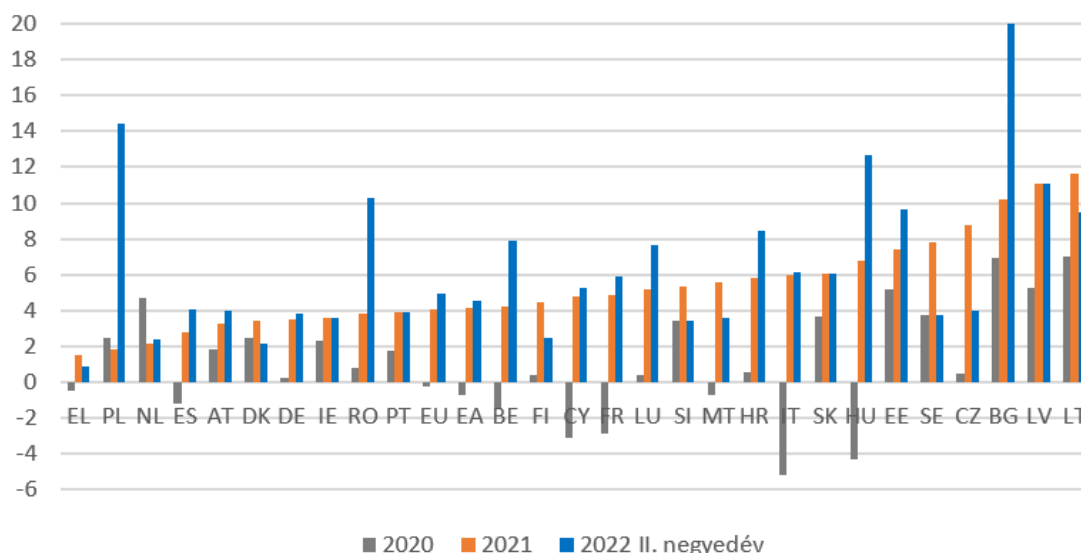
A nominális bérnövekedés 2021-ben felgyorsult, amihez a munkaórák számának növekedése és az erőteljes gazdasági fellendülés is hozzájárult. Az egy munkavállalóra jutó nominálbér növekedése 2021-ben elérte a 4,1 %-ot az EU-ban, ami jóval meghaladja a 2013 és 2019 közötti körülbelül 1,7 %-os átlagot. Ez csak kis mértékben magyarázható a csökkenő munkanélküliség és a növekvő munkaerőhiány által gyakorolt nyomással. Az egy munkavállalóra jutó nominálbér 2021 folyamán valamennyi tagállamban nőtt – lásd a 2.1.6. ábrát. 2021-ben 6 %-ot meghaladó növekedési rátát regisztráltak Litvániában, Lettországon, Bulgáriában, Csehországban, Észtországban, Magyarországon és Szlovákiában – összhangban gazdaságuk felzárkózásával –, valamint Svédországban. Ezzel szemben az egy munkavállalóra jutó kompenzáció kevesebb mint 3 %-kal nőtt Görögországban, Lengyelországban, Hollandiában és Spanyolországban. Az egy munkavállalóra jutó nominálbér növekedése nagyrészt a munkaórák számának a 2020. évi összeomlását követő 2021-es növekedését, illetve néhány országban a 2020-ban széles körben alkalmazott csökkentett munkaidős foglalkoztatás 2021. évi fokozatos kivezetését tükrözte (ami arra utal, hogy a teljes bérköltség arányaiban nagyobb mértékben növekedett, mint a foglalkoztatottak száma)⁶³. 2022 első felében kissé felgyorsult a nominális bérnövekedés, ami elsősorban a magas inflációból és a munkaerőpiacok további szűküléséből eredő nyomást tükrözi. 2022 II. negyedévében az egy munkavállalóra jutó nominálbér évente több mint 8 %-kal nőtt Magyarországon, Bulgáriában, Horvátországban, Litvániában, Lettországon, Észtországban,

⁶³ A csökkentett munkaidős foglalkoztatás által az egy munkavállalóra jutó névleges kompenzációra irányuló intézkedésekre gyakorolt hatásokról bővebben lásd: da Silva et al., *Short-time work schemes and their effects on wage and available income*, 2020, EKB Gazdasági jelentés, 4/2020. szám.

Lengyelországban és Romániában, de kevesebb mint 3 %-kal Görögországban, Hollandiában, Dániában és Finnországban. A tagállamok többségében a növekedés 3 % és 6 % között volt – lásd a 2.1.6. ábrát. A munkaerőpiac szűkössége és a vásárlóerő helyreállítására irányuló erőfeszítések miatt a nominálkeresetek 2023-ban várhatóan tovább emelkednek⁶⁴. Ez a növekedés azonban várhatóan csak részben enyhíti a reáljövedelmek veszteségeit anélkül, hogy tartós visszacsatolási spirált idézne elő a bérek és az infláció között.

2.1.6. ábra: A nominálbér növekedése 2021-ben helyreállt

Az egy munkavállalóra jutó nominálbér (éves %-os változás, 2020, 2021 és 2022 II. negyedéve)

Megjegyzés: 1. A bérek az „Egy munkavállalóra jutó nominálbér” elnevezésű mutatóval mérhetők, amely a munkavállalók teljes kompenzációjának és a munkavállalók összlétszámának hányadosa. A teljes bér alatt a munkáltató által a munkavállaló részére az utóbbinak az elszámolási időszak alatt elvégzett munkája ellenértékéért fizetett valamennyi, pénzben vagy természetben adott díjazás értendő, és két komponensből áll: i. pénzben vagy természetben fizetendő bérek és keresetek; valamint ii. a munkáltatók által fizetendő társadalombiztosítási járulékok. 2. Minden adat a nemzeti számlákról származik. A mutatók a nemzeti valutában kifejezett értékeken alapulnak. 3. Az országok a 2021. évi reálbér-növekedés szerinti növekvő sorrendben szerepelnek.

Forrás: Európai Bizottság, AMECO adatbázis, Egy munkavállalóra jutó nominálbér [hwcdw]. 2022 I. és II. negyedéve esetében: A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának számításai az Eurostat adatai alapján, munkavállalói jövedelem [[namq_10_gdp](#)] és összes foglalkoztatott száma (hazai szemlélet) [[namq_10_a10_e](#)]

A kialakult bérek alakulása 2021-ben korlátozott maradt, és azok alakulása azt jelzi, hogy a bérek az euróövezetben továbbra is sokkal lassabb ütemben emelkedtek, mint az árak⁶⁵. Az egy munkavállalóra jutó kompenzáció alakulásával ellentétben a kialakult bérekre vonatkozó mutató az euróövezetbeli kollektív tárgyalási folyamatok eredményét tükrözi, és nem érintik közvetlenül a világjárvány miatt az elmúlt években a munkaórákban tapasztalható jelentős eltérések. Az euróövezetben a kialakult bérek 2021-ben szerény,

⁶⁴ Lásd: Európai Bizottság, 2022. őszi európai gazdasági előrejelzés, 187. sz. intézményi dokumentum, 2022. november, 37. oldal és 26. táblázat.

⁶⁵ Az EKB-nak az euróövezetben kialakult bérekre vonatkozó mutatója a legtöbb euróövezeti országban a kollektív megállapodás szerinti bérek éves növekedési rátájának súlyozott átlaga. Más mutatókkal, például az egy munkavállalóra jutó kompenzációval ellentétben a munkaórák alakulása nem befolyásolja azt. A mutató főszabályként nem tartalmazza a jutalmakat, a túlórákat és a kollektív tárgyalásokhoz nem kapcsolódó egyéb egyéni kompenzációkat, és egyes tagállamokban a garantált bérminimumot jelenti egyes ágazatokban, nem pedig a vállalatok által ténylegesen fizetett kompenzációt. A kialakult bérek indexe bizonyos fenntartásokkal jár az országok közötti lefedettség és a módszertan-harmonizáció tekintetében, beleértve a jutalmak bizonyos típusainak kezelését is.

1,5 %-os mértékben növekedtek, ami valamivel alacsonyabb, mint a 2013–2020-as időszak átlaga (1,7 %), annak ellenére, hogy a világjárványt követően jelentősen nőtt a foglalkoztatás. Ez összefügghet a bérek újratárgyalásának késedelmével és az egyes ágazatokban a világjárvány miatt továbbra is fennálló bizonytalansággal. 2022 I. negyedévében az euróövezetben a kialakult bérek nominális értéken évente 2,8 %-kal nőttek, a 2021 IV. negyedévi 1,6 %-os emelkedést követően⁶⁶. A kialakult bérek növekedése azonban 2022 II. negyedévében 2,4 %-ra lassult⁶⁷.

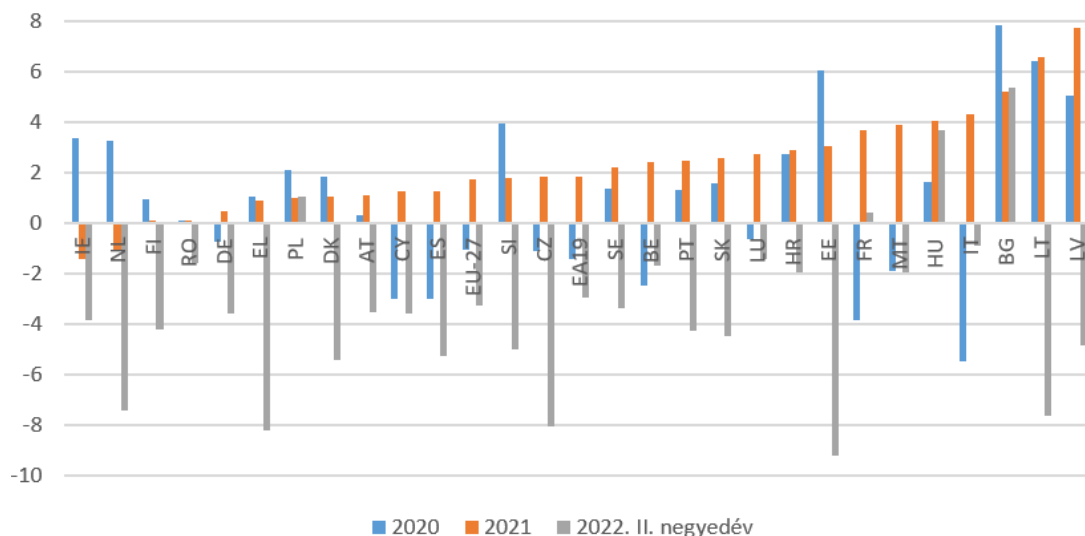
2021-ben a reálbérek a legtöbb tagállamban, valamint összességében az EU-ban emelkedtek, azonban 2022-ben ismét csökkennek. 2020-szal ellentétben a munkavállalók 2021-ben szinte minden tagállamban a reálbérek erőteljes növekedését tapasztalhatták. Lettországbán, Litvániában és Bulgáriában erőteljes, 5 %-ot meghaladó reálbér-növekedés, míg Írországbán és Hollandiában kisebb csökkenés volt megfigyelhető. A reálbérek emelkedése különösen jelentős volt Olaszországban, Franciaországban és Belgiumban is, ahol az előző évi visszaesést követően 2021-ben jelentős növekedést regisztráltak – lásd a 2.1.7. ábrát. A pozitív tendencia azonban 2022 első negyedévében megállt, illetve megfordult, amikor a reálbérek növekedése ismét negatívba fordult az EU-ban (–1,3 % az előző évhez képest) és a legtöbb tagállamban. Az infláció már 2021 második felében felgyorsult, és Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja tovább súlyosbította a meglévő nyomást, fokozva a reálbérek csökkenését. Az éves infláció az EU-ban 2022 szeptemberében elérte a 10,9 %-os csúcst a 2021 végi 5,3 %-hoz képest. 2022 II. negyedévében a reálbérek jelentősen, átlagosan 3,3 %-kal csökkentek 2021 azonos negyedévéhez képest az EU-ban, és még ennél is jobban 17 tagállamban, miközben egyre nagyobb aggodalom övezi a vásárlóerő csökkenésének kedvezőtlen társadalmi következményeit, különösen az alacsony bérezésűek esetében. A jövőben a külkereskedelmi cserearányok és a gazdasági kilátások romlása, valamint az inflációs kilátások körüli bizonytalanság várhatóan jelentős hatással lesz a bérek alakulására.

⁶⁶ Tagállami szinten jelentős növekedés következett be különösen Németországban (2022 I. negyedévében 4,0 %-os éves növekedés, a 2021 IV. negyedévi 1,1 %-ot, 2020 III. negyedéve óta pedig kevesebb mint 2 %-ot követően), Franciaországban (2022 I. negyedévében körülbelül 3 % a körülbelül 1 %-os növekedés után – 2014–2021 között 0,5–1,5 % között ingadozott), Hollandiában (2,4 % a 2021. évi 2,1 %-ot követően), Belgiumban (+4,8 %), Ausztriában (2,6 %, a 2021. évi 1,7 %-ot követően) és Spanyolországban (+2,6 % 2022 II. negyedévében, a 2020. és 2021. évi kb. 1,7 %-ot követően).

⁶⁷ További részletekért lásd: Európai Bizottság, „A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában: 2022. évi éves jelentés” 2. fejezet, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

2.1.7. ábra: 2021-ben a reálbérek emelkedtek az EU-ban, azonban 2022-ben a legtöbb tagállamban csökkennek

Egy munkavállalóra jutó bruttó reálbér és -kereset (éves %-os változás; 2020, 2021 és 2022. II. negyedév)

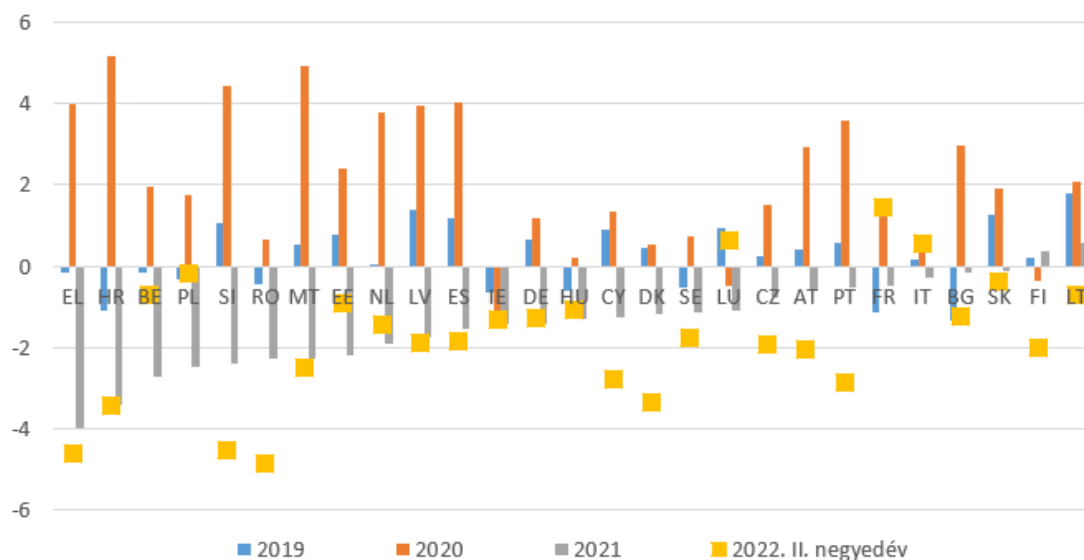

Forrás: Európai Bizottság, AMECO adatbázis, Egy munkavállalóra jutó bruttó reálbér és -kereset; deflátor: lakossági fogyasztás [rwwdc]. 2022 I. és II. negyedéve esetében: a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának számításai az Eurostat adatai alapján, bérek és keresetek [namq_10_gdp], összes foglalkoztatott száma (hazai szemlélet) [namq_10_a10_e] és harmonizált fogyasztói árindex [prc_hicp_midx]

A reálbér-növekedés 2021-ben elmaradt a munkatermelékenység növekedésétől, és a legtöbb tagállamban 2022-ben várhatóan tovább fog csökkenni. Ez a bérhányad csökkenését eredményezte, amely a nemzeti jövedelemnek a munkáért fizetett arányát méri. Ha a reálbérek a munkatermelékenységnél lassabban növekednek, ez az arány csökken. 2021-ben a bérhányad 55,7 %-on állt az EU-ban, szemben a 2020. évi 56,9 %-kal. 2021-ben 20 országban több mint 1 százalékpontos csökkenést regisztráltak – lásd a 2.1.8. ábrát –, míg a bérhányad csak Litvániában és Finnországban nőtt, kevesebb mint 1 százalékponttal. A 2013–2020-as időszakban a bérhányad nőtt azokban a tagállamokban, amelyek kiindulási szintje viszonylag alacsony volt, nevezetesen Bulgáriában, Észtországban, Lettországon, Litvániában, Romániában és Szlovákiában, hozzájárulva ezzel a konvergenciához. 2022 első felében a bérhányad szinte minden országban csökkent, ami a bérek lassú növekedését tükrözi. Ezenkívül a külkereskedelmi cserearányoknak az importált energia árának meredek emelkedéséből eredő romlása a hazai reáljövedelmek további csökkenéséhez vezettek.

2.1.8. ábra: A bérhányad 2021-ben csökkent, mivel a bérek átlagosan lassabban növekedtek, mint a munkatermelékenység

Bérhányad (2019, 2020, 2021 és 2022 II. negyedéve, változás az előző évhez képest, százalékpont)

Megjegyzés: 1. A bérhányadot a GDP százalékában számítják ki folyó árakon. 2. Az országok a bérhányad 2021. évi növekedésének csökkenő sorrendjében szerepelnek.

Forrás: a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának számításai az Eurostat adatai alapján, [[namq_10_a10_e](#)] és [[namq_10_gdp](#)]

A közelmúltbeli minimálbér-emelések számos tagállamban nem akadályozták meg a vásárlóerő csökkenését a kedvezményezettek körében az infláció megugrása miatt, és az időben történő aktualizálások révén történő megfelelő emelés fontos szerepet játszik az alacsony keresetűek védelmében. A 2021. évi jelentős nominális növekedés ellenére (lásd a 2.1.2. szakaszt) négy tagállam (Lettország, Portugália, Szlovénia és Szlovákia) kivételével valamennyi tagállamban reálértéken csökkentek a minimálbérek. Ezzel szemben ugyanebben az időszakban Írország és Hollandia kivételével valamennyi tagállamban nőttek az átlagos reálbérek. 2022 augusztusáig a legalacsonyabban fizetett munkavállalók vásárlóereje tovább csökkent⁶⁸ a legtöbb olyan országban, ahol jogszabályban meghatározott minimálbér van érvényben – lásd a 2.1.9. ábrát. Ez alól csak Belgium, Magyarország, Görögország és Románia jelentenek kivételt, ahol a nominális növekedés meghaladta az inflációt, Franciaországban pedig a reálértéken számított minimálbér változatlan maradt. A jogszabályban meghatározott minimálbért alkalmazó tagállamok mintegy fele – különböző módon és mértékben – figyelembe veszi az inflációt a minimálbérek meghatározásakor⁶⁹. A legtöbb országban a folyamat minden év januárjában a minimálbér szintjének emelkedését eredményezi, és az év hátralevő részében nem kerül sor további szakpolitikai beavatkozásokra. A megfelelő minimálbérekről szóló, nemrégiben elfogadott irányelv⁷⁰ segíthet a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások támogatásában azáltal, hogy ösztönzi a jogszabályban meghatározott minimálbérek méltányos szinten történő megállapítását, figyelembe véve többek között a minimálbér vásárlóerejét, a társadalmi-gazdasági feltételeket és a termelékenység hosszú távú alakulását (lásd még a pillérhez kapcsolódó 1. háttérmagyarázatot). Különösen a minimálbéreknek az irányelvvel összhangban történő rendszeres aktualizálása segíthet megelőzni a minimálbért keresők vásárlóerejének általános csökkenését a jelenlegi helyzetben, hogy fenntarthassák életszínvonalukat. Emellett az

⁶⁸ Az Eurostat adataiból számítva [[prc_hicp_midx](#)].

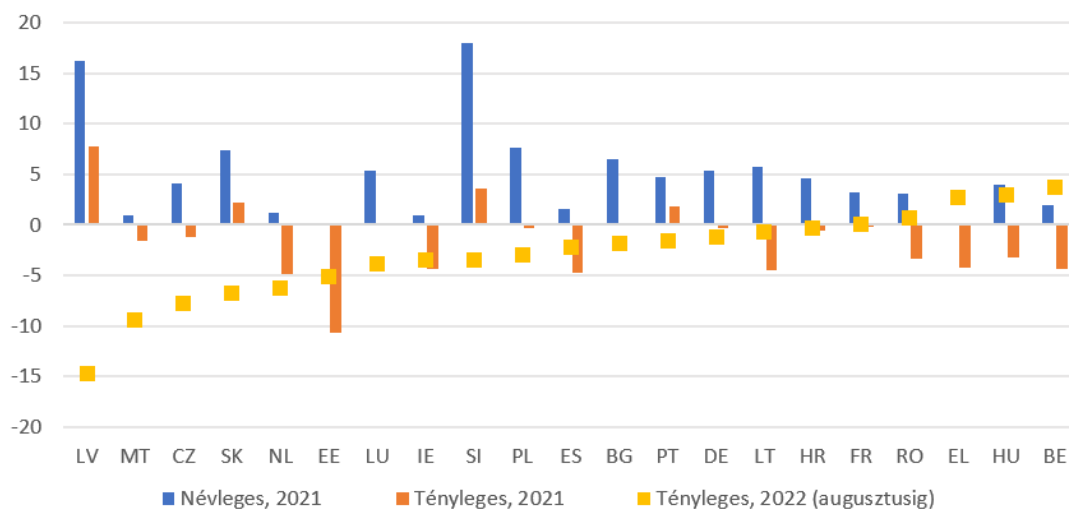
⁶⁹ Eurofound, Aumayr-Pintar, C., Rasche, M., Vacas, C., *Minimum wages in 2019: annual review* (Minimálbérek 2019-ben: éves áttekintés), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019.

⁷⁰ [Az Európai Parlament és a Tanács \(EU\) 2022/2041 irányelve \(2022. október 19.\) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről](#) (HL L 275., 2022.10.25., 33. o.).

energiaválsággal összefüggésben az alacsony keresetűeket célzó ideiglenes költségvetési támogatási intézkedések segíthetnek enyhíteni a vásárlóerő-csökkenést.

2.1.9. ábra: Az infláció felemésztette a minimálbérek közelmúltbeli emelkedését

A jogszabályban meghatározott minimálbérek változása reál- és nominálértéken (növekedési ráta, %)

Megjegyzés: A tagállamok a jogszabályban meghatározott minimálbérek reálértéken számított 2022-es növekedése nagyságrendjének csökkenő sorrendjében szerepelnek.

Forrás: a kapcsolattartók Eurofound-hálózata és az Eurostat [[prc_hicp_midx](#)], az Eurofound számításai

A pillérhez kapcsolódó 1. háttérmagyarázat: A minimálbér összege

Az akár jogszabályban, akár kollektív tárgyalások alapján megfelelő szinten meghatározott minimálbérek előmozdítják a társadalmi felzárkózást. A megfelelő összegű minimálbérek hozzájárulnak a dolgozói szegénység és a béregyenlőtlenség csökkentéséhez, a belföldi kereslet fenntartásához és a munkavállalás ösztönzőinek megerősítéséhez. Emellett hozzájárulnak a nemek közötti bérkülönbség csökkentéséhez, tekintettel arra, hogy a nők felülreprezentáltak az alacsonyan fizető munkahelyeken, és tisztességes versenyt biztosítanak a tisztességes béreket fizető munkáltatók számára. A megfelelő összegű minimálbérhez való jogot a szociális jogok európai pillérének 6. alapelve rögzíti.

Sok alacsony jövedelmű munkavállalót nem védenek megfelelő összegű minimálbérek; összességében az alkalmazottak közel egytizede van kitéve a szegénység kockázatának⁷¹. Tekintettel a magas infláció és a viszonylag mérsékelt bérnövekedés jelenlegi kombinációjára, amely csökkenti a háztartások vásárlóerejét (lásd még a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot), a legkiszolgáltatottabbak támogatásához és az energiaválság társadalmi következményeinek enyhítéséhez elengedhetetlen annak biztosítása, hogy a munkavállalók megfelelő minimálbért kapjanak.

A megfelelő minimálbérekről szóló irányelv célja, hogy Unió-szerte megerősítse a minimálbérek nyújtotta védelmet. Az irányelvre a Bizottság 2020 októberében tett javaslatot, amelyet 2022. október 19-én fogadtak el. Az irányelv hozzá fog járulni annak biztosításához, hogy az uniós munkavállalókat a tisztességes megélhetést biztosító megfelelő

⁷¹ A dolgozói szegénységi ráta 2019-ben 9 % volt, majd 2021-ben enyhén, 8,9 %-ra csökkent a 18–64 éves népesség körében, az Eurostat mutatója [[ilc_iw01](#)] szerint.

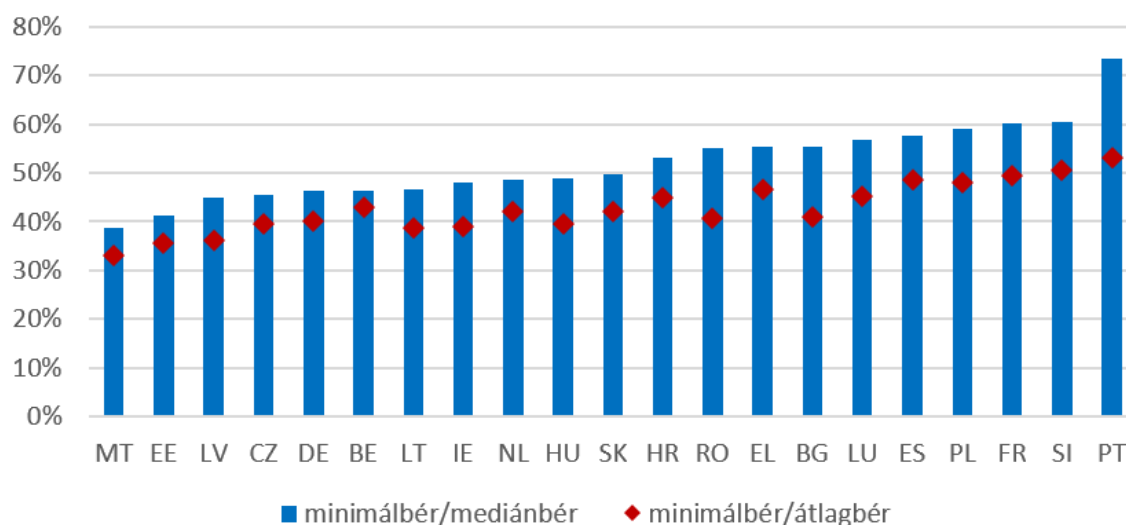
minimálbér védje. E célból olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek valamennyi tagállamban előmozdítják a kollektív tárgyalásokat, valamint javítják a végrehajtási és ellenőrzési mechanizmusokat. Az irányelv továbbá egyértelmű szabályokat tartalmazó keretet hoz létre a jogszabályban meghatározott minimálbérek megfelelőségének javítására azokban a tagállamokban, ahol vannak ilyenek.

A kollektív tárgyalás kulcsszerepet tölt be a megfelelő minimálbérek elérésében. A jól működő kollektív tárgyalások azt jelentik, hogy a munkáltatók és a munkavállalók megfelelően képviseltetik magukat, és biztosítják, hogy a bérezési feltételek összhangban legyenek a munkavállalók és a munkáltatók igényeivel, és reagáljanak a változó gazdasági körülményekre. A bérek általános alakulásának alakításával a kollektív tárgyalások a minimálbérek alakulását is befolyásolják. Azokban a tagállamokban, ahol széles körben elterjedtek a kollektív tárgyalások, ott általában kisebb az alacsony bérezésű munkavállalók aránya, és magasabbak a minimálbérek. Ezért az irányelv előírja a tagállamok számára, hogy tegyenek lépéseket a bérmegállapításra irányuló kollektív tárgyalások előmozdítása érdekében. Emellett előírja egy cselekvési terv kidolgozását és a kollektív tárgyalást lehetővé tévő keretek létrehozását abban az esetben, ha a kollektív tárgyalások általi lefedettség nem éri el a 80 %-ot.

A jogszabályban meghatározott minimálbérek gyakran alacsony a gazdaságra jellemző egyéb bérekhez képest., és nem elegendőek a tisztességes megélhetés biztosításához. A jogszabályban meghatározott minimálbér szinte minden tagállamban a mediánbér 60 %-a alatt van, és nem éri el az átlagbér 50 %-át – lásd a lenti ábrát. 2021-ben csak Portugália, Szlovénia és Franciaország jogszabályban meghatározott minimálbérei érték el mindkét értéket. Ezenkívül ugyanebben az évben a jogszabályban meghatározott minimálbér tizenegy uniós országban (Szlovákia, Magyarország, Hollandia, Írország, Litvánia, Belgium, Németország, Csehország, Lettország, Észtország és Málta) a mediánbér 50 %-a alatt volt. Ezen országok közül kettőben (Észtországban és Máltán) még a 45 %-ot sem érte el. Emellett három ország (Lettország, Észtország és Málta) minimálbére az átlagbér 40 %-a alatt volt. E tekintetben az irányelv követelményeket tartalmaz az irányítási keretek megerősítésére a jogszabályban meghatározott minimálbérek meghatározása és aktualizálása érdekében. Ezek közé tartozik i. a bérek meghatározására és aktualizálására vonatkozó egyértelmű kritériumok alkalmazása, ii. referenciaértékek használata azok megfelelőségének értékelése érdekében, iii. rendszeres aktualizálások a megfelelőség hosszú távú megőrzése érdekében, iv. a jogszabályban meghatározott minimálbérektől való eltérések és az azokból való levonások egyértelmű feltételei, valamint v. a szociális partnerek időben történő és tényleges bevonása a minimálbér megállapításának és aktualizálásának folyamatába.

A jogszabályban meghatározott minimálbérek sok tagállamban továbbra is alacsonyak az egyéb bérekhez képest

A minimálbéreknek a bruttó medián- és bruttó átlagbérhez viszonyított százalékos aránya (2021)

Forrás: a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának számításai az Eurostat adatai alapján [[earn_mw_cur](#)], [[lc_lci_r2_a](#)] és a jövedelemszerkezeti felmérés

A hatékony végrehajtási és ellenőrzési mechanizmusok kulcsfontosságúak a munkavállalók méltányos minimálbérekhez való megfelelő hozzáféréseinek biztosításához. A minimálbérekre vonatkozó szabályok be nem tartása Unió-szerte általánosan megfigyelhető jelenségnek tűnik, bár az adatokkal kapcsolatos problémák korlátozzák a pontos becslések készítésének lehetőségét⁷². E szabályok végrehajtásának javítása érdekében az irányelv előírja a jogszabályban meghatározott minimálbérekkel rendelkező tagállamok számára, hogy erősítsék meg a vizsgálatokat és a helyi ellenőrzések intenzitását, és biztosítsanak megfelelő erőforrásokat a jogalkalmazó hatóságok számára. Hangsúlyozza továbbá, hogy a tagállamoknak hatékony jogorvoslati mechanizmusokkal és szankciókkal kell rendelkezniük arra az esetre, ha a munkavállalóknak a jogszabályban meghatározott minimálbérekkel és a kollektív szerződésekben előírt minimálbérrel által nyújtott védelemmel kapcsolatos jogait nem tartják tiszteletben. Az adatgyűjtés hiányosságainak kezelése érdekében az irányelv előírja a tagállamok számára, hogy dolgozzanak ki hatékony eszközöket a minimálbér által nyújtott védelem általi lefedettségnek és e védelem megfelelőségének nyomon követésére, és 2025-től kezdődően két évente tegyenek jelentést a Bizottságnak a minimálbér védelmével kapcsolatos mutatókról.

Az irányelv előreütemezett végrehajtása támogathatja a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a jelenlegi helyzetben jól időzített támogatást nyújtsanak a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásoknak. Bár még mindig két év áll rendelkezésükre az irányelv nemzeti jogba való átültetésére, a kezdeményezés már elősegítette a vitákat

⁷² Ez különösen igaz a gazdasági és társadalmi felmérések, például az EU-SILC adataira. A legfrissebb bizonyítékok részletes felmérését lásd: Eurofound, Aumayr-Pintar, C., Rasche, M., Vacas, C., *Minimum wages in 2019: annual review* (Minimálbér 2019-ben: éves áttekintés), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019. A szabályok be nem tartása számos országban általánosan megfigyelhető jelenségnek bizonyul, beleértve a minimálbér által nyújtott védelmet kínáló országokat is – lásd többek között Garnero, A., *The dog that barks doesn't bite: Coverage and compliance of sector minimum wages in Italy* (Amelyik kutya ugat, az nem harap: Az ágazati minimálbér általi lefedettség és azok megfelelősége Olaszországban), IZA Journal of Labor Policy 7, 3 (2018).

nemzeti szinten, amelyek döntő szerepet játszhattak a megfelelő minimálbérekhez való hozzáférést javító új intézkedések elfogadásában Unió-szerte.

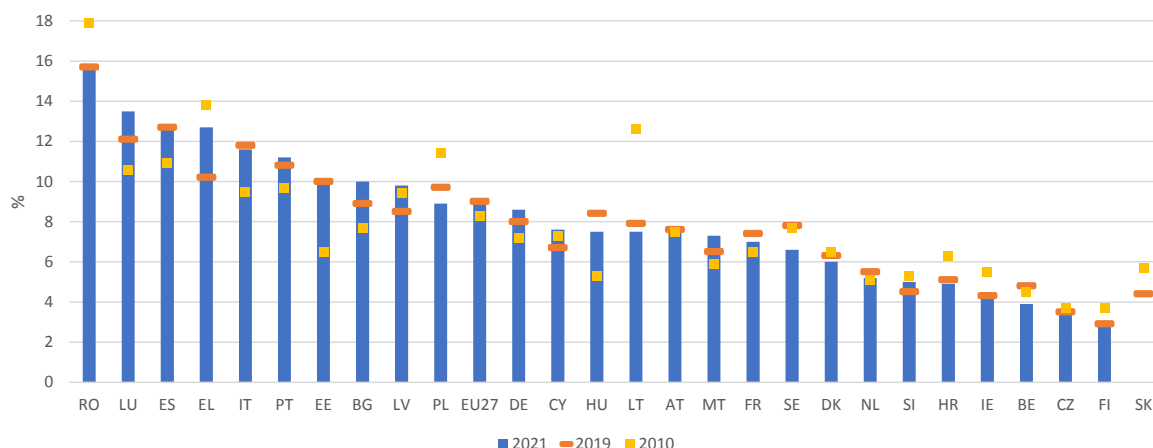
Egy munkahely még mindig nem feltétlenül jelent kiutat a szegénységből. A dolgozói szegénység az elmúlt évtizedben nem csökkent az EU-ban, és 2021-ben 8,9 % volt⁷³. A 2010-ben legmagasabb szintet mutató tagállamokban (azaz Romániában, Görögországban, Lengyelországban és Litvániában) összességében meredeken csökkent a dolgozói szegénység, sőt Litvánia esetében annak szintje még az EU-27 átlaga alá is süllyedt, míg más országok afelett vagy annak közelében maradtak. 2021-ben a dolgozói szegénység a tagállamok többségében nagyjából stabil maradt 2020-hoz képest (a 2020-as, illetve a 2019-es jövedelmi évre vonatkozóan). Néhány tagállamban (Írországban és Svédországban) 1 százalékpontot meghaladó csökkenés volt tapasztalható, míg egy nagyobb csoport enyhe növekedést mutatott (pl. Románia, Luxemburg, Spanyolország, Görögország, Portugália és Lettország), köztük olyan tagállamokkal is, ahol a dolgozói szegénység továbbra is meghaladja az uniós átlagot. A 2.1.10. ábrán látható, hogy 2021-ben Romániában, Luxemburgban, Spanyolországban, Olaszországban, Görögországban és Portugáliában a munkavállalók több mint 10 %-a volt kitéve a szegénység kockázatának. Az Eurostat 2021-es jövedelmi évre vonatkozó gyorsbecslései⁷⁴ alapján úgy tűnik, hogy a helyzet nem változott az egyes országokban, kivéve Görögországot, amely a becslések szerint enyhe csökkenést mutat, valamint Horvátországot, Hollandiát és Szlovéniát, amelyek esetében a becslések szerint enyhe növekedés várható. Az alacsony képzettségű munkavállalók általában nagyobb mértékben vannak kitéve a dolgozói szegénység kockázatának, mint a magasan képzettek (19,8 %, illetve 4 %), ahogyan a nem az EU-ban születettek is a helyben született munkavállalóknál (21 %, illetve 7,6 %). Emellett a határozott idejű szerződéssel dolgozók esetében nagyobb a dolgozói szegénység kockázata, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel dolgozók esetében (12,9 %, szemben 5,3 %-kal az EU-ban).

⁷³ A dolgozói szegénység azoknak a 18 éves vagy annál idősebb foglalkoztatott személyeknek az aránya, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el a szegénységi küszöböt, amely a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-ában lett meghatározva (szociális transzfereket követően). A 2021. évi adatok a 2020-as jövedelmi évre vonatkoznak. Az EU-27-ben a mutató értéke jelentősen emelkedett 2010-től (8,5 %) 2016-ig (9,8 %), majd 2020-ig évről évre lassan, de egyenletesen csökkenni kezdett. Eurostat [ilc_iw01], [ilc_iw04], [ilc_iw05] és [ilc_iw16].

⁷⁴ Lásd az Eurostat honlapján 2022 augusztusában közzétett, a 2021-es jövedelmi évre vonatkozó gyorsbecsléseket.

2.1.10. ábra: A dolgozói szegénység továbbra is komoly kihívást jelent számos tagállam számára

A dolgozói szegénység aránya (% , 2021, 2019 és 2010)

Megjegyzés: SK esetében a 2021. évi adatok nem állnak rendelkezésre. LU esetében 2021-ben törés van az idősorban.

Forrás: Eurostat [ilc_iw01], EU-SILC

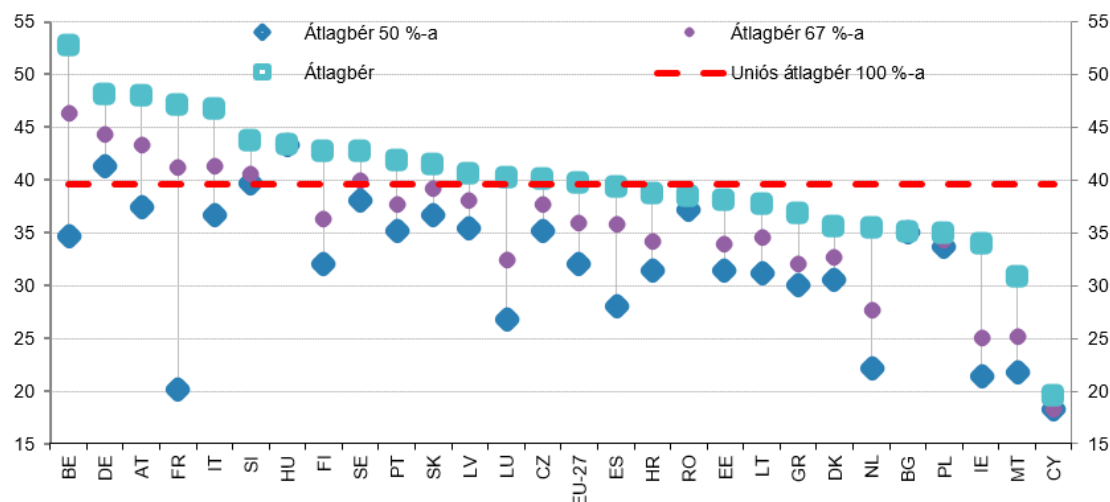
A magas adóék negatívan befolyásolhatja a munkaerő-keresletet, gyengítve a munkakeresés és a munkaidő növelésének ösztönzőit⁷⁵. 2011 és 2021 között az EU-27-ben az átlagbért kereső egyedülálló személyek esetében az átlagos adóék 41,6 %-ról 39,6 %-ra csökkent. Ugyanebben az időszakban tizenhat uniós tagállamban csökkent az adóék, a legnagyobb csökkenés Magyarországon, Görögországban, Romániában, Lettországon és Belgiumban volt megfigyelhető. Ezzel szemben Portugáliában, Máltán, Luxemburgban és Szlovákiában jelentős növekedés következett be. Fontos megjegyezni, hogy az EU-27-ben az alacsony bérezésű (az átlagjövedelem 50 %-át kereső) egyedülálló személyek esetében az adóék 2011 óta még nagyobb mértékben, 2,8 százalékponttal csökkent, noha 2020 és 2021 között kismértékben nőtt (31,5 %-ról 31,9 %-ra). Az alacsony jövedelműek adóterheinek csökkentése különösen fontos az alacsony képzettségű munkavállalók alkalmazása előtt álló akadályok csökkentésének szempontjából is.

A jövedelemadó-rendszerek jellemzően progresszívek, ami azt jelenti, hogy a munkát terhelő adóék alacsonyabb a jövedelemeloszlás alsó sávjában lévők esetében. A gyermektelen egyedülálló keresők esetében az adóék (beleértve a személyi jövedelemadót és a társadalombiztosítási költségeket) magasabb az átlagbért keresők esetében, mint az átlagbért 67 %-át keresők esetében, mely utóbbi viszont magasabb, mint az alacsony bérezésűek (az átlag 50 %-át keresők) esetében. Ez a munkát terhelő adók progresszivitását mutatja, ami Franciaország, Belgium és Luxemburg esetében meglehetősen markáns, míg Magyarország, Románia, Bulgária, Lengyelország és Ciprus esetében kevésbé nyilvánvaló – lásd a 2.1.11. ábrát. Több tagállamban azonban továbbra is van mozgástér arra, hogy a munkát terhelő adókat – különösen az alacsony és közepes jövedelműek adóékának csökkentése révén – az emelkedő energiaárak hatásainak enyhítése érdekében a környezetvédelmi célokat jobban támogató egyéb adóforrások felé tereljék.

⁷⁵ Az adóék a munkavállaló foglalkoztatásának teljes munkaerőköltsége és a munkavállaló nettó keresete közötti különbséget méri.

2.1.11. ábra: A munkát terhelő adóék alacsonyabb bérszintek esetén kisebb

Az alacsony bérezésű (az átlagbér 50 %-át és 67 %-át kereső) egyedülállók adóterhe a 2021. évi átlagbérhez viszonyítva

Forrás: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó (2022 márciusában aktualizált) modellje alapján

A pillérhez kapcsolódó 2. háttérmagyarázat: Szociális gazdaság és szociális vállalkozások

A szociális gazdaság 2,8 millió jogalanyt számlál az EU-ban, amelyek elsődleges célja, hogy pozitív társadalmi és/vagy környezeti hatást érjenek el, nem pedig pénzügyi nyereség termelése a tulajdonosok és az érintett felek számára. Ezek különböző üzleti és szervezeti modelleket foglalnak magukban, például egyesületeket, szövetkezeteket, kölcsönös önszervező társaságokat, alapítványokat és szociális vállalkozásokat, amelyek helyi gyökerekre épülnek és részvételen alapuló kormányzást alkalmaznak. A szociális gazdasági szervezetek konkrét és innovatív megoldásokat kínálnak a legfontosabb társadalmi kihívásokra számos gazdasági ágazatban, beleértve a szociális szolgáltatásokat, az egészségügyet, az oktatást, a mezőgazdaságot, az energiaügyet, a bankszektor, a biztosítást és a hulladékgazdálkodást.

A szociális gazdaságban a fizetett foglalkoztatás a teljes munkaerő kevesebb mint 1–10 %-át teszi ki a tagállamokban, és egyes tagállamokban kiaknázatlan foglalkoztatási potenciálra utal az ágazatban⁷⁶. A szociális gazdasági szervezetek 13,6 millió embert foglalkoztatnak az EU-ban, és értéket képviselnek a helyi gazdaságok és társadalmak számára azáltal, hogy előmozdítják az inkluzivitásukat, a rezilienciájukat és a fenntarthatóságukat. Például további minőségi munkahelyeket biztosítanak a gazdaságban, hozzájárulnak a hátrányos helyzetű csoportok integrációjához, ösztönzik a fenntartható gazdasági fejlődést, és előmozdítják a polgárok aktív társadalmi részvételét. A közelmúltban a szociális gazdaság hozzájárult a Covid19-válság hatásainak enyhítéséhez azáltal, hogy alulról felfelé építkező megoldásokat dolgozott ki, főként az egészségügyi és szociális szolgáltatások terén, a kiszolgáltatott és veszélyeztetett csoportok támogatása érdekében. Lengyelországban például az ESZA által társfinanszírozott, a szociális innovációval foglalkozó Malopolska Inkubátor

⁷⁶ Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, Monzon, J. L., Chaves, R., *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union* (A szociális gazdaság legújabb fejleményei az Európai Unióban), Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, 2017.

támogatást nyújtott a polgároknak a gondozásra szoruló emberek szükségleteinek kielégítését célzó projektek kidolgozásához, teszteléséhez és végrehajtásához. Emellett a szociális gazdaság értékalapú megközelítése fontos szereplővé teszi a méltányos zöld és digitális átállás biztosítása terén.

Míg szociális gazdasági szervezetek és szociális vállalkozások valamennyi tagállamban működnek, a szociális vállalkozás és a szociális gazdaság fogalmainak értelmezése és elfogadása tagállamonként jelentős mértékben eltér. Sok tagállamban üzleti modelljeik hivatalos elismerésének és ismeretének hiánya miatt a szociális gazdasági szervezetek nehézségekkel szembesülnek tevékenységeik fejlesztése során. Ezért több és jobb támogatásra lenne szükség, beleértve a sajátosságaikhoz igazított szakpolitikai és jogi kereteket, a finanszírozáshoz és a piacokhoz való jobb hozzáférést, valamint az üzleti hálózatokba és támogató szolgáltatásokba való jobb integrációt.

E kihívás kezelése érdekében az Európai Bizottság 2021 decemberében előterjesztette a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervet (SEAP)⁷⁷. A SEAP célja, hogy a szociális jogok európai pillérének 4. alapelveivel (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban javítsa a szociális gazdasági szervezetek ökoszisztémáját, különösen azokban az országokban, ahol az még mindig alulfejlett. A szociális gazdaság keretfeltételeinek fejlesztéséről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatnak (tervezett időpont: 2023 májusa) – mint a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv egyik kulcsfontosságú intézkedésnek – elő kell segítenie a szociális gazdaság szakpolitikai és szabályozási keretének javítását számos területen, többek között az állami támogatások, a közbeszerzés és az adózás területén. Emellett a Bizottság 2020. márciusi iparstratégiája a „proximitásalapú és szociális gazdaságot” a tizennégy kulcsfontosságú ipari ökoszisztéma egyikeként ismerte el.

A finanszírozáshoz való hozzáférés kulcsfontosságú strukturális kihívást jelent a szociális vállalkozások számára. A szociális vállalkozások számára visszafizetendő pénzügyi források rendelkezésre állása és felhasználása tagállamonként rendkívül vegyes képet mutat. A foglalkoztatás és a szociális innováció európai uniós programja (EaSI) keretében 2014 és 2020 között úttörő uniós szintű pénzügyi eszközök hitelportfóliógaranciák, valamint saját és külső tőkéből történő finanszírozás révén támogatták a szociális vállalkozásokat. A támogatás a 2021–2027-es időszakban az InvestEU szociális beruházási és készségfejlesztési keretén keresztül folytatódik az Európai Beruházási Alappal mint a szociális vállalkozások finanszírozásának fő végrehajtó partnerével. A pénzügyi eszközök támogatását az ESZA+ által finanszírozott vissza nem térítendő támogatások (például tranzakciós költségek támogatása, szociális finanszírozási kísérleti támogatások) egészítik ki⁷⁸.

Az elmúlt években több tagállam átfogó stratégiákat vagy konkrét kezdeményezéseket fogadott el a szociális gazdaság támogatására. Bulgária elfogadta a szociális gazdaságra vonatkozó ötödik kétéves nemzeti cselekvési tervét (2022–2023). Finnország 2021-ben a

⁷⁷ Európai Bizottság, *Emberközpontú gazdaság kiépítése: a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv*, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021. A cselekvési terv a „szociális vállalkozás” kezdeményezésre (2011) épül.

⁷⁸ A legutóbbi szociális finanszírozási felhívás (2020) egyik példája az Erste Bank és az Impact Hub között Ausztriában, Csehországban, Szlovákiában, Szerbiában és Horvátországban folytatott együttműködés, amely támogatja a kvázi-sajáttőke fejlesztését, valamint kiegészítő nem pénzügyi támogatást nyújt a szociális vállalkozások számára. A szociális vállalkozások saját tőkéjének növelésének köszönhetően követhetik növekedési terveiket, új projekteket valósíthatnak meg, vagy bővíthetik a meglévőket, ezáltal növelve hatásukat.

szociális vállalkozásokra vonatkozó stratégiát fogadott el, és ezzel összhangban létrehozta a szociális vállalkozások nemzeti szakértői központját⁷⁹. 2022. évi nemzeti reformprogramjában **Németország** kifejezte elkötelezettségét a szociális vállalkozásokra vonatkozó nemzeti stratégia kidolgozása mellett, amelynek célja a közjót és a szolidaritáson alapuló gazdaságot szolgáló vállalkozások megerősítése. Ami a szociális vállalkozások jogi elismerését illeti, **Csehország** a hátrányos helyzetű személyek munkaerőpiaci integrációjának eszközeként egy szociális vállalkozásról szóló törvényt készít elő, **Lengyelország** pedig helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részeként a szociális gazdaságról szóló törvényt fogadott el, amely meghatározza a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett személyek visszailleszkedését célzó szociális vállalkozások tanúsításának szabályait. **Spanyolország** 2022-ben 800 millió EUR értékű stratégiai projektet fogadott el a szociális és gondozási gazdaságra vonatkozóan, amelyet főként a Next Generation EU-ból finanszíroznak, és amelynek célja, hogy teljes mértékben kiaknázza a szociális gazdaságban rejlő lehetőségeket a méltányos, zöld és digitális átálláshoz való hozzájárulás, valamint az integrációs és jóléti rendszerek megerősítése érdekében. A terv várhatóan 1 százalékponttal, 11 %-ra növeli a szociális gazdaság részesedését a spanyol GDP-ben.

2.1.2. A tagállamok által hozott intézkedések

A közelmúltban számos tagállam fogadott el intézkedéseket a munkahelyteremtés támogatására. 2022 januárjában a **horvátországi** foglalkoztatási szolgálat a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként új munkahelyteremtési intézkedéseket fogadott el a zöld és digitális átállás támogatása érdekében, amelynek célja, hogy prioritásként kezelje az inaktív, tartósan munkanélküli és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aktivizálását és (ön)foglalkoztatását. **Litvánia** 2022 júliusában a helyreállítási és rezilienciaépítési tervre vonatkozó kötelezettségvállalásának részeként kiterjesztette a foglalkoztatástámogatási intézkedések hatókörét és sokféleségét, nagyobb hangsúlyt fektetve a magas hozzáadott értéket képviselő munkahelyekre és a kettős átállásra. 2022 márciusában **Portugália** – többek között helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részeként – pénzügyi támogatást kezdett nyújtani azoknak a munkáltatóknak, amelyek a „fenntartható foglalkoztatásra vonatkozó kötelezettségvállalás” intézkedés keretében méltányos béreket fizető határozatlan idejű szerződéseket kínálnak. A világjárvány idején **Belgium** (Vallónia) havi 1 000 EUR célzott foglalkoztatási támogatást, ún. „Tremplin24mois+” támogatást vezetett be a nagyon régóta munkanélküli álláskereső felvételére. Ez a támogatás kezdetben meghatározott ágazatokra irányult, de az intézkedést 2022 januárjában kiterjesztették valamennyi magán- és állami munkáltatóra. 2022 januárjában a brüsszeli kormány kiterjesztette a „Phoenix” munkaerő-felvételi ösztönzőt a kiszolgáltatott helyzetben lévő azon álláskereső felvételére, akik az egészségügyi válság idején veszítették el állásukat, és regisztráltak az állami foglalkoztatási szolgálatoknál (áfsz). Néhány tagállam olyan intézkedéseket fogadott el, amelyek célja, hogy biztosítsák a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából érkező személyek munkához jutását a munkaerőpiaci integrációjuk elősegítése és a munkahelyteremtés támogatása érdekében. Például 2022 márciusában **Lettország** foglalkoztatási támogatást vezetett be az Ukrajnából érkező menekültek számára, amely 500 EUR összegű egyszeri juttatást biztosít a munkáltatók számára a munkaviszony kezdetekor. **Magyarországon** 2022 márciusában ideiglenes foglalkoztatási támogatást vezettek be a háború elől menekülő ukrán állampolgárokat foglalkoztató munkáltatók számára. A támogatás legfeljebb egy évig fedezi a szállás- és

⁷⁹ Lásd online: [A szociális vállalkozásokra vonatkozó stratégia](#) és [Szakértői Központ](#).

ingázási költségek 50 %-át. **Dániában** a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából érkező személyeknek nyújtott foglalkoztatásösztönzési szolgáltatásokat önkormányzati szinten kezelik, többek között foglalkoztatási támogatások révén. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából érkező személyek integrációját megkönnyítő aktív munkaerőpiaci intézkedések áttekintését lásd a 2.3.2. szakaszban.

Egyes tagállamok 2021 első felét követően fokozatosan kivezették szükséghelyzeti támogatási intézkedéseiket, összhangban a közegészségügyi korlátozások enyhítésével. Például 2021 májusa és októbere között **Ciprus, Dánia, Észtország és Litvánia** fokozatosan kivezte a Covid19-válságra válaszul bevezetett ideiglenes csökkentett munkaidős foglalkoztatást és az egyéb munkahelymegtartási programokat. Ugyanebben az időszakban Svédországban az ideiglenes intézkedéseket szintén kivezették, ugyanakkor a vonatkozó korábbi programok továbbra is érvényben maradtak.

Más tagállamok 2022 első felében és azt követően meghosszabbították a csökkentett munkaidős foglalkoztatást. Horvátországban, Olaszországban és Portugáliában például a munkahelyek megőrzését célzó, a Covid19-világjárványhoz kapcsolódó intézkedéseket finanszíroztak 2022 I. negyedévében. **Bulgáriában** a munkavállalók bértámogatását (60/40 rendszer) kiterjesztették a 2022 júniusáig tartó időszakra. **Máltán és Görögországban** a bérkiegészítési rendszert és a csökkentett munkaidős foglalkoztatást 2022. május végéig meghosszabbították. **Belgium** – válaszul az ukrajnai háború kitörésére – 2022 márciusában 2022. június végéig meghosszabbította a csökkentett munkaidős foglalkoztatási program „egyszerűsített eljárását” (kevesebb adminisztratív kötelezettséggel a munkáltatók számára), a Covid19-válság idején alkalmazandó szabályokkal megegyező feltételekkel. Hasonlóképpen **Franciaország** 2022 végéig meghosszabbította a részleges foglalkoztatásra vonatkozó meglévő rendszerének (APLD) alkalmazhatóságát, hogy lehetővé tegye az ukrajnai háború által érintett vállalatok számára, hogy részesüljenek annak előnyeiből. **Luxemburg** a program fokozatos kivezetése érdekében eredetileg 2022 júniusáig meghosszabbította a kkv-k számára a csökkentett munkaidős foglalkoztatást. Az energiaválsággal összefüggésben azonban a kormány 2022 augusztusában bejelentette, hogy a súlyosan érintett vállalatok továbbra is alkalmazhatják azt. Májusban **Románia** 2022 végéig szintén meghosszabbított a csökkentett munkaidős foglalkoztatását.

Egyes esetekben a Covid19-világjárványra válaszul elfogadott ideiglenes intézkedéseket állandó csökkentett munkaidős foglalkoztatás váltotta fel. **Spanyolország** fokozatosan kivezte a csökkentett munkaidős foglalkoztatásra vonatkozó ERTE sürgősségi szabályokat (miközben az ellátások és a társadalombiztosítási kedvezmények egy részét 2022. március 31-ig meghosszabbították). 2021 decemberében a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervben meghatározott átfogó reform részeként új jogszabály lépett hatályba, amely a ciklikus és strukturális sokkhatásokhoz való alkalmazkodás érdekében állandó csökkentett munkaidős foglalkoztatási rendszert hozott létre. Ezzel összefüggésben a vállalatokat arra ösztönzik, hogy alkalmazottaik számára továbbképzési és átképzési programokat biztosítsanak. 2022 márciusában **Szlovákia** egy új állandó intézkedést is bevezetett a munkahelyek gazdasági visszaesések idején történő megőrzése érdekében. **Szlovéniában** 2022 vége előtt tervezik az állandó csökkentett munkaidős foglalkoztatás elfogadását a súlyos gazdasági visszaesések esetére.

2021 januárja és 2022 júliusa között több tagállam jelentősen megemelte jogszabályban meghatározott minimálbért. A cél az volt, hogy reagáljanak az alacsony keresetűek vásárlóerejének csökkenésére, tekintettel az infláció megugrására, és néhány esetben – egyúttal a minimálbérek méltányosságának általánosságban történő javítása érdekében –

alacsony szintjükre és az egyéb bérekhez viszonyított különbségre tekintettel⁸⁰. A jogszabályban meghatározott minimálbér legnagyobb mértékű növekedést Magyarországon jegyezték (19,5 %). Más országokban is jelentős növekedés volt tapasztalható, nevezetesen **Litvániában** (13,7 %), **Belgiumban** (13,3 %), **Észtországban** (12 %), **Romániában** (11 %), **Horvátországban** (10,3 %), **Németországban** (10 %), **Görögországban** (9,7 %) és **Bulgáriában** (9,2 %). Ezen országok némelyikében az emeléseket a szokásos tárgyalásokon vagy indexálási mechanizmusokon felüli diszkrecionális aktualizálások révén vezették be. Más tagállamok, köztük **Németország**, **Lettország**, **Hollandia**, **Portugália** és **Románia** is bejelentették a minimálbér 2022 folyamán vagy 2023 elejéig történő emelését (Portugáliában a kormány 2022 októberében középtávú megállapodást írt alá a szociális partnerekkel a minimálbér 2026-ra 900 EUR-ra történő emeléséről). Konkrétan, 2023 januárjában **Lettország** és **Hollandia** a jogszabályban meghatározott minimálbéreik 40 %-os, illetve 10 %-os emelését tervezi. **Írországból** emellett tervbe van véve a fiatal munkavállalók alacsonyabb minimálbérének eltörlése.

Emellett néhány tagállam reformokat vezetett be a jogszabályban meghatározott minimálberek megállapítására szolgáló keretrendszerében. Ami a legfontosabb, hogy **Ciprus** először vezetett be jogszabályban meghatározott minimálbért, amely 2023 januárjától lesz alkalmazandó, 940 EUR összegben. **Románia** a munka törvénykönyvének módosítása révén előírta, hogy a munkavállaló legfeljebb 24 hónapig részesülhet minimálbérben, amely után magasabb bért kell fizetni neki. **Horvátországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében módosították a minimálberről szóló törvényt annak érdekében, hogy javítsák a jogszabályban meghatározott minimálbérre vonatkozó szabályok érvényesítését, többek között az elkövetőkkel szembeni szankciók és az ellenőrző szervek általi vizsgálat megerősítése tekintetében. **Írországból** a minimálbér megállapítására szolgáló keret átfogó reformjának részeként a jogszabályban meghatározott minimálbér helyébe a „létminimum” lép. A létminimum 2023-tól kezdődően bármely adott évben a mediánbér 60 %-ában kerül megállapításra. A nemzeti minimálbér mindaddig érvényben marad, amíg a 60 %-os létminimum 2026-ban teljes mértékben bevezetésre nem kerül, de az évek alatt a szokott módon emelkedni fog, megszüntetve a minimálbér és a létminimum közötti különbséget. **Málta** létrehozott egy az alacsony bérezéssel foglalkozó új bizottságot, amely várhatóan 2023-ban teszi közzé a minimálbér aktualizálását célzó új mechanizmusra vonatkozó első ajánlásait. Ezen intézkedések ellenére az EU-ban sok munkavállaló még mindig nem részesül megfelelő, a minimálberek által nyújtott védelemben. E helyzet kezelése érdekében a Bizottság 2020 októberében az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló irányelvjavaslatot terjesztett elő, amelyet az Európai Parlament 2022. szeptember 14-én, a Tanács pedig 2022. október 4-én fogadott el⁸¹. A pillérhez kapcsolódó 1. háttérmagyarázat további magyarázattal szolgál az irányelv által kezelni kívánt fő kihívásokról és az irányelv főbb rendelkezéseiről.

Csak néhány tagállam hozott intézkedéseket a kollektív szerződések hatálya alá tartozó munkavállalók számának csökkenő tendenciája ellen. Néhány tagállam intézkedéseket fogadott el a kollektív tárgyalási keretek megerősítése érdekében. Például 2021 decemberében egy szélesebb körű reform részeként **Spanyolország** megállapította, hogy

⁸⁰ 2021-ben néhány aktualizálás már a növekvő inflációra reagált.

⁸¹ Az irányelv keretét hoz létre a minimálbér nyújtotta megfelelő védelemhez való hozzáférés – többek között a kollektív tárgyalások előmozdítása révén történő – javítására Unió-szerte, ezáltal segítve a minimálbér és az alacsony bérezésűek élet- és munkakörülményeinek javítását. Lásd pl.: [Commission welcomes political agreement on adequate minimum wages for workers in the EU](#) (A Bizottság üdvözi az uniós munkavállalók megfelelő minimálbérére vonatkozó politikai megállapodást) – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság (europa.eu).

alkalmazandó vállalati szintű kollektív szerződés hiányában az alvállalkozónál dolgozó munkavállalók az alvállalkozásba adott tevékenységnek megfelelő ágazati kollektív szerződés hatálya alá tartoznak. **Romániában** a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv a szociális párbeszédre vonatkozó új jogszabályt irányoz elő, amely várhatóan 2022 IV. negyedévében lép hatályba. A terv tartalmazza az ágazati szintű kollektív szerződések alapjául szolgáló gazdasági ágazatok meghatározásának felülvizsgálatát is. 2021 augusztusában **Észtország** új törvényt fogadott el, amely kiterjeszti a kollektív tárgyalások részeként elfogadott, a munkafeltételekre vonatkozó rendelkezéseket. A fizetésre, a munkaidőre és a pihenőidőre vonatkozó feltételeket egy ágazat munkavállalóinak legalább 40 %-át foglalkoztató munkáltatók és a munkavállalók legalább 15 %-át képviselő szakszervezetek egyetértésével az egész ágazatra kiterjesztik.

Egyes tagállamok emellett különböző intézkedéseket fogadtak el vagy terveznek elfogadni a közszféra béreivel kapcsolatban. Tekintettel az állami szektornak a teljes foglalkoztatottságon belüli jelentős arányára, ezek szélesebb körű hatást gyakorolhatnak a gazdaságra, mivel a közszféra béreinek emelése erősíti e munkavállalók vásárlóerejét, továbbá továbbgyűrűző hatást gyakorolhatnak a magánszektor béreire is. **Franciaországban** a köztisztviselők bérének 3,5 %-os emeléséről döntöttek, hogy enyhítsék az infláció vásárlóerőre gyakorolt hatását. **Portugália** 2022-ben 4,7 %-kal növelte a doktori fokozattal rendelkezők és a közigazgatás belépő szintjének fizetését a tehetségek vonzása és megtartása érdekében. **Szlovéniában** egy reformmal módosították a közszféra bérrendszerét, hogy az magában foglalja a változó javadalmazásra vonatkozó megállapodásokat, és a javadalmazást a munka eredményeihez kapcsolja. **Lettországban** a kormány úgy határozott, hogy az ukrán menekültek érkezése miatt megnövekedett munkateher miatt jutalmakat oszt ki a szociális munkásoknak.

Számos tagállam hozott olyan intézkedéseket, amelyek méltányosabbá teszik adórendszerüket, és javítják a munkavállalás ösztönzőit. **Csehországban** egy új progresszív marginális adókulcs bevezetésével eltörölték az átalány személyijövedelemadó-rendszert. 2021-től az 1 701 168 CZK-t (kb. 67 300 EUR) meghaladó jövedelmekre 23 %-os adókulcsot alkalmaznak, míg az e küszöbérték alatti jövedelmekre továbbra is 15 %-os adókulcs lesz érvényben. **Ausztria** 25 %-ról 20 %-ra csökkentette legalacsonyabb személyi jövedelemadó-kulcsát, és az 1 millió EUR-t meghaladó jövedelmek esetében 2025-ig meghosszabbította az 55 %-os felső adókulcs alkalmazását. A 2017-ben indult nagyobb adóreform-csomag utolsó hullámaként **Horvátország** a személyi jövedelemadó mértékét 36 %-ról 30 %-ra, illetve 24 %-ról 20 %-ra csökkentette a 360 000 HRK (49 000 EUR) feletti, illetve az az alatti jövedelmek esetében. Ez az intézkedés csökkentette a program progresszivitását, de az adóterhet is, így közvetetten támogatta a háztartásokat a világjárvány idején. Horvátország emellett 12 %-ról 10 %-ra csökkentette az osztalékok adókulcsát. 2022 júliusában **Románia** módosította a részmunkaidős munkaszerződésekből származó jövedelmek adóztatására vonatkozó szabályokat. Az új rendszer szerint a társadalombiztosítási és egészségügyi járulékok kiszámításához figyelembe vett jövedelem a minimális alapilletmény, nem pedig a munkavállaló által ténylegesen megszerzett jövedelem. **Belgiumban** a flamand kormány 2022 szeptemberében bejelentette a munkahelyi bónusz (munkavállalási támogatás) magasabb keresetűekre való kiterjesztését és a juttatás szintjének ideiglenes emelését.

Egyes tagállamok adókedvezményt nyújtottak az emelkedő energiaárak személyekre és háztartásokra gyakorolt hatásának enyhítése érdekében, egyes esetekben a legkiszolgáltatottabbakat célzó intézkedésekkel. **Németországban** például a 2022 márciusában elfogadott, az adókönyvitésről szóló törvény a munkavállalói átalányösszeg, az adóalap-csökkentés és a személyi jövedelemadóból levonható ingázási költségek növelését

írja elő. 2022 áprilisában **Portugália** rendkívüli adóhalasztási rendszert vezetett be a közlekedési ágazatban működő, az üzemanyag- és energiaárak emelkedése által leginkább érintett vállalatok és önálló vállalkozók számára. **Litvánia** az adómentes jövedelem értékhatárát 540 EUR-ra emelte, ami elsősorban a minimálbért kereső munkavállalók nettó jövedelmét növelte. Az adómentes értékhatárt az idősök és a fogyatékossgal élő személyek esetében nagyobb mértékben növelték. Ezenkívül 2022 januárjától **Máltán** az adó-visszatérítést 60–140 EUR-ra emelték, a legmagasabb visszatérítést a legalacsonyabb jövedelműek kapták. **Finnországban** a kormány úgy határozott, hogy átmeneti lehetőségként bevezeti a villamosenergia-költségeknek a jövedelemadó-alapból történő levonását, valamint korlátozott villamosenergia-támogatást vezet be azon személyek számára, akik nem tudják igénybe venni a legszegényebb háztartásokat célzó adólevonást. A jelenlegi energiaválságra válaszul elfogadott további állami támogatási intézkedések áttekintését lásd a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot a 2.4.1. szakaszban.

2.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása

Ez a szakasz a 6. foglalkoztatási iránymutatás végrehajtását vizsgálja, amely azt ajánlja a tagállamoknak, hogy a szociális jogok európai pillérének 1. (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás), 2. (nemek közötti egyenlőség), 3. (esélyegyenlőség), 4. (a foglalkoztatás aktív támogatása), 9. (a munka és a magánélet közötti egyensúly), 11. (gyermekgondozás és gyermekek támogatása) és 17. (a fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadása) alapelveivel összhangban teremtsék meg a feltételeket a munkaerő-kínálat, a készségek és a kompetenciák javításához. A 2.2.1. szakasz⁸² az oktatás és a készségek, valamint különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő és alulreprézantált csoportok munkaerőpiaci helyzetének legfontosabb fejleményeiről számol be. A 2.2.2. szakasz a tagállamok által ezeken a területeken hozott szakpolitikai intézkedésekről számol be.

2.2.1. Fő mutatók

A koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel továbbra is növekszik, de a hátrányos helyzetű gyermekek még mindig akadályokkal szembesülnek. 2015 és 2020 között az EU-27-ben átlagosan 92 %-ról 93 %-ra nőtt a 3 éves kor és a tankötelezettség nemzeti alsó korhatára közötti gyermekek részvételének aránya, és a legtöbb országban lassú vagy nagyon enyhe csökkenés tapasztalható. Öt tagállam (Belgium, Dánia, Franciaország, Írország és Spanyolország) már elérte az európai oktatási térségben 2030-ra kitűzött, legalább 96 %-os részvételi arányt⁸³. Ezzel szemben Görögországban (71,3 %), Szlovákiában (78,1 %), Romániában (78,2 %) és Horvátországban (78,8 %) a részvételi arány 80 % alatt maradt – lásd a 2.2.1. ábrát. Az uniós országokban a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek részvételi aránya következetesen alacsonyabb, mint társaiké. A 2008-as válságtól kezdve a szegénység kockázatának kitett, a 3 éves kor és a tankötelezettség nemzeti alsó korhatára közötti gyermekek koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételének aránya a Covid19-válságig folyamatosan nőtt. A világjárvány jelentős negatív hatását követően az arány 2021-ben a világjárvány előtti szintek alatt maradt⁸⁴. Egyes veszélyeztetett csoportok körében különösen alacsony részvételi arány tapasztalható. A roma gyermekek koragyermekkori nevelésben való részvétele például továbbra is kevesebb, mint a fele a teljes népesség részvételének (mintegy 42–44 %, szemben a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó új uniós stratégiai keretben 2030-ra kitűzött legalább 70 %-os célkitűzéssel)⁸⁵. A beszámolók szerint a világjárvány idején a hátrányos helyzetű gyermekeket aránytalanul sújtották a

⁸² Az ebben a szakaszban szereplő elemzés nagyrészt az Európai Bizottság 2022. évi Oktatási és Képzési Figyelőjén alapul, amely az európai oktatási térség megvalósítása felé tett kezdeti előrehaladásról szóló európai bizottsági közleményt kíséri.

⁸³ A Bizottság 2020. szeptember 30-i közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának [az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról](#), COM(2020) 625 final.

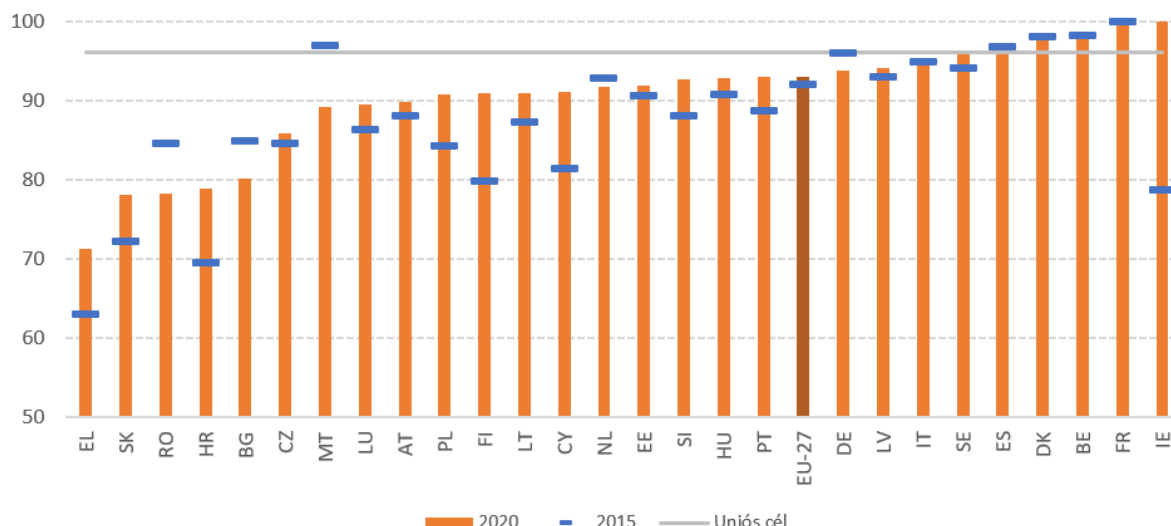
⁸⁴ Molinuevo, D. és Consolini, M., *Analysis of the Child Guarantee National Action Plans. Support for refugees and trends in Member States* (A gyermekgarancia nemzeti cselekvési terveinek elemzése. A menekültek támogatása és trendek a tagállamokban), Foglalkoztatási és Szociális Bizottság számára készített kiadvány Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály, Európai Parlament, 2022.

⁸⁵ [Az Alapjogi Ügynökség \(FRA\) legfrissebb, 2020–2021-es roma kutatásának](#) Bulgáriára vonatkozó eredményei alapján; CZ; EL; ES; HR; HU; PT; RO; SK – 2022 őszén kerül közzétételre. További információkért lásd: [a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer \(2020–2030\)](#).

felfüggesztett vagy korlátozott szolgáltatások is, ami növeli a további kirekesztés kockázatát⁸⁶.

2.2.1. ábra: Bár összességében növekszik, a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel számos tagállamban továbbra is alacsony

A 3 éves kor és a tankötelezettség alsó korhatára közötti gyermekek részvétele a koragyermekkori nevelésben és gondozásban (%)

Megjegyzés: 2015: a fogalommeghatározás eltér BE, EL, PT esetében. 2020: a fogalommeghatározás eltér BE, EL, IE, MT, PT esetében; FR: ideiglenes adatok; BG, IE: becslült adatok; BE esetében az idősor megtörik.

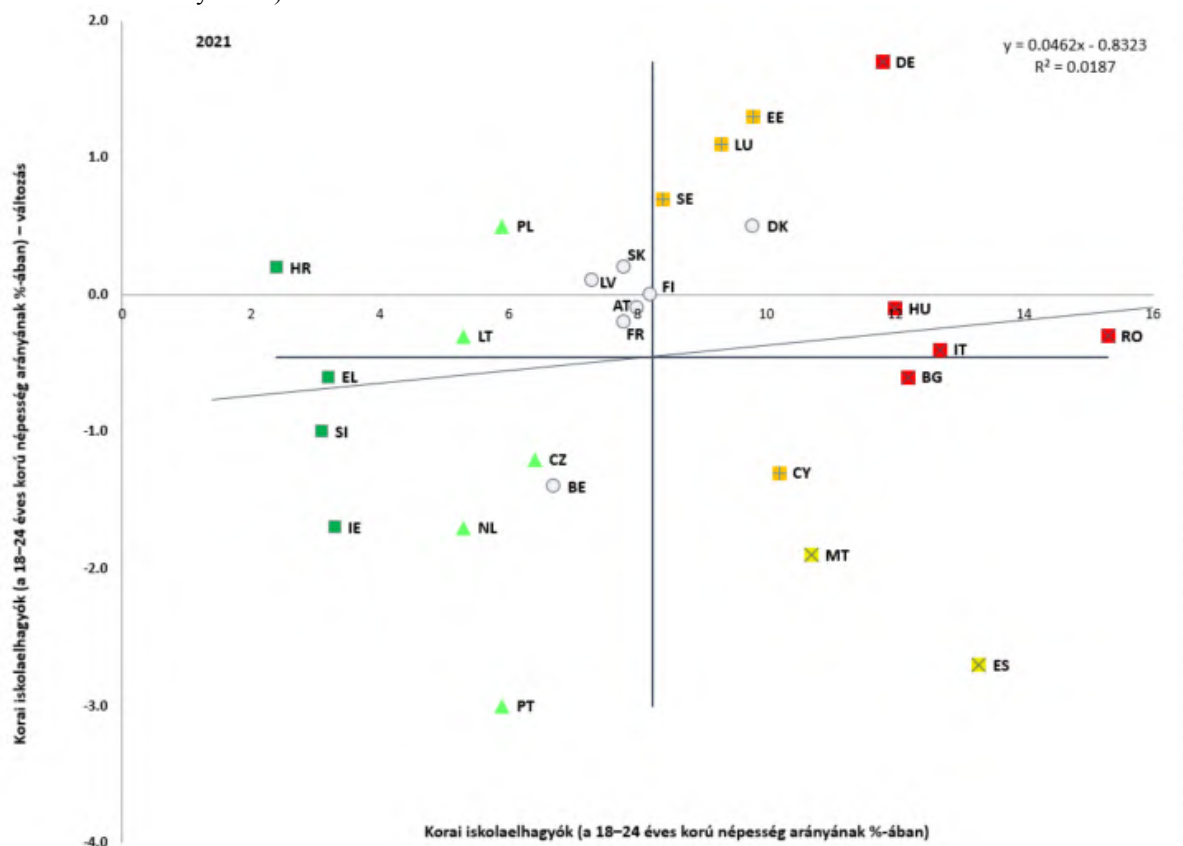
Forrás: Eurostat, [educ_uoe_enra21]

A korai iskolaelhagyók aránya (ELET-ráta) jelentős eltéréseket mutat, ami azt jelzi, hogy számos tagállam számára kihívást jelent. 2021-ben az EU-ban átlagosan a 18–24 éves, felső középfokú végzettséggel nem rendelkező, oktatásban vagy képzésben részt nem vevő fiatalok aránya 9,7 % volt. 16 tagállamban az ELET-ráta 9 % alatt van (az európai oktatási térség 2030-ra kitűzött célja az EU egészére vonatkozóan), a legjobban teljesítők Horvátország (2,4 %), Szlovénia (3,1 %), Görögország (3,2 %) és Írország (3,3 %), amelyek a szociális eredménytábla módszertana szerint mind a „legjobban teljesítők” kategóriába esnek – lásd a 2.2.2. ábrát. Bár Szlovákiában (7,8 %) az arány továbbra is elmarad az uniós céltól, növekedett a 2012-es alacsony szinthez képest (5,3 %). Hat tagállamban (Románia, Spanyolország, Olaszország, Bulgária, Magyarország és Németország) az arány megközelíti vagy meghaladja a 12 %-ot. A régiók közötti különbségek szintén markánsak; nevezetesen, Spanyolország, Dél-Olaszország, Kelet-Bulgária és Románia, Észak- és Kelet-Magyarország számos régiójában a korai iskolaelhagyók aránya továbbra is meghaladja a 15 %-ot. Kelet-Szlovákiában ez az arány az elmúlt évtizedben csaknem kétszeresére nőtt, és jelenleg megközelíti a 15 %-ot (14,4 % a 2012. évi 7,9 %-hoz képest) (lásd a 3. mellékletet). A fiatal férfiak (11,4 %) körében viszonylag – 3,5 százalékponttal – magasabb a korai iskolaelhagyók aránya, mint a nőknél (7,9 %).

⁸⁶ Európai Bizottság, *Early childhood education and care and the Covid-19 pandemic – Understanding and managing the impact of the crisis on the sector* (Korai gyermekkorai nevelés és gondozás és a Covid19-világjárvány – A válság ágazatra gyakorolt hatásának megértése és kezelése), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

2.2.2. ábra: A korai iskolaelhagyás jelentősen eltér tagállamonként, és továbbra is kihívást jelent

Korai iskolaelhagyók (18–24 év közöttiek), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (% , kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: Valamennyi tagállam esetében törés az idősorban 2021-ben az [európai társadalomstatistikák új szabályozási keretének hatálybalépése](#) miatt. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat [[adat lfse 14](#)], uniós munkaerő-felmérés

A korai iskolaelhagyás különösen gyakori a roma tanulók körében, ami gyakran összefügg az iskolai szegregációval. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által 2020–2021-ben vizsgált uniós országokban a 18 és 24 év közötti romák átlagosan 71 %-a hagyta el az oktatási rendszert még azelőtt, hogy elérte volna a felső középfokú szintet, és nem részesül további oktatásban vagy képzésben. Görögországban és Portugáliában regisztráltak például a legalacsonyabb adatokat, ahol a 20–24 éves roma tanulók mindössze 16 %-a, illetve 10 %-a rendelkezik legalább felső középfokú végzettséggel⁸⁷. Az Európai Bizottság által 2020 októberében elindított új uniós romastratégiai keret előírja, hogy az általános népesség és a romák közötti különbséget 2030-ig legalább egyharmaddal csökkenteni kell. A stratégia felszólítja továbbá a tagállamokat, hogy fokozzák az oktatási szegregáció felszámolására irányuló erőfeszítéseiket, biztosítva, hogy 2030-ra a roma gyermekek (6–15 éves korcsoport) kevesebb mint egyötöde járjon olyan iskolába, ahol a gyermekek többsége vagy mindegyike roma, szemben a jelenlegi, helyzettel, amikor a roma gyermekek több mint fele érintett (közel kétharmados csúcsértékkel olyan országokban, mint Bulgária és Szlovákia). 2016 óta a szegregált oktatásban részt vevő gyermekek aránya mostanáig átlagosan 10 %-kal nőtt. 2021-ben a roma tanulók iskolai szegregációja Bulgáriában, Szlovákiában, Horvátországban és Romániában volt a legelterjedtebb, ahol a 6–

⁸⁷ Lásd: Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, [Roma in 10 European Countries – Main results](#) (Romák 10 európai országban – főbb eredmények), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

15 éves gyermekek többsége, az első két tagállamban pedig közel kétharmada olyan iskolába járt, ahol az iskolás gyermekek mindegyike vagy többsége roma volt⁸⁸.

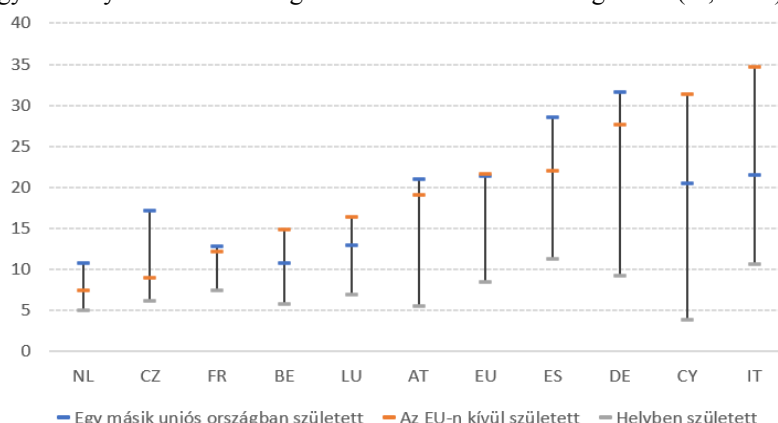
A pillérhez kapcsolódó 3. háttérmagyarázat: A korai iskolaelhagyás kezelése

A korai iskolaelhagyás hatékony kezelése kulcsfontosságú ahhoz, hogy jobb foglalkoztatási kilátásokat lehessen biztosítani a fiatalok számára életük során, és elő lehessen mozdítani aktív társadalmi részvételüket, összhangban a szociális jogok európai pillérének 1. (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás), 3. (esélyegyenlőség) és 11. (gyermekgondozás és gyermekek támogatása) alapelveivel. A korai iskolaelhagyás csökkentése ezért kulcsfontosságú szakpolitikai prioritás, amelyet az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről (2021–2030) szóló tanácsi állásfoglalás, valamint az európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló tanácsi ajánlás is kiemelt. Emellett szerepel a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv kiegészítő céljai között is.

A korai iskolaelhagyás tendenciája uniós szinten összességében javul, és a további csökkentések komolyan szükségessé teszik a leghátrányosabb helyzetű és a legnehezebben elérhető csoportokra való összpontosítást. A fiatalok két csoportja (az alacsony iskolai végzettségű szülőkkel rendelkezők és a külföldön született diákok) különleges politikai figyelmet érdemel. A korai iskolaelhagyás kockázata az alacsony iskolai végzettségű szülőkkel rendelkező fiatalok körében kilencszer magasabb (26,1 %), mint a magasan képzett szülőkkel rendelkezők esetében (2,9 %). Emellett a korai iskolaelhagyók átlagos aránya a külföldön született tanulók körében több mint kétszerese a helyben születetteknek (21,5 %, szemben a 8,5 %-kal). Valamennyi országban, ahol a másik uniós országban születettek és az EU-n kívül születettek közötti bontás is rendelkezésre áll, mindkét csoportot lényegesen jobban érinti a korai iskolaelhagyás, mint a helyben születetteket – lásd az alábbi ábrát⁸⁹.

Az EU-n kívül vagy egy másik uniós tagállamban született személyek sokkal nagyobb valószínűséggel lesznek korai iskolaelhagyók, mint a helyben születettek

A korai iskolaelhagyók aránya születési ország szerint a kiválasztott országokban (% , 2021)

Megjegyzés: Másik uniós országban születettek: alacsony a megbízhatóság BE, CY, CZ, FR esetében. Az EU-n kívül születettek: alacsony a megbízhatóság CZ és LU esetében. Az adatok rendelkezésre állásának hiánya miatt csak korlátozott számú tagállam szerepel a jelentésben.

⁸⁸ Ugyanott.

⁸⁹ Az érkezés óta eltelt évek száma egyértelműen meghatározó tényezője ennek a hátránynak. A kötelező oktatás megkezdése előtt az adatközlő országba érkezők körében a korai iskolaelhagyók aránya hasonlóan bizonyult a helyben született népességéhez. Ezért különös figyelmet kell fordítani azokra a fiatalokra, akik a tanköteles kor alatt – és különösen annak vége felé – érkeznek az adatközlő országba. Lásd: Európai Bizottság, *Oktatási és Képzési Figyelő*, 2022, előkészületben, az Eurostat által végzett ad hoc adatgyűjtés alapján.

Forrás: Eurostat [[adat_lfse_02](#)], uniós munkaerő-felmérés

Az oktatásból való kivonulás a Covid19-világjárvány idején hatással lehet a korai iskolaelhagyók arányára. Mivel a korai iskolaelhagyásra vonatkozó mutató a 18–24 évesekre terjed ki, időbe telik, míg az oktatási és a képzési rendszerből kimaradó fiatalok arányának Covid19 alatti növekedése teljes mértékben tükröződik az adatokban. Ennek ellenére a fizikai iskolabezárások és a kijárási korlátozások komoly terhet róttak a gyermekekre és a fiatalok mentális egészségére és jóllétére. Ez általában szorosan összefügg az oktatási eredményekkel, mivel az oktatási rendszerek nem mindig voltak képesek megfelelő támogatást nyújtani a kritikus helyzetben⁹⁰.

Az „Utak az iskolai sikerhez” kezdeményezéséről szóló tanácsi ajánlásra irányuló, 2022. június 30-i bizottsági javaslat⁹¹ fő célkitűzései a korai iskolaelhagyás kezelése és az alapkészségek terén való alulteljesítés csökkentése. A javaslat célja a jobb oktatási eredmények és a befogadó iskolai környezet előmozdítása valamennyi tanuló számára, figyelembe véve az iskolai jóllét kulcsszerepét⁹². A korai iskolaelhagyásról szóló 2011. évi ajánláshoz⁹³ képest szélesebb körű és szisztematikusabb perspektívát tesz magáévá, megújított cselekvési kerettel. Felszólítja a tagállamokat, hogy 2025-ig dolgozzanak ki egy bizonyítékokon alapuló és a megelőzésre nagy hangsúlyt fektető, az iskolai sikerre irányuló integrált és átfogó stratégiát vagy erősítsék tovább azt. Ez különösen fontos a kettős átállás fényében, mivel a korai iskolaelhagyás attól a lehetőségtől is megfosztja a fiatalokat, hogy alkalmazkodjanak a digitális és zöld átálláshoz és ahhoz szükséges készségeket fejlesszenek ki, ami mindenki számára biztosítja a munka új világában való boldogulást. Az ajánlás hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az összes tanulót célzó intézkedéseket célzottabb és személyre szabottabb intézkedésekkel kombinálják a kockázatosabb helyzetben lévők számára. Olyan rendszerszintű intézkedések kidolgozására szólít fel, amelyek javítják a méltányosságot és a befogadást az oktatásban és a képzésben, többek között azoknak a struktúráknak és mechanizmusoknak a kezelése révén, amelyek különösen káros hatással lehetnek az egyenlőtlenségekre. Mivel a tanárok és az iskolavezetők állnak az oktatás sikerének középpontjában, elengedhetetlen, hogy megfelelően felkészültek legyenek és támogatást kapjanak a veszélyeztetett tanulókkal való együttműködéshez.

Egyes tagállamok 2011 és 2021 között jelentős előrelépést értek el a korai iskolaelhagyás csökkentése terén⁹⁴. Máltán például a korai iskolaelhagyók aránya 18,8 %-ról 11 %-ra csökkent 2020-ig, 2021-ben pedig elérte a 10,7 %-ot. Egyéb tényezők mellett a szakképzés megerősítése és a második esélyt kínáló programok elindítása járult hozzá ehhez az eredményhez. Helyreállítási és rezilienciaépítési terve részeként **Málta** egy korai iskolaelhagyás nyomon követésére szolgáló rendszer, a Data Warehouse projekt bevezetését tervezi a korai iskolaelhagyás elleni további küzdelem érdekében. A korai iskolaelhagyók

⁹⁰ A mentális egészség és jóllét egész iskolára kiterjedő, közösségi megközelítésével kapcsolatos további információkért lásd: Európai Bizottság, Simões, C., Caravita, S., Cefai, C., *A systemic, whole-school approach to mental health and well-being in schools in the EU: Analytical report* (A mentális egészség és jóllét egész iskolára kiterjedő, rendszerszintű megközelítés az EU-ban), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

⁹¹ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=COM:2022:316:FIN>

⁹² Az oktatási eredményeket – az oktatás során szerzett tudás, készségek és attitűdök tekintetében – hagyományosan az „oktatási eredmények” (amelyek a tanulók tanulási előrehaladását és tényleges funkcionális jártasságát jelenti, mint például az olvasás, az írás, a számolási készség és a tudományos képességek) és az „iskolai végzettség” (azaz meghatározott oktatási szintek – például az alapképzés, az alsó- vagy a felső középfokú oktatás – sikeres elvégzése) alapján mérik.

⁹³ Lásd: **HL C 191., 2011.7.1., I. o.**

⁹⁴ Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

aránya **Görögországban** felére csökkent (2020-ban 3,8 %, 2021-ben pedig 3,2 % volt, szemben a 2011-es 12,9 %-kal). Az ország szakpolitikáit a különböző tanulási pályák közötti átmenet megkönnyítésére, a korai iskolaelhagyók célzott támogatására, a pályaaorientációra és a második esélyt kínáló programokra összpontosította. **Spanyolország**nak és **Portugália**nak ugyancsak sikerült csökkentenie a korai iskolaelhagyás arányát (2015 és 2020 között 26,3 %-ról 16 %-ra, illetve 23,0 %-ról 8,9 %-ra, 2021-ben 13,3 %-os, illetve 5,9 %-os értékkel), elsősorban a területi megközelítésekre összpontosítva. Portugáliában az 1996 óta végrehajtott kiemelt intervenciós oktatási területek programja (Territórios Educativos de Intervenção Prioritária, TEIP) olyan területeken található iskolákat céloz meg, ahol magas a szegénység és a társadalmi kirekesztés szintje. 2016 óta az iskolai siker előmozdítását célzó nemzeti program (Programa Nacional de Promoção do Sucesso Escolar, PNPSE) célja az iskolai kudarc megelőzése azáltal, hogy alulról építkező megközelítések révén csökkenti az osztályismétléseket, miáltal minden iskola saját stratégiai cselekvési tervét hajthatja végre. Spanyolországban a siker az olyan területi együttműködési programok végrehajtásához kapcsolódik, mint a (nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv által támogatott) PROA+ és elődjei (PROEDUCAR, PROA). Az általános pozitív tendenciák ellenére azonban mindkét országban továbbra is jelentősek a regionális különbségek.

A társadalmi-gazdasági különbségek továbbra is a tanulási eredmények egyenlőtlenségében nyilvánulnak meg. Az olvasás, a matematika és a természettudományok terén elért alulteljesítést az OECD nemzetközi tanulói teljesítménymérési programja (PISA) rögzíti, amelynek legutóbbi fordulójára 2018-ban került sor⁹⁵. A szövegértés (22,5 %), a matematika (22,9 %) és a természettudományok (22,3 %) terén a minimális tanulási normákat el nem érő 15 évesek aránya Uniószerint jelentősen rosszabb, mint az európai oktatási térség 2030-ra kitűzött 15 %-os célkitűzése. A hátrányos helyzetű és jobb társadalmi-gazdasági háttérű tanulók alulteljesítése közötti különbség (a három PISA-területen együttesen) átlagosan 19,3 százalékpont, ami Romániában (39 százalékpont) és Bulgáriában (38,3 százalékpont) meghaladja a 35 százalékpontot – lásd a 2.2.3. ábrát⁹⁶. Csak Észtországban és Finnországban (amelyek a legjobb PISA teljesítők között vannak) van 10 százalékpont alatt az alulteljesítés terén a társadalmi-gazdasági helyzetből eredő különbség (5,1, illetve 9,9 %). A nemzeti tanulmányok nagy eltéréseket mutatnak a Covid19-világjárvány tanulási eredményekre gyakorolt hatásában. Ezek a fizikai iskolabezárások mértékében, az alkalmazott táv- vagy hibrid tanulási módokban, az online tanulásra való hajlandóságban, valamint a tanulási veszteségek csökkentése érdekében elfogadott intézkedések típusában és időzítésében mutatkozó különbségeket tükrözik. A meglévő kutatások arra utalnak, hogy ahol tanulási veszteségek következtek be, azok általában súlyosbították a már meglévő társadalmi-gazdasági különbségekből eredő oktatási egyenlőtlenségeket. A hátrányos családi háttérrel rendelkező diákokról általában megállapították, hogy nagyobb tanulási veszteséget szenvedtek el⁹⁷. Ezzel szemben az

⁹⁵ A [PISA-felmérést](#) általában háromévente végzik. A következő adatgyűjtést a Covid19-világjárvány miatt 2022-re halasztották. Az eredményeket 2023 végén teszik közzé.

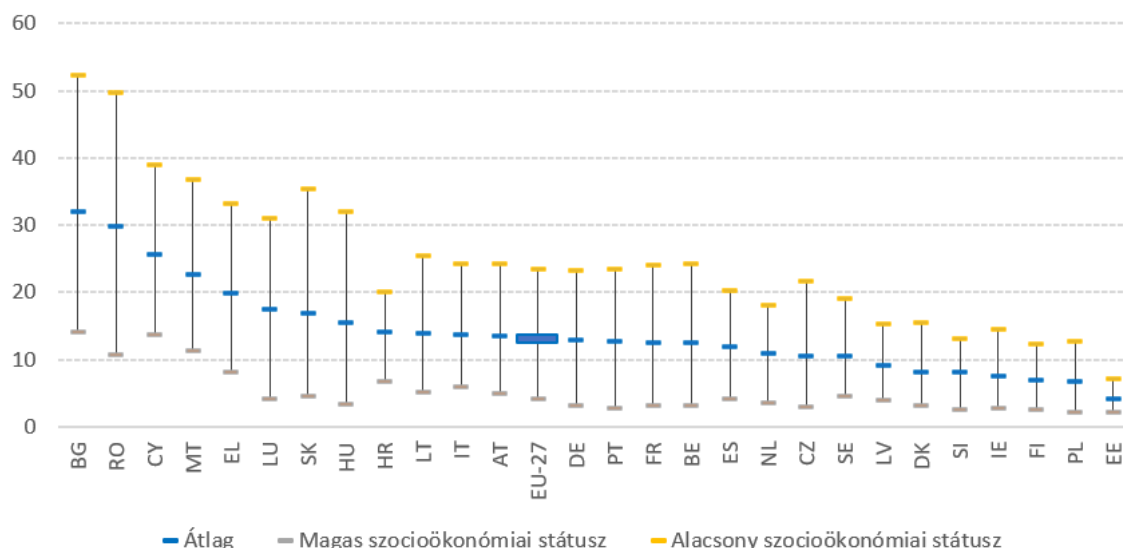
⁹⁶ A társadalmi-gazdasági helyzetet az OECD gazdasági, társadalmi és kulturális státuszra vonatkozó, a legalacsonyabb és a legmagasabb negyedéveket összehasonlító indexe (ESCS) méri. Ez a jól megalapozott mutató a diákok családi erőforrásokhoz (pénzügyi, szociális, kulturális és humán tőkéhez) való hozzáférést méri. Olyan elemeket foglal magában, mint a szülők végzettsége, a szülők foglalkoztatási státusza és a különböző otthoni vagyontárgyak.

⁹⁷ Lásd: [Dorn, E. et al. \(2020\). COVID-19 and learning loss—disparities grow, and students need help](#) (A Covid19 és tanulási veszteségek – a különbségek növekednek, a diákoknak segítségre van

internet-hozzáférést, a fizikai teret és a szülői támogatást magában foglaló, jó tanulási környezettel rendelkező diákok esetében csak kisebb tanulási veszteségekről számoltak be⁹⁸.

2.2.3. ábra: A társadalmi-gazdasági háttér az oktatási eredmények kulcsfontosságú meghatározója, és jelentős különbségek vannak a tagállamok között

Együttes alulteljesítési arány a szövegértés, a matematika és a természettudományok terén társadalmi-gazdasági státusz szerint (% , 2018)

Forrás: a JRC számításai az [OECD PISA 2018. évi adatai](#) alapján

A rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy a tanulók digitális készségeinek szintje még mindig elégtelen. Az európai oktatási térség digitális készségekre vonatkozó 2030-as célkitűzése megköveteli, hogy a számítástechnikai és informatikai műveltség terén alulteljesítő (13 vagy 14 éves) nyolcadikosok aránya 15 % alatt legyen. A nemzetközi számítástechnikai és informatikai műveltségi vizsgálat (ICILS)⁹⁹ azt mutatja, hogy a részt vevő országokban sok tanuló még mindig nem rendelkezik megfelelő szintű digitális készségekkel (lásd még a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentést). Az ICILS azt mutatja, hogy az átlagos teljesítmény tekintetében a nemek között különbség mutatkozik a lányok javára, és nagyobb az alulteljesítő fiúk aránya – lásd a 2.2.4. ábrát. A tanulók társadalmi-gazdasági háttére továbbra is jól előrevetíti digitális készségeik szintjét. A Covid19-világjárvány felgyorsította a digitális átállást, ugyanakkor felerősítette a digitális készségek terén már meglévő hiányosságokat is, és rávilágított az EU-ban újonnan felmerülő egyenlőtlenségekre. Az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státusz valószínűleg súlyosbította a tanulási hiányosságokat a korlátozott digitális erőforrások miatt. A migráns és lakóhelyüket

szükségük). McKinsey & Company, December, 8, 6-7, és Dorn, E. et al. (2021). COVID-19 and education: The lingering effects of unfinished learning (Covid19 és oktatás: A be nem fejezett tanulmányok utóhatásai). McKinsey & Company, 27.

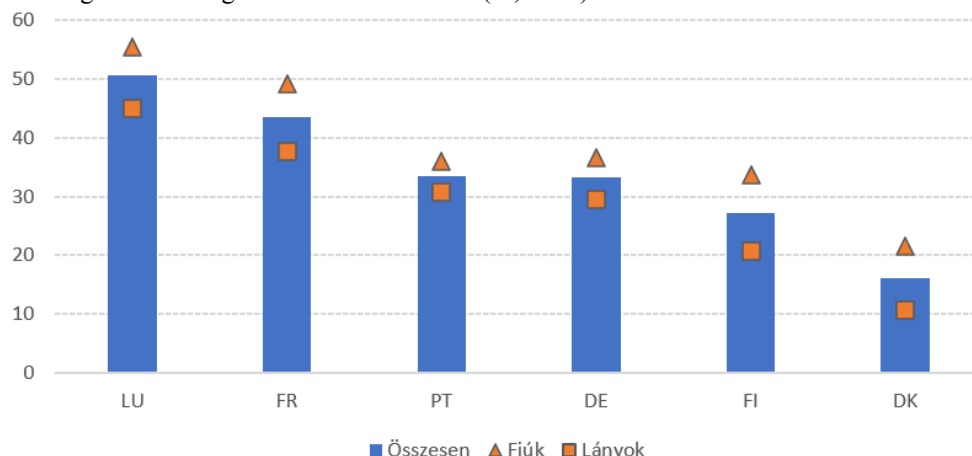
⁹⁸ Lásd: Agostinelli, F. et al., *When the great equalizer shuts down: Schools, peers, and parents in pandemic times* (Amikor a nagy kiegyenlítő leáll: Iskolák, kortársak és szülők a világjárvány idején), In: *Journal of public economics*, 206, 2022, és Andrew, A. et al., *Learning during the lockdown: real-time data on children's experiences during home learning* (Tanulás a lezárások alatt: valós idejű adatok a gyermekek otthoni tanulás alatti tapasztalatairól), IFS tájékoztató feljegyzés BN288, 2020.

⁹⁹ Az ICILS a tanulók teljesítményét a digitális kompetenciák két területén végzett számítógépes alapú értékelés során méri: számítástechnikai és informatikai műveltség, valamint számítógépes gondolkodás. Eddig két ciklus zárult le, az első 2013-ban, a második pedig 2018-ban. A harmadik ciklus 2023-ra várható. Az első ciklusban kilenc, a másodikban pedig hét tagállam vett részt.

elhagyni kényszerült gyermekek, különösen a menekültek és a menedékkérők jobban ki voltak téve az oktatási zavaroknak, mivel korlátozottan fértek hozzá az online tanuláshoz szükséges erőforrásokhoz¹⁰⁰. Emellett az oktatás valamennyi szintjén tapasztalható tanárhány egyre inkább a veszéllyel jár, hogy nem tudjuk megadni a fiatalok és tanulók számára a változó munkaerőpiacokon jelenleg és a jövőben leginkább keresett készségeket.

2.2.4. ábra: Sok tanuló nem rendelkezik megfelelő szintű digitális készségekkel

Alulteljesítés a digitális készségek terén nemek szerint (% , 2018)

Megjegyzés: Alulteljesítésnek minősül az ICILS számítástechnikai és informatikai műveltségi teljesítményskála 2. szintjének küszöbértéke (492 pont) alatti teljesítmény. Az Olaszországra vonatkozó eredmények nem hasonlíthatók össze más tagállamok eredményeivel, így ezek nem szerepelnek az adatokban.

Forrás: IEA, ICILS 2018

A szakképzésben való részvétel pozitív munkaerőpiaci eredményekhez vezet; a szakképzésben frissen végzettek foglalkoztatási rátája azonban még nem állt teljes mértékben helyre a Covid19-cel összefüggő csökkenésből. A felső középfokú oktatásban részt vevő tanulók mintegy fele (2020-ban az EU-ban 48,7 %, ami több mint 8,7 millió tanulónak felel meg) szakképzésben vesz részt (szemben az általános orientációjú programokkal), bár jelentős különbségek vannak a tagállamok között. 2014 és 2019 között a középszintű szakképzésben frissen végzettek foglalkoztatási rátája az EU-27-ben 72,3 %-ról 79,1 %-ra nőtt, ami előrelépést jelent a 2025-re kitűzött 82 %-os cél elérése felé¹⁰¹. A Covid19-világjárvány 2020-as megjelenése 75,7 %-ra történő visszaesést váltott ki, amit 2021-ben részleges helyreállítás követett (76,4 %)¹⁰². Bár 2019 és 2020 között szinte valamennyi tagállamban csökkenés volt tapasztalható (Lettország és Románia kivételével), az elkövetkező évben a tendenciák változatosabbak lesznek¹⁰³. A szakképzésben végzettek többsége munkahelyi környezetben történő tanulásban részesült (2021-ben az uniós átlag 61 % volt, ami meghaladta a 2025-re kitűzött 60 %-os célt)¹⁰⁴, jelentős különbségekkel az

¹⁰⁰ Lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

¹⁰¹ A fenntartható versenyképességet, a társadalmi méltányosságot és a rezilienciát célzó szakképzésről (2020/C 417/01) szóló 2020. november 24-i tanács ajánlásban meghatározott cél.

¹⁰² Nem hasonlítjuk össze ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az egyedi szinten, mintavétel útján gyűjtött adatokon alapuló, személyekre és háztartásokra vonatkozó európai statisztikák közös keretének létrehozásáról szóló rendelet hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

¹⁰³ Lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

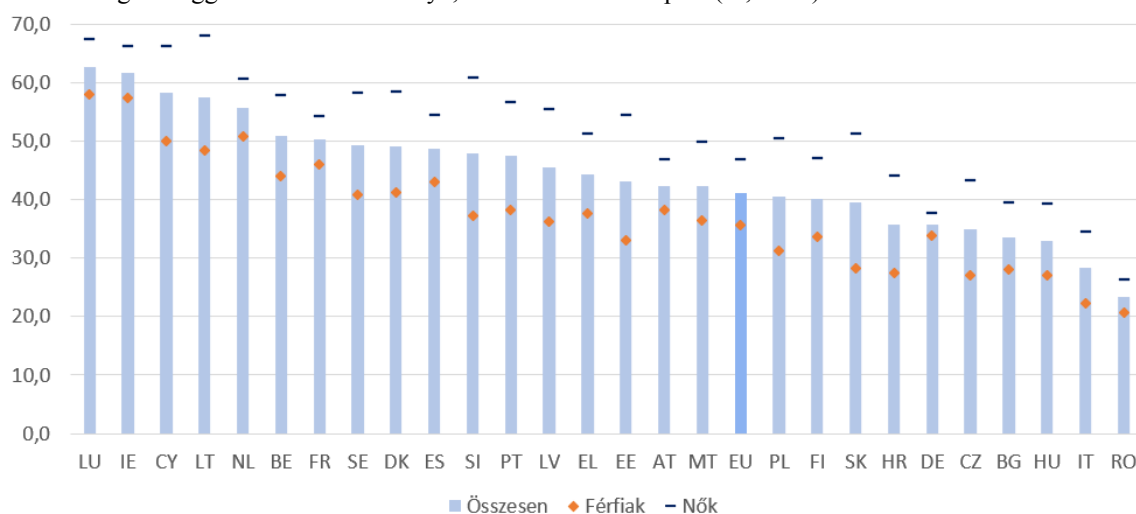
¹⁰⁴ A 2020. évi szakképzési ajánlásban, valamint az európai oktatási térségre vonatkozó stratégiai keretben meghatározott cél.

országok között. Míg egyes országokban (köztük Németországban, Spanyolországban, Ausztriában és Hollandiában) a végzettek több mint 90 %-a részesült munkahelyi környezetben történő tanulásban, más országokban (Románia, Görögország és Lengyelország) ez az arány 20 % alatt volt.

Annak ellenére, hogy az utóbbi időben folyamatosan nőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, továbbra is fennállnak a nemek közötti és a társadalmi különbségek. Az EU-27-ben a 2015. évi 36,5 %-ról 2020-ra 40,5 %-ra történő folyamatos növekedést követően a 25–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 2021-ben elérte a 41,2 %-ot az EU-ban. Jelenleg 13 tagállam haladja meg az európai oktatási térség 2030-ra kitűzött 45 %-os célját; a legjobban teljesítő országok Luxemburg (62,6 %), Írország (61,7 %), Ciprus (58,3 %), Litvánia (57,5 %) és Hollandia (55,6 %) – lásd a 2.2.5. ábrát. Ezzel szemben két tagállam (Románia és Olaszország) még mindig 30 % alatt van. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 25–34 éves korcsoportban jelentősen magasabb a nők körében (2021-ben az EU-ban 46,8 %, szemben a 35,7 %-kal a férfiak esetében). Ez a különbség az elmúlt két évtizedben nőtt, és ma már minden tagállamban jelentős. Továbbá ez az arány általában alacsonyabb az EU-n kívül születetteknél (34,7 %), mint a helyben születetteknél (42,1 %) és a más uniós országokban születetteknél (40,7 %). E különbséget csökkenteni kell az uniós szintű cél 2030-ig történő eléréséhez. Ehhez változásokra lesz szükség a felsőfokú intézmények szintjén a nemek közötti egyenlőség és a társadalmi befogadás biztosítása érdekében, amelyeket alacsonyabb oktatási szinteken történő beavatkozások kísérnek.

2.2.5. ábra: Az általános növekedés ellenére a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között

Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, 25–34 éves korcsoport (% , 2021)

Forrás: Eurostat [[edat_lfse_30](#)], munkaerő-felmérés

A versenyképesség megőrzése, a minőségi foglalkoztatás előmozdítása és szociális modelljének megőrzése érdekében Európának tovább kell fejlesztenie munkaerejének készségeit, többek között a zöld és digitális átállás támogatása érdekében. A digitális átalakulás és a klímasemleges társadalomra való átállás megváltoztatta a készségek iránti keresletet. Ezt a mintát gyorsította fel a Covid19-világjárvány, valamint a jelenlegi geopolitikai helyzet és a tiszta energiára való átállás, amely jelentős munkaerő- és szakemberhiányt von maga után. A jól működő és hatékony alapfokú oktatási és képzési rendszerek kulcsfontosságúak ahhoz, hogy a fiatalok számára a munkaerőpiac szempontjából releváns készségeket biztosítsunk, míg a meglévő munkaerő tanulási tevékenységekben való magas részvétele elengedhetetlen a készségek folyamatos naprakészen tartásának biztosításához. A felnőttkori tanulásra vonatkozó 2030-as kiemelt uniós cél értelmében 2030-

ra az EU-ban a felnőttek legalább 60 %-ának évente képzésben kell részt vennie. A célértéket és a kapcsolódó nemzeti célokat az oktatásban (a munkahelyi képzést kivéve) az elmúlt 12 hónapban való részvétel alapján határozták meg, hogy jobban tükrözzék a főként rövid, célzott tanfolyamok révén nyújtott továbbképzés realitását. Bár ezt a mutatót 2023-tól rendszeresen gyűjtik a munkaerő-felmérés keretében, a 2016. évi felnőttoktatási felmérésből rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint az EU átlagos részvételi aránya 37,4 %, ami jelentősen elmarad a 2030-ra kitűzött céltól (lásd az 1.3. szakaszt). Az egyéni tanulási számlákról szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás felvázolja, hogy a tagállamok hogyan kombinálhatják hatékonyan a pénzügyi és nem pénzügyi támogatást annak érdekében, hogy minden felnőtt számára lehetővé tegyék, hogy a munkával töltött életszakaszuk során fejlesszék készségeiket, és hogy a következő évtizedben előrelépést érjenek el a felnőttkori tanulásra vonatkozó célkitűzés megvalósítása terén¹⁰⁵. A mikrotanúsítványok hatalmas társadalmi és gazdasági lehetőségeket rejtenek magukban a munkavállalók, a tanulók és az álláskereső számára nyújtott gyors és célzott továbbképzések és átképzések tekintetében. Az oktatási, képzési és munkaerőpiaci rendszerekben egyre gyakrabban használt mikrotanúsítványok minőségének, elismerésének és megértésének biztosítása érdekében az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot szolgáló mikrotanúsítványokkal kapcsolatos európai megközelítésről szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás célja, hogy biztosítsa az oktatási, képzési és munkaerőpiaci rendszerekben egyre gyakrabban használt mikrotanúsítványok minőségét, elismerését és megértését¹⁰⁶.

A felnőttkori tanulásban való részvétel valamennyi tagállamban a magasan képzettek között a legmagasabb, és az iskolai végzettséggel együtt csökken – a jelentések szerint a városi és vidéki területek között is jelentős különbségek vannak. Ez attól függetlenül érvényes, hogy a tanulásban való részvételt az elmúlt 12 hónap vagy csak az elmúlt 4 hét során mérik¹⁰⁷. 2021-ben (a négyhetes mutató alapján) az alacsonyan képzettek átlagos uniós részvételi aránya (4,3 %) a közepesen képzettek arányának mintegy felét tette ki (8,2 %), ami viszont kevesebb mint fele volt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának (18,6 %) – lásd a 2.2.6. ábra felső paneljét. Ez a minta látható minden országban, bizonyos eltérésekkel a különbségekben, amelyek a magasabb általános részvételi aránnyal rendelkező országokban csökkennek. A különbségek valamivel alacsonyabbak, de még mindig nagyok a 12 hónapos mutató esetében: 2016-ban az alacsonyan képzettek részvételi aránya (17,9 %) kevesebb, mint egyharmada volt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának, amely 58,1 %-kal már megközelítette a 2030-ra kitűzött 60 %-os célt – lásd a 2.2.6. ábra alsó paneljét. Folyamatos erőfeszítésekre van szükség a – 2021-ben a munkaképes korú népesség (25–64 év) mintegy egyötödét (20,7 %), valamint a fiatal felnőttek (25–34 év közöttiek) jelentős részét (14,8 %) kitevő – alacsony képzettségű felnőttek képzésben való részvételének növelése érdekében. A kompetenciafejlesztési pályákról szóló ajánlás végrehajtásának fokozása a potenciális kedvezményezettek hatékony elérésével, valamint megfelelő pénzügyi és nem pénzügyi ösztönzőkkel hozzájárulna e cél eléréséhez. Emellett a felnőttek tanulási tevékenységekben való részvétele valamennyi tagállamban gyakoribb a városi, mint a vidéki területeken. 2021-ben a felnőttek képzésben való részvételének uniós aránya (a négyhetes mutatóval mérve) a nagyvárosokban átlagosan 13,6 %, a kisebb városokban 9,8 %, a vidéki

¹⁰⁵ A Tanács ajánlása (2022. június 16.) az egyéni tanulási számlákról.

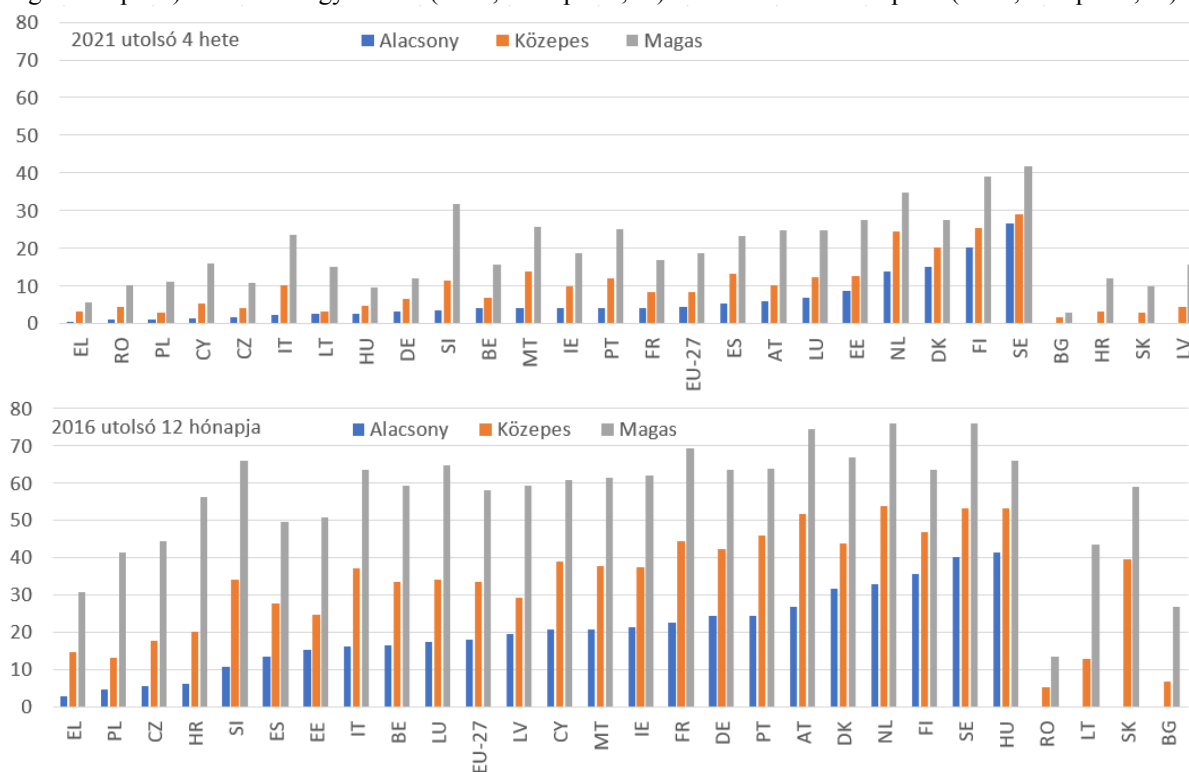
¹⁰⁶ A Tanács ajánlása (2022. június 16.) az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot célzó mikrotanúsítványokra vonatkozó európai megközelítésről.

¹⁰⁷ A felmérést megelőző négy hétben az oktatásban való részvételt mérő mutató rendszeresen rendelkezésre áll. Eurostat, [edat_lfse_03], munkaerő-felmérés. Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

területeken pedig 7,8 % volt. Ez összefügghet az iskolai végzettséggel, mivel a jobban képzett emberek nagyobb valószínűséggel élnek városi területeken, de azt is tükrözheti, hogy a kevésbé sűrűn lakott területeken kevesebb tanulási lehetőség áll rendelkezésre.

2.2.6. ábra: Kevés alacsonyan képzett felnőtt vesz részt tanulásban

A felnőttek tanulási tevékenységeiben való részvétele iskolai végzettség szerint (alacsony, közepes vagy magasan képzett) az elmúlt négy hétben (2021, felső panel, %) és az elmúlt 12 hónapban (2016, alsó panel, %)

Megjegyzés: Az alacsonyan képzettekre vonatkozó 2016. évi adatok Bulgária, Litvánia, Románia és Szlovákia esetében nem állnak rendelkezésre.

Forrás: Eurostat [[trng_ifs_03](#)], munkaerő-felmérés és [[speciális adatkivonatolás](#)], AES

Szakpolitikai fellépésre van szükség ahhoz, hogy felruházzuk az embereket a digitális átálláshoz szükséges készségekkel. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő 2022. évi mutató szerint az EU felnőtt lakosságának csupán 54 %-a rendelkezett legalább alapvető digitális készségekkel 2021-ben. Ezért jelentős a lemaradás 2030-ra kitűzött 80 %-os céltól, amelyet a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv és a digitális évtized digitális iránytűje határoz meg¹⁰⁸. A 2.0-s digitáliskészség-mutató (DSI)¹⁰⁹ alapján (amely az internethez és a szoftverhasználathoz kapcsolódó kiválasztott tevékenységek terén 16–74 év közötti személyek öt konkrét területen nyújtott teljesítményén alapul) jelentős különbségek vannak a tagállamok között a teljesítmény tekintetében. A legjobban teljesítő országok (Hollandia, Finnország, Írország és Dánia) már most is elérik a 80 %-ot, míg Romániában és Bulgáriában a felnőtt lakosság kevesebb mint egyharmada rendelkezik alapvető digitális készségekkel, és az eredménytáblán Lengyelországgal együtt „kritikus helyzetben” jelöléssel vannak ellátva – lásd a 2.2.7. ábrát. A fiatalabb generációk

¹⁰⁸ A digitális évtized az Európai Bizottság előretékinő stratégiai jövőképe a digitális gazdaság fejlesztésére és az európai vállalkozások 2030-ig történő átalakítására vonatkozóan. A tervet az Európai Bizottság 2021 márciusában terjesztette elő. A digitális készségekre vonatkozó cél mellett célul tűzte ki, hogy 2030-ra 20 millió IKT-szakembert kell foglalkoztatni (a 2021. évi mintegy 9 millióhoz képest).

¹⁰⁹ Lásd: Európai Bizottság, *Digital Skills Indicator 2.0 Methodology*, 2022, JRC dokumentumtár.

általánosságban jobban tudják használni a digitális technológiákat, mint az idősebb felnőttek. Ennek ellenére még a fiatalok körében is jelentős a digitális készségekkel nem rendelkezők aránya (az EU-ban 2021-ben 29 % volt). Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, a munkanélküliek és a munkaerőpiacon kívüli személyek általában alacsonyabb szintű digitális készségekkel rendelkeznek, és kevesebb lehetőségük van ilyen készségek elsajátítására¹¹⁰.

2.2.7. ábra: A felnőttek digitális készségei terén jelentős különbségek figyelhetők meg az országok között

Az alapvető vagy annál magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező (16–74 év közötti) népesség aránya, 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. A mutató meghatározásában 2021-ben bekövetkezett jelentős változások miatt e mutató értékelése során kivételesen csak szinteket használnak.

Forrás: Eurostat, internetes adatkód [\[tepsr_sp410\]](#)

Az európai készségfejlesztési program keretében az Európai Bizottság támogatja a tagállamokat a zöld átálláshoz szükséges készségekre vonatkozó közös álláspont kialakításában. 2022 januárjában az Európai Bizottság közzétette a zöld átálláshoz szükséges készségeket a készségek, kompetenciák, képesítések és foglalkozások európai osztályozásának (ESCO) keretében¹¹¹. Az osztályozás 381 készséget, 185 tudáskonceptiót és 5 transzverzális készséget foglal magában, amelyek a legrelevánsabbak a zöldebb munkaerőpiac szempontjából. A „zöld készségek” közé tartoznak például az energetikai auditok lefolytatásának, az idegenforgalmi tevékenységek fenntarthatósága mérésének, valamint a személyzet újrahasznosítási programokkal kapcsolatos képzésének módszerei. 2022 elején az Európai Bizottság bemutatta az európai fenntarthatósági kompetenciakeretet (GreenComp), amely áttekintést nyújt azokról a transzverzálisabb kompetenciákról, amelyekre a polgároknak szükségük van ahhoz, hogy zöldebb társadalomban éljenek és dolgozzanak¹¹². A GreenComp a következő négy, egymással összefüggő kompetenciatérületet foglalja magában: „a fenntarthatósági értékek megtestesítése”, „a fenntarthatóság összetettségének figyelembevétele”, „fenntartható jövőképek felvázolása” és „fellépés a fenntarthatóság érdekében”. A zöld átálláshoz szükséges készségek osztályozása és a GreenComp együtt iránymutatást ad az oktatási és képzési rendszereknek a zöld átálláshoz való alkalmazkodáshoz.

A Covid19-válságot követően javult a fiatalok munkaerőpiaci helyzete, de egyes tagállamokban a fiatalok továbbra is különösen nehéz helyzetben vannak. Az EU-ban az ifjúsági munkanélküliségi ráta (15–24 év) a 2020 III. negyedévében mért 19,1 %-os csúcs után visszaesett, és jelenleg a válság előtti szint alatt van (2022 II. negyedévében 14,4 %,

¹¹⁰ Lásd: Centeno, C., Karpinski, Z. és Urzi Brancati, M.C., *Supporting policies addressing the digital skills gap* (A digitális készségek terén meglévő hiányosságok kezelésére irányuló szakpolitikák támogatása), 2022, Az Európai Unió Kiadóhivatala.

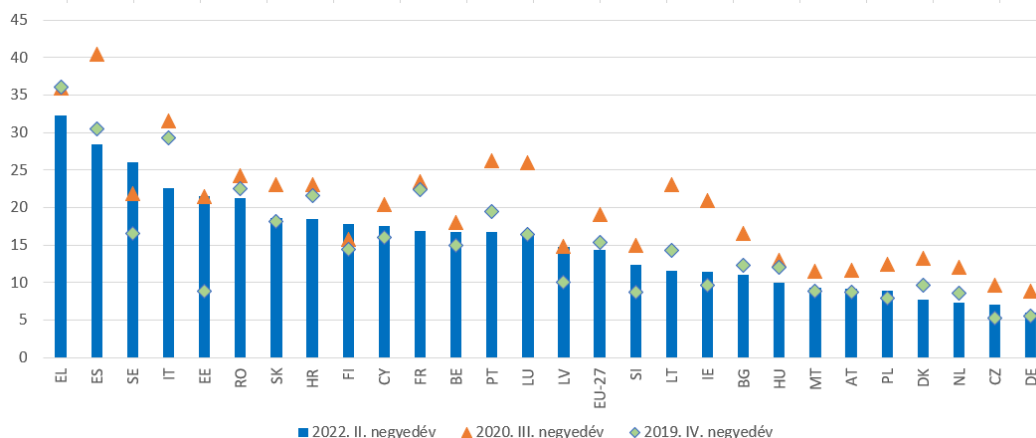
¹¹¹ Lásd: Európai Bizottság, *Green Skills and Knowledge Concepts: Labelling the ESCO classification* (Zöld készségek és tudáskonceptiók: az ESCO osztályozás címkézése), 2022, Technikai jelentés, A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága.

¹¹² Lásd: JRC, *GreenComp: Az Európai fenntarthatósági kompetenciakeret*, 2022, A Közös Kutatóközpont (JRC) publikációkat tartalmazó adattára.

2019 IV. negyedévében pedig 15,3 % volt). A 2020 III. negyedévében mért csúcshatárhoz képest Litvániában és Spanyolországban több mint 11 százalékponttal, Luxemburgban, Portugáliában, Írországon és Olaszországban pedig közel 10 százalékponttal csökkent, miközben csak Finnországban (+2,1 százalékpont), Svédországban (+4,2 százalékpont) és Észtországban (+0,1 százalékpont) nőtt. Az ifjúsági munkanélküliségi ráta azonban továbbra is csaknem háromszorosa a 25–74 év közötti teljes népességének, amely 2022 II. negyedévében 5,2 % volt. A munkanélküliség továbbra is különösen magas Romániában, Észtországban, Olaszországban, Svédországban, Spanyolországban és Görögországban, valamennyiben 20 %-ot meghaladó munkanélküliségi rátákat mérnek – lásd a 2.2.8. ábrát. Azon strukturális kihívások, amelyekkel a fiatalok a munkaerőpiacon szembesülnek, határozott szakpolitikai fellépést tesznek szükségessé, többek között a fiatalok készségeire és munkaerőpiaci kilátásaira gyakorolt hosszabb távú negatív hatások kockázatának megelőzése érdekében.

2.2.8. ábra: Az ifjúsági munkanélküliség javult a Covid19-válságot követően, de egyes országokban továbbra is különösen magas

Ifjúsági munkanélküliségi ráta (15–24 év közöttiek, az aktív népesség %-ában) 2019 IV. negyedévében (a válság előtt), 2020 III. negyedévében (a válság csúcspontján) és 2022 II. negyedévében (a válság után).

Megjegyzések: Szezonálisan kiigazított adatok. Észtország, Horvátország, Luxemburg, Málta és Szlovénia esetében 2019 IV. negyedévében és 2020 III. negyedévében alacsony a megbízhatóság, Luxemburg, Málta és Szlovénia esetében 2022 II. negyedévében is. Franciaország és Spanyolország esetében 2022 II. negyedévére vonatkozóan eltérő a fogalom meghatározása.

Forrás: Eurostat [[une_rt_q](#)], munkaerő-felmérés

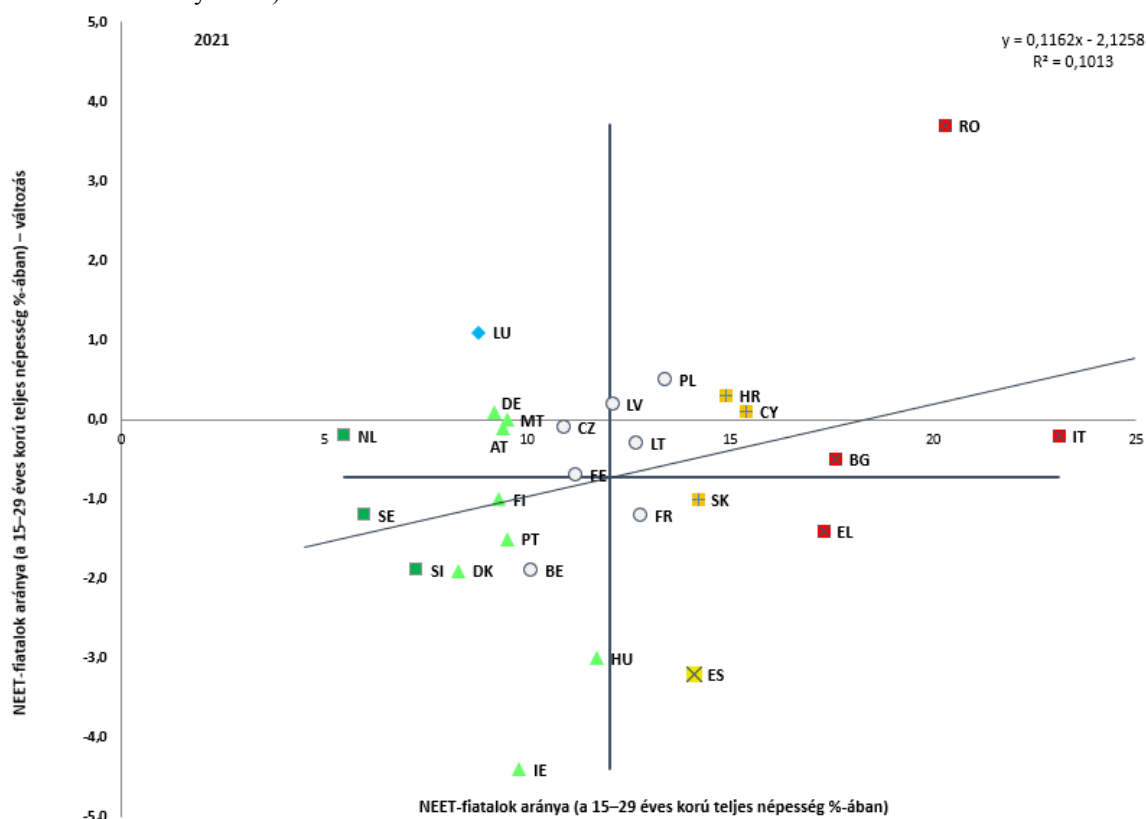
A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–29 évesek arányának (NEET-fiatalok aránya) öt éves negatív tendenciáját követően, a Covid19-válság után továbbra is jelentős különbségek vannak a tagállamok között. A 2013-as 16,1 %-ról 2019-re 12,6 %-ra csökkenő tendencia után 2020-ban több mint 1 százalékponttal emelkedett a NEET-fiatalok aránya az EU-27-ben¹¹³. 2021-ben, egy évvel a Covid19-válság csúcspontja után az EU-ban a NEET-fiatalok aránya 13,1 % volt, jelentős különbségekkel a tagállamok között. 2021-ben Olaszországban (23,1 %), Romániában (20,3 %), Bulgáriában (17,6 %) és Görögországban (17,3 %) volt a legmagasabb a NEET-fiatalok aránya, ami a szociális eredménytábla módszertana alapján „kritikus” helyzetre utal, míg tizenegy tagállam esetében ez az arány 10 % alatt van, Hollandiával az élen (5,5 %) – lásd a 2.2.9. ábrát. A tagállamok többsége regionális különbségeket – egyes esetekben jelentős különbségeket – mutat a NEET-fiatalok aránya tekintetében (lásd a 3. mellékletet). 2021-ben a munkanélküli NEET-

¹¹³ Eurostat [[edat_lfse35](#)], munkaerő-felmérés. Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

fiatalok – azaz azon fiatalok, akik nem dolgoznak, miközben aktívan munkát keresnek és munkaképesek – aránya 5,0 % volt, ami gyakorlatilag megegyezik a válság előtti, 2019-es 4,9 %-os aránnyal¹¹⁴. A NEET-fiatalok többsége kívül van a munkaerőpiacon, tehát inaktív; ez az alcsoport különösen megérezte a Covid19-válság hatását: arányuk a 2019. évi 7,8 %-ról 2020-ra 8,7 %-ra nőtt. 2021-ben az inaktív NEET-fiatalok aránya különösen magas volt Olaszországban (15,4 %), Bulgáriában (15 %), Romániában (13,7 %) és Magyarországon (10,2 %). Ezzel szemben Svédországban (3,1 %) és Hollandiában (3,8 %) viszonylag alacsony volt¹¹⁵.

2.2.9. ábra: A Covid19-válság csúcspontját követően jelentős különbségek figyelhetők meg a tagállamok között a NEET-fiatalok aránya tekintetében

NEET-fiatalok aránya (15–29 év közöttiek), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: Valamennyi tagállam esetében törés az idősorban 2021-ben az [európai társadalomstatisztikák új szabályozási keretének hatálybalépése](#) miatt. Spanyolország és Franciaország esetében 2021-re vonatkozóan eltérő a fogalom meghatározás. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Forrás: Eurostat [[edat_lfse_35](#)], uniós munkaerő-felmérés

Össességében a NEET-fiatalok aránya továbbra is különösen magas a nők és a migráns háttérrel rendelkezők körében. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő nők aránya az EU-ban (14,5 %) 2021-ben 2,7 százalékponttal magasabb volt, mint a férfiaké (11,8 %), főként a kiterjedtebb gondozási feladatok miatt – lásd a 2.2.10. ábrát¹¹⁶. Bár a különbség egyes tagállamokban (Belgium, Dánia, Írország, Franciaország, Spanyolország, Luxemburg, Hollandia, Portugália, Finnország, Svédország) kevesebb mint 1

¹¹⁴ Eurostat [[edat_lfse_20](#)], munkaerő-felmérés.

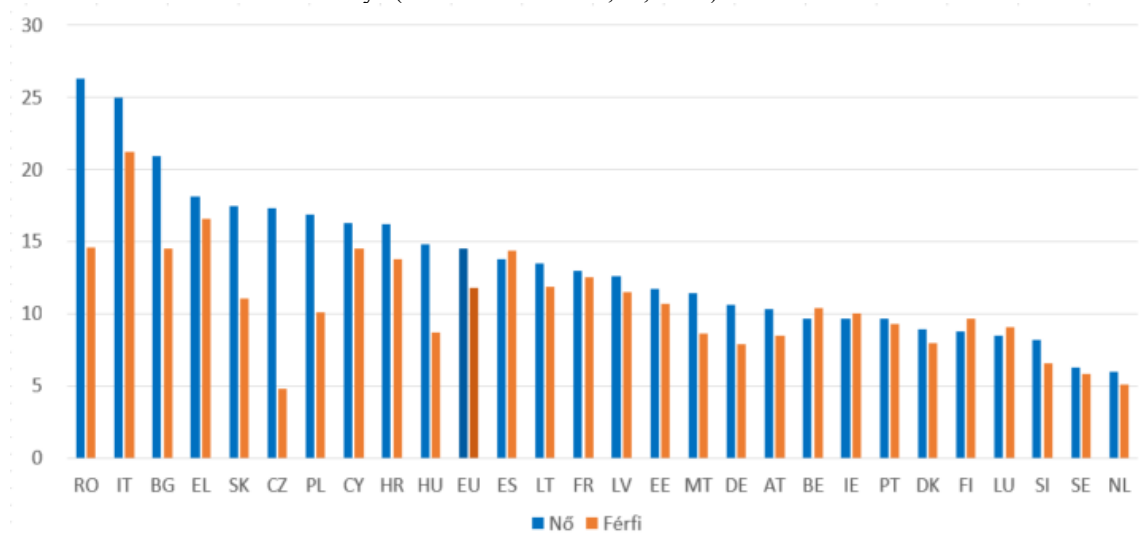
¹¹⁵ Lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

¹¹⁶ Eurofound, *Impact of COVID-19 on young people in the EU* (A Covid19 hatása a fiatalokra az EU-ban), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

százalékpont volt, más tagállamokban (Csehország és Románia) több mint 10 százalékpontot tett ki. A fiatal NEET-nők körében az inaktivitás sokkal gyakoribb, mint a munkanélküliség (10,2 % kontra 4,3 %), míg a fiatal NEET-férfiak körében az inaktivitás csak kissé magasabb, mint a munkanélküliség (6,3 % kontra 5,5 %)¹¹⁷. 2021-ben a nem az EU-ban született NEET-fiatalok aránya szintén jelentősen meghaladta a helyben születetteket (24,7 %, kontra a 12,3 %)¹¹⁸. Ráadásul a helyzet átlagosan rosszabb volt az EU-n kívül született nők esetében (31,6 %-os arány), ami több mint 17 százalékponttal magasabb a helyben született társaikhoz képest (13,3 %).

2.2.10. ábra: A NEET-fiatalok aránya szinte minden tagállamban magasabb a nők körében

Fiatal NEET-nők és -férfiak aránya (15–29 év közöttiek, %, 2021)

Megjegyzés: Spanyolország és Franciaország esetében eltérő a foglalommeghatározás.

Forrás: Eurostat [edat_lfse_20], uniós munkaerő-felmérés

Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája 2021-ben valamennyi tagállamban emelkedett. Egy hosszú távú tendenciát követve, amely számos tagállamban a demográfiai változásokat és a nyugdíjkorhatár emelkedését tükrözi, az 55–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája 2021-ben tovább nőtt, és elérte a 60,5 %-ot (ez 1,3 százalékponttal több, mint 2020-ban, és 15,4 százalékponttal több, mint egy évtizeddel ezelőtt). Összességében a világiárvány nem befolyásolta ezt az emelkedő tendenciát. Mindazonáltal a tagállamok közötti különbségek fennmaradnak; egyes tagállamok (Svédország, Dánia, Németország, Hollandia és Észtország) jóval 70 % feletti foglalkoztatási rátát regisztráltak az idősebb munkavállalók körében, míg mások (Horvátország, Görögország, Luxemburg és Románia) 50 % alatt maradnak. Jelentős (30 százalékpontot meghaladó) különbség figyelhető meg az 55–64 éves és a 25–54 éves munkavállalók foglalkoztatási rátája között olyan országokban, mint Luxemburg, Szlovénia, Málta, Románia, Horvátország és Lengyelország, szemben az uniós átlag 19,9 százalékpontos különbségével.

A nemek közötti foglalkoztatási különbség a Covid19-válság során változatlan és jelentős maradt, és az elmúlt évben csak kismértékben csökkent. A mutató értéke a Covid19-válság idején gyakorlatilag változatlanul magas szinten maradt (2019-ben 11,2 százalékpont, 2020-ban pedig 11,1 százalékpont volt). A munkaerőpiac 2021-es fellendülése egybeesett a nemek közötti foglalkoztatási különbség kismértékű, 0,3 százalékponttal 10,8

¹¹⁷ Eurostat [edat_lfse_14], uniós munkaerő-felmérés.

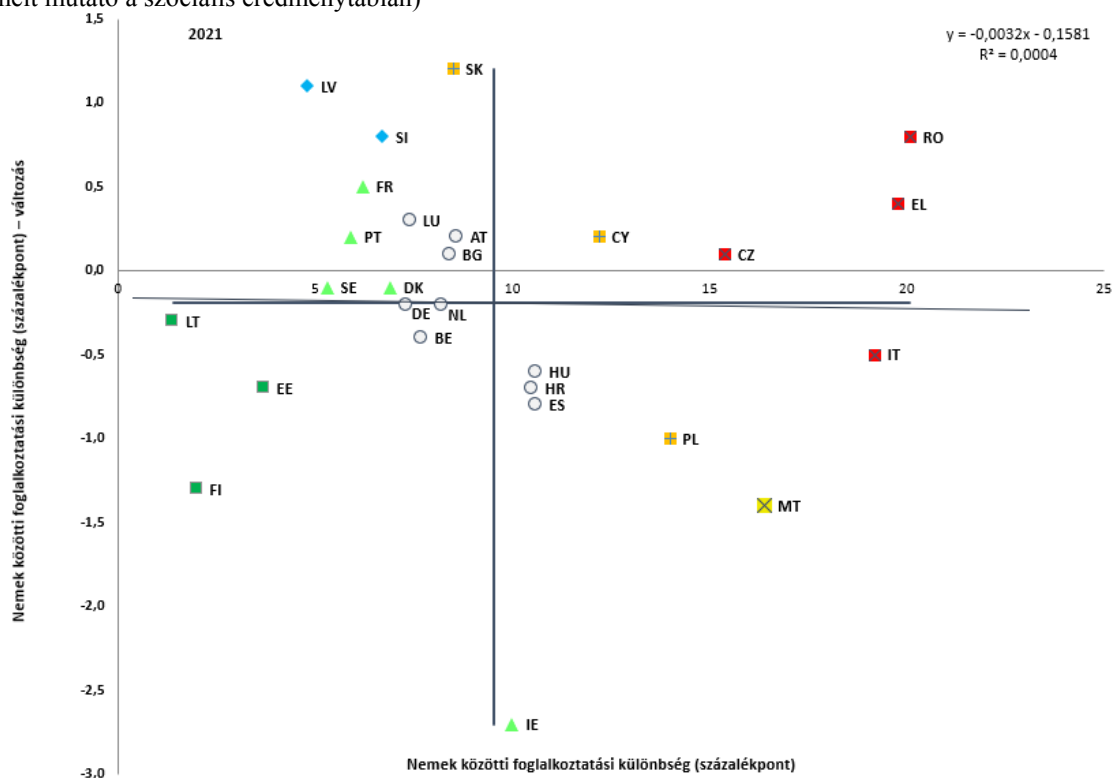
¹¹⁸ Eurostat [edat_lfse_28], uniós munkaerő-felmérés.

százalékponton történő csökkenésével. Ez tükrözi a világjárvány idején a nők és a férfiak foglalkoztatásának némileg eltérő dinamikáját: míg 2020-ban mindkét csoport foglalkoztatási rátája körülbelül 1 százalékponttal csökkent, 2021-ben a foglalkoztatás javulása valamivel erőteljesebb volt a nők (1,6 százalékpont), mint a férfiak (1,3 százalékpont) esetében. Így 2021-ben a férfiak foglalkoztatási rátája 78,5 % volt, szemben a nők 67,7 %-ával, ami mindkét esetben meghaladta a világjárvány előtti foglalkoztatási szintet. A 2020-as csökkenést követően az idősebb munkavállalók körében a nemek közötti foglalkoztatási különbség 12,7 százalékpont maradt, és magasabb, mint a 20–64 évesekre vonatkozó érték (10,8 százalékpont).

Az országok között továbbra is jelentős eltérések vannak a nemek közötti foglalkoztatási különbségek terén, a konvergenciára utaló egyértelmű jelek nélkül. A nemek közötti foglalkoztatási különbség 2021-ben Litvániában (1,4 százalékpont), Finnországban (2 százalékpont) és Észtországban (3,7 százalékpont) volt a legalacsonyabb, amelyek a szociális eredménytábla módszertana szerint mind a „legjobban teljesítők” közé tartoznak (lásd a 2.2.11. ábrát). Ezzel szemben „kritikus helyzetben” értékelést kapott Románia (20,1 százalékpont), Görögország (19,8 százalékpont), Olaszország (19,2 százalékpont) és Csehország (15,4 százalékpont). Nem látható a tagállamok közötti konvergenciára utaló egyértelmű minta. Abban a két tagállamban, ahol a nemek közötti foglalkoztatási különbségek már amúgy is a legmagasabbak voltak, még tovább nőttek (Romániában 0,8 százalékponttal, Görögországban pedig 0,4 százalékponttal), a második legmagasabb különbséggel rendelkező két országban (Olaszországban és Máltán) viszont csökkenés volt tapasztalható (0,5 százalékponttal, illetve 1 százalékponttal). A női foglalkoztatási rátát tekintve 78 %-os rátájával továbbra is Svédország a legjobban teljesítő tagállam, öt szorosán követi Észtország, Hollandia és Litvánia, mind 76 % fölötti rátával. Ezzel szemben Olaszországban és Görögországban volt a legalacsonyabb a ráta (mindkettő 54 % alatt), őket követi Románia 56,9 %-kal.

2.2.11. ábra: A nemek közötti foglalkoztatási különbség enyhe csökkenése ellenére továbbra is jelentős különbségek vannak a tagállamok között

Nemek közötti foglalkoztatási ráta (20–64 év közöttiek), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Spanyolország és Franciaország esetében eltérő a fogalommeghatározás.

Forrás: Eurostat, [tesem060], uniós munkaerő-felmérés

A nemek közötti foglalkoztatási különbség szélesebb a ténylegesen ledolgozott munkaórák figyelembevételével, ahogyan az a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett foglalkoztatásban is szerepel, ami nagyrészt a nők körében magasabb részmunkaidős foglalkoztatási arányt tükrözi (2021-ben a foglalkoztatott nők 28,3 %-a dolgozott részmunkaidőben, szemben a férfiak 7,6 %-ával)¹¹⁹. 2021-ben a 20–64 év közöttiek esetében a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett, nemek közötti foglalkoztatási különbség 2020-hoz képest kismértékben (0,7 százalékponttal) csökkent, és 16,3 % volt. Ez a csökkenés valamivel nagyobb mértékű volt, mint a foglalkoztatottak létszáma esetében, ami a nők teljes munkaidős foglalkoztatásának növekedését tükrözi. 2021-ben a nemek közötti teljes munkaidős egyenértékben megfigyelt különbség Litvániában, Finnországban és Lettországon volt a legalacsonyabb, Olaszországban (23,5 százalékpont), Görögországban (21,2 százalékpont) és Hollandiában (20,1 százalékpont) pedig a legmagasabb.

Az EU-ban a nemek közötti foglalkoztatási különbség mögött egyebek mellett az áll, hogy a szülői és egyéb gondozási feladatok erősebb hatást gyakorolnak a nők foglalkoztatására, ami rámutat a megfizethető, minőségi gondozási szolgáltatások rendelkezésre állásának és a munka és a magánélet közötti megfelelő egyensúlyra

¹¹⁹ A teljes munkaidős egyenértékre vetített foglalkoztatási ráta az egyes csoportok munkaóra-átlagának különbségeit hasonlítja össze. A teljes munkaidős egyenértékre vetített foglalkoztatási ráta kiszámításához a gazdaságban ledolgozott összes munkaórát (főállás, másodállás stb.) el kell osztani a teljes munkaidős munkarendben ledolgozott átlagos óraszámával (körülbelül 40 óra) és a 20–64 évesek számával. Forrás: közös értékelési keret, az Eurostat adatain alapuló számítás.

irányuló szakpolitikák elengedhetetlen fontosságára, tekintettel továbbá a csökkenő születési ráták jelentette demográfiai kihívásokra. 2021-ben a foglalkoztatási ráta magasabb volt azon 25–49 év közötti férfiak esetében, akiknek legalább egy gyermeke hat évnél fiatalabb, mint a kisgyermeket nem nevelő társaiké (uniós átlagban 9,7 százalékponttal), míg három kivételével (Svédország, Portugália és Szlovénia) valamennyi tagállamban alacsonyabb volt a nők esetében (uniós szinten 10,6 százalékponttal) – lásd a 2.2.1.2. ábrát¹²⁰. A nők esetében a negatív különbség különösen nagy volt Csehországban (45 százalékpont felett). A nőkre és a férfiakra gyakorolt eltérő hatás a fizetetlen munka egyenlőtlen eloszlásával is összefügg. 2021-ben a nők jóval több időt (31 órát) fordítottak fizetetlen munkára, mint a férfiak (18 óra), és a különbség nagy része a – főként a gyermekekkel kapcsolatos – gondozási tevékenységekkel töltött időnek tudható be¹²¹. 2021-ben az EU-ban mintegy 1,4 millió 20–64 év közötti nő (a teljes létszám 20 %-a) nem keresett munkát gondozási feladatok miatt, miközben dolgozni akart, szemben a mintegy 130 000 férfival (a teljes létszám 3 %-a). Körülbelül minden negyedik nő részmunkaidőben dolgozik a gondozási feladatok miatt, szemben minden huszadik férfival¹²². A foglalkoztatásra gyakorolt hatás szorosan összefügg az iskolai végzettség terén fennálló különbségekkel is. 2021-ben az alacsony képzettségű, legalább egy hat év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája 36 % volt, szemben a felső középfokú végzettséggel rendelkező nők esetében regisztrált 63,9 %-kal és a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők esetében regisztrált 81,5 %-kal. A tartós ápolás-gondozásra szoruló személyek gondozása szintén hozzájárul ahhoz, hogy sok nő kiszoruljon a munkaerőpiacról. Átlagosan mintegy 52 millió európai (a 18–74 év közötti lakosság 14,4 %-a) heti rendszerességgel biztosít informális tartós ápolás-gondozást családtagok vagy barátok számára, akiknek 60 %-a nő. Teljes munkaidős egyenérték alkalmazása esetén az informális gondozók uniós szinten a gondozók közel 80 %-át teszik ki¹²³.

¹²⁰ Eurostat [[lfst_hheredch](#)]. Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatistika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

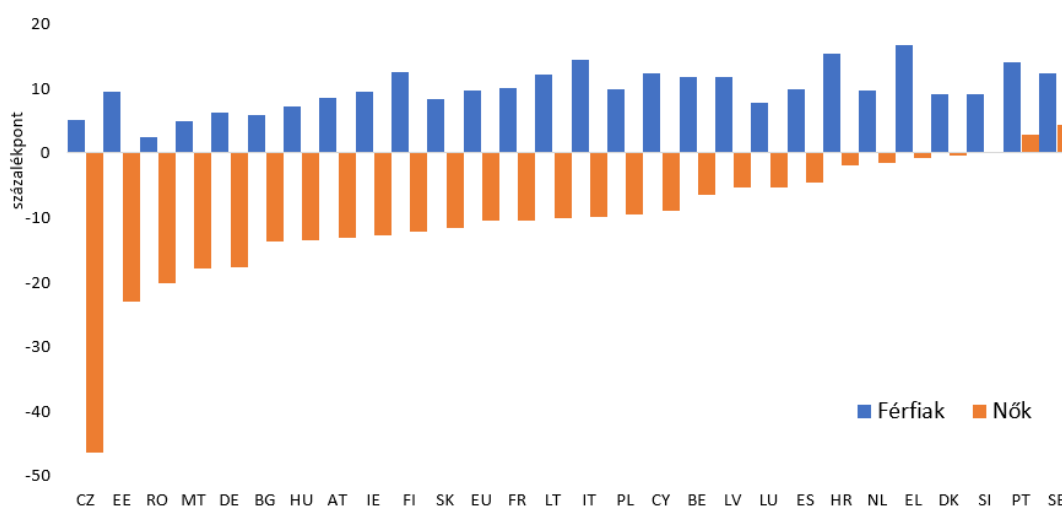
¹²¹ Eurofound, *COVID-19 pandemic and the gender divide at work and home* (Covid19-világjárvány és a nemek közötti különbség a munkahelyen és otthon), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

¹²² Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának számításai az [[lfsa_epgar](#)] és az [[lfsa_epgaed](#)] alapján.

¹²³ Van der Ende, M. et al.(2021), [Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU \(Tanulmány az informális tartós ápolás-gondozás európai unióbeli gyakoriságának és költségeinek feltárásáról\)](#).

2.2.12. ábra: A szülői szerep foglalkoztatásra kifejtett hatása eltérő a férfiak és a nők esetében

A gyermekes (0–6 éves) szülők (25–49 év közötti) és a gyermektelen felnőttek foglalkoztatási rátája közötti különbség nemenként (százalékpontban, 2021)

Forrás: Eurostat [[lfst_hheredch](#)], uniós munkaerő-felmérés

A minőségi és megfizethető kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz való hozzáférés kulcsfontosságú a munkaerőpiaci részvétel előmozdításához, különösen a nők körében, csakúgy, mint a gyermekek társadalmi-gazdasági háttérének a jövőbeli iskolai végzettségükre gyakorolt negatív hatásának csökkentéséhez. A szociális eredménytábla kiemelt mutatója szerint a 3 év alatti gyermekek intézményes koragyermekkorai nevelésben való részvétele az EU-ban 2021-ben 36,6 % volt (így meghaladja a 33 %-os barcelonai célt)¹²⁴. A tagállamok között azonban továbbra is vannak különbségek, és a többségük még mindig nem érte el a célt. Csehország, Románia és Magyarország esetében a szociális eredménytábla elemzése „kritikus” helyzetet rögzít – lásd a 2.2.13. ábrát¹²⁵. A spektrum másik végén – Dániában, Hollandiában és Luxemburgban – a 3 év alatti gyermekek több mint 60 %-a vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban. Hollandiában azonban a többségük hetente 30 óránál kevesebb ideig vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban. Néhány tagállam a támogatások széles körét nyújtja a családoknak, a garantált helyektől (például Dánia, Észtország és Lettország, bár nem feltétlenül ingyenesen) a díjcsökkentésen át az adójóváírások költségeinek egy részét vagy egészét fedező támogatásokig, bár az utóbbiak jellemzően regresszívek. Bár a célzott támogatás jelentős csökkenést eredményezhet az alacsony jövedelműek számára, a koragyermekkorai nevelés és gondozás fennmaradó költségei még mindig meglehetősen magasak lehetnek (a teljes munkaidős kereset egynegyede), különösen akkor, ha a támogatás igénybevétele egyes tagállamokban (Finnországban, Szlovéniában és Szlovákiában) a nagyvonalú otthoni

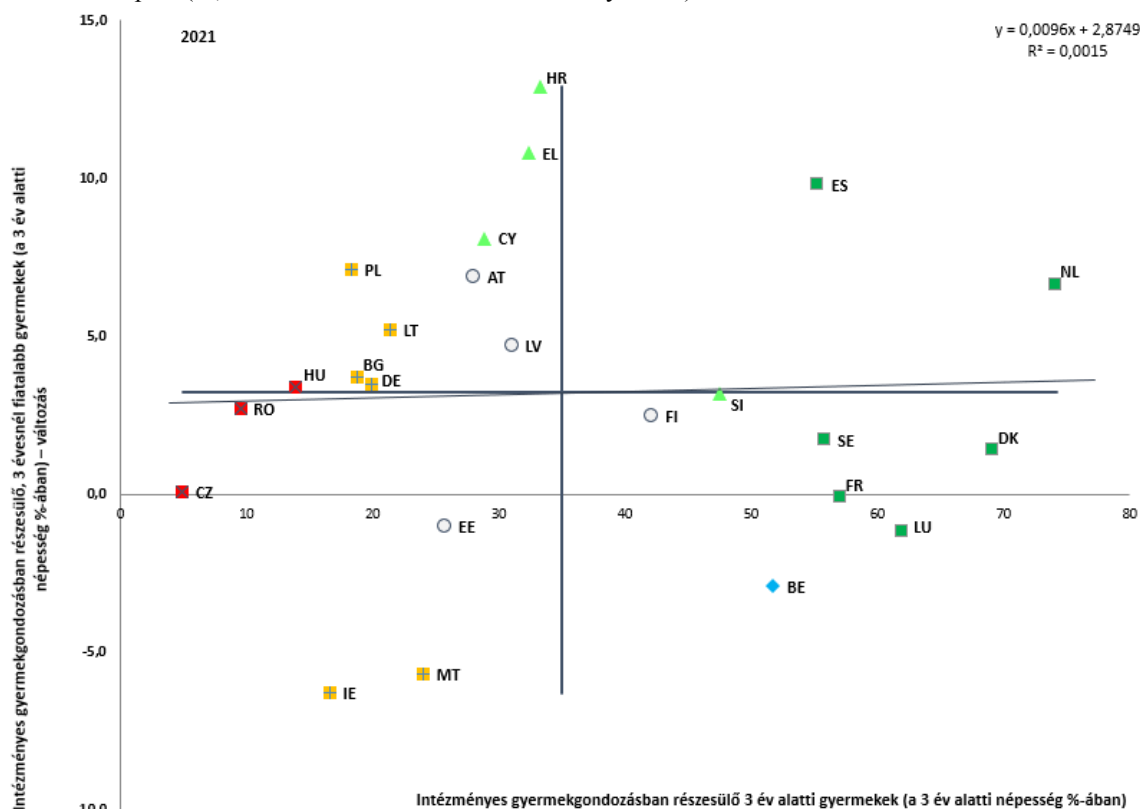
¹²⁴ A 2022 szeptemberében előterjesztett európai gondozási stratégia új célokat határoz meg a koragyermekkorai nevelésre és gondozásra vonatkozóan, ezáltal felülvizsgálva a barcelonai célkitűzéseket. 2030-ra a 3 év alatti gyermekek legalább 50 %-ának, valamint a 3 éves kor és a kötelező általános iskolai oktatásba lépési életkor közötti gyermekek 96 %-ának kell lennie azoknak az aránya, akik részt vettek kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban.

¹²⁵ A 2018-as adatok alapján Szlovákiában is nagyon alacsony (1,4 %) a részvételi arány (az adatszolgáltatás zárónapján nem áll rendelkezésre 2019-es adat).

gondozás vagy gyermeknevelési támogatás elvesztésével jár¹²⁶. A minőségi és hozzáférhető gyermekgondozási szolgáltatások mellett a munka és a magánélet megfelelő egyensúlyát biztosító politikák, például a rugalmas munkafeltételek vagy a családi okokkal indokolt szabadságolás, szintén fontos szerepet játszanak a gondozási feladatokat ellátó személyek munkaerőpiaci részvételét akadályozó tényezők csökkentésében.

2.2.13. ábra: A gyermekgondozási szolgáltatásokban való részvétel terén továbbra is jelentős eltérések vannak a tagállamok között

Az intézményes gyermekgondozásban részesülő, 3 év alatti gyermekek aránya, 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%; kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az időkor megváltozik. SK és PT esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

Forrás: Eurostat [[tapsr_sp210](#)], EU-SILC

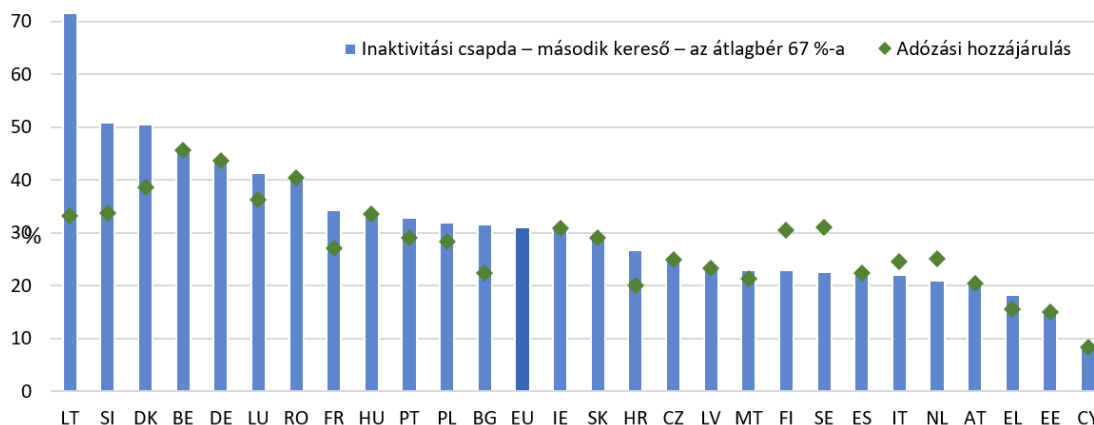
Az adó- és szociális ellátórendszerek működése jelentős hatással van a nemek közötti egyenlőségre a munkaerőpiaci részvételben. Az EU-ban a második keresők többsége (78 %) nő. A közös progresszív adórendszerek negatívan befolyásolhatják a munkaerőpiacra való belépésüket és a ledolgozott munkaórák számát azáltal, hogy magas marginális adóterhet teremtenek. Az élettársak összevont jövedelmének közös adóztatása (beleértve az átruházható adójóváírásokat) és a szociális ellátórendszer kialakítása (például a rászorultsági alapú ellátások megvonása) hatással van a munkaerőpiaci részvétel ösztönzőire, és inaktivitási csapdákhoz vezethet a második keresők esetében. A közös adóztatás csökkentheti az élettársak teljes adóterhét, ha a jövedelmek egyenlőtlenül oszlanak meg a partnerek között. Ugyanakkor növelheti a nem keresők vagy az alacsonyabb keresetűek marginális adókulcsait, mivel jövedelmüket – a magasabb jövedelmű élettársuk jövedelméhez igazodva – ténylegesen magasabb marginális adókulcs terheli. Az tehát hozzájárulhat a nemek közötti

¹²⁶ Lásd: OECD 2020, *Net childcare costs in EU countries: Impact on family incomes and work incentives, 2019* (Nettó gyermekgondozási költségek az uniós országokban: A családi jövedelmekre és a munkavállalási ösztönzőkre gyakorolt hatás).

foglalkoztatási különbségek növekedéséhez, valamint a nemek közötti, kiigazítatlan bérkülönbségekhez (a munkaóra-átlag különbségei miatt). A második keresők esetében az inaktivitási csapda Litvániában, Dániában, Szlovéniában, Belgiumban, Németországban, Luxemburgban és Romániában a legmagasabb (40 % felett) – lásd a 2.2.14. ábrát¹²⁷. Ezzel szemben Görögországban és Észtországban ez a csapda nem éri el a 20 %-ot, Cipruson pedig a 10 %-ot. Az adózás hozzájárulása Belgiumban, Németországban és Romániában a legmarkánsabb.

2.2.14. ábra: Az adórendszerek jelentős mértékben visszatartják a második keresőket attól, hogy fizetett munkát vállaljanak

Inaktivitási csapda a második keresők esetében (%-ban, 2021)

Megjegyzés: Az inaktivitási csapdával kapcsolatos adatok kétgyermekes, kétkeresős családban az átlagbér 67 %-ában részesülő második keresőre vonatkoznak; a fő kereső átlagbért keres. Az „adózás hozzájárulása (beleértve a társadalombiztosítási járulékokat is)” a bruttó kiegészítő jövedelem azon százaléka, amelyet az adózás és társadalombiztosítási járulékok miatt adóként elvonnak (az alacsony bérek csapdjához hozzájáruló egyéb tényezők a munkanélküli ellátások, a szociális ellátás és a lakhatási támogatások megvonása).

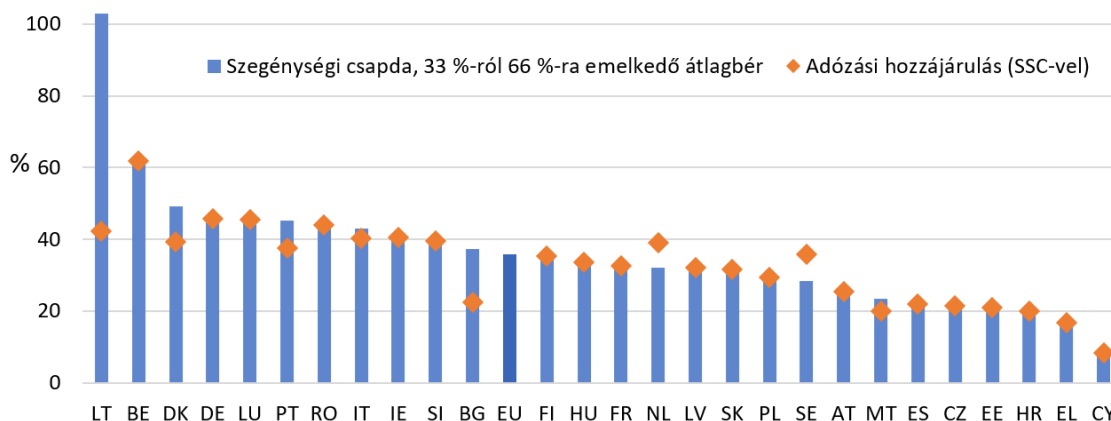
Forrás: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó modellje alapján

Az alacsony bérek csapdája ugyancsak aránytalanul sújthatja a nőket, mivel az adók emelésének magas mértéke és a juttatások visszavonása az emelkedő jövedelemmel csökkenti a munkaórák számának növelésére való ösztönzést és a jobban fizetett munkahelyek vonzerejét. Az adózás kulcsszerepet játszik az alacsony bérek csapdája szintjének, azaz annak meghatározásában is, hogy milyen összegű adót kell fizetni, ha az alacsony fizetésű (gyakran részmunkaidőben dolgozó) személy jobban fizetett állást vállal. A 2.2.15. ábrán az látható, hogy a második keresők jövedelmének az átlagbér egyharmadáról kétharmadára emelkedésekor mekkora az „adóként elvont” többletjövedelem százalékos aránya. Az EU-ban a második keresők átlagosan többletjövedelmük hozzávetőleg egyharmadát veszíthetik el. Mivel a lakhatási támogatások értéke mindkét országban magas, a többletjövedelmek vesztesége Belgiumban 60 % fölé, Litvániában szélsőséges esetekben pedig akár 100 % fölé is emelkedhet. Az adózás e csapdához való hozzájárulása Belgiumban a legmagasabb, amelyet Németország követ.

¹²⁷ Ez azt jelenti, hogy ha például egy kétgyermekes inaktív házastárs Litvániában az átlagbér 67 %-át biztosító munkát vállal, keresetének több mint 70 %-át a további adók és a megvont ellátások viszik el.

2.2.15. ábra: Az adózás számos tagállamban visszatartja az alacsony keresetűeket attól, hogy hosszabb munkaidőben végezzenek munkát

Az alacsony bérek csapdája a második keresők esetében (% , 2021)

Megjegyzés: Az alacsony bérek csapdája, ha a második kereső bére az átlagbér 33 %-áról 66 %-ára emelkedik, és a kétgyermekes fő kereső az átlagbér 100 %-át keresi.

Forrás: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, adók és juttatások adatbázisa, az OECD adókra és juttatásokra vonatkozó modellje alapján

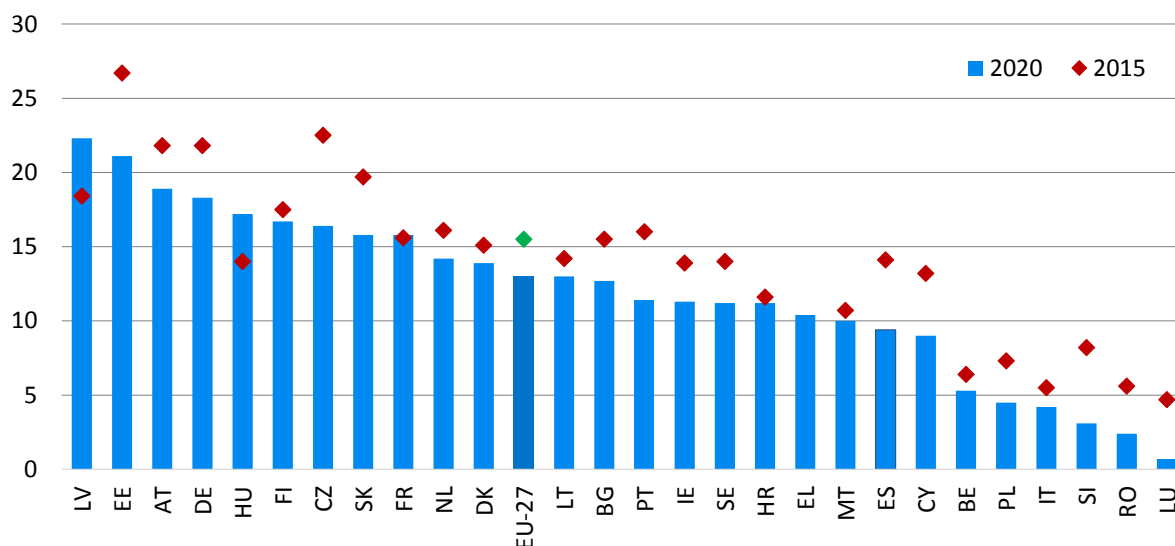
A nemek közötti bérkülönbség az enyhe javulás ellenére továbbra is magas. Az uniós szintű, kiigazítatlan bérkülönbség némileg csökkent az előző évhez képest, 2020-ban 13 % volt (2019 óta 0,7 százalékponttal, 2015 óta pedig 2,5 százalékponttal csökkent)¹²⁸. Ez valamivel gyorsabb csökkenést jelent a 2010 óta évente átlagosan 0,3 százalékpontos csökkenéshez képest. A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség azonban Észtországban és Lettországon továbbra is 20 % felett maradt; a legkisebb érték (3 % vagy kevesebb) Luxemburgban, Romániában és Szlovéniában volt megfigyelhető – lásd a 2.2.1.6. ábrát. 2015 óta a helyzet jelentősen javult Csehországban, Észtországban, Szlovéniában, Spanyolországban és Portugáliában (körülbelül 5 százalékponttal), míg a különbség Magyarországon és Lettországon több mint 3 százalékponttal nőtt. Ezeket a különbségeket jelentősen befolyásolják a gazdasági tevékenységekben tapasztalható nemi szegregáció, valamint az iskolai végzettség terén fennálló különbségek. A nemek közötti bérkülönbség általában már a karrier korai szakaszában jelentkezik, noha a fiatal nők jobb teljesítményt nyújtanak a férfiaknál a tanulmányi eredmények terén¹²⁹. Valószínűleg egyéb tényezők is szerepet játszanak, többek között a nők alulreprezentáltsága a magasabb beosztásokban, sztereotípiák, a munka és a gondozási feladatok összeegyeztetésének nehézségei (amelyek karriermegszakításhoz is vezetnek), a hátrányos megkülönböztetés és az átláthatatlan bérstruktúrák. A bérkülönbségek általában halmozódnak az élet során, és hozzájárulnak a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenséghez (2020-ban az EU-ban a 65–74 év közöttiek esetében 26,9 % volt, jelentős eltérésekkel a tagállamok között: 2019-ben Észtországban kevesebb mint 1 %, míg Luxemburgban 40,5 % volt).

¹²⁸ A mutatót kiigazítatlanként határozták meg, mivel átfogó képet ad a nemek közötti bérkülönbségekről, és tágabb fogalmat mér, mint az egyenlő munkáért járó egyenlő bérezés fogalma. Ezt az Eurostat a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó 5. fenntartható fejlődési cél nyomon követésére használja – a részleteket lásd az [Eurostat kapcsolódó honlapján](#).

¹²⁹ Lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022. 2021-ben a 25–34 év közötti nők 47 %-a rendelkezett felsőfokú képesítéssel, szemben az azonos életkorú férfiak 36 %-ával.

2.2.16. ábra: A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség a javulás ellenére továbbra is jelentős

A férfi és női alkalmazottak átlagos bruttó órabére közötti különbség a férfiak átlagos bruttó órabérének százalékos arányaként kifejezve (%; 2020 és 2015)

Megjegyzés: IE és EL esetében a legfrissebb adatok 2020 helyett 2018-ból származnak. Az adatok egyik tagállam esetében sem véglegesek.

Forrás: Eurostat [[earn_gr_gpgr2](#)], SES

A szociális jogok európai pillérének 17. alapelvével összhangban **jelentős lehetőségek vannak a fogyatékossgal élő személyek munkaerőpiaci részvételének fokozására**. A felülvizsgált szociális eredménytábla a munkaerőpiaci integrációjuk nyomán követésére szolgáló kiemelt mutatót tartalmaz, ugyanis a munkaerőpiaci integráció a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló stratégiában meghatározott foglalkoztatási törekvések megvalósításához hozzájáruló eszköz¹³⁰. A fogyatékossgal élő és a fogyatékossgal nem rendelkező személyek közötti foglalkoztatási különbség 2021-ben 23 százalékpont volt az EU-ban. A szociális eredménytábla mutatója azt jelzi, hogy jelentős eltérések vannak a tagállamok teljesítménye terén – lásd a 2.2.17. ábrát. A különbség Írországban és Belgiumban (41,3 százalékpontos, illetve 38 százalékpontos), valamint Lengyelországban, Romániában és Németországban (30 százalékpont feletti) volt a legnagyobb, a legkisebb pedig Dániában, Olaszországban, Luxemburgban, Spanyolországban, Portugáliában, Lettországban, Észtországban és Svédországban (20 százalékpont alatti) volt. A Covid19-világjárvány súlyosbította a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatáshoz való hozzáféréseinek korábban fennálló korlátozásait¹³¹. Összességében négy országban volt „kritikus” helyzet, hét pedig a „figyelemmel kísérendő” kategóriába tartozik (Szlovénia, Finnország, Görögország, Litvánia, Franciaország, Hollandia és Csehország). A nyomon követés 2014-es kezdete óta az EU-ban nem figyelhető meg jelentős változás a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbségében, ami még inkább rávilágít arra, hogy ezen a területen sürgősen szakpolitikai intézkedésekre van szükség. E célból a cseh elnökség konferenciáján 2022. szeptember 20-án elindították a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló stratégiában bejelentett, a

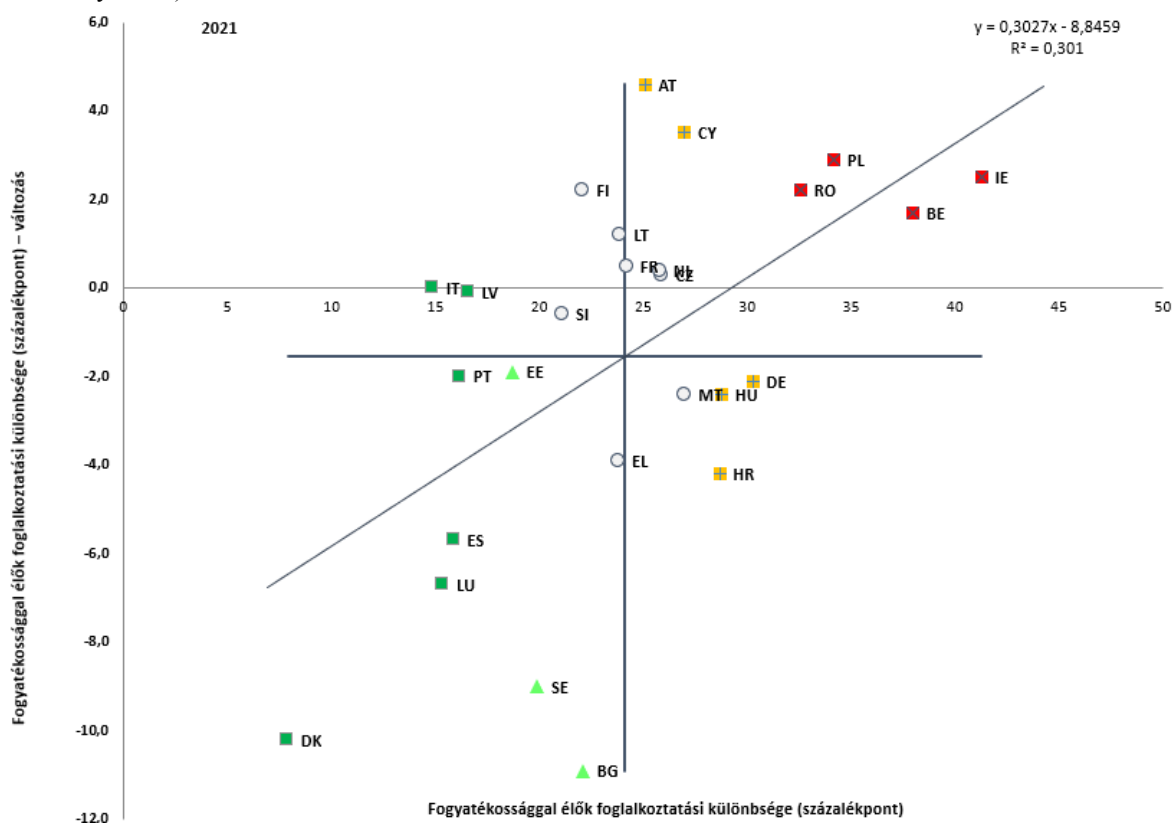
¹³⁰ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2021.3.3.) – *Egyenlőségközpontú Unió: Stratégia a fogyatékossgal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021–2030)*, COM(2021) 101 final.

¹³¹ Lásd: Európai Bizottság, *Employment and social developments in Europe 2021* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2021), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

fogyatékosággal élők foglalkoztatására vonatkozó csomagot¹³². A csomag¹³³, amely hat különböző területen – a munkaerő-felvételtől a munkahelymegtartásig – tartalmaz iránymutatást és gyakorlatokat, 2024-ig az érintett érdekelt felekkel közösen kerül kidolgozásra.

2.2.17. ábra: A fogyatékosággal élők foglalkoztatási különbsége továbbra is jelentős, és markánsan eltérő trendek figyelhetők meg a tagállamok között

A fogyatékosággal élő és a fogyatékosággal nem rendelkező személyek közötti foglalkoztatási különbség (a 20–64 év közöttiek körében), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik. Forrás: Eurostat [[hlth_dlm200](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)], EU-SILC

Bár javul, a nem az EU-ban születettek foglalkoztatási rátája továbbra is alacsonyabb, mint a helyben születetteké. 2021-ben a 20–64 év közötti korosztályban a foglalkoztatási ráta tekintetében a nem az EU-ban születettek és a helyben születettek közötti általános különbség 10,8 százalékpont volt (az arány 74,2 % volt a helyben születettek és 63,4 % a nem az EU-ban születettek esetében), és a 2020-ban mért különbséghez képest enyhe javulás volt tapasztalható (–0,8 százalékpont). Nagyobb volt a különbség (20 százalékpont körüli vagy azt meghaladó) olyan országokban, mint Belgium, Hollandia és Svédország. Ezzel szemben Lengyelországban, Romániában, Szlovákiában, Csehországban, Máltán és Portugáliában negatív volt (ami a nem az EU-ban születettek a helyieknél magasabb foglalkoztatási rátáját jelenti).

¹³² Lásd: A Cseh Köztársaság Munkaügyi és Szociális Minisztériuma (2022), [Presidency conference on integration of people with disabilities into the labour market](#) (Elnökségi konferencia a fogyatékosággal élő személyek munkaerőpiaci integrációjáról).

¹³³ Lásd: Európai Bizottság, [Intézkedéscsomag a fogyatékosággal élő személyek foglalkoztatásának javításáért](#), 2022.

A külföldön született személyek munkaerőpiaci helyzete származási országuktól (uniós vagy nem uniós) és képzettségi szintjüktől függően változik. 2021-ben az EU-ban a 25–74 év közötti, helyben születettek foglalkoztatási rátája átlagosan 79,7 % volt a magas iskolai végzettséggel rendelkező alcsoportban, és csak 39,8 % az alacsony iskolai végzettségűek körében. Az EU-ban született, magas iskolai végzettséggel rendelkező és külföldön élő személyek foglalkoztatási rátája 77,6 %-os volt, ami csak viszonylag kis (2 százalékpontos) mértékben maradt el a helyben született társaik foglalkoztatási rátájától. Figyelemreméltó, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező uniós születésűek foglalkoztatási rátája 54,7 %-os volt, magasabb, mint a hasonló iskolai végzettséggel rendelkező, helyben születetteké. A helyzet eltér az alacsony vagy közepes humán fejlettségi mutatóval (HDI) rendelkező országokból származó, EU-n kívül születettek esetében. 45,7 %-os átlagos foglalkoztatási rátájuk csak kicsivel magasabb, mint az alacsony iskolai végzettségű helyben születetteké (miközben a magas iskolai végzettséggel rendelkezők a származási országuk HDI-jétől függetlenül a helyben született társaikhoz közel teljesítenek). A 2021. évi munkaerő-felmérés adatai alapján a külföldön születettek által leggyakrabban említett legfőbb akadály, amikor a fogadó országban megfelelő munkát keresnek, a fogadó ország nyelvével/nyelveivel kapcsolatos készségek hiánya¹³⁴.

A pillérhez kapcsolódó 4. háttérmagyarázat: Munkaerő- és szakemberhiány¹³⁵

A munkaerő- és szakemberhiány olyan helyzetekre utal, amikor a potenciális munkahelyteremtést akadályozza a megfelelő munkavállalók hiánya. Különösen akkor fordul elő munkaerőhiány, ha a munkáltatók munkaerő iránti kereslete meghaladja az egy adott helyen és időpontban a szokásos bérek és munkakörülmények mellett rendelkezésre álló kínálatot. Szakemberhiány akkor merül fel, ha a munkáltatók a megfelelően képzett jelöltek hiánya miatt az aktuális bérszint mellett nem képesek betölteni egy adott álláshelyet. Ennélfogva a szakemberhiány a munkaerőhiány egyik meghatározó tényezője, bár utóbbi mögött további tényezők is állhatnak (pl. a gazdasági ciklus, a népesség elöregedése és a munkaerő mobilitásának mintái, amelyek hozzájárulnak a munkaerő csökkenéséhez, a technológiai változások, a bizonyos ágazatokat és foglalkozásokat érintő rossz munkafeltételek)¹³⁶. Mind a munkaerőhiány, mind a szakemberhiány negatívan befolyásolja a növekedési potenciált, és súlyosbíthatja a foglalkoztathatóság és a társadalmi befogadás terén jelentkező kihívásokat.

A tartós munkaerőhiány gyakran azzal függ össze, hogy a piacon nem állnak rendelkezésre megfelelő készségek. Ezekben az esetekben a bérszint emelése vagy a jobb munkakörülmények biztosítása rövid és középtávon nem segíti elő az üres álláshelyek betöltését, mivel a szükséges készségekkel rendelkező személyek nem állnak azonnal rendelkezésre a munkaerőpiacon. A szakemberhiány kezelése közvetlenül hozzájárul a pillér

¹³⁴ Lásd: Eurostat (2022), *Main obstacles for foreign-born people to enter the labour market* (A külföldön születettek munkaerőpiacra való belépésének fő akadályai); valamint Eurostat (2022), *Main characteristics of foreign-born people on the labour market* (A külföldön születettek fő jellemzői a munkaerőpiacon).

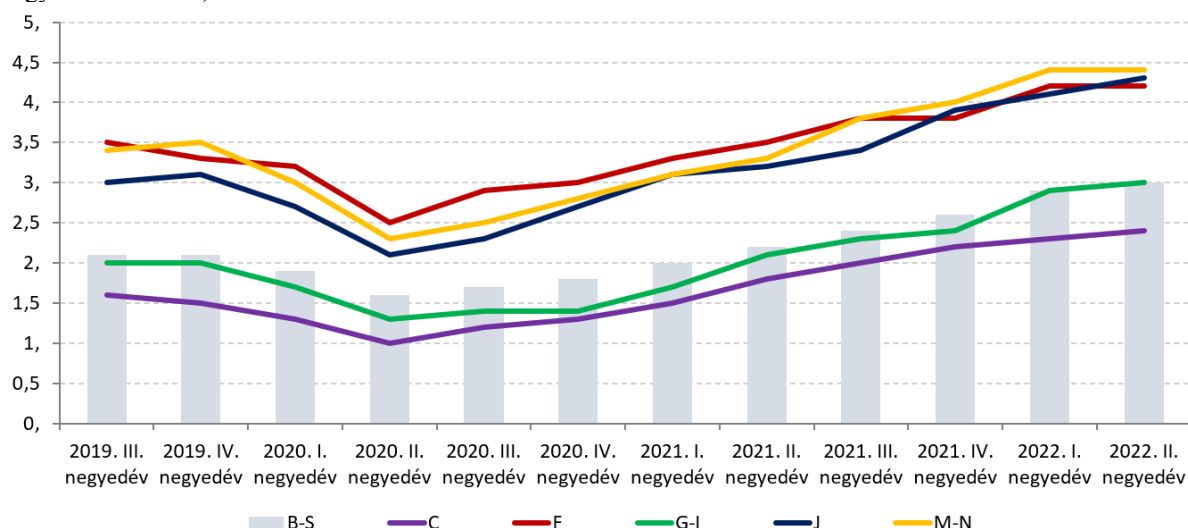
¹³⁵ Az ebben a háttérmagyarázatban tárgyaltak nagymértékben az Európai Bizottság Európai Szakértői Központjának (ECE) *Skills shortages and structural changes in the labour market during COVID-19 and in the context of the digital and green transitions* (Szakemberhiány és szerkezeti változások a munkaerőpiacon a Covid19-világjárvány idején, valamint a digitális és zöld átállással összefüggésben) (2022, előkészületben) című összefoglaló jelentésére támaszkodnak, és – ha nincs másként jelezve – a benne szereplő hivatkozások arra vonatkoznak.

¹³⁶ Részletes elemzésért lásd: A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2022 (előkészületben).

1. (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás), 3. (esélyegyenlőség) és 4. (a foglalkoztatás aktív támogatása) alapelveinek végrehajtásához.

A Covid19-világjárvány kitörése óta nőtt a munkaerőhiány

A betöltetlen álláshelyek aránya az EU-ban NACE 2 szerint osztályozott gazdasági tevékenység szerint (%), negyedéves adatok)

Megjegyzés: NACE 2 tevékenységek, B-S (Ipar, építőipar és szolgáltatások – kivéve a háztartás tevékenységeit munkaadói és területen kívüli szervezetek és szervek tevékenységét), C (feldolgozóipar), F (építőipar), G-I (nagy- és kiskereskedelem, szállítás és raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás), J (információ és kommunikáció), M-N (szakmai, műszaki és tudományos tevékenység).

Forrás: Eurostat [\[teilm310\]](#)

A munkaerőhiány 2021 végére több uniós országban elérte vagy meghaladta a világjárvány előtti szintet. A betöltetlen álláshelyek magas aránya (az uralkodó munkaerőpiaci viszonyokhoz viszonyítva) a túlzott munkaerő-kereslet helyettesítő mutatójaként munkaerőhiányra utal. Amint az a fentiekből is kitűnik, a betöltetlen álláshelyek aránya a 2020 első negyedévi visszaesést követően ismét emelkedni kezdett, és már 2021 második negyedévében meghaladta a világjárvány előtti szintet. 2022-ben tovább nőtt a betöltetlen álláshelyek aránya, és az év második negyedévében rekordszintet ért el. Ez az arány különösen magas az olyan ágazatokban, mint az IKT, az építőipar és a szakmai tevékenységek, és a vendéglátás és a feldolgozóipar terén is jelentős növekedést és a válság alatti szintet meghaladó értékeket mértek. Bár nőtt a munkaerőhiány, nincs arra utaló jel, hogy az EU egészében romlott volna a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolása. Bár a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából történő beáramlása, valamint a világ más régióiból kiinduló legális migráció közép- és hosszú távon hozzájárulhat a hiányok enyhítéséhez (különösen azokban az ágazatokban, ahol a készségek átvihetősége kevés akadályba ütközik), valószínűtlen, hogy teljes mértékben megoldást jelentene a kihívásra.

A bérprémiumok várható szintjükhöz viszonyított elemzése jelzi azokat az ágazatokat, ahol a szakemberhiányt gyakorinak találták. Az ECE 2020. évi EU-SILC-adatokon alapuló tanulmánya olyan szakemberhiányt azonosít, ahol a tényleges bérprémium (azaz a bérek azon része, amely a munkavállalók jellemzőinek figyelembevétele után nem megmagyarázható) meghaladja az adott készségszintre és ágazatra vonatkozóan előrejelzett értéket. Az elemzés szerint a legnagyobb szakemberhiány a magas szintű készségek tekintetében a feldolgozóiparban és a közlekedésben, a középszintű általános készségek tekintetében pedig a pénzügy, az egészségügy és közigazgatás terén tapasztalható. Alacsonyabb viszont a szakemberhiány az építőiparban és a mezőgazdaságban dolgozó, magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók esetében, valamint a feldolgozóipar, az építőipar, a közlekedés és a pénzügyek terén a középszintű speciális készségek tekintetében.

A zöld és digitális átállás jelentős hatást gyakorolt a munkaerőpiaci készségigényekre, míg az oktatási és képzési rendszerek teljesítményének javítása kulcsfontosságú a megfelelő készségkínálat támogatásához. A digitalizáció, a dekarbonizáció és az új technológiák bevezetése miatti gyors változások növelték a bizonyos készségekkel rendelkező, képzett munkavállalók iránti keresletet. A szakemberhiány – többek között a digitális készségek terén – az oktatási és képzési rendszerek minőségével és hatékonyságával is összefügg. A szakképzés vonzerejének, valamint a felsőoktatásban a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (TTMM) területe vonzerejének növelése különösen fontos a szakemberhiánnyal kapcsolatos kihívások kezelése szempontjából. Mindazonáltal az egész EU-ban a diákok 65,5 %-a rendelkezik az alapvetőnél magasabb szintű digitális készségekkel, miközben ez az arány a munkavállalók esetében mindössze 37,4 %, ami azt sugallja, hogy a jövőbeli munkaerő jobban fel van készítve a digitális készségek iránti kereslet kielégítésére. Az olyan általánosabb tényezők, mint a népesség elöregedése, a munkafeltételek, a jövedelem, valamint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, szintén hatással vannak a munkaerő- és készségkínálatra.

A SAFE-felmérés szerint **a készségekhez való hozzáférés – különösen a kkv-k esetében – Unió-szerte kulcsfontosságú kihívássá vált, és a jelentések szerint a munkaerőhiány a legsürgetőbb problémák közé tartozik.** 2022-ben az összes euróövezeti vállalat 67 %-a rendkívül sürgető kihívásnak tekintette a munkaerőhöz jutást. A kkv-k korlátozottabb erőforrásaik miatt nehezen tudnak versenyezni a nagyvállalatokkal a tehetségekhez való hozzáférés terén. Egyéb intézkedések mellett az EU a készségfejlesztési paktumot az uniós munkaerő – többek között a kkv-k – továbbképzésének és átképzésének fellendítésére használja fel az ökoszisztémák nagyszabású készségfejlesztési partnerségeinek keretében megvalósuló konkrét intézkedések révén. Az egyes partnerségek egyedi célkitűzések mellett kötelezik el magukat a munkaerő továbbképzése és átképzése tekintetében, az adott ökoszisztémák készségigényeinek megfelelően.

A készségfejlesztési paktum az európai készségfejlesztési program egyik kiemelt intézkedése. Az Európai Bizottság 2020. július 1-jén fogadta el azzal a céllal, hogy mozgósítsa és ösztönözze a tagállamokban működő magán- és állami érdekelt feleket arra, hogy tegyenek konkrét intézkedéseket a munkaképes korú személyek tovább- és átképzése érdekében. Ez lehetőleg az erőfeszítéseknek a partnerségen belüli egyesítése, a munkaerőpiaci igények kielégítése, a helyi és regionális növekedési stratégiák, valamint a zöld és digitális átállás támogatása révén valósul meg. Eddig több mint 700 szervezet csatlakozott a paktumhoz, 12 nagyszabású készségfejlesztési partnerséggel, amelyek célja a munkavállalók képzése az iparstratégia 14 ökoszisztémája közül 11-ben. Ezek a szervezetek és partnerségek az elkövetkező években mintegy 6 millió munkavállalót fognak tovább-, illetve átképezni.

Számos tagállam a szakemberhiányt a nemzeti oktatási, képzési és foglalkoztatási stratégiák bevezetésével és kiterjesztésével kezeli (ezeket néhány esetben az elmúlt évtizedben dolgozták ki). Különös figyelmet fordítanak a készségigények feltérképezésére és előrejelzésére. **Belgiumban és Észtországban** például a szakemberhiányt a hatóságok, az állami foglalkoztatási szolgálatok, a munkáltatók, a szociális partnerek és az oktatási szakértők bevonásával zajló folyamat révén határozzák meg. A készségekkel kapcsolatos információgyűjtést az állami foglalkoztatási szolgálatok konkrét csatornákon használják, különösen a képzési programok tervezése során (például **Cipruson és Luxemburgban**). Számos tagállam (pl. **Ausztria, Bulgária, Ciprus, Csehország, Németország, Észtország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Írország, Olaszország, Litvánia, Lettország, Portugália, Svédország, Szlovákia és Szlovénia**) rendelkezik kifejezetten a digitális

készségek fejlesztésére irányuló nemzeti szakpolitikákkal, egyes esetekben a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és más uniós alapok támogatásával.

A munkáltatók továbbképzéssel és átképzéssel, valamint egyéb stratégiákkal is fellépnek a munkaerő- és szakemberhiány kezelése érdekében. A legelterjedtebb megközelítés a munkahelyi és munkahelyen kívüli képzéseken (általában nagyvállalatoknál) és az államilag finanszírozott képzési rendszereken keresztül valósul meg. Számos tagállamban (pl. **Ausztria, Belgium, Németország, Észtország, Görögország, Spanyolország, Finnország, Magyarország, Írország, Litvánia, Hollandia, Lengyelország, Románia, Svédország és Szlovákia**) arról számoltak be, hogy a munkáltatók együttműködnek az oktatási és képzési intézményekkel, elismerve és tanúsítva a készségeket, és a munkaerőpiaci igényeknek megfelelően hozzájárulva az oktatási programok minőségéhez. Több tagállamban (**Ausztria, Spanyolország, Finnország, Horvátország, Írország, Litvánia, Lettország, Luxemburg, Málta, Portugália, Szlovákia és Szlovénia**) a vállalkozások együttműködnek az állami foglalkoztatási szolgálatokkal a munkaerő- és szakemberhiány feltérképezésében, valamint a továbbképzési és átképzési programok kidolgozásában és végrehajtásában. Számos tagállamban egyedi együttműködési programok vannak érvényben a szociális partnerekkel.

2.2.2. Tagállami intézkedések

A tagállamok fokozatosan egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek a koragyermekkori nevelésre és gondozásra annak érdekében, hogy kezeljék az egyes földrajzi területeken tapasztalható kapacitáskorlátokat, biztosítsák a hátrányos helyzetű gyermekek hozzáférését, és javítsák a minőséget, összhangban a megerősített európai gyermekgaranciáról szóló ajánlással, amint azt számos, eddig benyújtott ECG nemzeti cselekvési terv is tükrözi. Folytatódik a tankötelezettség korhatárának csökkentése és a törvényes jogosultságok bevezetése. Ezeket az intézkedéseket gyakran más intézkedések kísérik, amelyek célja a részvételi díjak megszüntetése vagy csökkentése, illetve a hátrányos helyzetű családok támogatása a megfizethetőség javítása érdekében. A koragyermekkori nevelési és gondozási kapacitások bővítése általánosságban, de ez utóbbi intézkedések tekintetében is jelentős támogatást élvez a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből. Noha ezek a beruházások bizonyos régiókban képesek pótolni a meglévő kapacitáshiányokat, a gyermekek nagy száma további stressznek teszi ki az ágazatot, és ez egyes országokban bizonyos műszaki és minőségi követelmények kiigazításával járt együtt. Például a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Csehország** célja, hogy 2025-ig 40 %-kal növelje a koragyermekkori nevelési és gondozási kapacitásokat, és további 5 000 férőhelyet hozzon létre az ESZA+ keretében, míg **Horvátország** 22 500 új helyet kíván létrehozni a koragyermekkori nevelésben és gondozás területén, hogy a **horvát** helyreállítási és rezilienciaépítési terv értelmében 3 éves kortól a tankötelezettség kezdetéig 2026-ig 90 %-ra növelje a részvételt. **Romániában** 2025-ig a tervek szerint 110 bölcsődét építenek 4 500 gyermek számára. **Olaszországban** mintegy 264 000 álláshelyet kell létrehozni óvodák építése, átképzése és biztonságossá tétele céljából. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében finanszírozott beruházás célja az oktatás korai életkortól kezdődő javítása. **Ciprus** 2022 szeptemberében elfogadta a 0–4 éves gyermekekre vonatkozó gyermekgondozási támogatási programot, amelynek költségvetése az első évre 10 millió EUR, míg a következő évekre – a 2022–2025-ös időszak tekintetében – legfeljebb 16 millió EUR. Az eredetileg 15 000 gyermekből álló célcsoport esetében a program az óvodák költségeinek az ESZA+ segítségével történő támogatására irányul. Emellett a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében Ciprus azt tervezi, hogy az ingyenes iskola-előkészítő oktatásban való kötelező részvétel alsó korhatárát 4 éves korra csökkenti, és ehhez egy olyan támogatási

program is társít, amely fedezi az állami óvodába be nem írátható gyermekek önkormányzati vagy magánóvodai tandíját. **Bulgáriában** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben felvázoltak szerint a kötelező iskola előtti nevelés kezdő életkorának 5 évről 4 évre csökkentésére irányuló reformot országszerte fokozatosan alkalmazzák, és a 2023–2024-es időszakig valamennyi településen végre kell hajtani. Emellett a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel javítása érdekében a 2022 tavaszán jóváhagyott új törvény lehetővé teszi a szülők számára, hogy ingyenesen íráthassák be gyermekeiket a bölcsődékbe és az óvodába. A bolgár helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében 57 óvodát kell felújítani, és 8 újat kell építeni. **Szlovákia** 2021 szeptemberében már kötelezővé tette az iskola előtti nevelést az 5 évesek számára, és 2024-ben a 4 évesek, 2025-ben pedig a 3 évesek számára bevezetik az óvodákban vagy más, iskola előtti nevelést biztosító intézményekben való beiratkozási jogosultságot. A reformot a 3–5 éves gyermekek számára újonnan létrehozott helyekre irányuló beruházások kísérik. Emellett a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében kísérleti támogatási programot indítottak a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz való hozzáférés javítása érdekében, amely program a rossz társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező – többek között a roma közösségekhez tartozó – gyermekekre összpontosít. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Lengyelország** 381 millió EUR összértékben, legfeljebb 47 500 gyermek számára új gondozási helyek létrehozásába kíván beruházni óvodák és gyermekklubok formájában. Ezek közé tartoznak a fogyatékkal élő vagy különleges gondozást igénylő gyermekek szükségleteihez igazodó beruházások – kiegészítve az ESZA+ finanszírozással létrehozott férőhelyekkel –, amelyek 36 hónapig a két alap keretében létrehozott férőhelyek működését is fedezik. 2021 novemberében **Lengyelország** a gyermekgondozás finanszírozásának közvetlen támogatására irányuló intézkedést is elfogadott. A második és minden következő, 12–36 hónapos gyermek után a szülők legfeljebb 12 000 PLN összegű támogatásban részesülhetnek. **Észtországban** a folyamatban lévő reformok célja a tanulási eredmények és a 7 év (tanköteles kor) alatti gyermekek tanulási támogatási szükségleteinek meghatározása. **Litvánia** a helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében 2022-ben felülvizsgálta a koragyermekkori nevelés és gondozás tanterveit, és 2021-ben kísérleti módszertant dolgozott ki szolgáltatásai minőségének ön- és külső értékelésére. **Írországban** 2022 szeptemberi hatállyal intézkedéscsomagot vezettek be az ágazati bérek és feltételek javítása, a szolgáltatás minőségének javítása és a szülőkre háruló költségek csökkentése érdekében. **Görögország** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait arra fogja felhasználni, hogy több mint 53 000 új gyermekgondozási férőhelyet hozzon létre a 2 hónapostól 2,5 évig terjedő életkorú gyermekek számára a különböző településeken 1 000 gyermekgondozási létesítmény létrehozása vagy bővítése, valamint 120 nagyvállalati gyermekgondozási létesítmény létrehozása révén.

Az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült családok és gyermekek számos olyan tagállamban – például Belgiumban, Portugáliában, Észtországban, Magyarországon, Litvániában, Spanyolországban és Szlovákiában – részesültek a szociális segély családjukra való kiterjesztésének előnyeiből, amelyek hozzáférést biztosítottak számukra a gyermekgondozáshoz. A legtöbb tagállamban az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek – jogállásuktól függetlenül – ugyanolyan gyermekgondozásban részesülnek, mint az ország állampolgárai vagy az országban jogszerűen tartózkodó migránsok, míg más tagállamokban az ideiglenes védelemhez szükséges nyilvántartásba vételt követően biztosított számukra az egyenlő hozzáférés. Ugyanakkor számos tagállamban továbbra is kihívást jelent a gyermekgondozási szolgáltatások elérhetősége és minden gyermek számára való tényleges hozzáférhetősége, különösen azokban, amelyek nagyszámú, Ukrajnából menekülő gyermeket fogadnak. **Dániában** a napközi ellátásról és az általános iskolákról szóló dán törvényben meghatározott

korábbi szabályok alóli mentességek már alkalmazhatók, lehetővé téve az ukrán gyermekek számára, hogy kapcsolatot tartsanak fenn nyelvükkel és kultúrájukkal, és közben integrálódjanak a dán társadalomba és oktatási rendszerbe. **Lengyelországban** a szolgáltatási szabályok változásai lehetővé teszik a koragyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatást igénybe vevő gyermekek számának növelését. A helyi hatóságok az ukrán gyermekek szükségleteinek kielégítése céljából több koragyermekkori nevelési és gondozási központot is létrehozhatnak.

A pillér 1. alapelveivel (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás) összhangban **számos tagállam ruházott be az alap- és középfokú oktatás minőségébe és inkluzivitásába.** **Bulgáriában** több mint 11 000 gyermek vett részt az „Együtt az egyes tanulók gondozásáért” elnevezésű nemzeti programban, amelynek célja az óvodai, az alapfokú és az alsó középfokú oktatás közötti átmenet megkönnyítése. **Csehország** képzések és a tanárok kompetenciáinak javítása révén növelni kívánja a strukturálisan hátrányos helyzetű régiókban található iskolák támogatását. Ezt a kísérleti intézkedést 2022 után bővítik, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv forrásainak felhasználásával, és részben az ESZA+ támogatásával. **Románia** helyreállítási és rezilienciaépítési terve a közelmúltban kidolgozott korai előrejelző mechanizmuson, valamint időhöz kötött, tényeken alapuló és költséghatékony célokon nyugvó támogatási program révén kívánja támogatni a lemorzsolódás magas kockázatát hordozó iskolákat. **Észtország** 7 %-kal emelte a tanárok minimális javadalmazását. Flandriában (**Belgium**) a belga helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében úgynevezett KOALA-teszteket vezettek be az 5 éves gyermekek nyelvi készségeinek felmérésére. Hiányosságok jelentkezése esetén korrekciós intézkedéseket léptetnek életbe a hiányosság áthidalására az általános iskolai tanulmányok megkezdése előtt. A francia nyelvű közösségben az iskolai kudarcok és az egyenlőtlenségek csökkentése érdekében fokozatosan személyre szabott támogatást nyújtanak a tanulóknak.

Számos tagállam törekszik arra, hogy a hátrányos helyzetű iskolák és tanulók célzott támogatásával kezelje az egyenlőtlenségeket, de a kihívások továbbra is fennállnak. A pillér 1. alapelveivel (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás) összhangban a tagállamok célja az, hogy a hátrányos helyzetű iskoláknak nyújtott kiegészítő finanszírozás, a tanárok képzése és a támogató személyzet rendelkezésre állásának növelése révén kezeljék az egyenlőtlenségeket. Az inkluzív oktatási reformokat egyes esetekben olyan módszertani központok támogatásával hajtják végre, amelyek irányíthatják és támogathatják a vezetőket és az oktatási személyzetet. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó finanszírozás felhasználásával **Spanyolország** – iránymutatást és pszichooztatási támogatást nyújtva – legalább 1 000 támogató szolgáltatási egységet hoz létre az iskolakerületekben a kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulók számára. Emellett a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Románia** kiválasztotta az első olyan iskolacsoportot, ahol magas a lemorzsolódás kockázata (1 391), hogy támogatásban részesüljön a kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulók segítése céljából. **Ausztriában** a „100 iskola és 1 000 esély” kísérleti projekt azt vizsgálja, hogy az alap- és középfokú oktatásban a különösen nehéz helyzetben lévő iskolák erőforrásainak növelése hogyan javíthatná az oktatási eredményeket. **Görögországban** más európai országok bevált gyakorlatait hasznosítva létrehozták az inkluzív oktatás keretét és a kapcsolódó végrehajtási iránymutatásokat, valamint egy kísérleti projektet, amelyben 50 kísérleti akadálymentesített iskola vett részt a fogyatékkal élők befogadására összpontosítva. A projektet uniós finanszírozással országos szintre terjesztik ki. A kiegészítő nyelvi támogatás szintén a migráns háttérrel rendelkező diákok integrációját célzó kulcsfontosságú intézkedések közé tartozik, például **Belgiumban**, **Ausztriában**, **Hollandiában** és **Svédországban**. Egyes országokban bevett gyakorlat az újonnan érkezett migránsok számára külön felzárkóztató osztályok kialakítása, de a szegregáció kockázatának elkerülése érdekében óvatosan kell őket alkalmazni. A pandémia által a hátrányos helyzetű

gyermekek körében elszenvedett tanulási veszteségek kompenzálása érdekében több ország célzott programokat indított. Ezeket gyakran pszichoszociális támogatás kíséri, hogy enyhítsék az iskolabezárások által a tanulók mentális egészségére gyakorolt kedvezőtlen hatást. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Csehország** nagyszabású nemzeti mentorálási programot hajtott végre, amely 400 hátrányos helyzetű iskolának nyújt finanszírozást támogatási intézkedésekhez (pl. támogató szakemberek, tanárok képzése a heterogén csoportokkal való munkavégzéshez). Egyes országok intézkedéseket fogadtak el a befogadás strukturális akadályainak felszámolására. A **lettországi** és **litvániai** iskolahálózatok átszervezésének (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben) az is célja, hogy javítsa a vidéki térségekben élő tanulók oktatási lehetőségeit. A hátrányos helyzetű tanulók oktatási eredményeinek uniós szintű javítása érdekében további erőfeszítésekre van szükség. Javítani kell például a korai iskolai szelekciót, vagy korlátozni kell az elterjedését, és kezelni kell az iskolai szegregációt, mivel ezek a területek számos országban jelentős kihívást jelentenek.

Egyes tagállamok a pillér 3. elvével (egyenlő esélyek) összhangban **intézkedéseket fogadtak el annak érdekében, hogy javítsák oktatási rendszereik befogadó jellegét a sajátos nevelési igényű tanulók számára, többek között a fizikai akadályok felszámolása révén.** 2022 júniusában **Szlovákia** elfogadta a „2022–2024-es időszakra vonatkozó, az oktatás inkluzív megközelítését célzó stratégia végrehajtására irányuló első cselekvési tervet” a sajátos nevelési igényű gyermekek új osztálytermi támogatási rendszerének kísérleti projektjeként. A gyermekek fogyatékosságuk megállapítása helyett a tényleges egyéni szükségleteik alapján fogják támogatni, és a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében Szlovákia azt is tervezi, hogy 252 nagy középiskolában felszámolja az építészeti akadályokat. **Horvátországban** az oktatási rendszer fejlesztésének a 2021–2027-es időszakra vonatkozó nemzeti terve keretében a fogyatékossággal élő gyermekek és diákok, valamint a veszélyeztetett csoportokba tartozó diákok támogatási rendszerének kifejlesztésével kapcsolatos intézkedések végrehajtását tervezik. **Lengyelország** az Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért szervezett együttműködve reformterveket terjesztett elő annak érdekében, hogy növelje oktatási rendszerének befogadó jellegét a fogyatékossággal élő diákok körében. Az inkluzív oktatásról szóló törvénytervezet célja, hogy a gyermekek, a diákok és a családok számára multidiszciplináris támogatási rendszert, a korai fejlesztési támogatás új háromszintű rendszerét, valamint a sajátos nevelési igényre vonatkozó új diagnosztikai rendszert alakítson ki, amely magában foglalja az egyéni támogatási intézkedések nyomon követését és értékelését is. A különleges szükségletekre irányuló oktatást biztosító intézmények szerepe bővülni fog az inkluzív többségi oktatás támogatása érdekében. A Bizottság új felügyeleti intézkedéseket javasol a tanárok inkluzív oktatással kapcsolatos készségei minőségének és fejlesztésének biztosítása érdekében. **Spanyolországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv reformja célként tűzte ki, hogy megerősítse a sajátos nevelési igényű tanulók beilleszkedését a normál iskolákba, egyúttal kötelezettséget vállalt arra, hogy speciális oktatási központokat tartson fenn azon diákok számára, akiknek az igényei jobban kielégíthetők, valamint hogy támogassa a hagyományos központok befogadási erőfeszítéseit. **Görögország** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával – kísérleti jelleggel – speciális koragyermekkori beavatkozási programokat fog alkalmazni több mint 1 400, fogyatékossággal élő és fejlődési rendellenességekkel küzdő, 0–6 éves gyermek esetében.

Az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek nagy számának a nemzeti oktatási rendszerekbe való integrálása egyes tagállamokban kihívást jelent. Becslések szerint közel kétfélmillió gyermek érkezett az EU-ba az Ukrajna elleni orosz agressziót követően. A tagállamok között azonban jelentős eltérések mutatkoznak, és a 2021–2022-es tanévben csak kis részük került be a nemzeti oktatási rendszerekbe. Ez részben a

befogadó országban való tartózkodás várható időtartamával kapcsolatos nagy fokú bizonytalansággal magyarázható. Ennek eredményeként sokan választják az ukrán iskolák által kínált online oktatást. Az orosz agresszió elhúzódásával az ukrán gyermekek bevonása a befogadó országok általános oktatásába a 2022–2023-as tanévtől prioritást élvez. Ugyanakkor azok a tevékenységek, amelyek lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy szoros kapcsolatot tartsanak fenn Ukrajnával, felkészítik a gyermekeket minden lehetséges jövőbeli fejleményre, beleértve azt is, hogy ha a helyzet lehetővé teszi, visszatérjenek a hazájukba. A meglévő kihívások kezelése céljából a legtöbb tagállam már hozott intézkedéseket az ukrán gyermekek oktatásának támogatására, például nyelvórákat, pszichoszociális támogatást és iránymutatást kínálva. A nemzeti hatóságok aktívan kidolgozták az iskoláknak, a tanároknak és a családoknak szóló iránymutatásokat. **Horvátországban** például a koragyermekkori nevelés és gondozás területén tevékenykedő tanárok szövetsége kidolgozott egy kommunikációs könyvet, amely ukrán és horvát fordítással ellátott szimbólumokat használ, hogy támogassa az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek koragyermekkori nevelésbe és gondozásba való integrációját. Emellett a tagállamok számos iskolája ukrán tanárokat alkalmaz a nyelvi akadályok áthidalására és ezzel párhuzamosan a tanárhiány kezelésére.

A tagállamok enyhítik a beutazási feltételeket, és finanszírozást biztosítanak az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült diákok közép- és felsőfokú oktatásba való integrációjának megkönnyítése érdekében. Egyes tagállamok – például **Bulgária, Ciprus, Csehország, Észtország, Spanyolország, Litvánia, Lettország** – a korábbi oktatási ciklusok befejezését igazoló dokumentumok nélkül is lehetővé teszik az emelt szintű középfokú oktatást biztosító iskolákba és a szakképző iskolákba való bejutást. Több más tagállam is rugalmasságot mutat a szükséges dokumentumok és készségek tekintetében. **Csehországban** a diákok eskü alatt tett nyilatkozattal pótolhatják a hiányzó iskolai végzettséget igazoló dokumentumot, míg **Olaszországban** az állam alternatív értékelési eljárást kínál. **Bulgária** alternatív lehetőséget biztosít a diákok számára, ha a tanév végén három kivételével az összes tantárgyat sikeresen teljesítik. **Romániában** a román oktatási rendszerbe beiratkozott ukrán tanulóknak anélkül iratkozhatnak be a kilencedik osztályba, hogy az országos záróvizsgát letennék. Az Ukrajnában megkezdett, szakterület-specifikus középfokú oktatás és az uniós felsőoktatás közötti szakadék áthidalása érdekében **Luxemburg** speciális felzárkóztató tanfolyamokat kínál, amelyek lehetővé teszik a diákok számára, hogy uniós szintű akkreditációt szerezzenek a meglévő oktatáshoz. Noha a felvételi feltételeket általában maguk a felsőoktatási intézmények határozzák meg, és azok tagállamonként eltérőek lehetnek, számos intézkedést hoztak annak érdekében, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek felsőfokú tanulmányokat folytathassanak. Például **Ausztriában, Horvátországban, Csehországban, Észtországban, Finnországban** és **Máltán** átmenetileg elengedik a tandíjat vagy a nemzetközi hallgatói díjakat, hogy megkönnyítsék a felsőoktatáshoz való hozzáférést. Más tagállamok, például **Ciprus, Olaszország** és **Litvánia** támogatást nyújtanak a hallgatóknak a felsőoktatási tanulmányaik folytatásához.

A tagállamok továbbra is lépéseket tesznek a tanári hivatás megerősítése és a fokozódó tanárhiány kezelése érdekében. A tagállamok egyre gyakrabban szembesülnek a kialakuló tanárhiánnyal, amely főként a tanári munkaerő előrecedésének és a szakma alacsony vonzerejének tulajdonítható. A kihívások általában súlyosabbak bizonyos területeken, például az IKT (információs és kommunikációs technológiák) és a TTMM (természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika) ágazatokban, valamint a távoli vagy hátrányos helyzetű területeken. A tanárhiány még az összességében jól teljesítő országokban is – például **Észtországban, Dániában** vagy **Svédországban** – középtávon kockázatot jelent az oktatás minőségére nézve. Az elmúlt években a szakma vonzerejének növelése érdekében

számos országban jelentősen megemelték a fizetéseket. 2022 szeptemberében például az **észti** kormány úgy határozott, hogy 2023-ban további 24 %-kal növeli a tanárok fizetését (a költségvetés elfogadásáig). A tagállamok további célja, hogy több jelöltet vonzzanak a tanárképzésbe, támogassák a kezdő tanárokat, javítsák a munkakörülményeket, és alternatív utakat kínáljanak a szakmához. **Litvánia** például az utolsó évben ösztöndíjakat kínál azoknak a diákoknak, akik hároméves munkaszerződést írnak alá egy iskolával vagy önkormányzattal. **Hollandiában** a képesítés nélküli tanárok alap- vagy mesterdiploma megszerzése céljából oktatói ösztöndíjprogramra pályázhatnak, **Spanyolországban** pedig 2021 júliusa óta olyan jogszabályt fogadtak el, amely többek között a közszférában dolgozó tanárok ideiglenes szerződéseinek számának csökkentését tűzte ki célul. Egyes országok átfogóbb reformokat fogadtak el, amelyek a tanári alap- és továbbképzési programok módosítását is magukban foglalják. **Észtország** például elfogadta a „Cselekvési terv az új pedagógusgenerációért” tervet, amely a következőkre összpontosít: az iskolai irányítás és szervezeti kultúra minősége; tanárok alap- és továbbképzése; karrier- és fejlődési lehetőségek; a teljes karrierciklus és a tanári szakma vonzerejének támogatása. Egy közelmúltbeli **franciaországi** reform arra kötelezi a tanárokat, hogy vegyenek részt továbbképzésben, míg 2022 januárjától új képzési központokat nyitottak meg az oktatási személyzet számára. **Ciprus** – a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként – és **Lengyelország** tanárértékelési rendszereket fejleszt ki, és minőségi oktatási standardokat vezet be. Hasonlóképpen **Görögország** nemrégiben értékelési keretet vezetett be a tanárok számára, és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával további beruházásokat fog eszközölni a tanárok kompetenciáinak megerősítésére. **Belgiumban** (Flandria) a pedagógusi szakmára váltók korábbi munkatapasztalatuk 10 évnyi elismerésében részesülhetnek, ami a javadalmazásuk meghatározása szempontjából releváns.

A pandémia okozta fennakadásokat követően újraindulnak a modernizációs erőfeszítések, amelyek célja az alapvető készségek fejlesztése és a fiatalok felvértezése a 21. században szükséges kompetenciákkal, a pillér 1. alapelvével (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás) összhangban. Átfogó tantervi reformokat hajtanak végre például Belgiumban, Szlovákiában, Csehországban, Spanyolországban, Görögországban és Romániában a kulcskompetenciák elsajátításának megerősítése érdekében, gyakran a digitális és a TTMM-készségekre, valamint a környezeti fenntarthatóságra összpontosítva. Szlovákiában a reformot 40 regionális központ létrehozása fogja alátámasztani, amelyek segítik az iskolákat a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében támogatott mentorálási, tanácsadási és konzultációs tevékenységekben. Szlovéniában, Hollandiában, Magyarországon és Luxemburgban a digitális készségeket az összes oktatási szintet érintő tantervekben erősítik meg. Bulgáriában 2022-ben ESZA-támogatással elindították az e-órák új nemzeti platformját, amely a 2022–2023-as tanévben lesz működőképes. A platform lehetővé teszi a tanárok számára, hogy különböző elektronikus források felhasználásával digitális tanulási tartalmakat, például leckéket, gyakorlatokat vagy teszteket hozzanak létre. Romániában szabványosított teszteket vezetnek be az oktatási eredmények nyomon követésének javítása érdekében. Görögországban első alkalommal szerveztek rendszerszintű értékelési programot 12 000 diák számára görög nyelvből és matematikából. Célja, hogy különböző szinteken értékelje az új tantervek végrehajtását és a tanulók tanulási eredményeit. Emellett a Görögország 2020–2025-ös időszakra vonatkozó digitális átállási stratégiájában szereplő digitális oktatási cselekvési terv magában foglalja a tantervek felülvizsgálatát, a 15 éves korosztályt megcélzó, alapvető informatikai készségekre vonatkozó tanúsítvány bevezetését, valamint digitális oktatási források biztosítását az alap- és középfokú oktatás számára. Portugáliában a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által támogatott „Ciência Viva” iskolahálózat célja a tudományok kísérleti oktatásának megerősítése, valamint a tudományos kultúra megszilárdítása az alap- és középfokú oktatásban.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz jelentősen fel fogja lendíteni az oktatás és a képzés digitális átalakítását. A tagállamok jelentős reformokat és beruházásokat fognak végrehajtani a digitális oktatás terén, és több mint 28 milliárd EUR összeget fordítanak majd a digitális oktatásra és képzésre¹³⁷. A legtöbb ország be fog ruházni a digitális infrastruktúrába és a konnektivitásba, gyakran a digitális szakadék megszüntetésére összpontosítva. Ezek a beruházások együtt fognak járni a diákok és tanárok digitális kompetenciáinak fejlesztésére irányuló intézkedésekkel. **Németország** például helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részeként a tanárképző és a továbbképzési intézmények, az egyetemek és a kutatóintézetek közötti együttműködési rendszeren alapuló digitális oktatási kompetencia-központok létrehozását tervezi. **Bulgária** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében beruház az iskolai TTMM-laboratóriumokba, beleértve a csúcstechnológiás osztálytermeket is, azzal a céllal, hogy előmozdítsa a digitális jártasságot, és javítsa a TTMM-tárgyak tanítási módszereit. Egy nemzeti és három regionális TTMM-központ jön létre, amelyek tanároknak szóló képzéseket szerveznek, és oktatási anyagokat dolgoznak ki. **Görögország** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával beruházásokat tervez tágabb oktatási rendszerének digitális és laboratóriumi infrastruktúrájába, és már több mint félmillió alacsony jövedelmű családban élő tanuló és hallgató, valamint több mint 150 000 általános és középiskolai tanár számára biztosított digitális eszközöket (többek között laptopokat és táblagépeket). 2024 végéig **Spanyolország** támogatni kívánja a szakképzés digitális átalakítását a szakképzésben részt vevő tanárok digitális és zöld képzésébe való beruházás, az osztálytermek alkalmazott technológiai terekké való átalakítása, „vállalkozói” osztálytermek létrehozása, valamint a kutatást és innovációt ösztönző 50 kiválósági központból álló hálózat létrehozása révén. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében 2021 júliusában elfogadott új intézkedéseket követően Spanyolország 2025-ig legalább 300 000, veszélyeztetett csoportokhoz tartozó diák számára biztosít hordozható eszközöket állami vagy államilag támogatott iskolákban. Emellett interaktív digitális rendszereket telepít, frissít és tart fenn az állami iskolák legalább 240 000 osztálytermében, lehetővé téve a vegyes tanulást, és 700 000 tanár számára biztosít digitális képzést. 2022 januárjában **Portugália** 600 000 új laptop megvásárlására irányuló szerződést írt alá a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében finanszírozott, tanárok és tanulók számára történő hitelnyújtás céljából. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Írország** mintegy 1 100 általános iskolában tervezi bevezetni a széles sávú internetet, és az általános iskolák több mint 3 100 első és felső tagozatának biztosít finanszírozást az IKT-infrastruktúrához, beleértve az eszközöket és a szoftvereket is.

Míg a felsőoktatáshoz való hozzáférés – különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő fiatalok számára – továbbra is kihívást jelent, a kettős átállás fényében egyes tagállamokban a szakpolitikai hangsúly a „jövőbiztos” felsőoktatás felé tolódik el. A tagállamok többsége a felsőoktatási kínálat minőségére, a strukturális munkaerőhiány kezelésére, a diplomások munkaerőpiaci hozzáférésére, valamint a felsőoktatási intézmények nemzetközi versenyképességére összpontosít. Egyes országok jelentős irányítási reformokat is végrehajtanak, ideértve a teljesítményalapú finanszírozás megerősítését is. **Cipruson** nemzeti munkacsoport alakult az európai felsőoktatási intézmények közötti együttműködést

¹³⁷ Az adat a helyreállítási és rezilienciaépítési eredménytábla pillércímkezési módszertanán alapul. Ez az összeg megfelel a „Humán tőke a digitalizációban” mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez sorolt intézkedések becsült költségének. A számítás a Bizottság és a Tanács által 2022 novemberéig jóváhagyott 26 helyreállítási és rezilienciaépítési terven alapul (Magyarország kivételével valamennyi tagállam). Ezek becsült költségek; a tényleges finanszírozás a teljesített mérföldköveken és célokon fog alapulni. A Bizottság az eredeti tervek benyújtásakor és jóváhagyásakor értékelte a költségbecsléseket. A tagállamoknak nem kell kiadási bizonylatokat benyújtaniuk, és a Bizottság nem fogja ellenőrizni a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által támogatott intézkedések tényleges költségeit.

erősítő „Európai Egyetemek” kezdeményezésben rejlő új lehetőségek kiaknázására. **Bulgáriában** egy intézkedéscsomag célja a tanári karra vonatkozó követelmények szigorítása, az akkreditációs rendszer javítása, a tanári kar tanúsításának megváltoztatása és a plágium elleni intézkedések bevezetése. A gyorsan növekvő ágazatok készségigényeinek kielégítése érdekében egyes tagállamokban, például **Csehországban**, **Svédországban** és **Finnországban** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében új tanulmányi programokat és helyeket hoznak létre. **Finnországban** a felsőoktatási intézményeknek 2022-ben legalább 600 tanulmányi hellyel kell bővíteniük felvételeiket az első ciklusú képzési programokon belül. **Olaszországban** három digitális oktatási központ létrehozását tervezik, amelyek a felsőoktatás digitális átalakítását célozzák. **Szlovákiában** az iskolák és a kormány között megkötendő teljesítményalapú szerződések vezetnek be, hogy támogassák az egyetemek profilalkotását és diverzifikációját sajátos erősségeik és fejlesztési potenciáljuk alapján. Csupán néhány ország rendelkezik célzott stratégiával a felsőoktatás inkluzivitásának és hozzáférhetőségének javítására. **Írországban** a „Funding the Future” (A jövő finanszírozása) keret növeli a hallgatói támogatás finanszírozását, lehetőségeket határoz meg a fenntartható felsőoktatás finanszírozására, és terveket irányoz elő a felsőoktatás minőségének javítására. Kezeli a készséghiányt, és előmozdítja az alulreprerzentált csoportok részvételét, fokozatosan csökkenti a hallgatói díjakat, és növeli a hallgatói ösztöndíjakat, miközben fokozatosan megszünteti a diákhiteleket. Hasonlóképpen **Spanyolország** és **Olaszország** növeli az ösztöndíjak számát, és beruház a diákok elhelyezésébe.

Számos tagállam átfogó reformokat vezetett be a szakképzési rendszerében. **Portugáliában** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt reformmal összhangban a kormány és a szociális partnerek 2021 júliusában háromoldalú megállapodást kötöttek a szakképzésről és a képesítésekről. A megállapodás célja, hogy reagálóképesebb és rugalmasabb irányítási rendszert hozzon létre, amely hangsúlyt fektet a digitális tanulásra, és fejleszti a posztsekunder és a középszintű szakképzést. 2022 márciusában a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Spanyolország** olyan törvényt vezetett be, amely két már meglévő szakképzési rendszert (az egyik az oktatáshoz, a másik pedig a munkaerőpiachoz kapcsolódik) egyetlen keretbe foglalva az egész életen át tartó tanulás perspektívájának alkalmazására irányul. A törvényt az innovációról, a szakképzés nemzetközivé válásáról, valamint a digitális és zöld átállásról szóló megállapodás követte. **Bulgáriában** egy 2022-ben elfogadott ESZA+ stratégiai művelet keretében kísérleti jelleggel sor kerül a szakképzési foglalkozások és szabványok listájának frissítésére. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként a szakképzés szabályozási keretének új módosításait tervezik, amelyek a munkaerőpiaci igényeknek megfelelően változtatásokat vezetnek be a szakképzéshez kapcsolódó szakmák listájában és azok programjaiban. Emellett 24 szakképzési kiválósági központot újítanak fel a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében, és az ESZA+ támogatást nyújt ezekhez a tevékenységekhez. **Lettországban** 2022 márciusában módosították a szakmai oktatásról szóló törvényt, szélesítve a képesítések adott iskolán kívüli megszerzésének lehetőségeit, például a mobilitásban, más oktatási intézményekben vagy munkakörnyezetben, a nem formális tanulás területén, valamint moduláris megközelítés bevezetése révén. A reform emellett pontosítja a tanulószerveződéses gyakorlati képzések és a munkaalapú tanulás feltételeit, bevezeti a diákok baleset-biztosítását, javítja a pályakövetést, és egyes szakképzési iskolákat kiválósági központnak minősít. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt kötelezettségvállalásokat követően 2022-ben számos szakképzési reformot vezettek be vagy fognak bevezetni **Litvániában**, amelyek a tanulószerveződéses gyakorlati képzésre, a kompetenciaértékelésre, valamint a szakképzési hálózat és a szakképzési kiválósági központok megszilárdítására terjednek ki.

A tagállamok a pillér 1. alapelveivel (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás) összhangban **bővítették a középfokú szakképzésben végzettek számára a posztsekunder**

és felsőfokú oktatáshoz való hozzáférés lehetőségeit. Magyarország például módosította a felsőoktatási felvételi pontrendszerét annak érdekében, hogy a 2021–2022-es tanévtől kezdődően a szakképzési eredmények alapján lehessen felvételi pontokat számítani. **Svédországban** módosították a felső középfokú oktatásra vonatkozó nemzeti szakképzési programok követelményeit annak érdekében, hogy a diákok megszerezhessék a felsőoktatásra való alapjogosultságot, például a svéd és az angol nyelvi követelmények tekintetében. **Olaszország** a vállalatokból, egyetemekből és kutatóközpontokból, helyi hatóságokból és oktatási/képzési rendszerekből álló hálózatok létrehozásával növeli a felsőfokú szakképzési szervezetek számát. A „technológiai szakirányú kurzusok” rendszerének módosításával **Portugália** megerősítette az ilyen kurzusok, például a szakirányú műszaki képzésen alapuló képesítést nyújtó, posztszekunder, nem felsőfokú duális képesítési képzés szerepét. **Románia** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében teljes körű szakmai útvonalat alakít ki a felsőfokú műszaki oktatás számára a duális középfokú oktatásban részt vevő diákok számára teljes tanulmányi útvonalat biztosítva annak érdekében, hogy részt vehessenek a felsőoktatási programokban. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv által támogatott számos beruházással kísért reform célja a duális oktatás minőségének, vonzerejének és munkaerőpiaci relevanciájának növelése, és ennek eredményeként 2026-ra várhatóan 17 %-ról 40 %-ra nő az ilyen pályamodellre választó középiskolások aránya.

A zöld és digitális átálláshoz szükséges készségek több tagállam szélesebb körű készségfejlesztési stratégiájában vagy foglalkoztatási intézkedéseiben kiemelt helyet foglalnak el. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében és a küszöbön álló Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) kiegészítéseként **Spanyolország** a lakóhelyelhagyás kockázatának kitett munkavállalók átképzésének finanszírozását tervezi a digitális, zöld és produktív átalakuláshoz szükséges új készségek megszerzése érdekében. Emellett egy felmérés legalább 23 termelő ágazatban igyekszik feltárni a vonatkozó készségigényeket. A **litván** helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében kísérleti program indult a foglalkoztatási intézkedések hatókörének és sokszínűségének növelésére. Célkitűzése az volt, hogy hozzájáruljon a digitális és zöld átalakulás céljaihoz, valamint a körforgásos gazdaság előmozdításához. **Görögország** – különös hangsúlyt fektetve a digitális és zöld készségekre – megreformálta az egész életen át tartó tanulás nemzeti rendszerét, és 2022 végétől mintegy fél millió ember számára kínál egyedi képzési programokat digitális és zöld készségeik fejlesztésére. **Cipruson** az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó, a 2021–2027-es időszakot érintő nemzeti stratégia külön pillért tartalmaz a zöld átállásra és a fenntarthatóságra vonatkozóan. A készségek terén folyamatosan változó kereslet kielégítése érdekében egyes tagállamok mérik és előrejelzik a szakpolitikák alapjául szolgáló készségigényeket. **Észtország** és **Írország** például egy részvételi folyamat révén azonosítja a jövőbeli szakemberhiányokat, általában a hatóságok, az állami foglalkoztatási szolgálatok, a munkáltatók, a szociális partnerek, az egyetemek és különböző szakértők képviselőinek bevonásával.

A digitális átalakulás fényében számos tagállam követ átfogó stratégiákat felnőtt lakossága digitális készségeinek fejlesztésére. A szakpolitikai intézkedések leggyakrabban a digitális készségekkel kapcsolatos közvetlen képzésre és továbbképzésre összpontosítanak. **Spanyolország** például a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében javítani kívánja a lakosság digitális készségeinek szintjét. Az egyik intézkedés alapvető és fejlett digitális készségekkel rendelkező képzési központok hálózatát irányozza elő, és ezek az intézkedések magukban foglalják az idősek szerepvállalását vagy a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek képzésének megkönnyítését célzó intézkedéseket, valamint különböző figyelemfelkeltő kampányokat. Olyan tevékenységeket is előír, amelyek a magánszektorral való együttműködés keretében növelik a lakosság digitális képességeit, például a „*DigitalizePlus*” szabad hozzáférésű képzési platform révén, valamint 2025

végéig fejlesztik a spanyol nyelv terjesztésére és tanítására szolgáló digitális erőforrásokat. Egyes tagállamok – például **Csehország** és **Észtország** – jelentős beruházásokat hajtanak végre a lakosságot célzó közvetlen digitális továbbképzési programokba. Ezek közé tartoznak a digitális készségekkel kapcsolatos képzési programok is, amelyek konkrét célcsoportokat, például álláskeresőket, kulcsfontosságú szakembereket és munkáltatókat, különösen kkv-kat céloznak meg. 2021 szeptemberében a **belgiumi** vallon kormány új rendelettervezetet fogadott el az alapvető digitális készségek megerősítéséről. Ez a rendelet a képzési óraszám növelését, egységes pedagógia kialakítását, a foglalkoztatási szolgálatokkal való koordinációt, valamint a képzést biztosító struktúrák stabilabb és fokozott finanszírozását irányozza elő. **Luxemburgban** 2021 októberében elfogadták a digitális társadalmi befogadásról szóló nemzeti cselekvési tervet, amely kiemelt részt tartalmaz a digitális készségekről. A terv a formális és a nem formális oktatás minden szintjén és korcsoportjában digitális jártasságot kínál, célzott kezdeményezésekkel lehetővé téve a polgárok számára a digitális autonómia megszerzését. A digitális oktatás fejlesztése, valamint a polgárok és a különböző ágazatok munkavállalói digitális kompetenciáinak előmozdítása érdekében **Lengyelország** – helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében – digitális kompetenciafejlesztési tervet dolgozott ki a 2023–2030-as időszakra. **Máltán** folyamatban van a „digitális készségek felmérésének” kidolgozása, amelynek eredményeit 2022 végéig elérhetővé kell tenni. **Finnországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben szereplő átfogó folyamatos tanulási reform részeként 2022 tavaszán tették közzé az első pályázati felhívást a digitális készségek és/vagy a zöld készségek megerősítését célzó képzés nyújtására. **Bulgária** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében beruház egy felnőttoktatási platform létrehozásába, amelynek célja, hogy 500 000 embert képezzen ki a digitális készségek terén. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Románia** több könyvtárat digitális készségközponttá kíván átalakítani, ahol 100 000 hátrányos helyzetű közösségből származó személy részesül majd képzésben az alapvető digitális készségek tekintetében. **Írország** felnőttkori írástudási, számolási és digitális jártassági stratégiája ingyenes támogatást nyújt a felnőtteknek a társadalomban való részvételhez szükséges alapvető digitális készségek elsajátításához. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként Ciprus elfogadta az e-készségekre vonatkozó nemzeti cselekvési tervét, amely a társadalom egészében erősíti a digitális készségeket.

A szakképzés kulcsszerepet játszhat a digitális készségek előmozdításában. **Spanyolország** a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében beruház a szakképzés digitális átalakításába, amely kulcsfontosságú intézkedéseket tartalmaz a szakképzésben részt vevő tanárok digitális és zöld képzésére, valamint az osztálytermek technológiai munkakörnyezetet helyreállító, alkalmazott terekké való átalakítására vonatkozóan. **Litvániában** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv tanulószerveződéses gyakorlati képzési rendszerre vonatkozó jogszabályai konkrét célkitűzést tartalmaznak a digitális átalakulásra vonatkozóan, jelezve, hogy a tanulószerveződéses gyakorlati képzések legalább 40 %-ának a digitális készségekre kell összpontosítania. A digitális készségek iránti növekvő igény kielégítése érdekében **Portugália** felülvizsgálja az e területre vonatkozó nemzeti képesítési katalógusban szereplő szakképzési tartalmakat. Ez különösen a technológiákhoz és eszközökhöz kapcsolódó képzési modulokat foglal magában, amelyek célja a szakmai környezetben leginkább szükséges készségek fejlesztése a készségigények előrejelzésével kapcsolatos diagnosztika alapján.

Az európai zöld megállapodással és azzal összefüggésben, hogy Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújának fényében fel kell gyorsítani a tiszta energiára való átállást, a tagállamok különböző intézkedéseket hajtanak végre a zöld átálláshoz szükséges készségek előmozdítása és fejlesztése érdekében. **Észtországban** például a helyreállítási és rezilienciaépítési terv a zöld készségekbe való beruházásokat is magában foglal, amelyek

célja, hogy a zöld gazdaságban szélesebb körű ismeretekkel és készségekkel rendelkező munkaeőrt készítse elő. Az intézkedés tudástranszferen, a felsőoktatási és szakképzési készségfejlesztő programok tartalmi korszerűsítésén és szervezésén, valamint továbbképzések és átképzések biztosításával ösztönzi a zöld technológiák elterjedését. Aktualizálják és adott esetben továbbfejlesztik az új szakmai normákat, amelyek meghatározzák a zöld készségek tanulási eredményeit, és kiválasztják azokat a konkrét területeket és készségeket, amelyek a legnagyobb hatást gyakorolják a zöld átállásra. Ezenkívül az Észtország olajpalától függő Ida-Viru régiójára vonatkozó területi igazságos átmenet terv olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyek a munkavállalók és álláskeresők továbbképzésére és átképzésére, valamint álláskeresői támogatásra és az álláskeresők aktív befogadására összpontosítanak. **Svédországban** a kormány azt javasolta, hogy 2022-ben 100 millió SEK összeget fektessenek be az éghajlattal kapcsolatos készségek fejlesztésébe (*kompetenslyft för klimatet*). A svéd innovációs ügynökség, a Vinnova jelenleg egy arra vonatkozó javaslaton dolgozik, hogyan kell megtervezni ezt az intézkedést, például azt, hogy mely programok tekinthetők támogathatónak, hogyan kell elosztani a pénzeszközöket, és melyik hatóság felelős adminisztrációért. **Dániában** 2022 áprilisában 100 millió DKK összegű csomagot fogadtak el a zöld képzésre és továbbképzésre vonatkozóan. A finanszírozást többek között az oktatók felszerelésének és készségeinek fejlesztésére irányuló beruházásokra fordítják, elsősorban a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, a technológia, az építőipar és a közlekedés területén. Általánosságban elmondható, hogy a 2022–2025-ös időszakban valamennyi üzleti és munkaeőrpiazi képzést nyújtó szolgáltató igényelhet finanszírozást az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a zöld átállás oktatási pályáinak kidolgozásához és teszteléséhez.

A képzés fontos szakpolitikai terület a zöld átállás készségigényeinek kielégítése szempontjából. Egyes tagállamokban, például **Írországban** és **Spanyolországban** speciális képzési programokat biztosítanak olyan ágazatok és foglalkozások szakemberei számára, ahol nagy kereslet mutatkozik a zöld munkahelyek iránt. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Málta** a felújításra összpontosító képzési és tanúsítási programot kíván bevezetni az építőiparban. **Ausztriában** a Szövetségi Klímavédelmi, Környezetvédelmi, Energiaügyi, Mobilitáspolitikai, Innovációs és Technológiai Minisztérium klímavédelmi kezdeményezése (*klimaaktiv*) innovatív tartalmakat vezet be a meglévő oktatási programokba, és jelenleg az épületfelújítás, az energia- és épülettechnológia, a zöld informatika, az energiatakarékosság, az energiagazdálkodás, az energetikai tanácsadás és a mobilitás területén kínál szakképesítéseket. Léteznek olyan kezdeményezések is, amelyek ösztönzik a munkanélküliek zöld készségekkel kapcsolatos képzését. **Dániában** a szakképzetlen és az elavult készségekkel rendelkező munkavállalók magasabb munkanélküli ellátásra (az alapszint 110 %-ára) jogosultak, ha hiányszakmában kezdik meg a szakképzést, beleértve a zöld munkahelyekre irányuló képzést is.

A felnőttoktatásban való részvétel növelése érdekében, különösen az alacsonyan képzett munkavállalók körében, a tagállamok a pillér 1. és 4. alapelvével (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás, valamint a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban hatékonyabb tájékoztatási intézkedéseket vezetnek be. **Belgiumban** például a részben a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből finanszírozott flamand közösség olyan stratégiát indított el, amely a felnőtt lakosság meghatározott szegmenseit célozza meg, és amelyet egy egyéni tanulási számlarendszer kidolgozásával és a felnőttoktatási szolgáltatókat támogató és az egész életen át tartó tanulóssal kapcsolatos partnerségeket erősítő intézkedésekkel koordinálnak. Ez kiegészíti a 2024-ben szövetségi szinten a helyreállítási és rezilienciaépítési tervvel összefüggésben alkalmazottankénti és évenkénti (teljes munkaidős egyenértékben kifejezett) 5 napos képzéshez való egyéni jogot. **Görögországban** az egyéni tanulási számlák a felnőttoktatási szolgáltatások jelentős reformjának középpontjában állnak, amelyet az

ország helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében hajtanak végre, és amelynek célja, hogy a készségek előrejelzésére szolgáló megerősített mechanizmus révén jobban reagáljon a munkaerőpiaci igényekre. Az egyéni tanulási számláknak az ESZA+ által támogatott végrehajtására **Ciprus** 2021–2027-es időszakra vonatkozó átfogó, egész életen át tartó tanulási stratégiája hivatkozik. A stratégia többek között azt kívánja biztosítani, hogy az egész életen át tartó tanulás minden felnőtt számára elérhető és releváns legyen. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Litvániában** az egyéni tanulási számlák modelljén alapuló új informatikai rendszert kell kifejleszteni azon felnőttek számára, akik folytatni kívánják a tanulást, hozzáférést biztosítva a kapcsolódó szolgáltatásokhoz, például a szakmai tanácsadáshoz, valamint a készségek és kompetenciák elismeréséhez. A felnőttoktatási programok és a munkaerőpiaci igények hatékonyabb összehangolása érdekében **Horvátország** a felnőttoktatási programokat a horvát képesítési keretrendszerhez (CROQF) igazította, és javította az informális és nem formális tanulás elismerését. **Dániában** egy munkahelyi rotációs kezdeményezés célja, hogy lehetővé tegye a munkavállalók számára a tanulásban való részvételt és a folyamatos tanulás előnyeinek kiaknázását azáltal, hogy helyettesítési rendszereket biztosít azoknak, akik időhiányban szenvednek. **Magyarország** 2021 szeptemberében egy olyan (175 millió EUR finanszírozású) programot vezetett be, amelynek célja, hogy 2025-ig 70 ezer munkavállaló továbbképzését biztosítsa, és ösztönözze az olyan hátrányos helyzetű csoportok bevonását, mint az alacsony képzettségű munkavállalók, a fiatalok, az 50 év feletti munkavállalók vagy a fogyatékkal élőek.

A **tagállamok** a pillér 1. és 4. alapelvével (oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás, valamint a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban **igyekeznek biztosítani az oktatási, képzési és munkaerőpiaci rendszerekben egyre gyakrabban használt mikrotanúsítványok minőségét, elismerését és megértését.** Egyes tagállamok intézményesítik a mikrotanúsítványok olyan eszközként való használatát és elismerését, amely a kettős átállás fényében jelentős potenciállal rendelkezik a munkavállalók, a tanulók és az álláskeresők gyors és célzott továbbképzésében és átképzésében. **Írországbán** a mikrotanúsítványokra vonatkozó bizonyítványok a 2003-as létrehozás óta szerepelnek az ország nemzeti képesítési keretrendszerében. 2022-ben számos szolgáltató ítéli oda őket, beleértve a felsőoktatási intézményeket, valamint a szakképzési és a nem formális szolgáltatókat. Ezeket a munkaerőpiaci szereplők egyre inkább nagyra értékelik, mivel célzott, rugalmas és ellenőrizhető továbbképzési lehetőségeket biztosítanak. **Hollandiában** a mikrotanúsítványok (*edubadges*) online is kiadhatók, a címzettek pedig tárolhatják és megoszthatják őket a munkáltatókkal vagy oktatási szolgáltatókkal, hogy rugalmasabbá és hozzáférhetőbbé tegyék a felnőttoktatást. A felnőttoktatásról szóló új törvénynek a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében való elfogadásukat követően a „mikroképesítések” 2021-ben **Horvátországban** a formális felnőttoktatás részévé váltak. Horvátország nemzeti képesítési keretrendszere tartalmazni fogja a rövid képzési kurzusokhoz kapcsolódó tanulási eredmények egységeit, amelyek részleges vagy teljes képesítést eredményezhetnek. **Spanyolországban** a közelmúltban az új szakképzési törvény (a 3/2022. sz. sarkalatos törvény) beépítette a mikrotanúsítványokat a formális szakképzésbe azzal a céllal, hogy az egyedi tanúsítványokat formális szakképzési tanúsítványba gyűjtsék össze. Hasonlóképpen **Lettországban** a 2022. márciusi új szakképzési törvény lehetővé teszi a mikrotanúsítványok összegyűjtését egy teljes tanúsítvány megszerzéséhez, illetve önálló tanúsítványként való felhasználásukat. A felnőttoktatásról szóló törvény (folyamatban lévő) felülvizsgálata során **Észtország** arra törekszik, hogy szabályozza a mikrotanúsítványok odaítéléséhez vezető tanulási tapasztalatok tartalmát, biztosítását, minőségét és időtartamát. Néhány más tagállamban, például **Lengyelországban, Szlovéniában és Finnországban** is folynak konzultációk és megbeszélések a mikrotanúsítványokkal kapcsolatos jogi

kezdeményezésekről. Lengyelországban a mikrotanúsítványok végrehajtását az ESZA+ fogja támogatni.

A megerősített ifjúsági garancia továbbra is a strukturális reformok és a fiatalok foglalkoztathatóságát támogató intézkedések előmozdításának szakpolitikai sarokköve. A megerősített ifjúsági garancia keretében – a pillér 4. alapelveivel (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban, valamint az uniós alapokból (ESZA+, Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz) támogatott intézkedésekkel összefüggésben – egyes tagállamok új kezdeményezéseket indítottak a megerősített ifjúsági garancia végrehajtására. 2021 végén **Portugália** elfogadta „az ifjúsági garancia végrehajtására vonatkozó megerősített nemzeti tervet”, 2021 júniusában pedig **Spanyolország** a „2030-ig tartó időszakra szóló ifjúsági stratégia” részeként bevezette az „ifjúsági garancia plusz tervét (2021–2027)”. **Litvánia**, **Svédország** és **Észtország** (az utóbbi a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként) a közelmúltban új végrehajtási terveket fogadott el az ifjúsági garancia tekintetében. Más tagállamok, például **Horvátország** és **Görögország** aktualizálják az ifjúsági garancia végrehajtására vonatkozó terveiket, míg **Bulgária** az ifjúsági garancia végrehajtására vonatkozó nemzeti keretmegállapodáson dolgozik.

A tagállamok jelentős számban – ugyancsak a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből finanszírozva – reformokat és új programokat hajtanak végre, többek között munkaerő-felvételi ösztönzőket és a fiatalokat célzó kísérő programokat. A pillér 1. és 3. alapelveivel (az oktatásról, képzésről és egész életen át tartó tanulásról, valamint az esélyegyenlőségről szóló alapelvekkel) összhangban céljuk a fiatalok foglalkoztathatóságának javítása. **Észtországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos, a fiatalokat támogató intézkedésre terjed ki, például a digitális átállást támogató készségreformra, ideértve a foglalkoztatottak és a munkanélküliek új karrierlehetőségeit az IKT-területén esedékes továbbképzés és átképzés révén. Egy másik, „Az első munkahelyem” elnevezésű intézkedés célja a fiatalok munkanélküliségének csökkentése a kevés munkatapasztalattal rendelkező fiatalok felvételének ösztönzése révén, a bértámogatás és a képzési lehetőségek ötvözésével. **Görögországban** a „*Proto Ensimó*” (első bélyeg) program megkönnyíti a fiatalok munkaerőpiacra való első belépését, és új munkahelyeket teremt a magánszektorban azáltal, hogy 600 EUR (vagy részmunkaidőben 300 EUR) támogatást nyújt a fiatal munkavállalóknak és a munkáltatóknak. **Spanyolország** a három programból álló helyreállítási és rezilienciaépítési tervébe belefoglalta a „*fiatalok munkanélküliségének felszámolását célzó beruházásokat*”. A „*Tandem*” program célja a szakmai kompetenciának a foglalkoztatáshoz kapcsolódó képzés révén történő elérése; a program legalább 25 %-a az éghajlattal kapcsolatos készségekre, további 25 %-a pedig a digitális készségekre összpontosít. A második az „*Első tapasztalatok*” elnevezésű program, amely elősegíti az első munkatapasztalat megszerzését – a program legalább 20 %-a az éghajlattal kapcsolatos készségekre, további 20 %-a pedig a digitális készségekre irányul; végül az „*Investigo*” program, amely kutatási projekt kidolgozásához kapcsolódó munkát biztosít. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Cipruson** a tervek szerint mobil állami foglalkoztatási szolgálati egységeket hoznak létre a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) hatékonyabb elérése érdekében. Emellett a ciprusi helyreállítási és rezilienciaépítési terv egy olyan programra is kiterjed, amely támogatást nyújt a magánszektorbeli munkáltatóknak a fiatal munkanélküliek és a (15–29 év közötti) NEET-fiatalok foglalkoztatásának ösztönzésére, és 2 hónapos képzést biztosít. Ciprus az oktatás és a munkaerőpiac közötti strukturális munkaerőhiányt is orvosolni kívánja azáltal, hogy 2023-ig valamennyi felsőoktatási intézményre kiterjeszti a diplomások nyomon követésére szolgáló kísérleti mechanizmusát. Végezetül, az ESZA+-finanszírozás keretében Ciprus az „*Aim-Learn-Master-Achieve*” (ALMA, jelentése: tűzz célt magad elé, tanulj, fejleszd készségeidet, érvényesülj!) kezdeményezés végrehajtását is tervezi, amely a NEET-

fiatalokat, különösen a hátrányos helyzetű fiatalokat célozza meg. Az ALMA-t az állami foglalkoztatási szolgálatok, a munkáltatók/vállalkozások és más potenciális partnerszervezetek közötti együttműködés/partnerség fogja támogatni. **Szlovákia** a „Diplomás gyakorlat” program aktualizálását tervezi, amelynek célja a hátrányos helyzetű álláskereső (pl. NEET-fiatalok, iskolaelhagyók) foglalkoztathatóságának növelése a szakmai készségeknek a vállalatnál való gyakorlati tapasztalatszerzés révén történő elsajátítása és megerősítése révén.

Egyes tagállamok kezdeményezéseket indítottak az idősebb munkavállalók munkaerőpiaci integrációjának és foglalkoztathatóságának javítása érdekében, ami a pillér 3. és 4. alapelveivel (az esélyegyenlőség, illetve a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban **ugyancsak segíteni fog a demográfiai változások jelentette kihívás kezelésében.** A pandémiával összefüggésben **Luxemburg** átmenetileg enyhítette a korengedményes nyugdíjba vonult személyek fizetett foglalkoztatását korlátozó szabályokat annak érdekében, hogy fedezze a különböző ágazatokban, különösen az egészségügyi ágazatban dolgozók szükségleteit.

A tagállamok egyre gyakrabban fogadnak el olyan intézkedéseket, amelyek állandó családi szabadságot és rendkívüli szabadságot biztosítanak a gondozási feladatokat ellátó személyek számára annak érdekében, hogy a pillér 2. és 9. elvével (a nemek közötti egyenlőség, illetve a munka és a magánélet közötti egyensúly) összhangban **támogassák a nők nagyobb arányú munkaerőpiaci részvételét.** **Belgiumban** 2021. szeptember 1-jétől a gondozásra szoruló személyek informális gondozása céljából igénybe vehető szabadság maximális időtartamát teljes munkaidőben három hónapra, illetve a teljes munkaidős foglalkoztatás 1/5-ével vagy felére történő csökkentése mellett hat hónapra növelték. **Dániában** 2022 augusztusától új intézkedések léptek hatályba, amelyek értelmében a szülést követő támogatás egyenlően oszlik meg a szülők között, ami a szülést követő 24 hetes anyasági/apasági juttatásnak felel meg. A szabadság egy része átvihető egyik szülőről a másikra. 2022 augusztusában **Írország** kormánya jóváhagyta a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és egyéb rendelkezésekről szóló tervezett törvényjavaslatot, amelynek célja, hogy évi öt nap szabadsághoz való jogot vezessen be súlyos betegséggel kapcsolatos egészségügyi ellátás esetén, valamint hogy az anyaság védelméről szóló törvények értelmében a szoptatásra való jelenlegi jogosultság időtartamát hat hónaptól két évig terjedő időtartamra meghosszabbítsa. Emellett 2021 októberében aktualizálták a szülői szabadságról szóló 2019. évi ír törvényt, amely öt hétről hét hétre meghosszabbította a fizetett szülői szabadságot, hogy azt a gyermek kétéves korának betöltéséig rugalmasan lehessen igénybe venni. **Olaszországban** a 2022. júniusi reform célja a szülőként és/vagy gondozóként gondozási feladatokat ellátó munkavállalók munka és magánélet közötti egyensúlyának előmozdítása, a gondozási feladatok férfiak és nők közötti egyenlőbb megosztása, valamint a nemek közötti egyenlőség előmozdítása a munkahelyen és a családban egyaránt. 2022-től aktualizálták a jogszabályokat, amelyek 10 napos kötelező, illetve egynapos (az anyától átruházott) fakultatív apasági szabadságot határoztak meg. Emellett a 2022 áprilisában elfogadott törvény célja, hogy támogassa a gyermekes családokat, és ösztönözze a munka és a családi élet összehangolását azáltal, hogy havi egyetemest juttatást állapít meg minden eltartott gyermek számára, megreformálja a családi okból kivett szabadságok különböző típusait, ösztönzőket nyújt a gondozási feladatokat ellátó nők számára, hogy beléphessenek a munkaerőpiacra, továbbá olyan politikákat dolgoz ki, amelyek támogatják a családokat az oktatási és iskolával kapcsolatos kiadásai tekintetében. 2021 novemberében **Ciprus** olyan reformot vezetett be, amely 18 hétről 22 hétre növeli a szülési szabadságot örökbefogadott vagy béranya által kihordott második gyermek, illetve 26 hétre a harmadik gyermek esetében. Az apasági szabadság időtartama két hét, amelyet a gyermek születésétől vagy örökbefogadásától számított 16 héten belül kell igénybe venni. 2022 végéig Ciprus azt is

tervezi, hogy bevezeti a fizetett szülői szabadsághoz, a szülői szabadság rugalmas igénybevételéhez és a gondozói szabadsághoz való jogot. 2022-ben **Litvánia** intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy további szabadságnapokat vezessen be a szülők számára, figyelembe véve a gyermekek számát és fogyatékosságának mértékét (lásd a 2.3.2. szakaszt). **Finnország** 2022. szeptember 4-től a családi szabadságra vonatkozó reformja keretében a szülők munkával töltött életszakaszai közötti egyenlőség növelését tűzte ki célul, és tiszteletben tartva a család különböző formáit, mindkét szülő számára 160 nap szülői szabadságot irányzott elő. Ebből legfeljebb 63 nap szülői szabadság ruházható át egy másik szülőre vagy gyámra, házastársra vagy a másik szülő házastársára. A terhesség fennmaradó részére 40 napig jár terhességi juttatás. A szabadság több alkalommal is igénybe vehető, egészen a gyermek kétéves koráig. 2022. augusztus 2-ától **Hollandia** 9 hetes fizetett szülői szabadsághoz való jogot állapított meg, amelynek mértéke a napi fizetés 70 %-a. 2021 novemberében **Franciaország** megemelte a három év alatt igénybe vehető szabadságnapok számát (310 nap, amelyet három év alatt kell kivenni – egyszer megújítható), valamint azon pénzügyi támogatások számát, amelyekre a szülők a gyermek súlyos betegsége esetén jogosultak. Ezenkívül a szülők két nap szabadságra jogosultak, ha gyermeküket krónikus betegséggel diagnosztizálják. 2022-ben **Máltán** az ingyenes gyermekgondozási szolgáltatásokat kiterjesztették az este, hétvégén vagy műszakban dolgozó munkavállalókra. Emellett 2022. júliusától egy új törvény bevezeti és meghosszabbítja az apák és a második szülők számára a születéskor vagy örökbefogadáskor esedékes 10 napos fizetett apasági szabadságot. Ezen túlmenően a 8 év alatti gyermek mindegyik szülője számára biztosítják a 4 hónap fizetett szülői szabadsághoz való jogot, az évi 5 munkanapos fizetés nélküli gondozói szabadsághoz való jogot, valamint a 8 év alatti gyermeket nevelő munkavállalók és a gondozók számára a rugalmas munkafeltételekhez való jogot. 2022 augusztusától **Bulgáriában** az apa vagy a törvényes férfi gyám két hónapos fizetett ápolási szabadságra jogosult (710 BGN, kb. 363 EUR összegben) a 8 évesnél fiatalabb gyermekek után, azzal a feltétellel, hogy nem részesült hasonló támogatásban.

A tagállamok a pillér 2. és 9. elvével (a nemek közötti egyenlőség, illetve a munka és a magánélet közötti egyensúly) összhangban **intézkedéseket vezetnek be a családok és a gondozási feladatokat ellátó személyek megosztott és rugalmas munkafeltételeire vonatkozóan**. 2021 januárjában **Csehország** törvénymódosítást vezetett be, amely lehetővé teszi a részmunkaidőben dolgozó munkavállalók számára, hogy osztozzanak egy álláshelyen. Ez az intézkedés a rugalmas munkafeltételek bővítését célozza, amelyet az ESZA társfinanszíroz a fizetések egy részét fedező pénzügyi ösztönzőkkel, a régiók családpolitikai koordinátorainak támogatásával, valamint módszertani útmutatókkal, a szakpolitikák elemzésével és a bevált gyakorlatok alkalmazásával. **Írországbán** a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és egyéb rendelkezésekről szóló törvényjavaslat célja, hogy bevezesse a gondozók számára azt a jogot, hogy rugalmas munkafeltételeket igényeljenek, beleértve a sűrített vagy csökkentett munkaidőt is. **Ciprus** 2022 végére azt tervezi, hogy a legfeljebb 8 éves gyermeket nevelő dolgozó szülőknek és a gondozóknak jogot biztosít rugalmas munkafeltételek igénylésére. 2022-ben **Litvániában** intézkedéseket hoztak annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a teljes napnál rövidebb idejű munkavégzést, valamint távmunkát és rugalmas munkaidő-beosztást biztosítsanak a terhes vagy szoptató nők, illetve a 14 évesnél fiatalabb (vagy fogyatékossággal élő gyermekek esetében a 18. életévüket be nem töltött) gyermeket nevelő egyedülálló szülők, valamint a legfeljebb 8 éves korú gyermekeket nevelő szülők számára.

A pillér 2. és 4. alapelvével (a nemek közötti egyenlőség, illetve a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban **számos tagállam hozott intézkedéseket az aktivizálás előmozdítása, a nők foglalkoztatásának támogatása és a nemek közötti bérszakadék kezelése érdekében**. **Írországbán** 2021 júliusában aktualizálták a nemek közötti

bérszakadékra vonatkozó információkról szóló törvényt, amely előírja a szervezeteknek, hogy jelentést készítsenek a nemek közötti bérkülönbségekről, megállapítva a női és férfi alkalmazottak közötti bérkülönbségeket, beleértve a bónuszokat is. A követelmény kezdetben a legalább 250 alkalmazottat foglalkoztató szervezetekre fog vonatkozni, de idővel az 50 vagy annál több alkalmazottat foglalkoztató szervezetekre is kiterjed majd. A törvény előírja továbbá, hogy a munkáltatóknak ismertetniük kell az eltérések okait és az azok megszüntetésére irányuló intézkedéseket, amelyek ajánlottak, de nem kötelezőek.

Olaszországban a 2022. évi költségvetési törvény 2023-tól kezdődően évi 50 millió EUR összegű emelést irányoz elő a nemek közötti béregyenlőséget támogató alap számára. A forrásokat olyan beavatkozásokra szánják, amelyek célja a nemek közötti béregyenlőség és a munkahelyi esélyegyenlőség gazdasági fejlődésben betöltött társadalmi értékének támogatása és elismerése. Emellett az elfogadott nemzeti stratégiai terv célja, hogy azonosítsa a nemi sztereotípiák elleni küzdelemre, a nemek közötti foglalkoztatási különbség megszüntetésére, a különböző gazdasági ágazatokban való részvétel egyenlőségének elérésére, a bérszakadék és a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenség kezelésére, valamint a döntéshozatalban a nemek közötti egyensúlyra irányuló bevált gyakorlatokat. Emellett az olasz helyreállítási és rezilienciaépítési terv olyan beruházásokat előirányoz elő, amelyek előmozdítják a női vállalkozói készséget, támogatják az innovatív üzleti projektek végrehajtását a nők vagy túlnyomórészt nők által létrehozott és működtetett vállalatok számára, valamint beruházásokat egy olyan tanúsítási rendszerbe, amely támogatja a nemek közötti egyenlőséget a gyakorlataikban.

Franciaországban a 2021. decemberi törvény számos intézkedést vezetett be a nők és férfiak közötti gazdasági és szakmai egyenlőség előmozdítására. 2022. március 1-jétől a legalább 1 000 alkalmazottat foglalkoztató munkáltatóknak évente közzé kell tenniük a felső vezetők és az irányító testületek tagjai körében a nők és férfiak közötti képviselőbeli különbségeket. Ezt az információt 2023. március 1-jétől közzéteszik a Munkaügyi Minisztérium honlapján. Részt képezi az is, hogy 2026. március 1-jétől 30 %-os kvótát kell létrehozni a cégek vezetői pozícióiban, további emelésekkel (2029. március 1-jétől 40 %). 2021 októberében **Görögország** elfogadta a két hónapostól a két és fél évesig terjedő életkort betöltött gyermekek számára nyújtott gyermekgondozási szolgáltatásokra, valamint a „Neighbourhood Nannies” program végrehajtására vonatkozó keretet, amely támogatja a nők munkaerőpiaci hozzáférését, és előmozdítja a munka és a magánélet közötti egyensúlyt. Az országos szintű végrehajtást 33 településen kísérleti szakasz előzi meg.

A tagállamok a pillér 17. elvével (a fogyatékkal élő személyek befogadása) összhangban **új kezdeményezéseket és reformokat vezettek be a fogyatékkal élő személyek toborzásának és foglalkoztathatóságának javítása érdekében.**

Belgiumban a vallon állami foglalkoztatási szolgálatok Tehetségek – Impulzusok – Mobilizáció reformját a belga helyreállítási és rezilienciaépítési terv finanszírozza, és célja, hogy személyre szabottabb szolgáltatásokat és egyéni pályákat biztosítson a kiszolgáltatott helyzetben lévő álláskereső, köztük a fogyatékkal élők számára.

Bulgária egy olyan program bevezetését tervezi, amely az ESZA+ által finanszírozott 51,1 millió EUR költségvetéssel támogatja a kiszolgáltatott csoportok, köztük a fogyatékkal élők fenntartható foglalkoztatását. A művelet a veszélyeztetett csoportok 3 600 tagját célozza meg, köztük a fogyatékkal élőket is, és támogatott foglalkoztatással, mentorálással, a munkakörnyezet és a közlekedés testreszabásával segíti őket. 2022 októberében **Csehország** növelte a fogyatékkal élő személyek foglalkoztatására irányuló munkaerő-felvételi ösztönzőket. Az állami foglalkoztatási szolgálatok által a fogyatékkal élő személyek számára kínált foglalkoztatási szolgáltatások bővítése érdekében **Írország** 2021 júliusában korai szerepvállaláson alapuló megközelítést fogadott el. E megközelítés keretében – amelyet várhatóan 2022 végéig teljes mértékben sikerül kiaknázni – az ír állami foglalkoztatási

szolgálatok aktívan, a lehető leghamarabb foglalkoztatási szolgáltatásokat és támogatást fognak nyújtani a fogyatékossgal élő álláskeresők számára. A szerepvállalás önkéntes lesz, az egyén szükségleteire összpontosít majd, és kezelni fogja a fogyatékossgal élő személyek előtt álló akadályokat. 2022 februárjában **Horvátország** elfogadta a munkaerőpiaci törvény módosításáról szóló törvényt, amely javítja a fogyatékossgal élő munkanélkülieknek nyújtandó pénzügyi támogatás feltételeit, és meghatározza, hogy a készpénztámogatás összege a nettó minimálbér 10 %-a legyen. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként **Lettország** 2021 augusztusában tervet fogadott el a fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlőségének előmozdítására. A terv kiigazítja a fogyatékossgal élő személyek meghatározó szabályokat, és intézkedéseket vezet be a munkaerőpiaci integráció, valamint az épített környezet infrastruktúráis hozzáférhetősége érdekében. **Litvániában** olyan módosítást fogadtak el, amely kiterjeszti az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák alkalmazhatóságát a fogyatékossgal élő személyekre. Az új kezdeményezés célja, hogy megkönnyítse a fogyatékossgal élő személyek belépését a nyitott munkaerőpiacra, ahol az általuk választott állásra pályázhatnak, szemben a speciális szociális vállalkozásokban való foglalkoztatásukkal, ahol ez a választási lehetőség korlátozott. 2022-ben **Portugália** olyan programot vezetett be, amely a szerződéskötés, a beilleszkedés, az integráció és a vállalkozói készség támogatása révén előmozdítja a fogyatékossgal élő személyek munkaerő-felvételi és foglalkoztathatósági folyamatát, ideértve a szakmai rehabilitációval kapcsolatos folyamatokat is. A stabilizáció és a munkaerőpiaci integráció fellendítése érdekében a program célja a járulékalapú foglalkoztatási ösztönzők és a foglalkoztatáspolitikai programok kiigazítása, megerősítése és újjáélesztése. **Finnországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében, 2022-ben egy új, állami tulajdonban lévő köztes munkaerőpiaci szereplő kezdi meg működését a munkaerőpiacról való tartós kizorulás jelentős kockázatával fenyegetett személyek – köztük a csökkent munkaképességűek – alkalmazkodásának és elhelyezkedésének elősegítése érdekében. A működés megkezdése után a vállalat célja, hogy mintegy 1 000 fő számára munkaviszonyt biztosítson.

A tagállamok intézkedéseket hoztak a harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci integrációjának támogatására és megkönnyítésére. 2022-ben **Észtország** módosította a „Letelepedés Észtországban” programot, az észt kormánynak az újonnan érkezett migránsok számára szervezett, adaptációs tanfolyamból és nyelvtanításból álló programját, hogy jobban megfeleljen a résztvevők igényeinek azáltal, hogy a korábban kombinált „Munka és vállalkozás” modult két külön modulra bontotta. Az A1 szintű képzés mellett A2 szintű nyelvtanfolyamok is szerepelnek a programban, és az oktatási módszertant kiigazították. Észtország továbbá jóváhagyta az UNESCO a felsőoktatással kapcsolatos képesítések elismeréséről szóló globális egyezményét (globális egyezmény), amely rögzíti az egyének ahhoz való jogát, hogy külföldi képesítéseiket átlátható és megkülönböztetésmentes módon értékeljék. A nyelvtanfolyamok kiemelkedő szerepet játszanak a tagállamokban. **Finnországban** például további forrásokat különítettek el a finn, illetve második nyelvként a svéd nyelv oktatására, az írástudásra és az integrációs képzésre a nem formális oktatásban. Konkrétabban, a finn kormány 5,5 millió EUR összegű emelést javasol a 2023. évi költségvetésben a folyamatos tanulással és foglalkoztatással foglalkozó szolgáltató központ működési kiadásaira, amelyeket az ukránok oktatására és képzésére kell fordítani. **Németországban** 2021 novemberében a Munkaügyi és Szociális Minisztérium korai hozzáférést biztosított az Afganisztánból érkező menedékkérők számára a munkaerőpiaci integrációs intézkedésekhez, például a nyelvtanfolyamokhoz. 2021 decemberében **Írország** az életre szóló felnőttkori írástudásra vonatkozó stratégiája keretében új iránymutatásokat és eszköztárakat tett közzé annak érdekében, hogy segítse a migráns tanulókat angol nyelvi készségeik fejlesztésében és a továbbtanulásukban. 2022 márciusában **Franciaország**

végrehajtotta a menekültek integrációját célzó átfogó és személyre szabott támogatási programját („AGIR”). A program egyebek mellett olyan testreszabott támogatási rendszert kínál, amely megkönnyíti az újonnan érkezett külföldiek korábbi tapasztalatainak elismerését, egyszerűsíti szakmai beilleszkedésüket, és tulajdonságaikat figyelembe véve javítja a foglalkoztatástól legtávolabb került személyek munkához jutását. **Olaszországban** az olasz hatóságok és az UNHCR egyetértési megállapodást írtak alá a menekültek és a menedékkérők számos közös tevékenység révén elérendő munkaerőpiaci integrációjának előmozdításáról. A megállapodás célja a magánszektor bevonásának növelése, információk és eszközök biztosítása a vállalatok számára a menekültek befogadásához, valamint a befogadási eljárásokat támogató foglalkoztatási szolgálatokból és civil társadalmi szereplőkből álló hálózat készségeinek fejlesztése. 2022 márciusában **Szlovákia** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv által finanszírozott törvényt fogadott el a migráns munkavállalók, köztük a visszatérők, a harmadik országokból származó, magasan képzett munkavállalók és családtagjaik, valamint a Szlovákiában tanuló külföldi egyetemi hallgatók integrációjának javítása érdekében. A törvény célja az átfogó tanácsadást és szolgáltatásokat nyújtó „egyablakos ügyintézési rendszer” jogi keretének megteremtése.

A tagállamok intézkedéseket fogadtak el annak érdekében, hogy felgyorsítsák az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek képzéseinek elismerését. Együttműködés az ENIC-NARIC hálózatban, **Ausztriában, Észtországban, Franciaországban és Szlovéniában**, például a diplomák elismerésére vonatkozó tanácsok és közös normák biztosítása mellett. Az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek diplomáinak elismerése iránti kérelmek **Portugáliában és Ausztriában** egyaránt elsőbbséget élveznek. Néhány tagállam egyszerűsítette és lerövidítette az elismerési eljárásokat. **Németország, Litvánia, Portugália és Lettország** például elfogadja a dokumentumok digitális másolatát, és eltekint a hiteles fordítás követelményétől. **Olaszországban** a hatóságok átfogó listát és magyarázatokat tartalmazó adatbázist bocsátottak rendelkezésre az ukrán képzésekről a felsőoktatási intézmények, valamint a szociális és egészségügyi ágazatban lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára a menekültek európai készségútlevelének bemutatása után. Hasonlóképpen **Csehországban** a hatóságok kézikönyvet adtak ki az elismerés összehangolásáról és felgyorsításáról. **Finnországban** az előírt képzések elismeréséért felelős tisztviselők speciális képzésben részesültek, hogy jobban megértsék az ukrán oktatási rendszert. **Szlovákia** a külföldi közokiratok hitelesítésére vonatkozó apostille-kötelezettség felfüggesztésével elősegíti a korábbi készségek elismerését.

Számos tagállam hozott intézkedéseket az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek munkaerőpiaci integrációjának megkönnyítése érdekében képzések és a belépési akadályok enyhítésére irányuló intézkedések révén. A tagállamok által újonnan kidolgozott programtípusok közül az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek szóló speciális nyelvtanfolyamok domináltak. **Németországban** például az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek több mint fele vett részt nyelvtanfolyamokon. **Szlovákia** olyan oktatási projektet dolgozott ki, amely elméleti és gyakorlati ismeretekkel vérteti fel a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket, valamint pénzügyi juttatást biztosít számukra, amelyhez a tanfolyam befejezése után jutnak hozzá, és amely fedezi a képzés díját és a kapcsolódó költségek egy részét. **Csehországban** a lakóhelyüket elhagyni kényszerült ukrán egészségügyi dolgozók (12 hónapos határozott időtartamra) ideiglenes szakmai gyakorlati engedélyt kapnak, amely lehetővé teszi számukra, hogy fejlesszék nyelvtudásukat, és megismerkedjenek a nemzeti egészségügyi rendszerrel. Ez a gyakornoki rendszer lehetővé teszi számukra, hogy megszerezzék az elismerési vizsga letételéhez szükséges ismereteket. **Szlovákiában** az elbocsátott munkavállalóknak kiegészítő vizsgát kell tenniük egy egyetemen vagy

középiskolában, és elismert végzettséget igazoló bizonyítványt kell bemutatniuk ahhoz, hogy az egészségügyi ágazatban dolgozhassanak. **Magyarországon** a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, az ukrán állam által elismert egészségügyi képesítéssel rendelkező ukránok a képesítéselismerési eljárással párhuzamosan megkezdhetik munkájukat.

2.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának javítása

Ez a szakasz a 7. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely azt javasolja a tagállamoknak, hogy javítsák a munkaerőpiacok működését és a szociális párbeszéd hatékonyságát. Kiterjed többek között a munkaerőpiaci szakpolitikák rugalmassága és biztonsága közötti egyensúly kialakítására, a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelemre, a munkaerőpiaci szegmentáció megelőzésére, a határozatlan idejű szerződésekre való átállás előmozdítására, valamint az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák hatékonyságának biztosítására. Ezek a célok összhangban vannak a szociális jogok európai pillérének 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása), 5. alapelvével (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás), 7. alapelvével (tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén), 8. alapelvével (szociális párbeszéd és munkavállalói részvétel), 10. alapelvével (egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezet), valamint 13. alapelvével (munkanélküli ellátás). A meglévő nemzeti gyakorlatokra építve a szociális párbeszéd elősegítése és a civil társadalmi szervezetekkel való együttműködés szintén kifejtésre kerül. Végül a 2.3.2. szakasz beszámol a tagállamok által e területeken tett szakpolitikai intézkedésekről.

2.3.1. Fő mutatók

A munkaerőpiac szegmentációjának kezelése kulcsfontosságú a munkahelyek minőségének és a munkaerőpiacok működésének javítása szempontjából, és hozzájárul a pillér 5. (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás) és 7. alapelvének (tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén) végrehajtásához. A munkaerőpiaci szegmentáció az egyének munkakörülményeinek olyan tartós különbségeit jelenti a munkaerőpiacon, amely nem készségeik, foglalkozásuk és tapasztalataik különbségeinek tulajdonítható¹³⁸. A munkaerőpiaci szegmentáció markáns jele az, hogy a munkavállalók meghatározott csoportjai esetében magas a határozott idejű munkaszerződések száma, míg a határozatlan idejű szerződésekre való áttérési arány alacsony. Ehhez kapcsolódóan a színellett önfoglalkoztatás magas aránya is jelentkezik.

Az ideiglenes foglalkoztatásnak a teljes foglalkoztatottsághoz viszonyított aránya 2021-ben a legtöbb tagállamban csak kismértékben nőtt a kedvezőbb gazdasági feltételek miatt. A határozott idejű szerződéssel¹³⁹ foglalkoztatottak (20–64 év közöttiek) aránya az

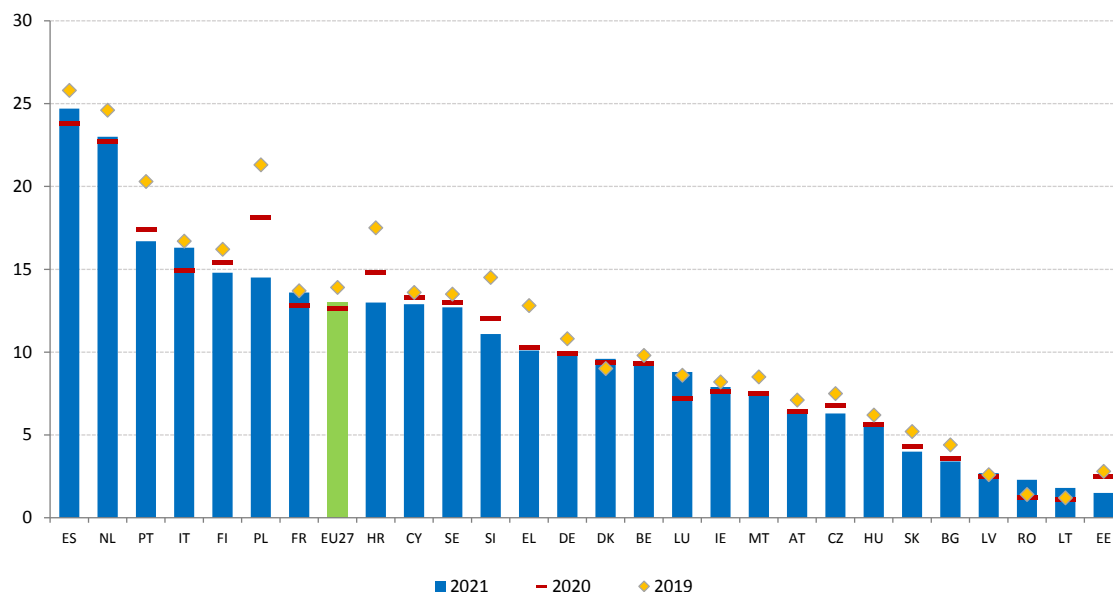
¹³⁸ Lásd: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) és Eurofound. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a munkaerőpiacot részpiaconra vagy szegmensekre bontják, amelyeket különböző jellemzők és viselkedési szabályok különböztetnek meg, ilyenek például a szerződéses megállapodások (azaz a munkavállalók határozott idejű szerződéssel történő egyéni és kollektív felvételére és elbocsátására vonatkozó szabályok), illetve az érintett munkavállalók típusai (pl. nem önkéntes elhatárolás alapján határozott ideig és részmunkaidőben foglalkoztatott munkavállalók).

¹³⁹ Ez a kifejezés az atipikus munkafeltételekre (például rugalmas, határozott idejű, behívásos munkaviszonyra vonatkozó és nulla órás munkaszerződések) és a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó vállalkozással kötött munkaszerződésekre egyaránt vonatkozik, ugyanakkor nem foglalja magában a részmunkaidős foglalkoztatást és az alkalmazottak nélküli önfoglalkoztatókat. Forrás: Az Eurostat [lfsi_pt_a] és [lfsi_pt_q] mutatói az éves és negyedéves adatok tekintetében.

EU-ban átlagosan kismértékben, a 2020. évi 10,9 %-ról 2021-ben 11,2 %-ra nőtt, ami még mindig 0,8 százalékponttal elmarad a pandémia előtti szinttől. Ugyanakkor negyedéves viszonylatban az ideiglenes jelleggel foglalkoztatott alkalmazottak (20–64 év közöttiek; szezonálisan kiigazítva) aránya 2022 II. negyedévében 13,1 %-on állt, ami 2021 I. negyedévéhez képest 0,1 százalékpontos, míg 2020 II. negyedévével összevetve 1,1 százalékpontos növekedést jelent. A tagállamok közötti eltérések jelentősek. Míg Spanyolországban, Hollandiában, Portugáliában és Olaszországban 15 % feletti az adatok, Észtországban, Litvániában, Romániában, Lettországban és Bulgáriában az arány nem éri el a 4 %-ot – lásd a 2.3.1. ábrát. Összességében a Covid19-világjárvány előtt azokban a tagállamokban volt tapasztalható a legnagyobb visszaesés, ahol a legtöbb határozott időre szóló szerződést kötötték, míg a viszonylag alacsony szintekkel jellemezhető tagállamokban azóta enyhe növekedést lehetett megfigyelni¹⁴⁰. 2019 és 2021 között jelentős csökkenést regisztráltak Lengyelországban (6,8 százalékpont), Horvátországban (4,5 százalékpont), Portugáliában (3,6 százalékpont), Szlovéniában (3,4 százalékpont) és Görögországban (2,7 százalékpont), ezzel szemben növekedést lehetett megfigyelni Romániában (0,9 százalékpont), Litvániában és Dániában (0,6 százalékpont), valamint Luxemburgban (0,2 százalékpont).

2.3.1. ábra: Az ideiglenes jellegű foglalkoztatás még mindig valamivel a válság előtti szint alatt van, bár jelentős különbségek mutatkoznak a tagállamok között

Az ideiglenes alkalmazottak aránya az összes munkavállaló között (20–64 év közöttiek, %, éves adatok)

Megjegyzés: Spanyolország és Franciaország esetében a 2021-es évre vonatkozóan eltér a fogalom meghatározás (lásd a metaadatokat).

Forrás: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU LFS

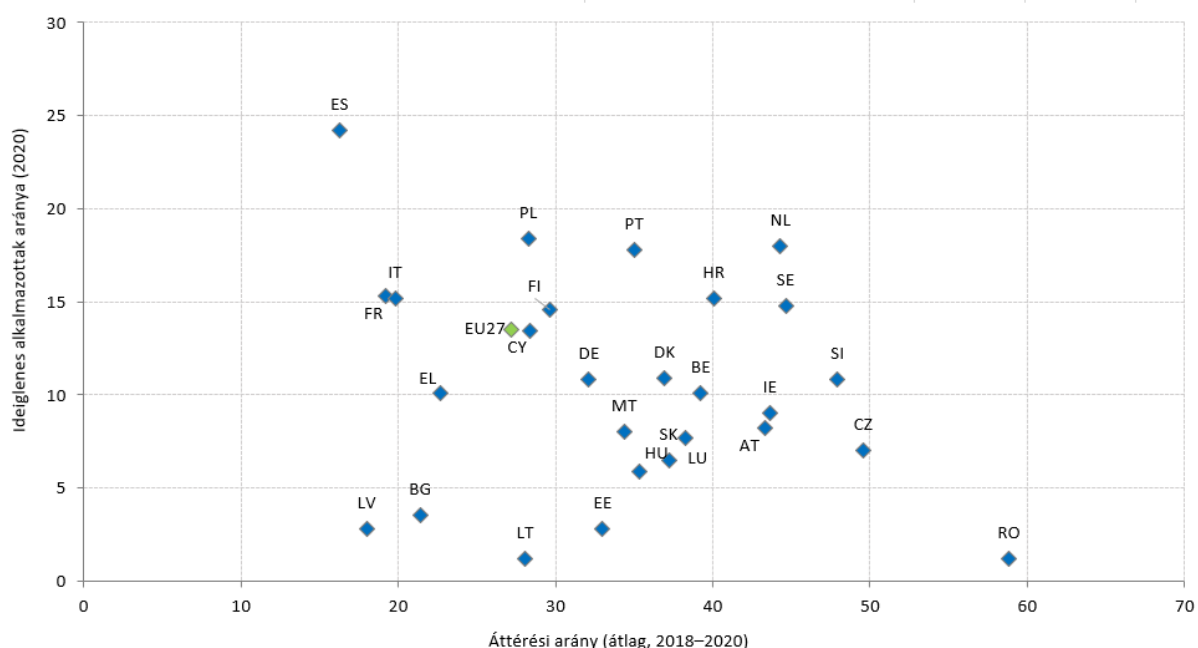
Egyes tagállamokban magas a határozott idejű szerződések aránya, amihez a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés alacsony aránya társul. A 2.3.2. ábra a (20–64 éves korosztályba tartozó) ideiglenes jelleggel foglalkoztatott alkalmazottak számát mutatja az összes alkalmazott százalékos arányában, a határozott idejű szerződésekről a határozatlan idejű szerződésekre (2018 és 2020 között) történő 3 éves átlagos áttérési arány függvényében. 2020-ban Spanyolországban, Lengyelországban, Franciaországban és Olaszországban volt a legkritikusabb a helyzet, amelyet a határozott idejű szerződések magas

¹⁴⁰ Európai Bizottság, *Labour Market and Wage Developments in Europe* (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában), 2022. évi jelentés, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

(15 % feletti) aránya és viszonylag alacsony (30 % alatti) áttérési arány jellemzett. Más tagállamokban, például Hollandiában, Portugáliában, Horvátországban és Svédországban az ideiglenes jellegű foglalkoztatás aránya meghaladta az uniós átlagot (2020-ban 13,5 %), de ehhez magas (35 % feletti) áttérési arány társult. Ezzel szemben Litvániában, Lettországon és Bulgáriában a határozott idejű szerződések aránya nagyon alacsony (4 % alatti), miközben a határozatlan idejű szerződésekre való áttérési arány is alacsony. Románia, Magyarország, Szlovákia, Csehország, Luxemburg és Észtország esetében a határozott idejű szerződések aránya 8 % alatti, és az áttérési arány meghaladja a 30 %-ot.

2.3.2. ábra: Jelentős különbségek figyelhetők meg a tagállamok között a határozott idejű szerződések száma és azok határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérési aránya tekintetében

Az ideiglenes alkalmazottak aránya a foglalkoztatottak teljes számának százalékában (20–64 év közöttiek; 2020), valamint a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérési aránya (2018-as, 2019-es és 2020-as átlagérték).

Megjegyzés: Németország esetében 2020-ban törés következett be az idősorban. Lettország tekintetében a munkaerőpiaci áttérés 2017-re vonatkozik; Szlovákia esetében az érték csak a 2019. és 2020. évi átlagot jelenti.

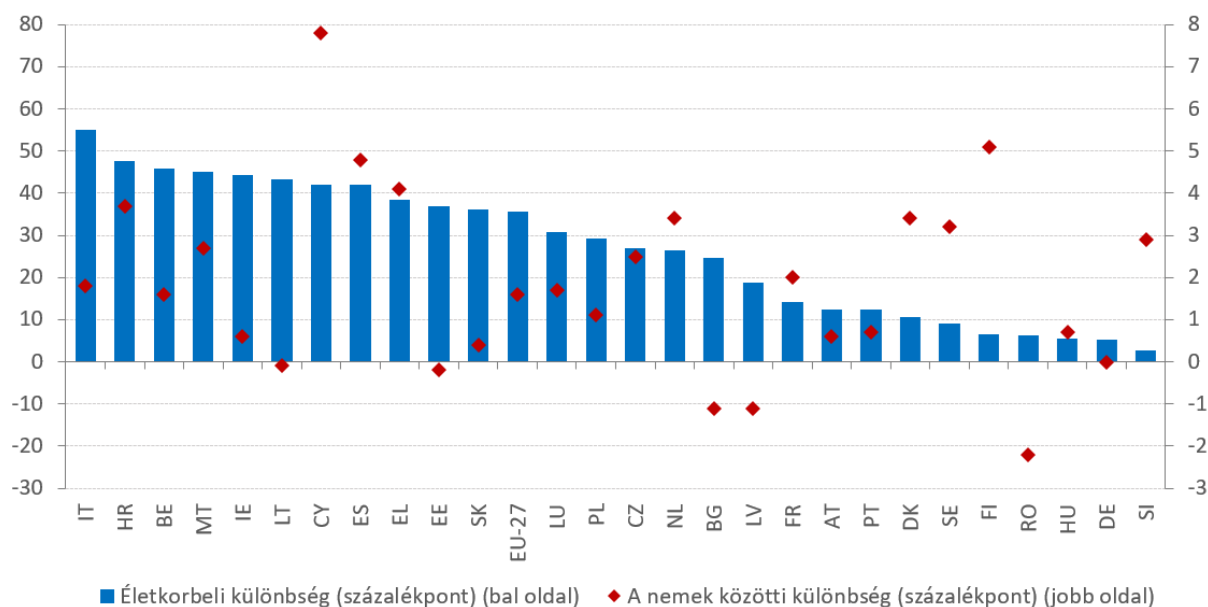
Forrás: Eurostat, [\[lfsa_etpgan\]](#) EU LFS és [\[ilc_lvhl32\]](#) EU-SILC

A nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatásban részt vevők aránya jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között, amelyek közül néhánynak különös kihívásokkal kell szembenéznie. Az EU-ban 2021-ben 7,8 % volt a nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatottak aránya (a 20–64 éves korosztályban). Mindazonáltal a legmagasabb és a legalacsonyabb értékek közötti különbség a tagállamok között továbbra is jelentős (2021-ben 15,4 százalékpont), és 2020 óta változatlan. Egyes tagállamok, például Spanyolország (19,5 %), Olaszország (13,4 %), Portugália (12,2 %) és Ciprus (11,9 %) különös kihívásokkal néznek szembe e tekintetben, mivel ezekben az országokban nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott alkalmazottak aránya a legmagasabb. Ezzel szemben Lettországon, Romániában, Litvániában és Észtországban ez az arány 2 % alatti. Általánosságban a női munkavállalókat jobban érinti a nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatás, mint a férfiakat, bár ezek a különbségek viszonylag alacsonyak (1,5 százalékpont alattiak), kivéve Ciprust (7,5 százalékpont), Görögországot (5 százalékpont), Horvátországot (3,3 százalékpont) és Finnországot (3,2 százalékpont).

A határozott idejű szerződések továbbra is elterjedtebbek a fiatalok és a nők körében. Az ideiglenes alkalmazottak aránya az EU-ban 2021-ben elérte a 48,9 %-ot a fiatalok (15–24 év közöttiek) esetében, ami 37 százalékponttal magasabb, mint a 25–54 éves, és 42,7 százalékponttal magasabb, mint az 55–64 éves korosztályban. 2021-ben a legmagasabb arányt Spanyolországban (69,1 %), Hollandiában (68,2 %), Szlovéniában (63,5 %) és Olaszországban (61,7 %) regisztrálták, míg a legalacsonyabb arány Észtországban (6,8 %), Litvániában (6,7 %) és Lettorszában (5,3 %) volt megfigyelhető. 2021-ben a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott (20–64 év közötti) női munkavállalók aránya 13,8 % volt az EU-ban, ami 0,4 százalékponttal magasabb, mint 2020-ban. Az ideiglenes foglalkoztatás terén a nemek közötti különbség kismértékben, a 2020. évi átlagos 1,4 százalékpontból 2021-ben 1,6 százalékpontra nőtt, jelentős különbségeket mutatva a tagállamok között – lásd a 2.3.3. ábrát. 2021-ben a legnagyobb nemek közötti különbséget a határozott idejű szerződések elterjedése tekintetében Cipruson (7,8 százalékpont) és Finnországban (5,1 százalékpont) figyelték meg. Romániában, Bulgáriában és Lettorszában több férfit, mint nőt foglalkoztattak határozott idejű szerződéssel, ami megfordította a nemek közötti különbségeket.

2.3.3. ábra: A határozott idejű szerződések száma jelentősen magasabb a fiatalok (15–24 év közöttiek) és a nők esetében (néhány kivételtől eltekintve)

A 15–24 éves és a 25–54 éves korosztály között az ideiglenes alkalmazottak teljes létszámon belüli arányának különbsége – „életkorbeli különbség” (százalékpont, 2021, bal oldali tengely). Az ideiglenes alkalmazottak teljes létszámon belüli arányának különbsége a nők és a férfiak között – „a nemek közötti különbség” (százalékpont, 2021, jobb oldali tengely).

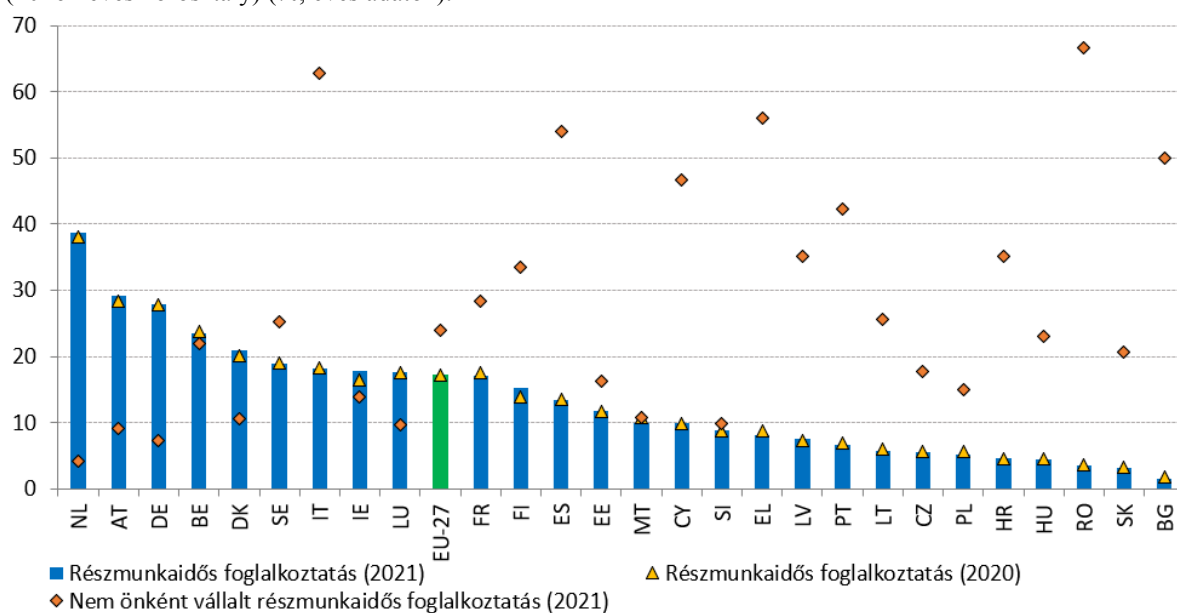
Forrás: Eurostat, [lfsi_pt_a], EU LFS

A részmunkaidős foglalkoztatás uniós aránya nagyjából stabil maradt; több tagállamban ennek jelentős része nem önként vállalt foglalkoztatás. A részmunkaidőben foglalkoztatott (20–64 év közötti) munkavállalók uniós aránya a 2021-es 17,2 %-kal nem mutatott változást 2020-hoz képest, és ez még mindig 1,5 százalékponttal alacsonyabb, mint a 2019-es adat. Öt tagállam (Hollandia, Ausztria, Németország, Belgium és Dánia) adatai 20 % felett voltak, míg öt másik tagállam (Bulgária, Szlovákia, Románia, Magyarország és Horvátország) 5 % alatti arányt mondhatott magáénak – lásd a 2.3.4. ábrát. Egyes tagállamokban (nevezetesen Máltán, Lengyelországban, Görögországban, Franciaországban és Bulgáriában) 2020 és 2021 között kismértékben (kevesebb mint 1 százalékponttal) csökkent a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya. Ezzel szemben növekedés volt

megfigyelhető Írorszában (1,4 százalékpont), Finnországban (1,3 százalékpont), Hollandiában, Dániában és Ausztriában (0,7 százalékpont). A nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás aránya a teljes foglalkoztatottságon belül 2021-ben 23,9 %-ot tett ki az EU-ban, és a tagállamok közötti adatok ismét jelentős különbségeket mutattak¹⁴¹. Románia, Olaszország, Görögország, Spanyolország és Bulgária esetében 50 % körüli vagy azt meghaladó számadatokat regisztráltak, míg Hollandiához, Németországhoz, Ausztriához, Luxemburghoz és Szlovéniához 10 % vagy az alatti értékek társíthatók.

2.3.4. ábra: A részmunkaidős foglalkoztatás aránya az elmúlt évben nagyjából stabil volt, de sok ilyen foglalkoztatásnál jelentős a nem önként vállalt összetevő

A részmunkaidős foglalkoztatás aránya az összes foglalkoztatáson belül (20–64 éves korosztály) és a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás százalékos aránya a teljes részmunkaidős foglalkoztatáshoz képest (20–64 éves korosztály) (% , éves adatok).

Megjegyzés: Spanyolország és Franciaország esetében a 2021-es évre vonatkozóan eltér a fogalommeghatározás (lásd a metaadatokat).

Forrás: Eurostat, [lfsi_pt_a] és [lfsa_eppgai], EU LFS

Az alkalmazottakat nem foglalkoztató önálló vállalkozók aránya általában magas, de jelentős különbségek mutatkoznak a tagállamok között. Míg az önfoglalkoztatás általában önkéntes, és a vállalkozói szellem pozitív jele, időnként elrejtje a függő munkaviszonyokat vagy az úgynevezett színlelt önfoglalkoztatást. 2021-ben az alkalmazottakat nem foglalkoztató önálló vállalkozók (úgynevezett „önfoglalkoztató munkavállalók”, akik a színlelt önfoglalkoztatás kockázatának felmérésére használhatók) a teljes uniós foglalkoztatás 9 %-át tették ki (a 20–64 éves korcsoportban)¹⁴². Görögországban, Lengyelországban és Olaszországban volt a legmagasabb az arányuk (14 % feletti), ezt követi Csehország, Hollandia és Szlovákia 10 % feletti adatokkal. Ezzel szemben a legalacsonyabb (6 % alatti) arány Németországban, Dániában, Luxemburgban, Svédországban és Horvátországban volt megfigyelhető.

¹⁴¹ Eurostat, mutató [lfsa_eppgai]. Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

¹⁴² Forrás: Eurostat [lfsa_egais] és [lfsa_egaps], uniós munkaerő-felmérés. Megjegyzés: Az alkalmazottakat nem foglalkoztató önálló vállalkozók százalékos aránya a foglalkoztatottak teljes számához képest. Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban.

A pillérhez kapcsolódó 5. háttérmagyarázat: Digitális munkaplatformok és munkaviszonyok

A bizonytalan munkakörülményekhez vezető munkaviszonyokkal való visszaélések megelőzése – többek között a platformalapú munkavégzéssel kapcsolatban – hozzájárul a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához. A (biztonságos és rugalmas foglalkoztatásról szóló) 5. alapelv kimondja, hogy a munkavállalóknak – munkaviszonyuk típusától és időtartamától függetlenül – joguk van a tisztességes és egyenlő bánásmódhoz a munkafeltételek, a szociális védelemhez és képzéshez való hozzáférés tekintetében. Az innovatív munkavégzési formák – többek között a vállalkozói szellem és az önfoglalkoztatás révén – jelentősen hozzájárulhatnak a munkafeltételek javításához. Ugyanakkor a minőségi foglalkoztatás támogatása érdekében azonosítani és kezelni kell a bizonytalan foglalkoztatási formákat, többek között egyes digitális munkaplatformokkal összefüggésben, és meg kell akadályozni az atipikus szerződésekkel való visszaélést.

A digitális munkaplatformok az uniós gazdaságok fontos részévé váltak, és számos ember használja őket a munkájához. A digitális munkaplatformok mérete nőtt, és a becslések szerint a bevételek az EU-27-ben a 2016. évi 3 milliárd EUR-ról 2020-ra mintegy 14 milliárd EUR-ra nőttek. Az EU-27-ben működő platformokon keresztül dolgozók összesített jövedelme a 2016. évi 2,6 milliárd EUR-ról 2020-ra 6,3 milliárd EUR-ra nőtt¹⁴³. Májig több mint 28 millió ember dolgozott uniós platformokon keresztül, legalább pályafutásának egy adott pontján.¹⁴⁴ A digitális munkaplatformok számos gazdasági ágazatban jelen vannak, némelyikük „helyszíni” szolgáltatásokat kínál, például fuvarozási, áruszállítási, takarítási vagy gondozási szolgáltatásokat, míg mások kizárólag online működnek, és olyan szolgáltatásokat nyújtanak, mint az adatkódolás, a fordítás vagy a formatervezés (lásd az ábrát). A platformokon keresztül dolgozó személyek jellemzően fiatalok, férfiak és magasabb végzettséggel rendelkeznek, bár a munkavállalók profilját erőteljesen meghatározza a figyelembe vett platformalapú munkavégzés típusa¹⁴⁵. A nők például nagyobb mértékben vannak jelen a személyi és háztartási szolgáltatások és a gondozás ágazatában.

A platformalapú munkavégzés a *de facto* alkalmazottak hamis önfoglalkoztatóként való megjelölését vonhatja maga után, és eltitkolhatja az alárendelt munkaviszonyokat, időnként algoritmikus irányítás használatával kapcsolatban. Az EU-ban aktív tízből kilenc platform jelenleg önfoglalkoztatóként sorolja be a rajtuk keresztül dolgozó embereket. E személyek többsége ténylegesen önfoglalkoztató, és platformokat használhat vállalkozói tevékenységeinek fejlesztésére, és ezáltal pozitívan járul hozzá a vállalkozásfejlesztéshez, az innovációhoz és a digitalizációhoz az EU-ban. Mindazonáltal a becslések szerint a digitális munkaplatformokon keresztül dolgozó mintegy 5,5 millió embert hamisan önfoglalkoztatóként tüntetnek fel, és ők nem jogosultak a másokat megillető munkavállalói

¹⁴³ De Groen W., Kilhoffer Z., et al., *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models* (Digitális munkaplatformok az EU-ban: feltérképezés és üzleti modellek). Zárójelentés. Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

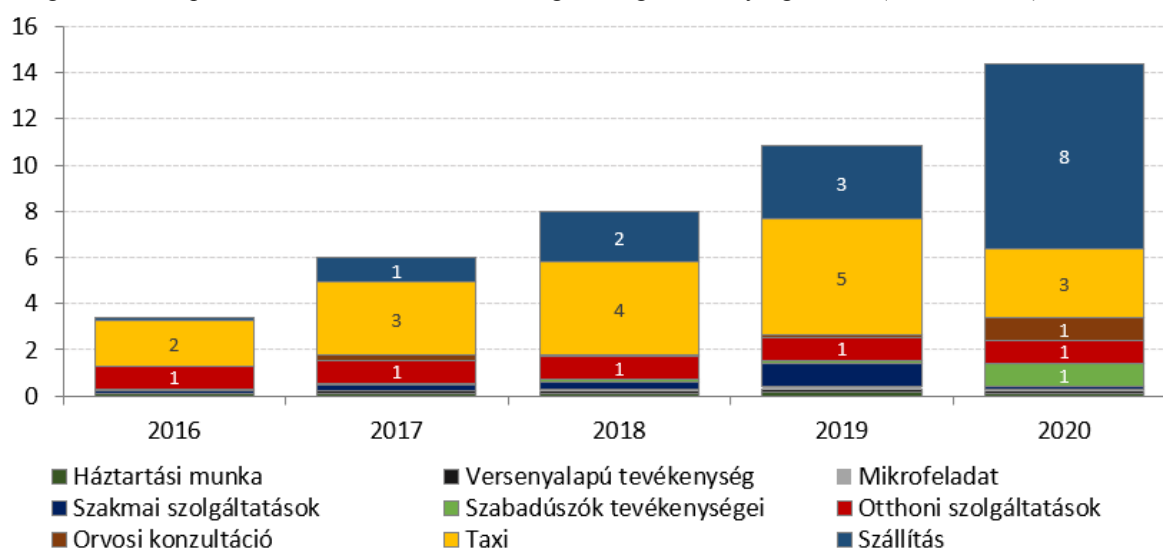
¹⁴⁴ European Commission, Barcevičius, E., Gineikytė-Kanclerė, V., Klimavičiūtė, L., et al., *Study to support the impact assessment of an EU initiative on improving working conditions in platform work* (Tanulmány a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javítására irányuló uniós kezdeményezés hatásvizsgálatának támogatására). Zárójelentés. Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

¹⁴⁵ Európai Bizottság, *Európai Szakértői Központ (ECE) a munkajog, a foglalkoztatás és a munkaerőpiaci politikák területén: a platformalapú munkavégzés 2021. évi tematikus áttekintése*, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

jogokra és védelemre. Ilyen helyzetekben gyakran rossz munkafeltételekkel és/vagy a szociális védelemhez való nem megfelelő hozzáféréssel szembesülnek.¹⁴³ Ugyanakkor olyan személyek is vannak, akik alá vannak rendelve az általuk működtetett digitális munkaplatformoknak, és eltérő mértékben ellenőrzik őket, például a munkakiosztás, a díjazás vagy a munkafeltételek tekintetében. Ez a platformok által a munkakínálat és -kereslet összeegyeztetésére használt algoritmikus irányítás működésével is összefügghet, de a rajtuk keresztül dolgozók számára a feladatok kiosztásával, a monitorozással, értékeléssel és a döntéshozatallal is¹⁴⁶.

Az elmúlt években jelentősen megnövekedett a digitális munkaplatformok elterjedtsége a tevékenységek széles skáláját lefedve

A digitális munkaplatformok mérete az EU-27-ben gazdasági tevékenység szerint (milliárd EUR)

Forrás: European Commission, Barcevičius, E., Gineikytė-Kanclerė, V., Klimavičiūtė, L., et al., [Study to support the impact assessment of an EU initiative on improving working conditions in platform work](#) (Tanulmány a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javítására irányuló uniós kezdeményezés hatásvizsgálatának támogatására). Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021

Az uniós jogi keret szerinti szabályok meghatározása segíthet a tisztességtelen munkafeltételek kockázatának minimalizálásában. Uniós szinten az átlátható és kiszámítható munkafeltételekről szóló irányelv (TPWCD) segít biztosítani az átlátható tájékoztatást és a munkaidő-beosztás kiszámíthatóságát valamennyi munkavállaló számára. Ezen túlmenően a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló 2019. évi tanácsi ajánlás végrehajtása támogatja az atipikus formákban dolgozó munkavállalók és az önfoglalkoztatók formális és hatékony lefedettségét, valamint a szabályok átláthatóságát és egyszerűsítését. A 2021 decemberében előterjesztett új uniós csomag célja a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javítása és a digitális munkaplatformok fenntartható növekedésének uniós támogatása¹⁴⁷. Az irányelvjavaslat az algoritmikus irányításra, a foglalkoztatási státusz téves

¹⁴⁶ A szakirodalom az algoritmikus irányítást algoritmusok által vezérelt felügyeleti, irányítási és ellenőrzési gyakorlatok összességéként határozza meg. Ezeket a gyakorlatokat olyan technológiai eszközökkel és technikákkal is megvalósítják, amelyek strukturálják a munkafeltételeket és a munkavállalók távoli irányítását. További információkért lásd: Mateescu A. és Nguyen A. (2019), *Algorithmic management in the workplace* (Algoritmikus irányítás a munkahelyen), Adat- és Társadalomkutató Intézet.

¹⁴⁷ Lásd: A platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javításáról szóló irányelvre irányuló bizottsági javaslat (COM(2021) 762 final) és a Bizottság közleménye a digitális átállás előnyeinek teljes körű kiaknázásáról a jövő munkaerőpiacán (COM(2021) 323).

besorolására és a határokon átnyúló átláthatóságra vonatkozó intézkedéseket tartalmaz. A kezdeményezések között szerepel továbbá az uniós versenyjognak az egyéni önfoglalkoztatók (köztük a platformokon dolgozók) munkafeltételeiről szóló kollektív szerződésekre történő alkalmazásáról szóló iránymutatás-tervezet, valamint a jogalkotási javaslatot kísérő közlemény.

Az erőteljes növekedést követően számos tagállam intézkedéseket javasolt a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javítására. Egyes tagállamok (**Belgium, Görögország, Spanyolország, Franciaország és Olaszország**) olyan nemzeti jogszabályokat fogadtak el, amelyek a platformalapú munkavégzés során a munkafeltételek és/vagy a szociális védelemhez való hozzáférés javítását célozzák, és a legtöbb esetben ágazati jogszabályokat választottak, amelyek általában a szállítási és kézbesítési platformokra összpontosítanak. **Belgiumban** a kormány 2022 júniusában megállapodott a platform-munkavállalók társadalmi státuszának meghatározásáról, nyolc kritériumot támasztva annak meghatározására, hogy a munkavállaló önálló vállalkozónak vagy alkalmazottnak minősül-e (a munkaügyi bíróságok általi használatra). 2021 júniusában **Görögország** új törvényt fogadott el a munkaügyi kapcsolatokról, amely intézkedéseket vezet be a platformokon keresztül dolgozók számára, elismerve a függő munkaszerződéseket vagy a független szolgáltatási/munkaszerződéseket. **Spanyolországban** egy 2021-es új törvény vezette be azt a jogi védelmet, hogy azok, akik technológiai eszközöket használva harmadik felek részére terjesztési tevékenységet folytatnak, munkaviszonyban állnak a vállalattal, és felszólították a platformüzemeltetőket, hogy bizonyítsák ennek ellenkezőjét. Megállapította továbbá a munkavállalók képviselőinek azon jogát, hogy tájékoztatást kapjanak az algoritmusok munkafeltételeket befolyásoló paramétereiről. 2021-ben **Franciaország** rendeletet fogadott el, amely lehetővé teszi a fuvarozási és kézbesítési platformok szabadúszó munkavállalói számára, hogy 2022-ben kijelöljék képviselőiket. A rendelet létrehozta a platform-munkavállalók szociális kapcsolatainak hatóságát (ARPE), amely a platformok és az önálló vállalkozók közötti szociális párbeszéd új állami szabályozója. 2019-ben **Olaszország** nemzeti jogszabályokat fogadott el azzal a céllal, hogy javítsa az önfoglalkoztató ételszállítók munkafeltételeinek védelmét. Piemont és Lazio regionális jogszabályai közvetlenül foglalkoznak a platformokon keresztül dolgozók munkafeltételeivel és szociális védelmével. **Dániában** a Munkavállalók Egyesült Szövetsége („3F”) és a „*Dansk Erhverv*” munkáltatói szervezet 2021-ben nemzeti ágazati megállapodást kötött a kiszállítókra vonatkozóan. Hasonlóképpen **Ausztriában** a szociális partnerek ágazati kollektív szerződést kötöttek az alkalmazott kerékpárfutároknak vonatkozóan, akik 2020 januárjától minimálbért kapnak, és fizetett szabadságot vehetnek igénybe. **Svédországban** a „*Foodora*” kézbesítési platform és a szállítási munkavállalók svéd szövetsége 2021-ben kollektív szerződést kötött a kiszállítókra vonatkozóan. **Portugália** helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részeként 2023. március végéig végre kell hajtani a digitális futárplatformokra vonatkozó új munkaügyi jogszabályokat.

A munkaügyi felügyelőségek kulcsszerepet játszanak a rossz munkafeltételek felderítésében és megelőzésében, valamint a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelemben. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) fokozott használata és a platformgazdaság fejlődése (lásd: a pillérhez kapcsolódó 5. háttérmagyarázatot) új kihívásokat teremtett a munkaügyi felügyelőségek számára feladataik ellátása során. Amint azt a múltbeli tapasztalatok mutatják, az energiaárak magas és tartós emelkedése, valamint az erős inflációs nyomás a be nem jelentett munkavégzés további növekedéséhez vezethet, mivel hatással lehet bizonyos cégek és munkavállalók – köztük az önfoglalkoztatók – társadalombiztosítási járulékok és adók fizetésére való képességére (lásd még a 2.1. szakaszt

és a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot). A befogadó és tisztességes munkaerőpiacok és a mindenki számára megfelelő szociális védelem támogatása szempontjából különösen fontos, hogy megfelelő források álljanak a munkaügyi felügyelőségek rendelkezésére, és a hivatalos munka támogatására átfogó stratégiákat kell kidolgozni az adott válsághelyzetben. A be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelem európai platformja jelentést készít arról, hogy a tagállamok milyen eredményeket értek el a be nem jelentett munkavégzés kezelésére irányuló átfogó megközelítések terén. 2022 márciusában egy fókuszcsoporthoz is létrehoztak, hogy ösztönözzék a be nem jelentett harmadik országbeli állampolgárok beilleszkedését a rendszeres foglalkoztatásba¹⁴⁸.

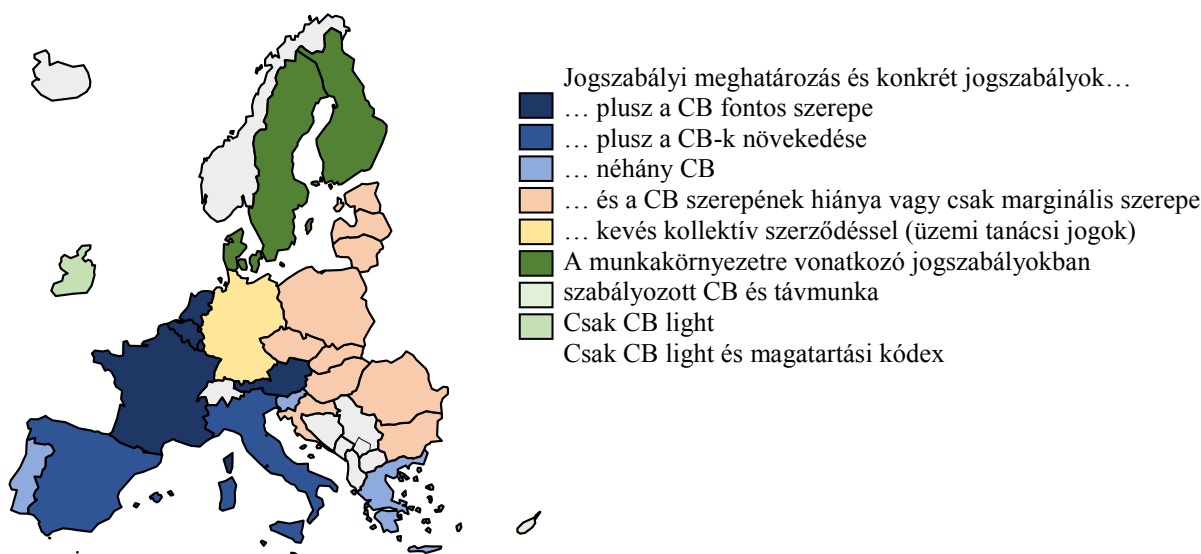
A pandémiát követően a távmunka bevett munkaformává vált az Unióban, ami időnként a szabályozások, a szakpolitikák és a munkakultúra kiigazítását teszi szükségessé. Egy nemrégiben készült Eurofound-tanulmány feltérképezi a távmunkát a jogalkotás és a kollektív tárgyalások terén a 27 tagállamban és Norvégiában, beleértve a nemzeti keretek változásait is. 2022-ben 23 ország vezetett be jogszabályi fogalommeghatározásokat és konkrét jogszabályokat a távmunkára vonatkozóan¹⁴⁹. A legtöbb esetben a törvényi szabályozást ágazatközi vagy vállalati kollektív szerződések egészítik ki, igaz, eltérő intenzitással. A jogszabályok csak Horvátországban, Lettországon és Lengyelországban jelentik a szabályozás egyedüli forrását (amelyet főként a munkáltatók és a munkavállalók közötti egyedi megállapodások révén alakítottak ki). A tagállamoknak csak kis része nem rendelkezik a távmunkára vonatkozó jogszabályi fogalommeghatározásokkal vagy konkrét jogszabályokkal. Ebben a csoportban ugyanakkor a távmunka-megállapodásokra különböző jogszabályok vonatkoznak, például az egészségvédelem és biztonság, a munkaidő vagy az általános munkajog tekintetében. A távmunkát ezért gyakran ágazati kollektív tárgyalások (pl. Finnországban) vagy ágazati és vállalati kollektív szerződések (pl. Dániában és Svédországban) szabályozzák. A kollektív tárgyalások szerepétől függően a tagállamok klaszterei a 2.3.5. ábra alapján azonosíthatók.

¹⁴⁸ További részletek az Európai Munkaügyi Hatóság (ELA) honlapján található: www.ela.europa.eu

¹⁴⁹ Forrás: Eurofound, Vargos Llave, O., Rodríguez Contreras, R., Sanz de Miguel, P., et al., *Telework in the EU: regulatory frameworks and recent updates* (Távmunkavégzés az EU-ban: szabályozási keretek és aktuális frissítések), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022. Megjegyzés: Az első csoportba tartozó tagállamok a következők: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI és SK. Ezzel szemben a második kategóriába sorolandók a következő országok: CY, DK, FI, IE és SE.

2.3.5. ábra: A távmunka szabályozása terén jelentős különbségek mutatkoznak a tagállamok között

A távmunka szabályozása az EU-27-ben és Norvégiában. (A CB rövidítés a kollektív tárgyalást jelöli.)

Megjegyzés: Az Eurofound kapcsolattartói hálózatának nemzeti hozzájárulásai.

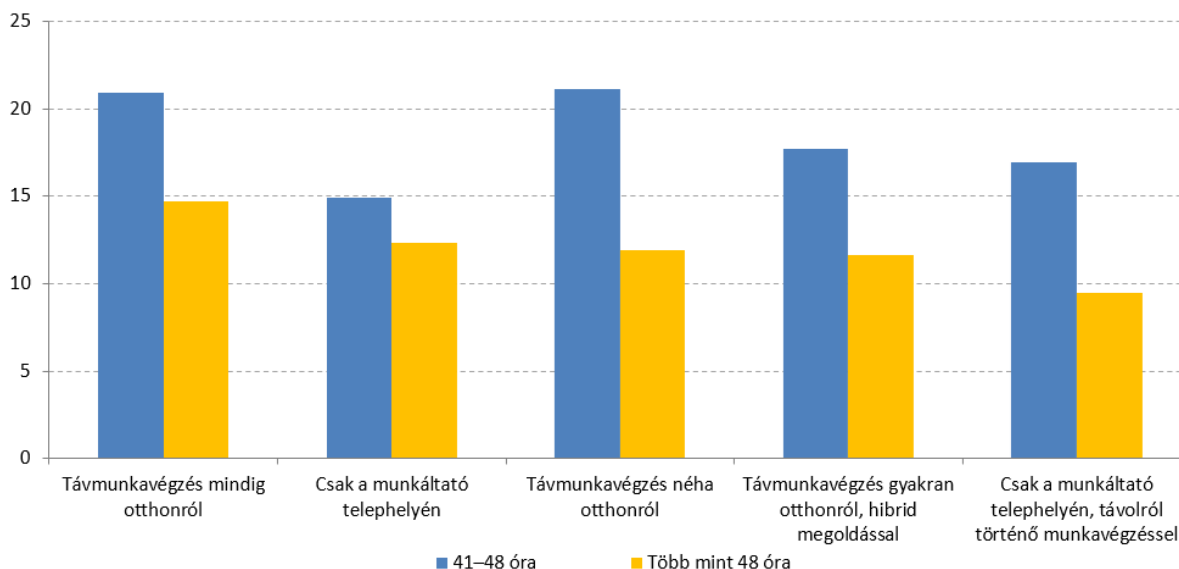
Forrás: Eurofound, *Telework in the EU: Regulatory frameworks and recent updates* (Táv munkavégzés az EU-ban: szabályozási keretek és aktuális frissítések), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022

Úgy tűnik, hogy a távmunka némi javulást eredményez a munka és a magánélet közötti egyensúly terén, de olyan kockázatokkal is jár, amelyek szükségessé teszik a nyomon követést; úgy tűnik, hogy a teret nyert hibrid munkamódszerek enyhítik e kockázatok egy részét. A 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés az Eurofound kutatása alapján átfogó elemzést nyújtott be a távmunkához kapcsolódó kockázatokról (például a munkaidőn kívüli munkavégzésről, az elszigetelt munkavégzésről vagy a pszichoszociális kockázatokról). Az újabb (szintén az Eurofoundtól származó) elemzés megerősíti, hogy a Covid19-világjárvány idején a hosszú idejű munkavégzés gyakran problémát jelentett azok számára, akik csak teljes munkaidőben végeztek távmunkát, szemben a munkáltató telephelyén dolgozókkal¹⁵⁰. A legfrissebb eredmények alapján a hibrid munkarend szerint távmunkát végzők (azaz az otthoni munkavégzést a munkáltató telephelyén végzett munkával ötvöző személyek) kisebb valószínűséggel számoltak be a hosszú munkaidőről, mint a távmunka más módjainál – lásd a 2.3.6. ábrát. A távmunkában dolgozó munkavállalók legalább kétharmada számolt be arról, hogy hetente több mint 40 órát dolgozott. Az EU-ban a távmunkát végző munkavállalók kisebb valószínűséggel számolnak be a munka és a magánélet közötti nem megfelelő egyensúlyról (13 %), mint azok, akik csak a munkáltató telephelyén dolgoznak (18 %). Az országos szintű adatok azt is jelzik, hogy a távmunkát végzők körében a munka és a magánélet közötti nem megfelelő egyensúlyról beszámoló munkavállalók aránya alacsonyabb az országos átlaghoz képest (például Finnországban, Észtországban és Bulgáriában). Romániában, Luxemburgban és Hollandiában azonban ezek a különbségek nem számottevők, míg Portugáliában és Görögországban minden távmunkát végző személy és a többi munkavállaló is hasonlóképpen boldogul (lásd a 2.3.7. ábrát).

¹⁵⁰ Eurofound (2022), *Telework during the pandemic: Prevalence, Working Conditions and Regulations* (Táv munka a pandémia idején: prevalencia, munkafeltételek és előírások). Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg (előkészületben). Megjegyzés: az adatgyűjtési módszernek és a minta méretének tulajdoníthatóan előfordulhat, hogy a kis különbségek statisztikailag nem szignifikánsak.

2.3.6. ábra: Azok a munkavállalók, akik csak távmunkában dolgoznak, nagy eséllyel dolgoznak tovább vagy munkaidőn kívül, szemben a hibrid munkavégzés keretében foglalkoztatott munkavállalókkal (2021)

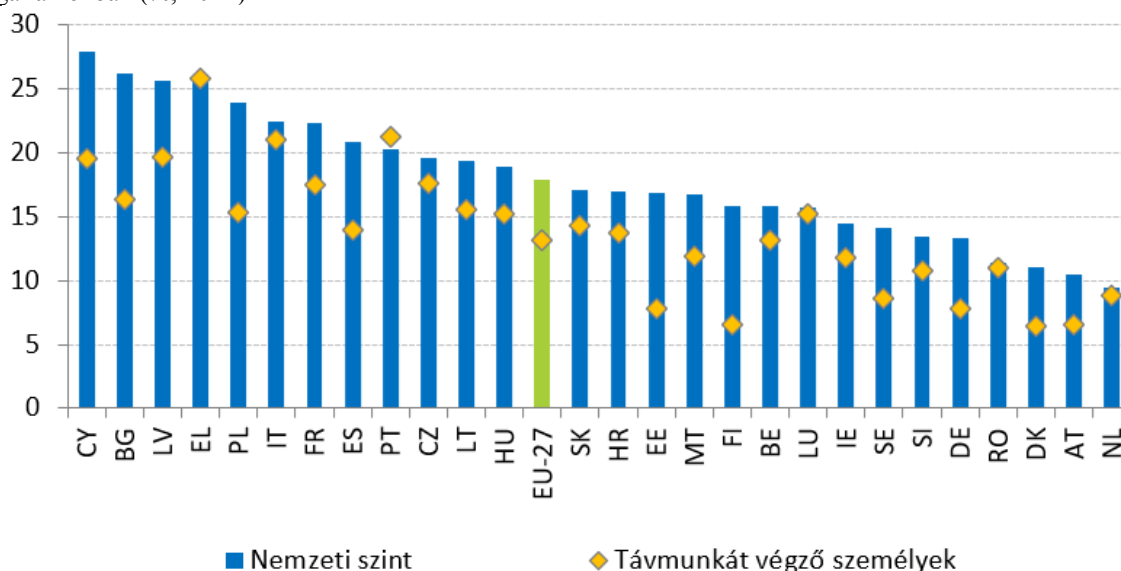
Azon munkavállalók százalékos aránya, akik a Covid19-világjárvány idején heti 40 óránál hosszabb ideig dolgoztak.

Forrás: Eurofound, [2021. évi európai telefonos munkakörülmény-felmérés](#)

2.3.7. ábra: Összességében a távmunkások arról számoltak be, hogy a legtöbb tagállamban jobb a munka és a magánélet közötti egyensúly

A munka és a magánélet közötti egyensúly hiánya az összes munkavállaló és a távmunkások esetében a tagállamokban (% , 2021)

Megjegyzés: A munka és a magánélet közötti egyensúly hiánya magában foglalja azokat a munkavállalókat, akik „nem túl jól” és „egyáltalán nem” válaszokat adnak arra a kérdésre, hogy „az Ön munkaideje hogyan illeszkedik az Ön munkán kívüli családi vagy társadalmi kötelezettségeihez”.

Forrás: Eurofound, [2021. évi európai telefonos munkakörülmény-felmérés](#)

A szociális partnerekkel folytatott konzultáció és együttműködés alapvető fontosságú ahhoz, hogy a távmunkára és a munkafeltételekre vonatkozó szabályozás pozitív

eredményekkel szolgáljon mind a munkáltatók, mind a munkavállalók számára. Egy közelmúltbeli Eurofound-tanulmány¹⁵¹ szerint 2020 és 2021 között a tagállamok kevesebb mint fele hajtott végre állandó szabályozási változtatásokat a távmunkával kapcsolatban (azaz Ausztria, Görögország, Lettország, Portugália, Románia, Szlovákia és Spanyolország jogszabályokat fogadott el, míg Belgium, Franciaország és Luxemburg nemzeti kollektív szerződéseket dolgozott ki). Négy országban (Németországban, Írországon, Luxemburgban és Hollandiában) új jogalkotási törvényjavaslatok megvitatása van folyamatban. E változtatások közül néhány a távmunka összes vagy legtöbb aspektusát érintő teljes értékű távmunka-szabályozás volt, míg másoknál szűkebb volt a fókusz. Azokban a tagállamokban, ahol a Covid19-világjárvány során kollektív szerződéseket vezettek be a távmunkáról, ezek többsége ágazati és vállalati szinten jött létre, különösen az olyan ágazatokban, mint a pénzügy, a gyártás, valamint az információs és kommunikációs technológiák. A közelmúltban a közigazgatás, az oktatás, valamint az egészségügyi és szociális ellátás területén is születtek megállapodások. A tagállamok és az Európai Bizottság által a munkaidő, valamint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén tett erőfeszítések (lásd: a pillérhez kapcsolódó 6. háttérmagyarázatot) a szociális partnerekkel szoros együttműködésben kulcsfontosságúak ahhoz, hogy a munkaszervezés során figyelembe lehessen venni a legújabb technológiai fejleményeket és az új távmunka-modelleket, ami mind a vállalkozások, mind a munkavállalók javát szolgálja.

A pillérhez kapcsolódó 6. háttérmagyarázat: Egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezetek

Az egészséges és biztonságos munkafeltételek a termelékeny munkaerő előfeltételei, amelyek hozzájárulnak az európai egészségügyi unió kialakításához és a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához (10. alapelv). 2018-ban több mint 3300 halálos és 3,1 millió nem halálos kimenetű balesetet regisztráltak az EU-27-ben. 2017 és 2019 között évente mintegy 200 000 munkavállaló veszítette életét munkával összefüggő betegség miatt. Ennek fényében a 2021–2027-es időszakra vonatkozó uniós munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági keret meghatározza a munkavállalók munkahelyi egészségvédelmének és biztonságának javítására irányuló fő prioritásokat és intézkedéseket, többek között az idősödő munkaerő sajátos igényeihez, valamint a zöld és digitális átálláshoz való alkalmazkodás révén¹⁵².

Az EU-OSH keretrendszer „zéró-elképzelés” megközelítést vezet be az EU-ban bekövetkező, munkával összefüggő halálesetekre vonatkozóan, a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági és tanácsadó bizottság (ACSH) háromoldalú munkacsoportjában előirányzott tapasztalatcserét és a bevált gyakorlatokat hasznosítva¹⁵³. Ez a kezdeményezés a munkahelyi balesetekkel kapcsolatos kockázatok fokozott tudatosításával párosul célzott tájékoztató kampányok révén. Uniós szinten a munkahelyi egészség és biztonság előmozdítását célzó egyéb intézkedések közé tartoznak a rákkeltő anyagokról, a reprodukciót károsító anyagokról (2022 óta) és a mutagénekről szóló irányelvnek a Tanács által 2022 márciusában elfogadott módosításai, a biológiai anyagokról szóló irányelv

¹⁵¹ Eurofound, *Telework during the pandemic: Prevalence, Working Conditions and Regulations* (Távmunka a pandémia idején: prevalencia, munkafeltételek és előírások). Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

¹⁵² COM(2021) 323 bizottsági közlemény. Lásd még: a reprodukciót károsító anyagokról szóló 2004/37/EK irányelvre és a biológiai anyagokról szóló 2000/54/EK irányelv aktualizálására vonatkozó bizottsági javaslat.

¹⁵³ A Tanács határozata (2003. július 22.) a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi tanácsadó bizottság létrehozásáról (2003/C 218/01).

aktualizálása, az azbeszt foglalkozási expozíciós határértékének jelentős csökkentésére irányuló javaslat, valamint a Covid19 foglalkozási megbetegedésként való elismerésének előmozdítása 2022 végéig.

Az EU-OSH stratégiai keret különös hangsúlyt fektet a pszichoszociális kockázatok megelőzésére, valamint a munkahelyi fizikai és mentális egészség biztosítására. 2021-ben a fizikai kockázatoknak való expozíció továbbra is a munkavállalók jelentős részét érintette az EU-ban. A nők jobban ki voltak téve a fertőző anyagoknak, mint a férfiak (21 %, illetve 15 %), míg a férfiak jobban ki voltak téve a nehéz terhek szállításával kapcsolatos kockázatoknak, mint a nők (40 % kontra 29 %)¹⁵⁴. Ami a mentális egészséget illeti, az Eurofound közelmúltbeli felmérésének eredményei azt mutatják, hogy a korlátozások fokozatos megszüntetése ellenére a mentális jólét az EU-ban a pandémia kezdetén mért szint alatt maradt¹⁵⁵. Különösen a 18–29 éves korosztály esetében számoltak be a 2020 óta legalacsonyabbnak bizonyuló mentális jólétről, míg a 60 év felettiek esetében romló tendenciát lehetett megfigyelni. Összességében a válaszadók 18 %-a számolt be kielégítetlen mentális egészségügyi szükségletekről; a felmérésben magasabb (24 %) volt a női válaszadók aránya. Egy közelmúltbeli tanulmány¹⁵⁶ rámutatott, hogy további támogatási intézkedésekre van szükség a munkavállalók munkahelyi irányítását lehetővé tevő digitális technológiák használatához kapcsolódó pszichoszociális kockázatok kezelésére és megelőzésére. Például a munkával kapcsolatos stressz megelőzésére irányuló cselekvési terv vagy figyelemfelkeltő kezdeményezések korlátozhatják a pszichoszociális kockázatok előfordulását, és jelentősen javíthatják a munkavállalók munkahelyi egészségét.

Az uniós jogszabályok értelmében a megelőző intézkedések szigorítása és a gyakorlatiasabb iránymutatások hozzájárulhatnak a rákkeltő anyagok munkahelyi kockázatainak minimalizálásához. A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések jelentik a legtöbb elvesztett életév fő okát az EU-ban (a fogyatékkal korrigált életévek [DALY] becslései) – lásd az alábbi ábrát. A rákkeltő anyagok – a DALY-k becslése szerint – a 2015–2017-es időszakban évente mintegy 100 000 munkavégzéssel kapcsolatos mortalitási és morbiditási helyzethez járultak hozzá a munkahelyen¹⁵⁷. Emellett a munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések költsége önmagában 119,5 milliárd EUR-t tesz ki. A veszélyes anyagok munkahelyi jelenlétének és expozíciójának csökkentésére irányuló intézkedések az európai rákellenes terv kulcsfontosságú elemei, beleértve a megelőző

¹⁵⁴ Lásd: Eurofound, *Working conditions in the time of COVID-19: Implications for the future* (Munkafeltételek a Covid19 idején: jövőbeli hatások). Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (előkészületben).

¹⁵⁵ Eurofound, *Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty* (Az Élet, munkavégzés és Covid19 e-felmérés ötödik fordulója: élet a bizonytalanság új korszakában), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

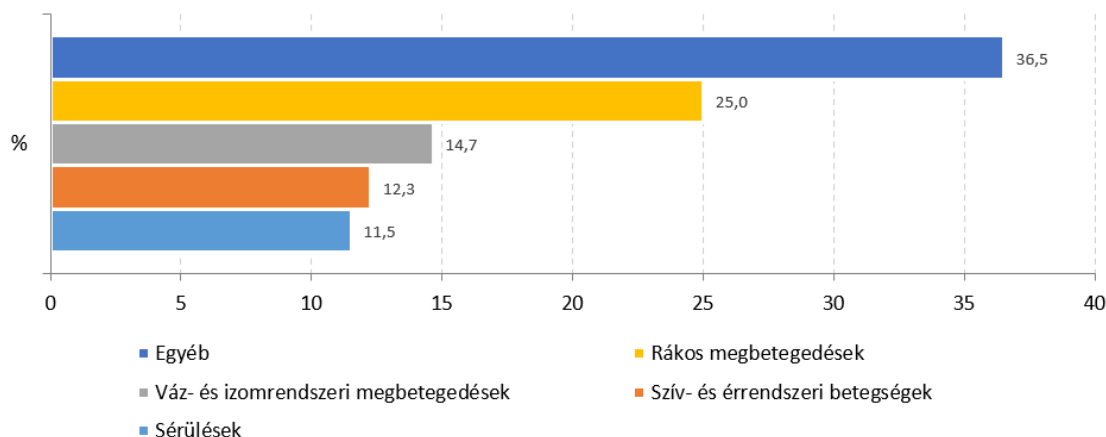
¹⁵⁶ Megjegyzés: Az EU-OSHA új és újonnan felmerülő kockázatokról szóló 2019. évi európai vállalati felmérésének (ESENER) empirikus elemzése. A figyelembe vett pszichoszociális kockázatok közé tartozott az időhiány, a nem megfelelő kommunikáció vagy együttműködés, a munkahely elvesztésétől való félelem, a nehezen kezelhető ügyfelekkel, betegekkel, tanulókkal való bánásmód, valamint a hosszú vagy rendszertelen munkaidő). Forrás: Urzi Brancati, C., Curtarelli, M., *Digital tools for worker management and psychosocial risks in the workplace: evidence from the ESENER survey* (Digitális eszközök a munkavállalók kezeléséhez és a munkahelyi pszichoszociális kockázatokhoz: az ESENER-felmérésből származó bizonyítékok), Sevilla: Európai Bizottság, 2021, JRC125714.

¹⁵⁷ Megjegyzés: A rákkeltő anyag olyan anyag vagy keverék, amely rák kialakulásához vezet, és megfelel az 1272/2008/EK rendelet I. mellékletében meghatározott kritériumoknak. A módszer a fogyatékkal korrigált életévek (DALY) becslésein alapul, amelyeket betegségek és sérülések okozhatnak. Ezt össze kell vetni azzal az ideális forgatókönyvvel, amelyben egy ország egyáltalán nem veszítene DALY-t, sem munkahelyi hiányzás, sem halálos baleset vagy betegség miatt. A kapott adatok az ILO, a WHO és az Eurostat nemzetközileg elérhető adatain alapulnak. Forrás: EU-OSHA, *A munkavégzéssel összefüggő balesetek és megbetegedések költségének nemzeti összehasonlítása*. Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2017.

intézkedéseket is¹⁵⁸. A rákkeltő anyagokról, mutagénokról és reprodukciót károsító anyagokról szóló irányelv (CMRD) négy felülvizsgálata révén eddig 29 anyaghoz kapcsolódó kockázatokat sikerült megelőzni, és ezzel több mint 100 000 emberéletet sikerült megmenteni több mint 50 év alatt.

Az EU-ban a munkával összefüggő halálesetek vezető oka a rák

A munkavégzéssel összefüggő mortalitás és morbiditás jelenti a fő okát az elveszített életéveknek az EU-ban (% , 2017).

Megjegyzés: A „keringési” kategória a váz- és izomrendszeri megbetegedéseket és a keringési rendszer betegségeit foglalja magában. Az „egyéb” kategória a fennmaradó betegségeket, például a mentális vagy fertőző betegségeket foglalja magában. A 2017-es adatok az EU-27-re és az Egyesült Királyságra vonatkoznak.

Forrás: EU-OSHA jelentés (2017)

Az uniós munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi keret elfogadását követően számos tagállam nemzeti munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiákat vagy hasonló dokumentumokat fogadott el, amelyek a célkitűzések többségére kiterjednek. A 2022–2027-es **belga** cselekvési terv például *zéró-elképzelést* határoz meg a munkahelyi balesetekre vonatkozóan, és a veszélyes vegyi anyagoknak való expozíció csökkentésére irányuló intézkedéseket tartalmaz. A 2021–2025-ös időszakra vonatkozó **francia** munkahelyi egészségvédelmi terv különös hangsúlyt fektet a súlyos és halálos kimenetelű munkahelyi balesetek megelőzésére. A pszichoszociális kockázatok és a rákkeltő anyagoknak való expozíció is elsőbbséget élveznek. A 2022–2027-es időszakra vonatkozó **máltai** stratégiai terv a munkahelyi egészségvédelmi politika öt területét határozza meg az uniós stratégiai keret megvalósítása érdekében. A 2021–2027-es **horvát** nemzeti terv célja, hogy felhívja a figyelmet a munkahelyi sérülések és megbetegedések megelőzésének fontosságára, valamint a munkahelyi halálesetek és stressz csökkentésére. A közös **német** munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági stratégia (GDA) célja a munkahelyi egészségvédelmi és biztonság rendszer korszerűsítése, valamint a vállalatok ösztönzése a munkahelyi egészségvédelem és biztonság megerősítésére. A folyamatban lévő munkára a 2022–2023-as **finn** végrehajtási terv, az **ír** egészségvédelmi és biztonsági hatóság 2022–2024-es stratégiai nyilatkozata, a **lett** szociális védelmi és munkaerőpiaci szakpolitikai iránymutatások (2021–2027), valamint a 2022–2027-es időszakra vonatkozó **litván** egészségvédelmi és biztonsági cselekvési terv szolgáltat további példákat.

¹⁵⁸ COM(2021) 44 final.

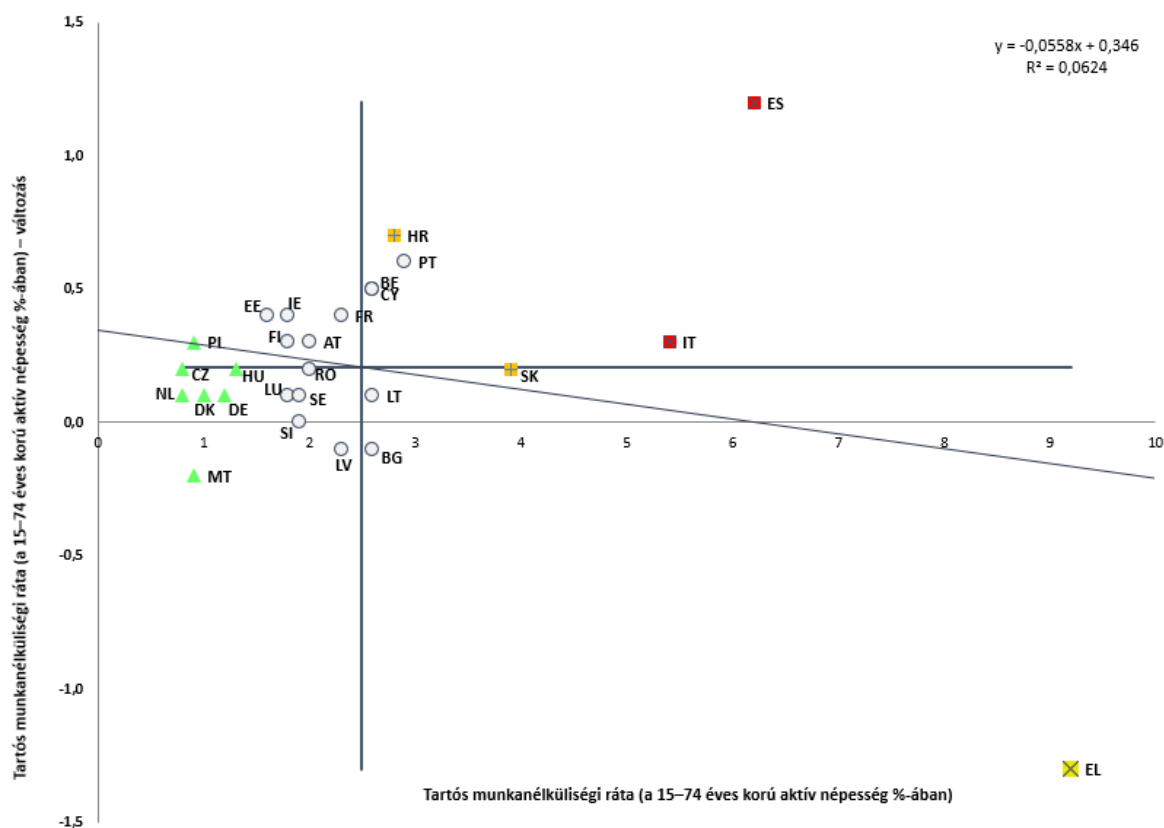
A tartós munkanélküliség¹⁵⁹ kismértékben nőtt, ami a Covid19 hatását tükrözi, azonban a gyors szakpolitikai válasz megakadályozta a negatív munkaerőpiaci minták megjelenését. A tartós munkanélküliségi ráta 2021-ben 2,8 % volt, 2020-hoz képest – majdnem egy évtizedes csökkenő tendenciát követően – kismértékben (0,3 százalékponttal) nőtt. Amint azt a 2.3.8. ábra mutatja, a tartós munkanélküliségi ráta 2021-ben szinte minden tagállamban magasabb volt, mint 2020-ban, kivéve Görögországot (–1,3 százalékpont), Máltát (–0,2 százalékpont), Lettországot és Bulgáriát (mindkettő –0,1 százalékpont). A tartós munkanélküliségi ráta ugyanebben az időszakban növekvő tendenciát mutatott Spanyolországban (+1,2 százalékpont), Horvátországban (+0,7 százalékpont), Portugáliában (+0,6 százalékpont), Belgiumban és Cipruson (mindkettőben +0,5 százalékpont). A szociális eredménytábla kiemelt mutatója „kritikus helyzetet” jelez Spanyolország és Olaszország esetében, amelyek az átlagnál magasabb szinteket (2021-ben 6,2 %, illetve 5,4 %) az elmúlt évhez képest (1,2 százalékpontos, illetve 0,3 százalékpontos) növekedéssel ötvözték. Görögország pozitív teljesítményének köszönhetően „gyenge, de javuló” minősítést kapott (2021-ben –1,3 százalékpont 2020-hoz képest), bár az EU-ban így is a legmagasabb aránnyal jellemezhető ország maradt (2021-ben 9,2 %). Az előző évi romlás miatt Szlovákia és Horvátország „figyelemmel kísérendő”. Ezzel szemben Csehország, Németország, Dánia, Magyarország, Málta, Hollandia és Lengyelország az „átlagosnál jobb” minősítést kapott, és 2021-ben alacsony és nagyjából stabil tartós munkanélküliségi ráták jellemezték ezeket az országokat. A tartós munkanélküliségi ráták terén jelentős regionális különbségek is megfigyelhetők (lásd a 3. mellékletet). A tartósan munkanélküli személyek integrációjáról szóló 2016. évi tanácsi ajánlás felé tett előrehaladás folyamatos nyomon követése és értékelése segíthet a mechanizmusok és a nyújtott szolgáltatások javításában, és ily módon elősegítheti a humántőke-létrehozást és a potenciális növekedést az EU-ban¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Az állami foglalkoztatási szolgálatok által nyilvántartásba vett és több mint egy éve aktívan munkát kereső személyek száma az aktív népesség arányában.

¹⁶⁰ SWD(2019) 154 final, a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló tanácsi ajánlás értékelése.

2.3.8. ábra: 2021-ben a tartós munkanélküliségi ráta a legtöbb tagállamban kismértékben nőtt, és alakulása szoros nyomon követést tesz szükségessé a jövőben

Tartós munkanélküliségi ráta, 2021-es szintek és változások az előző évhez képest (%), kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

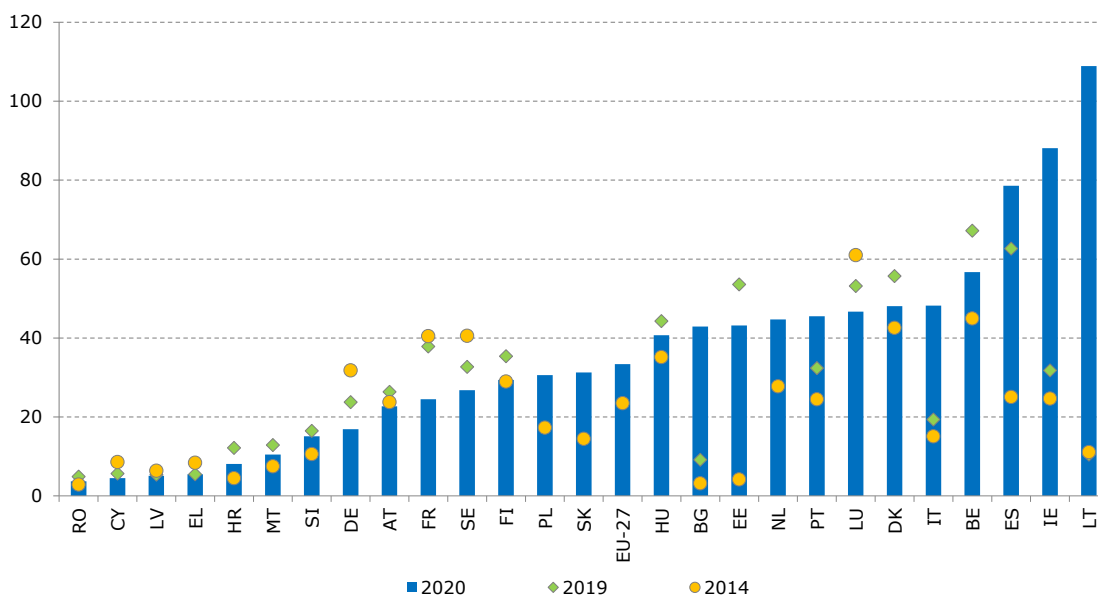
Forrás: Eurostat [[tesem130](#)], EU LFS

Jelentős különbségek mutatkoznak a tagállamok között az aktív munkaerőpiaci politikákban való részvétel tekintetében, ami egyes esetekben szoros nyomon követést tesz szükségessé. 2020-ban az aktív munkaerőpiaci programokban részt vevő munkanélküliek aránya öt tagállamban (Románia, Ciprus, Lettország, Görögország és Horvátország) nem érte el a 10 %-ot, míg négy másik tagállamban (Litvánia, Írország, Spanyolország és Belgium) 50 % feletti volt – lásd a 2.3.9. ábrát¹⁶¹. 2019 és 2020 között hat tagállam számolt be a részvétel növekedéséről, míg 16 másik tagállamban csökkenés volt megfigyelhető. Noha ezek a statisztikák természetesen tükrözik az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvétel támogatására irányuló tagállami erőfeszítéseket, a nyilvántartásba vételt más intézményi tényezők is befolyásolják, például a szociális védelmi rendszer működése. A lefedettségük mellett az álláskereső igényeihez igazított hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedések lehetővé teszik a gördülékeny munkaerőpiaci átmeneteket, és támogatják a munka világában bekövetkező jelentős átalakulásokat, amelyek senkit sem hagynak magára.

¹⁶¹ Eurostat [[lmp_ind_actsup](#)], forrás: DG EMPL. A munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedések (2–7. kategória) közé tartoznak többek között a képzés (2), a foglalkoztatásösztönzők (4), a támogatott foglalkoztatás és rehabilitáció (5), a közvetlen munkahelyteremtés (6) és a vállalkozások indításának ösztönzői (7). Ezt a mutatót azonban óvatosan kell értelmezni, mivel csak a munkaerőpiaci politikákban való részvételt (nem pedig azok hatékonyságát) méri. Becsült értékek a következő országok esetében: DK, EL, HR és SE. FR és LT esetében az adatgyűjtési folyamathoz kapcsolódóan gyenge a statisztikai megbízhatóság. Egyes országok (CZ, EL, NL, PL és SK) esetében nem állnak rendelkezésre 2020-ra vonatkozó adatok.

2.3.9. ábra: Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvétel tagállamonként jelentős eltérést mutat

A rendes munkaerőpiaci politikai beavatkozások résztvevői (2–7. kategória) 100 munkanélkültre vetítve

Megjegyzés: CZ esetében nem áll rendelkezésre idősor. 2020-ra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok EL, NL, PL és SK esetében. Megjelölések: FR és LT esetében alacsony megbízhatóságú adatok állnak rendelkezésre. A 100 %-ot meghaladó szám adatok azt jelzik, hogy az emberek a különböző intézkedéskategóriákban való részvételük részeként egynél többször lettek regisztrálva az aktív munkaerőpiaci politikára vonatkozó adatállományban.

Forrás: Eurostat [[lmp_ind_actsup](#)], munkaerőpiaci politikai (LMP) adatbázis

A hatékony és eredményes aktív munkaerőpiaci politikák az EU-ban tapasztalható megnövekedett munkaerő- és szakemberhiány fényében is kulcsfontosságúak a munkaerőpiaci teljesítmény, az eredmények és az átmenetek javításához. 2021-ben egyes tagállamokban – például Spanyolországban, Szlovákiában és Litvániában – a GDP százalékában kifejezve viszonylag magasak voltak az aktív munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedésekre (2–7. kategória) fordított kiadások, ugyanakkor viszonylag magasnak bizonyult a tartós munkanélküliségi ráta – lásd a 2.3.10. ábrát. Más országokban, például Hollandiában, Írországon és Dániában a munkaerőpiaci intézkedésekre fordított kiadások 2020-ban meghaladták a GDP 1,3 %-át, amihez viszonylag jó teljesítmény társult a tartós munkanélküliek alacsonyabb aránya tekintetében. Ezzel szemben bizonyos országokban – például Görögországban, Olaszországban, Portugáliában és Horvátországban – a munkaerőpiaci intézkedések révén az álláskeresőknak nyújtott támogatásra fordított kiadások viszonylag alacsonyak (azaz a GDP 0,3 %-a alatti vagy akörüli értékek), miközben a tartós munkanélküliség jelentette kihívás meghaladja az uniós átlagot. A nagyobb munkaerőpiaci integrációs kihívásokkal szembesülő tagállamokban a jól megtervezett aktív munkaerőpiaci szakpolitikák megerősítése hozzájárulhat a foglalkoztatás akadályainak csökkentéséhez, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévők esetében¹⁶². A kohéziós politikai finanszírozás (többek között az Európai Szociális Alap)¹⁶³ által nyújtott támogatás mellett a nemzeti

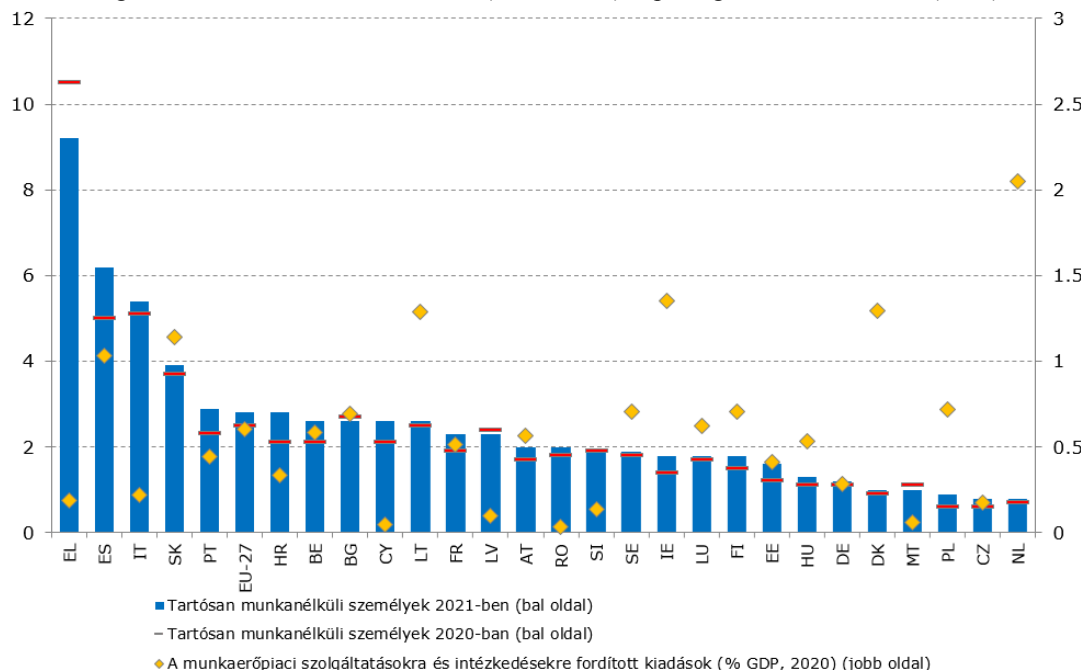
¹⁶² OECD (2021), *Building inclusive labour markets: Active labour market policies for the most vulnerable groups, OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19)* (Befogadó munkaerőpiacok létrehozása: aktív munkaerőpiaci szakpolitika a legkiszolgáltatottabb csoportok számára, az OECD szakpolitikai válaszai a koronavírusról [Covid19]), OECD Publishing.

¹⁶³ Valamennyi uniós tagállamban elvégezték az ESZA és az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés (IFK) 2007–2013-as és 2014–2020-as programozási időszakokra vonatkozó hatásvizsgálatainak metaelemzését. Az

helyreállítási és rezilienciaépítési terveik végrehajtása számos tagállamot segít munkaerőpiaci integrációs erőfeszítéseik megerősítésében. Ezek az erőfeszítések figyelembe veszik a digitális és zöld átállást, és a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról szóló bizottsági ajánlással összhangban lettek kidolgozva.

2.3.10. ábra: Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedésekre fordított kiadások tagállamonként eltérőek

Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákra (2–7. kategória, a GDP százalékában, 2020) és a tartós munkanélküliségre fordított kiadások a munkaerő (15–74 éves) népességének százalékában (2021)

Forrás: Eurostat [[lmp_expsumm](#)], munkaerőpiaci politikai (LMP) adatbázis és [[lune_ltu_a](#)], EU LFS

Az állami foglalkoztatási szolgálatok kulcsszerepet játszanak a munkavállalók munkaerőpiaci változások révén történő támogatásában, többek között a zöld és digitális átállás fényében. Az állami foglalkoztatási szolgálatok kulcsszerepet játszanak az emberek munkaerőpiaci integrációjában, tájékoztatást nyújtanak azoknak, akik munkát kívánnak vállalni, és közvetítőként lépnek fel az álláskereső és a munkáltató között. Átalakították belső üzleti folyamataikat, és tovább haladnak a digitalizáció felé vezető úton azzal a céllal, hogy növeljék kapacitásukat, többek között a személyzet szakértelmét illetően, továbbá eredményesebb és hatékonyabb szolgáltatások nyújtására törekednek¹⁶⁴. A digitális szolgáltatások fokozott biztosításának természetesen együtt kell járnia a digitális készségek lakosság körében történő széles körű elsajátításával. 2021-ben 18 nemzeti állami foglalkoztatási szolgálat számolt be arról, hogy a pandémiát követő időszakra való

eredmények az ESZA-beavatkozások pozitív hatását mutatták: az intézkedésekben részt vevő személyek esetében 7,3 százalékponttal bizonyult nagyobbak a foglalkoztatási valószínűség. Az elemzés szerint a foglalkoztatási támogatások és a szakmai gyakorlatok jelentik a legsikeresebb ESZA-beavatkozási kategóriákat. Forrás: Európai Bizottság, *Meta-analysis of the ESF counterfactual impact evaluations* (Az ESZA kontrafaktuális hatásértékeléseinek metaanalízise) (VT/2020/052), zárójelentés, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (katalógusszám: KE-03-22-139-EN-N).

¹⁶⁴ Források: Európai Bizottság (2021). *Állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata, 2022. évi munkaprogram*. Közzétéve 2022 januárjában. OECD (2022), *Harnessing digitalisation in Public Employment Services to connect people with jobs* (Az állami foglalkoztatási szolgálatok digitalizációjának kiaknázása az emberek és a munkahelyek összekapcsolása érdekében), az OECD szakpolitikai tájékoztatója az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákról, OECD Publishing.

felkészülés egyik célja az álláskereső digitális készségeinek megerősítése volt¹⁶⁵. Az állami foglalkoztatási szolgálatok egyúttal partnerségeket építenek ki, és ágazatspecifikus intézkedéseket hajtanak végre, amelyek célja a hatékonyabb munkaerőpiaci előrejelzés, a készségekkel kapcsolatos információgyűjtés, valamint a munkaerő- és szakemberhiány azonosítása és orvoslása, különösen a zöld és digitális átállással összefüggésben. A munkahelyük elvesztésének kockázatával fenyegetett munkacsoportok át- és továbbképzési programjai új felelősségként jelennek meg, és egyes nemzeti állami foglalkoztatási szolgálatok már kiigazították szolgáltatásaikat, továbbá átfogó képzési programokat és stratégiákat dolgoztak ki a jövőbeli készségigények kielégítésére. Az állami foglalkoztatási szolgálatok, a szakképzési és felsőoktatási szolgáltatók, valamint a szociális szolgáltatások közötti meglévő együttműködések formalizálása segíthet a hatékony készségkínálat megfelelő feltételeinek biztosításában (lásd a 2.2. szakaszt).

Az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek munkaerőpiaci integrációjának támogatására irányuló erőfeszítések fontos feladattá váltak az állami foglalkoztatási szolgálatok menetrendjében¹⁶⁶. Több tagállamban (Bulgária, Dánia, Finnország, Magyarország, Olaszország, Litvánia és Lettország) az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek az átmeneti védelem iránti kérelmük benyújtását követően azonnal munkába állhatnak anélkül, hogy meg kellene várniuk kérelmük feldolgozását¹⁶⁷. Az állami foglalkoztatási szolgálatoknál való regisztráció azonban viszonylag alacsonynak bizonyult. Az állami foglalkoztatási szolgálatok hálózatának jelentése szerint 2022 májusában csak 150 000, Ukrajnából érkező, lakóhelyét elhagyni kényszerült személy regisztrálta magát a hálózat 26 tagjának valamelyikénél. E regisztrációk mintegy felét Németországból és Lengyelországból jelentették¹⁶⁸. Míg a legtöbb tagállamban az állami foglalkoztatási szolgálatok felelősségei nem lépik túl azokat a felelősségeket, amelyeket általában más álláskereső esetében vállalnak, egyes állami foglalkoztatási szolgálatok menekülteket célzó intézkedéseket dolgoztak ki, amelyekre az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jogosultak (lásd még a 2.3.2. szakaszt). Több tagállam is létrehozott koordinációs csoportokat az állami foglalkoztatási szolgálatok, a nemzeti minisztériumok és a migrációs hatóságok részvételével, hogy információt cseréljenek az aktuális intézkedésekről, és közös tevékenységeket tervezzenek, többek között a munkáltatókkal, valamint a helyi és regionális önkormányzatokkal karöltve¹⁶⁹. Az európai menekültekre irányuló kohéziós fellépésre (CARE) vonatkozó közös rendelkezésekről szóló rendelet jogalkotási módosításai hozzáférést biztosítanak a 2014–2020-as többéves pénzügyi keretből fel nem használt összegekhez, hogy szükség esetén gyors és rugalmas megoldásokat finanszírozzanak az uniós országok számára. A Technikai Támogatási Eszközön keresztül nyújtott testreszabott támogatás további célja, hogy segítse az uniós országokat kapacitásai kiépítésében a menekültek befogadása és az integrációs kihívások kezelése érdekében¹⁷⁰.

¹⁶⁵ Európai Bizottság, Peters, M., *Assessment report on PES capacity: 2021* (Értékelő jelentés az állami foglalkoztatási szolgálatok kapacitásáról: 2021), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022 (39. o.).

¹⁶⁶ COM(2022) 4050 final, *Iránymutatás az Oroszország Ukrajna ellen folytatott agressziós háborúja elől menekülők munkaerőpiachoz, szakképzéshez és felnőttképzéshez való hozzáféréséről*.

¹⁶⁷ Megjegyzés: 2022 februárja és júniusa között mintegy 312 000 menedékkérő volt az EU-ban. Forrás: Eurostat [migr_asyappctzm] és az Európai Munkaügyi Hatóság (ELA) országspecifikus adatlapjai, 2022. június.

¹⁶⁸ Az állami foglalkoztatási szolgálatok hálózatának felmérése, 2022. május.

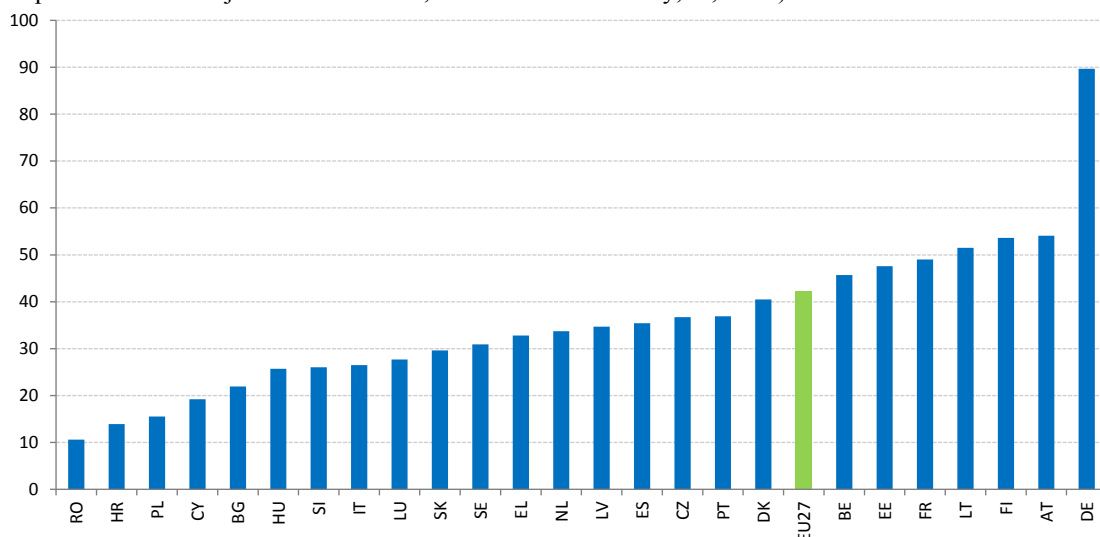
¹⁶⁹ Például AT, BE (regionális szinten), BG, EE, FI, HR, LT, NO, PL, RO és SK.

¹⁷⁰ További részletekért lásd az 1303/2013/EU és a 223/2014/EU rendeletnek az *európai menekültekre irányuló kohéziós fellépés (CARE)* tekintetében történő módosításáról szóló rendeletet. Lásd még a *Technikai Támogatási Eszköz finanszírozási határozatairól és éves munkaprogramjairól* szóló C(2022) 1379 dokumentumot.

Tíz rövid távon munkanélküliből¹⁷¹ átlagosan négy részesül munkanélküli ellátásban az EU-ban (2021-ben ez 42,2 %), a tagállamok között azonban jelentős különbségek mutatkoznak – lásd a 2.3.11. ábrát. 2021-ben a legmagasabb (50 % feletti) lefedettségi arány Németországban (89,7 %), Ausztriában (54,1 %), Finnországban (53,6 %) és Litvániában (51,5 %) volt megfigyelhető, majd Franciaország, Észtország, Belgium és Dánia következett, 40-40 %-os adattal. Ezzel szemben a legalacsonyabb lefedettséget Romániában (10,6 %), Horvátországban (13,9 %), Lengyelországban (15,5 %) és Cipruson (19,2 %) rögzítették. Az országok közötti eltérések a munkanélküli ellátási rendszerek kialakításának különbségeivel magyarázhatók, különös tekintettel azok maximális időtartamára, jogosultsági feltételeire, az álláskeresői követelmények szigorúságára vagy a más szociális védelmi rendszerekkel való szinergiákra. 2021-ben az EU-ban az egy évnél rövidebb ideje regisztrált munkanélkülieknek csupán 37,8 %-a részesült ellátásban vagy támogatásban. A munkanélküli ellátásokra vonatkozó összehasonlító teljesítményértékelési keret mindezeket az elemeket olyan kulcsfontosságú szakpolitikai eszközként azonosítja, amely támogatja az álláskeresőket a munkaerőpiaci átmenet során.

2.3.11. ábra: A munkanélküli ellátásban részesülő, rövid távon munkanélküliek aránya tekintetében jelentős különbségek lelhetők fel a tagállamok között

A munkanélküli ellátás igénybevételére jogosultak köre a rövid távon munkanélküliek esetében (azaz akik 12 hónapnál kevesebb ideje munkanélküliek, 15–64 éves korosztály, %, 2021)

Megjegyzés: Nem szabad összehasonlítani ezt a mutatót a 2021 előtti értékekkel, mivel 2021-ben [az európai társadalomstatisztika új szabályozási keretének hatálybalépése miatt valamennyi tagállam esetében törés következik be az idősorokban](#). IE és MT esetében nem áll rendelkezésre 2021-es adat.

Forrás: Eurostat, [\[lfsa_ugadra\]](#), EU LFS

A munkanélküli ellátásra való jogosultság időtartama 2022-ben nagyjából stabil maradt, csakúgy, mint a maximális igénylési időszak¹⁷². A jogosultsági időszak minden tagállamban változatlan maradt, és 13 héttől (Olaszország; társadalombiztosítási járulék) 104 hétig (Szlovákia) terjedt – lásd a 2.3.12. ábrát. Az ellátások maximális időtartama (az egyéves munkaviszonnyal rendelkező munkavállalók esetében) tagállamonként eltérő – lásd a 2.3.13. ábrát. Lettországból az időtartam 2020-ban 39-ről 35 hétre csökkent, és visszaesett a 2015-ös szintre. Ez az időszak az összes többi tagállam esetében az elmúlt 5 évben változatlan maradt. 16 tagállamban az egyéves munkaviszonnyal rendelkező

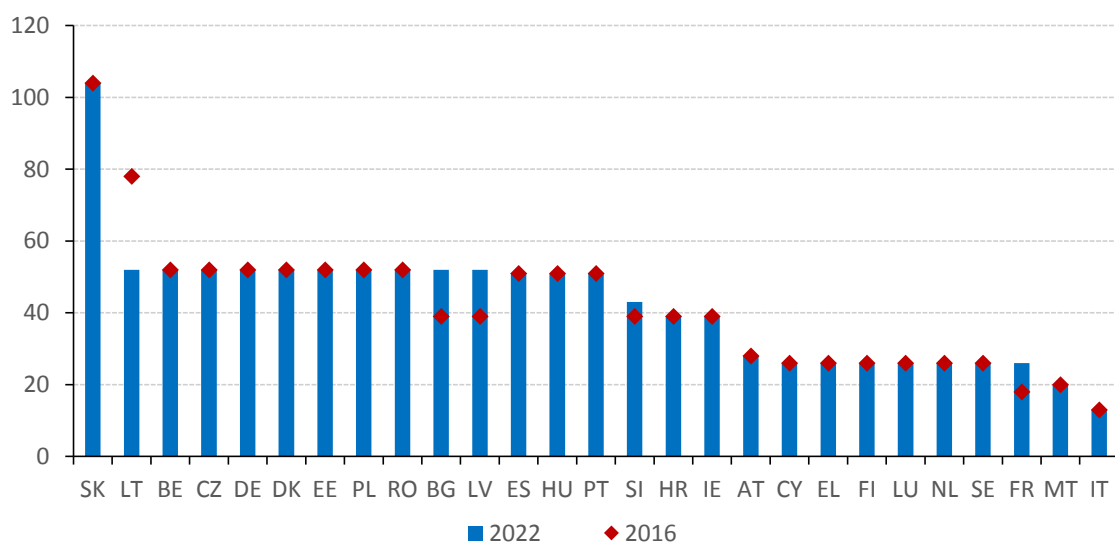
¹⁷¹ Azok, akik kevesebb mint 12 hónapja munkanélküliek. A 15–64 éves korcsoport elemzése.

¹⁷² Az elemzés azokra a munkanélküli ellátásokra vonatkozik, amelyeket általában azon személyek kapnak, akik önhibájukon kívül válnak munkanélkülivé, olyan ideiglenes jellegű rendszerek figyelmen kívül hagyásával, amelyeket a Covid19-hez kapcsolódó járványügyi helyzetre válaszul fogadtak el.

munkanélkülieknek járó ellátás legfeljebb 6 hónapig (24 hétig) igényelhető. Dániában és Belgiumban azonban e jogosultság időtartama eléri vagy meghaladja a két évet. Luxemburgban és Görögországban az időtartam egy év, Litvániában, Lettországon és Írországon pedig körülbelül 8 hónap.

2.3.12. ábra: A munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz szükséges járulékfizetési időszak 2021-hez képest stabil maradt, azonban az egyes tagállamok között jelentős különbségek mutatkoznak

Az előírt jogosultsági időtartam (hét, 2016 és 2022)

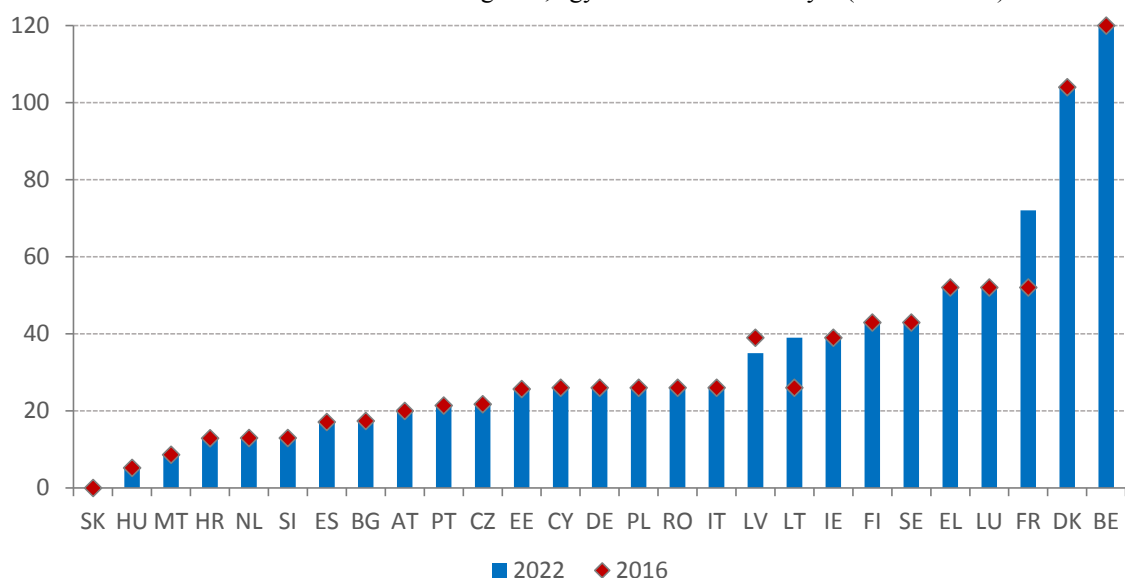

Megjegyzés: Máltán (2016-ban és 2022-ben) legalább 50 hétig szükséges járulékot fizetni az adott személy első munkába állását követően; Írországon (2016-ban és 2022-ben) legalább 104 hétig szükséges járulékot fizetni az adott személy első munkába állását követően; Ausztriában (2022-ben) az első kérelmek esetében legalább 52 heti járulékot, a későbbi kérelmek esetében pedig legalább 28 heti járulékot kell befizetni.

Forrás: [MISSOC-adatbázis](#) (2016. január és 2022. január)

2.3.13. ábra: A legtöbb tagállamban az egyéves munkaviszony legfeljebb 6 hónapig biztosít hozzáférést a munkanélküli-ellátáshoz

Az ellátások maximális időtartama hetekben megadva, egyéves munkaviszonnyal (2022 és 2016)

Megjegyzés: Belgium esetében az ellátásoknak nincs időbeli korlátja. Cipruson a heteket heti 6 munkanap alapján számítják. Írországon az ellátást csak azoknak fizetik 39 hétig (234 napig), akik legalább 260 heti

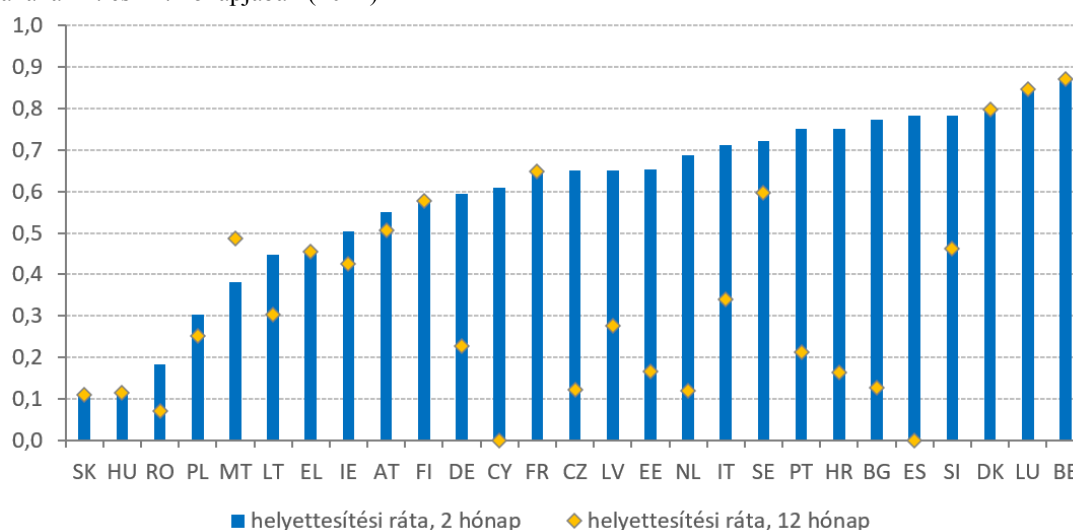
PRSI-járulékot fizettek be. Szlovákiában az egyéves szolgálati viszonytal rendelkezők nem lehetnek jogosultak munkanélküli ellátásra (legalább 2 évig kell munkanélkülségi biztosítási járulékot fizetni az utolsó 4 évben). Lengyelország esetében az időtartam az adott régió munkanélkülségi rátája és az országos átlag egymáshoz viszonyított arányától függ.

Forrás: [MISSOC-adatbázis](#) (2016. január és 2022. január) és nemzeti jogszabályok

A munkanélküliek jövedelempótlása a munkanélkülség időtartamától függ. A 2.3.14. ábra az alacsony keresetűek (a nemzeti átlagjövedelem 67 %-a) és a rövid munkaviszonytal rendelkezők (12 hónap társadalombiztosítási járulék) nettó jövedelempótlási rátáit veti össze az EU-ban a munkanélkülség időtartamának 2. és 12. hónapjára vonatkozóan. A nettó jövedelempótlási ráta a munkanélkülség második hónapjában a korábbi (nettó) jövedelem 10,8 %-ától (Szlovákia) több mint 90 %-ig terjed (Luxemburg vagy Belgium). Ausztriában vagy Belgiumban például a jövedelempótlási ráta a munkanélkülségi időszak 12. hónapjában változatlan marad. Az ellátások lejártá vagy a bőkezű ellátások mértékének csökkenése miatt azonban a legtöbb más tagállamban csökken a jövedelempótlási ráta. Egyes országokban azok a munkanélküliek, akik kimerítették a munkanélküli ellátásokat, alternatív rendszereket, például szociális támogatást vehetnek igénybe, amely általában alacsonyabb szintű ellátást biztosít – az aktív befogadással kapcsolatos részleteket lásd a 2.4.1. szakaszban, többek között az aktív befogadási megközelítést alkalmazó megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlásra irányuló bizottsági javaslatot is.

2.3.14. ábra: A munkanélküli ellátások jövedelempótlási rátája Unió-szerte eltérő

A munkanélküli ellátások nettó jövedelempótlási rátája az átlagbér 67 %-án mérve, a munkanélkülség időszakának 2. és 12. hónapjában (2021)

Megjegyzés: A mutatót az egyedülálló, gyermektelen, rövid munkaviszonytal (egy év) rendelkező és 20 éves személy esetére számítják. A különféle jövedelemkomponensek, munkanélküli ellátás és egyéb ellátások (például a szociális ellátás és a lakhatási támogatás) is ide tartoznak.

Forrás: az Európai Bizottság számításai az OECD adókedvezmény-modellje alapján

Az elmúlt években a magas színvonalú és hatékony szociális párbeszéd alapvető szerepet játszott a komplex társadalmi-gazdasági feltételek megfelelő kezelésében. A 7. foglalkoztatási iránymutatás és a szociális jogok európai pillérének 8. alapelve (szociális párbeszéd és a szociális partnerek bevonása) felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsák a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonását a foglalkoztatási, szociális és adott esetben gazdasági reformok és szakpolitikák kialakításába és végrehajtásába, többek között kapacitásuk növelésének támogatása révén. A Covid19-válság során az ágazati szociális partnerek uniós szintű szervezetei rendkívül proaktívak voltak, és gyorsan kifejtették

nézeteiket a lehetséges helyreállítási stratégiákról. Nemzeti szinten több tagállam felkérte a szociális partnereket, hogy nemzeti gyakorlatukkal és intézményi kereteikkel összhangban vitassanak meg, tárgyaljanak meg és/vagy hajtsanak végre olyan intézkedéseket, amelyek támogatják a munkafeltételeket, a munkaerőpiac működését, az esélyegyenlőséget, a munkahelyi egészséget és biztonságot, a távmunkát, valamint a lecsatlakozáshoz való jogot. A közelmúltban az európai szociális partnerek számos esetben jelentős mértékben hozzájárultak az európai és nemzeti szintű kezdeményezésekhez azzal a céllal, hogy a továbbiakban új munkavállalókat vonzzanak a munkaerőhiánnyal küzdő ágazatokba – beleértve a zöld és digitális átállást támogató ágazatokat is – a tehetséggondozási partnerségek kialakítása és a több érdekelt felet tömörítő európai integrációs partnerség végrehajtása révén¹⁷³.

A szociális partnerek célirányos, érdemi és időben történő bevonása fontos szerepet játszik a reformok hatékony megtervezésében és végrehajtásában. A nemzeti felelősségvállalás az európai szemeszter és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtásának központi eleme. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásának nyomán követésére szolgáló új háromoldalú szervek létrehozása (többek között Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában) pozitív fejlemény, amely inkluzív módon kezelve javíthatja a szociális partnerek részvételét és nyilvános elszámoltathatóságát¹⁷⁴. A szociális partnerekkel – többek között az európai szemeszter teljes ciklusában – folytatott szoros együttműködés elengedhetetlen annak biztosítására, hogy a nézeteket figyelembe vegyék, és beépítsék a döntéshozatali folyamatba; többek között az ukrán állampolgárok és lakóhelyüket elhagyni kényszerült más személyek európai munkaerőpiacokra való beilleszkedését támogató megfelelő politikák megvitatásakor. 2016 óta a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) évente többoldalú felügyeleti felülvizsgálatokat végez a nemzeti szociális partnerek európai szemeszterbe való bevonásáról, hogy felmérje ezeket, valamint az egyéb kihívásokat és bevált gyakorlatokat. A tagállamok között továbbra is különbségek figyelhetők meg a minőség és a szociális partnerek érdemi bevonása tekintetében.

A szociális párbeszéd kulcsfontosságú volt egy erős egészségügyi ágazat számára, amely szembeszáll a Covid19-világjárvánnyal, és hozzájárul az EU potenciális jövőbeli egészségügyi válságokra való felkészültségének növeléséhez. Valamennyi ország szembesült azzal, hogy növelni kell az egészségügyi rendszerek kapacitását, különösen a kórházakban, hogy a Covid19-világjárvány miatt nagyon rövid időn belül ki lehessen elégíteni az egészségügyi szolgáltatások iránti növekvő keresletet. Az egészségügyi rendszerekre nehezedő nyomás régóta fennálló egyéb olyan kihívások mellett jelentkezik, mint az egészségügyi dolgozók hiánya. A szociális párbeszéd kiemelkedő szerepet játszott a kihívások némelyikének kezelésében azokban a tagállamokban, amelyek jól működő intézményekkel rendelkeznek, és ahol régóta fennálló hagyománya van a szociális partnerek (pl. Dánia, Németország, Finnország és Svédország) közötti együttműködésnek, továbbá az erős szociális partnerségi klasztereknek helyet biztosító tagállamokban (pl. Ausztria, Belgium, Luxemburg és Hollandia). Ugyanakkor azokban az országokban, ahol a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások kevésbé hangsúlyosak az egészségügyi ágazatban (pl.

¹⁷³ Lásd az európai integrációs partnerség megújítását a Covid19-válságot követően. Forrás: [az európai integráció weboldala \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa-eu/).

¹⁷⁴ Forrás: Eurofound (2022), Rodríguez Contreras, R., Sanz, P., *Involvement of social partners in the national recovery and resilience plans* (A szociális partnerek bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe), Az Európai Unió Kiadóhivatala. Megjegyzés: A kollektív tárgyalásokkal kapcsolatos részletekért lásd a jelentés 2.1. szakaszát és az Európai Bizottság *Employment and Social Developments in Europe 2022* (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2022) című dokumentumát, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022.

Bulgáriában, Csehországban, Máltán és Észtországban), a Covid19-válság következtében felélénkült a szociális párbeszéd¹⁷⁵.

A civil társadalmi szervezeteknek az európai szemeszter valamennyi szakaszában való részvétele elengedhetetlen a minőségi reformok és szakpolitikák tagállami szintű megvalósításához. Az Európai Bizottság a korábbi együttes foglalkoztatási jelentésekben hangsúlyozta a civil társadalmi szervezetekkel folytatott időszerű és érdemi konzultációk fontosságát. A meglévő nemzeti gyakorlatokra építve azt is hangsúlyozta, hogy fontos bevonni a civil társadalmi szervezeteket a tagállamokkal folytatott rendszeres ülésekbe és eszmecserékbe. A meglévő kihívások azonosítása – amelyek közül néhányat az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság¹⁷⁶ nemrégiben elfogadott állásfoglalásában kiemelt – lehetőséget kínál az információcsere minőségének, átláthatóságának, szabályszerűségének és kiszámíthatóságának további javítására. A jövőben a civil társadalmi szervezetek foglalkoztatási és szociális területen való szerepvállalása hozzá fog járulni a meglévő társadalmi-gazdasági kihívások leküzdéséhez, valamint a zöld és digitális átállás terén való előrelépéshez szükséges reformok és beruházások részletességének és hatékonyságának megerősítéséhez.

2.3.2. Tagállami intézkedések

Egyes tagállamokban, a pillér 5. alapelveivel (biztonságos és rugalmas foglalkoztatás) összhangban folytatódnak a munkaerőpiaci szegmentáció okainak kezelésére irányuló erőfeszítések. 2021 júliusában **Spanyolország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében) módosította a közalkalmazott jogállását a közszférán belüli ideiglenes foglalkoztatás csökkentése, valamint a visszaélések megelőzése és szankcionálása érdekében, beleértve azt a kötelezettséget is, hogy 2022. december 31-ig közzé kell tenni az ideiglenes alkalmazottak stabilizációs eljárásaira vonatkozó felhívásokat. Az egészségügyi és oktatási ágazatban dolgozó közalkalmazottakra alkalmazandó szabályok módosítását is elfogadták. 2021 decemberében **Spanyolország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében is) munkaerőpiaci reformcsomagot is elfogadott azzal a céllal, hogy csökkentse a magánszektorban a határozott idejű szerződések magas arányát, javítsa egyes munkavállalók munkafeltételeit, és előmozdítsa a határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérést. A reform újradefiniálta a munkaszerződések kínálatát a határozatlan idejű szerződések központi szerepének hangsúlyozásával és a határozott idejű szerződések alkalmazásának további korlátozásával (pl. csökkentette a határozott idejű szerződések maximális időtartamát, ugyanakkor növelte az azok csalárd felhasználása esetén alkalmazandó szankciókat). A tisztességes munka programja keretében egy szélesebb körű reform részeként **Portugália** egyrészt azt tervezi, hogy 6-ról 4-re csökkenti a határozott idejű szerződések megújításának maximális számát; másrészt emelni kívánja az ideiglenes jelleggel foglalkoztatott munkavállalók elbocsátása után járó kompenzációt, és 3 évig terjedő börtönbüntetéssel büntetné a be nem jelentett munkavégzést. Elfogadásukat követően ezek az intézkedések várhatóan csökkentik a határozott idejű szerződések arányát, és elősegítik a határozatlan idejű és formális munkavégzésre való áttérést. **Hollandia** helyreállítási és rezilienciaépítési terve számos munkaerőpiaci reformot tartalmaz, amelyek célja a munkaerőpiaci szegmentációval

¹⁷⁵ Lásd: Eurofound (2022), *Social dialogue and collective bargaining in the hospital sector during the COVID-19 pandemic* (Szociális párbeszéd és kollektív tárgyalások a kórházi ágazatban a Covid19-világjárvány idején). Az Európai Unió Kiadóhivatala (előkészületben).

¹⁷⁶ Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2022), *Involvement of Organised Civil Society in the National Recovery and Resilience Plans – How can we improve it?* (A szervezett civil társadalom bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe – Hogyan tehetjük jobbá?), [ECO/592] állásfoglalás, 2022. május.

kapcsolatos kihívások kezelése. Ezek közé tartozik az önfoglalkoztatókra vonatkozó adólevonás fokozatos csökkentése, az önfoglalkoztatókra vonatkozó kötelező rokkantsági biztosítás bevezetése, valamint a színlelt önfoglalkoztatók kezelésére irányuló intézkedések, beleértve a munkaviszony fogalommeghatározásának módosítását és a hatósági végrehajtás fokozását 2026-ig. Emellett 2022 júliusában **Hollandia** a rugalmas vagy határozott idejű szerződések alkalmazására irányuló ösztönzők csökkentésére, valamint a munkaerő-kölcsönzőkre vonatkozó tanúsítási rendszer bevezetésére irányuló terveket is bejelentette.

A pillér 7. alapelvével (tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén) összhangban **számos tagállam tesz javaslatot a foglalkoztatásvédelmi jogszabályokra vonatkozó új vagy módosított előírásokra az azonosított munkaerőpiaci kihívások kezelése érdekében.** **Észtország** 2021 novemberében bevezette annak lehetőségét, hogy a kiskereskedelmi ágazatban tevékenykedő munkáltatók és munkavállalók meghatározott feltételek mellett rugalmasabb munkaszerződéseket kössenek. Ezek a megállapodások a foglalkoztatási lehetőségek növelésével, magasabb szintű védelem biztosítása mellett hozzájárulhatnak további munkavállalók foglalkoztatásához. Ezt az intézkedést kiegészítette a közúti fuvarozásról szóló törvény új módosításainak 2021. decemberi elfogadása. Ezzel az intézkedéssel **Észtország** várhatóan támogatni fogja a közúti közlekedési ágazatban tevékenykedő gépjárművezetők tisztességes munkafeltételeit. 2022 februárjában **Franciaország** új törvényt fogadott el, amely egyedi státuszt teremtett az önfoglalkoztatók számára, védve a személyes javaikat (eddig csak az állandó lakóhely élvezett védelmet). Emellett a törvény kiterjeszti az önálló vállalkozók átállásának megkönnyítésére vonatkozó feltételeket. A kormány havi 800 EUR összegű juttatással kívánja támogatni azokat, akik tartósan felhagytak a fenntarthatatlanná vált tevékenységükkel. 2022 júniusában **Olaszország** új rendelkezéseket fogadott el annak biztosítására, hogy minden munkavállaló – beleértve az atipikus szerződéssel foglalkoztatottakat is – nagyobb átláthatóságot élvezzen a munkaviszony tekintetében, különös tekintettel a munkáltatók minimális tájékoztatási követelményeire a próbaidő és (adott esetben) a képzés vonatkozásában. Egy átfogó reform részeként **Svédország** azt tervezi, hogy 2022 második félévében intézkedéseket fogad el az objektív okokból történő elbocsátásra vonatkozó szabályok tekintetében, növeli a munkafeltételek kiszámíthatóságát, és megelőzi a munkaügyi vitákat.

A pillér 5. háttérmagyarázatában bemutatott elemzés kiegészítéseként több tagállam a **munkahelyi egészségvédelem és biztonság megerősítésére irányuló intézkedéseket vezetett be** a pillér 10. alapelvével (egészséges, biztonságos és megfelelően kialakított munkakörnyezet) összhangban. Egy szélesebb körű reform részeként **Franciaország** 2021 júliusában (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében) a munkahelyi egészség és biztonság megerősítésére irányuló intézkedéscsomagot fogadott el. A várható hatás szempontjából a legfontosabb intézkedések közé tartozik a vállalkozások azon lehetősége, hogy bővítsék a munkahelyen kínált egészségügyi szolgáltatások körét, és „megelőzési útlevelet” hozzanak létre. **Franciaország** emellett a munkahelyi szexuális zaklatás fogalommeghatározását is kiterjesztette, és 2021 novemberében ratifikálta a munka világában tapasztalható erőszak és zaklatás felszámolásáról szóló ILO-egyezményt. 2021 decemberében **Horvátország** elfogadta a 2021–2027-es időszakra vonatkozó nemzeti munkavédelmi, munkabiztonsági és foglalkoztatási tervet. Ez a terv összhangban van a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó nemzeti fejlesztési stratégiával, és azon munkaerőpiaci szakpolitikák folytonosságát és javítását jelenti, amelyek támogatják a mindenki számára elérhető tisztességes munka biztosítását, figyelembe véve a kiszolgáltatott személyek sajátos szükségleteit. 2022 júliusában **Bulgária** 51,1 millió EUR összköltségvetésű ESZA+-műveletet fogadott el a munkavállalói jóllét és a munkahelyi biztonság támogatása céljából. A legrelevánsabb intézkedések közé tartozik a cégek pénzügyi támogatása a kiégés

megelőzése, a mentális egészség megőrzése, a munkahelyi biztonság érdekében ruházat és felszerelés vásárlása, a vállalati helyek sport- és pihenőhelyekkel való felszerelése, valamint a szervezeti magatartás zöld megközelítésének bevezetése céljából. Az intézkedés 2024 végéig lesz hatályban, és várhatóan akár 91 000 munkavállaló javát fogja szolgálni. **Olaszország** emellett a 2022 és 2023 folyamán célzott szakpolitikai intézkedések elfogadását tervezi a munkahelyi egészségvédelem és biztonság javítása érdekében.

Néhány tagállam a pillér 9. alapelvével (a munka és a magánélet közötti egyensúly) összhangban **rendeletet vezet be vagy módosít annak érdekében, hogy jobban meghatározza a rugalmas munkavégzés feltételeit és a munkaidő-szervezést.** 2021 júliusában **Spanyolország** jogi rendelkezéseket hagyott jóvá a magán- és a közszférában végzett távmunka szabályozására. A jogszabály-módosítások azonos munkafeltételeket garantálnak a távmunkában és a helyszínen dolgozók számára, továbbá biztosítják a távmunka önkéntességét a munkavállaló és a munkáltató számára egyaránt. Ez az új keret előnyben részesítheti a távmunkát a helyszíni munkával ötvöző hibrid munkavégzést. 2022 júniusában **Belgium** új intézkedéseket fogadott el a munkaidő rugalmasságának javítása, valamint a magánszektorban a munka és a magánélet közötti jobb egyensúly támogatása érdekében. A fő intézkedések közé tartozik a négynapos munkahéthez való jog (a napi munkaórák számának növelése révén) vagy a munkarend megváltoztatása (azaz a munkaórák hetek közötti kiegyensúlyozása). **Belgium** egyúttal elfogadta a több mint 20 alkalmazottat foglalkoztató cégek „lecsatlakozáshoz való jogát”, amely cégek most már nem várhatják el alkalmazottaiktól, hogy a rendes munkaidő letelte után reagáljanak az üzleti kérésekre. Mindkét intézkedés a munkaerőpiaci reformokról szóló szövetségi megállapodás részét képezi, amely az e-kereskedelemben az esti és éjszakai munkavégzésre vonatkozó szabályok tekintetében nagyobb rugalmasságot is előírányoz. Emellett kísérleti projekteket terveznek, amelyek – a szakszervezet előzetes beleegyezése nélkül – lehetővé teszik az önkéntes alapon történő esti és éjszakai munkavégzést. Egy szélesebb körű reform részeként **Lengyelország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében) munkajogi rendelkezések bevezetését tervezi a munka és a magánélet közötti jobb egyensúly és a kiszámíthatóbb munkafeltételek előmozdítása érdekében. Szabályokat állapít meg különösen a rugalmas munkafeltételekre vonatkozóan, ideértve a munkaidő alatti szüneteket és/vagy képzést, valamint a munkavállaló túlórában való foglalkoztatáshoz vagy éjszakai munkavégzéshez való hozzájárulását, illetve az időszakos munkavégzésre való hajlandóságát. A munkavállalók várandóssági, szülési vagy szülői szabadság idején fennálló munkaviszonyának védelmére vonatkozó rendelkezések módosítása is tervezés alatt áll. 2022 áprilisában **Észtország** a meglévő jogi keretet is aktualizálta annak érdekében, hogy rugalmasabb munkafeltételeket (pl. részmunkaidőt, távmunkát vagy rugalmas munkaidőt) biztosítson a gondozási feladatokat ellátó munkavállalók vagy köztisztviselők számára, egyúttal előmozdítva a kiskorúak (azaz 14 év alattiak) hatékony védelmét. **Luxemburg** az erkölcsi zaklatás szabályozására vonatkozó rendelkezések elfogadását tervezi. Az intézkedés várhatóan a munkavállalókra, de a tanulószerveződéses tanulókra, a gyakornokokra és a diákokkal kötött különleges határozott idejű szerződésekre is vonatkozik majd.

Számos tagállam módosította jogszabályait vagy tervezi módosításukat annak érdekében, hogy a pillér 9. alapelvével (a munka és a magánélet közötti egyensúly) összhangban rugalmasabb munkafeltételeket biztosítson a munkavállalók számára. **Spanyolország** 2022 júniusáig meghosszabbította a munkaidő módosítására vonatkozó, 2020 márciusában elfogadott tervet („*Plan Mecuida*”) annak érdekében, hogy megerősítse a munkavállalók rugalmasságát a Covid19-válsághoz közvetlenül kapcsolódó családi kötelezettségek tekintetében. E rendelkezések értelmében a munkáltató és a munkavállaló egyéb észszerű és arányos változásokat is elérhet a munkavállaló munkafeltételeiben (többek között távmunkavégzés, más műszakba helyezés, munkahelyváltás vagy különböző funkciók

kijelölése). 2022 januárjában **Spanyolország** aktualizálta a munkaidőre vonatkozó jogi keretét annak érdekében, hogy kiterjessze a rákos vagy súlyos betegségben szenvedő gyermekek szüleinek gondozási lehetőségeit. A szóban forgó gyermek gondozási korhatárát 18-ról 23 évre emelték. **Ciprus** azt tervezi, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési terve részeként tanulmányt készít a közsférában alkalmazott rugalmas munkafeltételekről. A tanulmány várhatóan 2023-ig ad olyan ajánlásokat, amelyek célja a közszolgáltatás hatékonyságának javítása. Amint a tanulmány ajánlásai rendelkezésre állnak, döntés születik azok végrehajtásáról. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatását is élvező **Ciprus** 2023-ig új törvényt kíván elfogadni, amely szabályozza a rugalmas munkafeltételeket, különösen a távmunkát. 2022 augusztusában **Litvánia** módosította jogi keretét, nagyobb rugalmasságot biztosítva egyes családok számára munkarendjük tekintetében. Ezek a módosítások többek között magukban foglalják a gyermeket nevelő szülők számára biztosítandó további szabadságnapokat, valamint annak lehetőségét, hogy a várandós vagy szoptató nők, a 8 évesnél fiatalabb gyermekeket nevelő szülők, illetve a 14 évesnél fiatalabb (vagy fogyatékossgal élő gyermekek esetében a 18. életévüket be nem töltött) gyermeket nevelő egyedülálló szülők a teljes napnál rövidebb ideig dolgozhassanak, és kombinálhassák a távmunkát a rugalmas munkaidővel (lásd a 2.2.2. szakaszt).

Több tagállam további erőforrásokkal – többek között a munkaügyi felügyelőségek kapacitásának növelésével – erősítette meg a be nem jelentett munkavégzés kezelésére irányuló erőfeszítéseit. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként **Olaszország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében) várhatóan 2022 végéig nemzeti tervet és ütemtervet fogad el valamennyi gazdasági ágazatban a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelem jegyében azzal a céllal, hogy 2025-ig tartósan növelje a munkaügyi ellenőrzések számát, és 2026-ig csökkentse a be nem jelentett munkavégzés eseteit. E célból 2022 februárjában intézményközi munkacsoportot hoztak létre. 2021 októberében **Románia** új közigazgatási szankciókat hagyott jóvá a be nem jelentett és a ténylegesnél alacsonyabb bérszinten bejelentett munkavégzés, valamint a „zsebbe fizetett munkabér” gyakorlatának korlátozása céljából. Az intézkedés magában foglalja „a ténylegesnél alacsonyabb bérszinten bejelentett munkavégzés” fogalmának szabályozását. Később, 2022 áprilisában **Románia** a szolgáltatásra váltható utalványok rendszerét is elindította (az intézkedés 2024. január 1-jén lép hatályba) annak érdekében, hogy a háztartási alkalmazottak bekerüljenek a formális gazdaságba. A háztartási alkalmazott 85 utalvány beváltását követően kerül a társadalom- és egészségbiztosítási rendszer hatálya alá. Egy szélesebb körű reform részeként **Svédország** 2022 februárjában útjára indított egy folyamatot, melynek célja a munkával kapcsolatos bűncselekményekkel (többek között a be nem jelentett munkavégzéssel) foglalkozó regionális központok létrehozása. Ezek a központok – a szociális partnerekkel, valamint a nemzeti és regionális szervekkel konzultálva – a hatóságok közös kormányzati ellenőrzések tervezésével, végrehajtásával és nyomon követésével kapcsolatos tevékenységének csomópontjaként fognak működni. 2022 márciusában **Belgium** (Brüsszel főváros régiója) célzott intézkedést fogadott el egy adott ágazat vállalatainál a hátrányos megkülönböztetés megalapozott gyanúja esetén végzendő ellenőrzések számának növelése érdekében. Ezenkívül a munkaügyi felügyelők hamis név alatt is felkereshetnek cégeket, hogy feltárják a bánásmódbeli különbségeket. 2022 májusában **Spanyolország** új pályázati felhívást hagyott jóvá 90 új állami munkaügyi és társadalombiztosítási ellenőr számára, megduplázva a 2021-ben jóváhagyott számot. 2022 áprilisában **Horvátország** új jogszabályt vezetett be a visszaélést bejelentő személyekre vonatkozóan, módosítva a 2019. évi korábbi rendelkezéseket. E jogi aktus célja a jogsértést elkövető cégekről bejelentést tevő munkavállalók védelmének javítása, ideértve a visszaélést bejelentő személyekkel szemben eljárást indító munkáltatókkal szembeni szankciókat is. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv szerinti szélesebb körű reform részeként **Horvátország**

2022 decemberében a be nem jelentett munkavégzés kezeléséről szóló új törvény elfogadását is tervezi, amely meghatározná a be nem jelentett munkavégzés fogalmát, megerősítené a munkaügyi felügyelőségeket, és részletesebben szabályozná a munkavállalók be nem jelentett munkáról bejelentett munkára való áttérését.

A pillér 4. alapelvével összhangban **több tagállam célzott intézkedéseket fogadott el a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci helyzetének javítása érdekében.** 2021 októberében **Görögország** új törvényt fogadott el az állami foglalkoztatási szolgálat („*OAED*”) szervezetének és működésének reformjáról. Az új rendelkezések magukban foglalják új foglalkoztatási tanácsadók felvételét (540-et két éves időtartamra), valamint a munkaerő-kínálat és -kereslet közötti hangsúlyosabb közvetítést. 2021-ben **Görögország** foglalkoztatási pótlékot is bevezetett a munkanélküli támogatásban részesülő, állást találó személyek számára, valamint 300 EUR bónuszt kínál azon hosszú távon (több mint 5 évig) munkanélküli személyek számára, akik egyéni cselekvési tervet dolgoznak ki. Az ellátásokkal való visszaélés kezelése érdekében jövedelemkritériumokat vezettek be, míg a megfelelő munkahelyek vagy a képzésben való részvétel háromszori elutasítása a munkanélküliségi nyilvántartásból való törlést vonja maga után. Az **írországi** átfogó reform részeként a helyi foglalkoztatási szolgálat („*LAES*”) 2022 januárjában kezdte meg működését. A Szolgálat célja, hogy magas színvonalú és mérhető foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtson a tartósan munkanélküliek és más kiszolgáltatott csoportok számára. Az új szolgáltatás teljesítményalapú fizetési rendszert követ, amelynek keretében minden ügyfél egyéni jogosultságokat kap a személyes előrehaladási terv alkalmazása és végrehajtása alapján. 2022 februárjában **Svédország** megbízta állami foglalkoztatási szolgálatát a tartósan munkanélküliek támogatásának megerősítésével, különös tekintettel az erős társadalmi-gazdasági kihívásokkal küzdő területekre. A tagállam intézkedéseket tervez továbbá az állami foglalkoztatási szolgálatok és a helyi hatóságok közötti stratégiai és operatív együttműködés megerősítésére, a kiszolgáltatott helyzetben lévő álláskeresők kérdésében.

Számos tagállam módosította az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre vonatkozó meglévő keretét annak érdekében, hogy a pillér 4. alapelvével (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban javítsa azok hatékonyságát a Covid19 utáni kilábalási időszakban. 2021-ben **Csehország** elfogadta a foglalkoztatásra vonatkozó, a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó stratégiai keretet. A stratégia hozzájárul a kohéziós politika előfeltételeinek teljesítéséhez, és a következő 10 évre meghatározza a kiemelt területeket. Az említett keretet részletező cselekvési tervek konkrét intézkedéseket határoznak meg. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként **Görögország** 2021-ben és 2022-ben intézkedéseket fogadott el annak érdekében, hogy új digitális eszközöket fejlesszen ki az állami foglalkoztatási szolgálatok számára, beleértve a digitális kártyát, az egyéni cselekvési terv nyilvántartásba vételének lehetőségét, valamint az egyéni tanulási számlák létrehozását. **Horvátország** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében egy szélesebb körű reform részeként intézkedéseket terjesztett elő a kiszolgáltatott csoportoknak nyújtott támogatás minőségének javítása érdekében, különös tekintettel a profilalkotással, a szegmentációval, az integrációval és a kiszolgáltatott csoportok állami foglalkoztatási szolgálatokon belüli aktivizálásával kapcsolatos folyamatokra. Emellett továbbra is erőfeszítéseket kell tenni a munkanélküliek és a betöltetlen álláshelyek összehangolására szolgáló eszközök kifejlesztése, valamint az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák nyomkövetési és értékelési rendszerének működőképesebbé tétele érdekében. Ezek az intézkedések a tervezett tájékoztatási tevékenységekkel együtt várhatóan 5000 új felhasználót fognak összekapcsolni az állami foglalkoztatási szolgálatokkal. 2022 áprilisában létrehozták a felnőttek továbbképzésére és átképzésére szolgáló utalványrendszert, amely alapul szolgálhat az egyéni tanulási számlák ESZA+ keretében történő esetleges bevezetéséhez. 2021 decemberében **Olaszország** új strukturális beruházásokat hagyott jóvá a regionális

munkaerőpiaci megfigyelőközpontok fejlesztésének előmozdítása, valamint a regionális és nemzeti információs rendszerek interoperabilitásának megerősítéséhez nyújtott támogatás érdekében, ezáltal javítva az állami foglalkoztatási szolgálatok kapacitását a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolásának elősegítésére. Ezt az intézkedést kiegészíti a munkavállalói garanciára vonatkozó nemzeti program („GOL”) 2021–2023-as időszakban esedékes végrehajtására elkülönített további 4,4 milliárd EUR összeg. 2022 augusztusában **Litvánia** új pályaaorientációs rendszert fogadott el a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében, amely meghatározza a karrier-tanácsadás keretét, alapvető kompetenciakövetelményeit, irányítását és minőségbiztosítását a teljes pálya során, az iskolai oktatás első évétől kezdve (lásd még a 2.2.2. szakaszt). A szociális partnerek bevonásával az érintett intézmények irányítási folyamatát is meghatározza. 2022 áprilisában **Luxemburg** új célzott és ideiglenes intézkedést fogadott el annak érdekében, hogy egy hat hónapos időszak alatt ideiglenes munkamegbízásokat biztosítson az 50 év alatti munkanélküliek számára. A törvényt 2021 októberétől visszamenőleges hatállyal alkalmazták, és 2022. június 30-án hatályát veszítette. 2022 végéig **Lengyelország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben) várhatóan két kulcsfontosságú jogi aktust fogad el a munkaerőpiaci részvétel előmozdítása érdekében. Először is, a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatásáról szóló törvény várhatóan csökkenti a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatása előtt álló adminisztratív akadályokat, és egyszerűsíti bizonyos munkaszerződések megkötésének folyamatát. Másodszor, a munkatevékenységről szóló új törvény többek között olyan intézkedéseket fog hozni, amelyek megkönnyítik a szülők számára, hogy szabadságukat követően visszatérjenek a munkaerőpiacra.

Emellett a pillér 4. alapelveivel (a foglalkoztatás aktív támogatása) összhangban **rendelkezésre állnak példák a tagállamok által előterjesztett, a munkaerőpiaci átmenetek megkönnyítésére és aktiválási összetevőjük megerősítésére irányuló célzott intézkedésekre.** 2022 júniusában **Belgium** bevezette az „átmeneti pályák” elnevezésű eljárást, hogy lehetővé tegye a felmondási nyilatkozatot kapott munkavállalók számára, hogy az átmenet zökkenőmentesebbé tétele érdekében egy másik munkáltatónál vállaljanak munkát. Ezt a regionális foglalkoztatási szolgálat koordinálja, és két cég (mint felhasználók) közötti megállapodáson alapul. Az átmenet során a munkaerőköltséget (részben vagy teljes egészében) áthárítják az új munkáltatóra, és a folyamat végén a munkavállalót határozatlan idejű szerződéssel kell felvenni. **Belgium** emellett intézkedést fogadott el a legalább 30 hetes felmondási idővel elbocsátott munkavállalók támogatására. A kritériumoknak megfelelő elbocsátott munkavállalók jogosultak a felmondási idő egyharmadát (azaz 10 hetet) olyan tevékenységre fordítani, amely a foglalkoztathatóságukat növeli. Ez az intézkedés kiegészíti a munkavállalókat megillető végkielégítést.

A meglévő vagy újonnan létrehozott aktív munkaerőpiaci intézkedések ugyancsak hozzájárulnak az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek munkaerőpiaci integrációjának támogatásához. A legtöbb tagállam az ország állampolgárai számára rendelkezésre álló aktív munkaerőpiaci szakpolitikákra vagy az ukrainai háború elől menekülők támogatására a migrációs és menekültügyi válságot (2015–2016) követően kidolgozott programokra támaszkodik. A meglévő aktív munkaerőpiaci intézkedések részeként az uniós országok nagy többsége tanácsadást és pályaaorientációt kínált, míg mások ezeket az intézkedéseket pénzügyi ösztönzőkkel kapcsolták össze a munkáltatók számára, hogy lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket alkalmazzanak, munkahelyi képzést nyújtsanak, illetve a vállalkozói készséget ösztönző projekteket

indítsanak (lásd még a 2.1.2. szakaszt)¹⁷⁷. Ugyanakkor alacsony azon Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek száma, akik (a nyelvi képzések kivételével) képzésben vettek részt. Ez az állami foglalkoztatási szolgálatoknál történő nyilvántartásba vételek alacsony számával magyarázható. **Ausztriában** és **Franciaországban** például az állami foglalkoztatási szolgálatoknál regisztrált 6 300, illetve 3 200 ukránból csak 1 216, illetve 1 700 vett részt képzésben (lásd még a 2.3.1. szakaszt). Az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket célzó célzott aktív munkaerőpiaci intézkedésekre **Észtországban** is volt példa, amely ország különleges álláskeresési tanácsadási szolgáltatásokat nyújtott az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára, míg **Lengyelország** természetbeni és pénzügyi juttatás formájában célzott támogatást nyújtott a tevékenységüket **Lengyelországban** folytató ukrán művészeknek és szerzőknek (lásd a 2.2.2. szakaszt)¹⁷⁸.

A tagállamok aktualizálták az állami foglalkoztatási szolgálatok szabályozási keretét annak érdekében, hogy biztosítsák kapacitásukat és hatékonyságukat, többek között a szociális szolgálatokkal és az érdekelt felekkel folytatott együttműködésük során. 2021 júliusában **Belgium** (flamand régió) cselekvési tervet indított a regionális állami foglalkoztatási szolgálatok és a magánszférabeli partnerek közötti együttműködés javítása érdekében. A terv célja a kiszervezés átláthatóságának növelése, a tervezés javítása és a nyújtott szolgáltatások minőségének hatékonyabb nyomon követése a megerősített értékelések és adatkezelési gyakorlatok révén. 2021 júliusában **Írország** aktualizálta a 2021–2025-ös időszakra vonatkozó, a Munkához vezető utak elnevezésű stratégiáját. Az új keret célja az ír állami foglalkoztatási szolgálatok (*Intreo*) megerősítése költségvetésének, kapacitásának és ügyfélközpontú megközelítésének fejlesztésével. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával a program egy szakmai gyakorlatról szóló programra is kiterjed, míg az ESZA támogatja a Jobsplus rendszert és a munkába való visszatéréshez nyújtott juttatásokat. 2021 novemberében **Belgium** (vallón régió) elfogadta az állami foglalkoztatási szolgálatok (*TIM*) új reformját azzal a céllal, hogy személyre szabottabb és integráltabb támogatást nyújtson a kiszolgáltatott helyzetben lévő álláskeresőknél, és (a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben) konkrét foglalkoztatási lehetőségeket dolgozzon ki a fogyatékkal élő vagy kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek számára. Az új reform a vallón állami foglalkoztatási szolgálat (*Forem*) és a támogató partnerek közötti együttműködés optimalizálásához is alapot szolgáltat. 2021 decemberében **Spanyolország** (a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként) elfogadta a 2021–2024-es időszakra szóló foglalkoztatási aktiválási stratégiát. Ennek az új keretnek az a célja, hogy korszerűsítse az állami foglalkoztatási szolgálatok aktív munkaerőpiaci szakpolitikáit, beleértve az egyéni útvonalak kialakítását, a fiatalok számára létrehozott egyablakos ügyintézési rendszert, valamint a foglalkoztatás, a szociális szolgálatok, a regionális közigazgatás és a magánszektor közötti fokozott koordinációt. Ezzel párhuzamosan, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként **Spanyolország** 2022 vége előtt tervezi a foglalkoztatási törvény reformját az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák aktualizálása érdekében, nemzeti, regionális és helyi szintű irányítási struktúráját és koordinációs mechanizmusait is ideértve. 2021 decemberében

¹⁷⁷ Európai Munkaügyi Hatóság (2022), *Overview of national measures adopted to respond to the Ukrainian crisis with regard to employment and social security having a potential impact on the EU labour mobility* (Az ukrán válságra válaszul a foglalkoztatás és a szociális biztonság tekintetében elfogadott, az uniós munkavállalói mobilitásra potenciálisan hatást gyakorló nemzeti intézkedések áttekintése), országspecifikus adatlapok. ELA/2022/RS/047/ELA.323/2022. június.

¹⁷⁸ Eurofound (2022): *In-kind support and financial support for Ukrainian artists, measure PL-2022-9/2327 (measures in Poland)* (Természetbeni és pénzügyi támogatás az ukrán művészek számára, PL-2022-9/2327 sz. intézkedés [lengyelországi intézkedések]), EU Policy Watch, Dublin.

Svédország új intézkedést fogadott el, amelynek célja az állami foglalkoztatási szolgálatok által a készségek terén nyújtott aktivizálási politikák megerősítése (lásd még a 2.2.2. szakaszt), feltérképezve a magánszektorral kapcsolatos kompetenciaigényeket. 2022 áprilisában **Belgium** (flamand régió) új intézkedést fogadott el annak érdekében, hogy megerősítse a helyi hatóságok koordinációs szerepét az álláskereső és az inaktív személyek aktivizálásában, többek között a szociális gazdaságban is (lásd a 2.1.2. szakaszt). 2022 áprilisában **Görögország** új törvényt fogadott el az állami foglalkoztatási szolgálat átszervezéséről (korábban: *OAED*, később: *DYPA*), beleértve a szociális partnerek tanácsának és a szociális partnerek által létrehozott, jogi személy által kezelt szakképzési fiók létrehozását. Az új intézkedések várhatóan gyorsabb és rugalmasabb aktivizálási támogatást eredményeznek majd. 2022 májusában a helyreállítási és rezilienciaépítési tervre vonatkozó kötelezettségvállalásának részeként **Litvánia** új intézkedéseket fogadott el a meglévő foglalkoztatási szolgálatok digitális eszközök révén történő működőképesebbé tétele és az ügyfelek szisztematikusabb orientációjának biztosítása érdekében. Ez az intézkedés magában foglalja a munkamódszerek felülvizsgálatát és a kulcsfontosságú folyamatok automatizálását az álláskeresőknél nyújtandó személyre szabottabb és integráltabb szolgáltatások támogatása céljából. **Finnországban** 2022 májusában lépett hatályba az állami foglalkoztatási és üzleti szolgáltatásokról szóló törvény, amely az álláskeresőknél nyújtott foglalkoztatási szolgáltatások skandináv modelljét szabályozza. A cél személyre szabottabb és integráltabb szolgáltatások biztosítása az álláskereső részére. A reform várhatóan mintegy 10 000 személy foglalkoztatását támogatja majd. A foglalkoztatásra gyakorolt hatások várhatóan 2025 után jelentkeznek teljes mértékben.

Számos tagállam növelte munkanélküli ellátásait, részben a jelenlegi inflációs nyomásra adott válaszként is. Az emelkedő árak hatásának korlátozása érdekében **Ausztria** éves szinten igyekszik kiigazítani munkanélküli ellátásait. **Észtországban** 2022-ben a munkanélküliségi biztosítási ellátások és a munkanélkülieknek járó juttatások egyaránt nőttek. Hasonlóképpen **Olaszország** kiterjesztette a munkanélküli ellátási rendszert és annak időtartóját. **Spanyolországban** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében 2022 végéig sor kerül egy olyan reformra, amely a munkanélküliséggel szembeni védelem lefedettségi hiányosságainak kezelésére és széttagoltságának megszüntetésére irányul. Emellett sikerült megkönnyíteni a szociális védelemre való áttérést azon kedvezményezettek számára, akik nem térnek vissza a munkába, és kiszolgáltatott helyzetben vannak. **Dániában** mind a nagyvonalúság, mind a jogosultsági követelmények növekedtek, ami magasabb munkanélküli ellátást eredményezett a munkanélküliség első három hónapjában. Ugyanakkor a frissen végzettek esetében szigorodtak az ellátásokra való jogosultság feltételei. Ebben az esetben a diplomások maximális ellátási időszaka két évről egy évre csökken, és amennyiben a végzettség megszerzését követő három hónapon belül nem találnak munkát, kisebb mértékű ellátásban részesülnek. 2021 júliusában **Franciaország** ideiglenes intézkedést fogadott el a kultúra területén az ideiglenes munkavállalók (azaz „*intermittents du spectacle*” jogállással rendelkezők) és a Covid19-válság által különösen érintett ideiglenes munkavállalók munkanélküli ellátáshoz való jogának meghosszabbítására. Az intézkedés 2021 decemberéig maradt hatályban. **Málta** helyreállítási és rezilienciaépítési terve tartalmaz egy tanulmányt, amely felméri a munkanélküli ellátások megfelelőségét és lefedettségét, és szakpolitikai alternatívákat javasol az ellátások megfelelőbb jellegének és lefedettségének biztosítására mind az időtartam, mind a tényleges hozzáférés tekintetében, a munkavállalás ösztönzőinek fokozásával. 2022 áprilisában **Görögország** új álláskeresői követelményeket vezetett be, arra ösztönözve a munkanélkülieket, hogy aktívan keressenek munkát, és fogadják el az eléjük tárt állásajánlatokat.

A pillér 8. alapelveivel összhangban **számos tagállam fogadott el intézkedéseket a szociális párbeszéd megerősítésére és a szociális partnerek szakpolitikai döntéshozatalba való**

bevonásának támogatására. 2021 júliusában például a szociális partnerek és a **portugál** kormány háromoldalú megállapodást írtak alá a szakképzési rendszerek javításáról, beleértve az irányításról szóló rendeletet is (lásd még a 2.2.2. szakaszt). **Spanyolországban** a szociális partnereket bevonták a 2020 óta végrehajtott jelentős munkaerőpiaci reformok kialakításába. 2022 májusában a szociális partnerek és az **észti** kormány jóhiszemű megállapodást írtak alá a preferenciális nyugdíjak reformjáról. Ennek alapján az öregségi nyugdíjakra vonatkozó új szabályozás kidolgozása van folyamatban. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának részeként **Románia** azt tervezi, hogy 2022 végéig a szociális partnerekkel megvitattott és egyeztetett új törvényt fogad el a szociális párbeszédéről.

2.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem

Ez a szakasz a 8. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtását vizsgálja, amely azt ajánlja a tagállamoknak, hogy mozgósítsák elő a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőséget és a társadalmi befogadást, és küzdjenek a szegénység ellen, összhangban a pillér 2. alapelvével (a nemek közötti egyenlőség), 3. alapelvével (esélyegyenlőség), 11. alapelvével (a gyermekgondozás és a gyermekek támogatása), 12. alapelvével (szociális védelem), 14. alapelvével (minimumjövedelem), 15. alapelvével (az időskori jövedelem és a nyugdíjak), 16. alapelvével (egészségügyi ellátás), 17. alapelvével (a fogyatékkal élő személyek befogadása), 18. alapelvével (tartós ápolás-gondozás), 19. alapelvével (lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára) és 20. alapelvével (az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés). A 2.4.1. szakasz a fő mutatók elemzését tartalmazza, míg a 2.4.2. szakasz a tagállamok által hozott szakpolitikai intézkedésekről számol be.

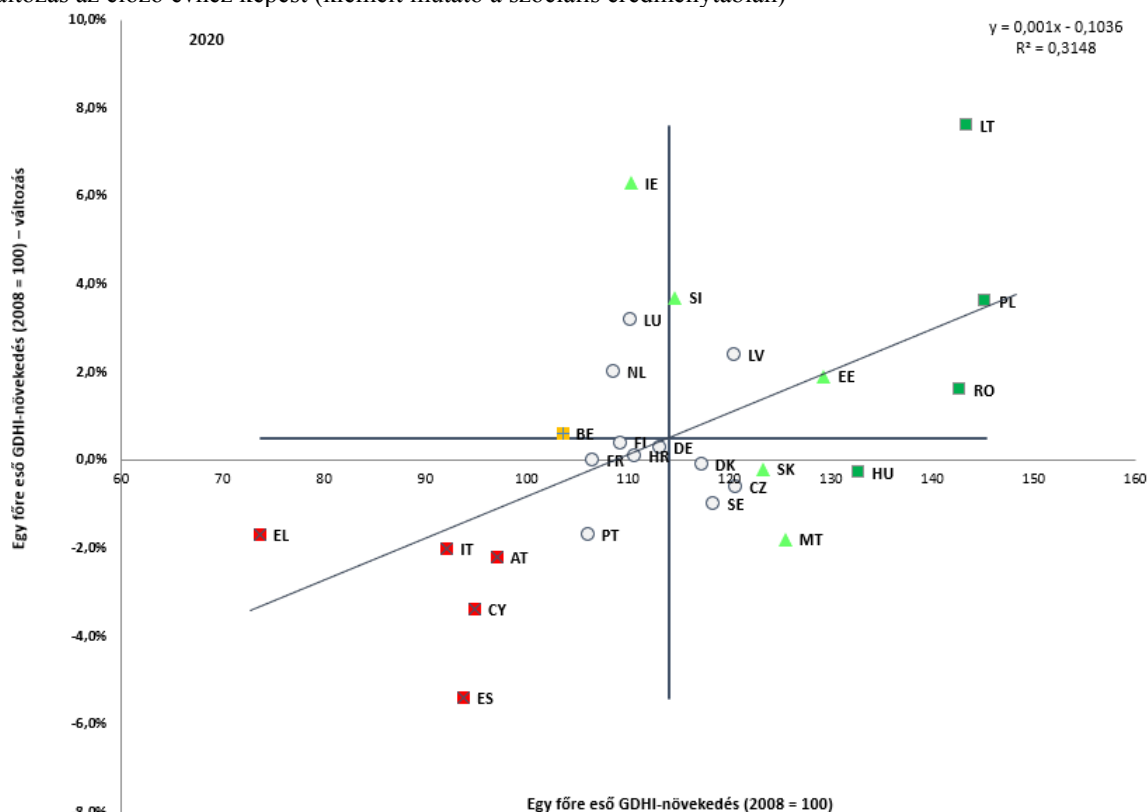
2.4.1. Fő mutatók

Az egy főre jutó bruttó rendelkezésre álló háztartási jövedelem (GDHI) 2021-ben összességében nőtt uniós szinten és a legtöbb tagállamban a Covid19 utáni helyreállításnak köszönhetően. A legnagyobb növekedés Lettországból és Magyarországon volt megfigyelhető, míg a kisebbek Máltán, Csehországból, Észtországból és Szlovéniából. A legnagyobb csökkenést Dániában tapasztalták, amely országot csak Németország és Litvánia követte a sorban. Amint azt az 1.2. és a 2.1.1. szakaszban kifejtettük, ezek a változások a bérnövekedés és a GDHI egyéb összetevőinek együttes hatását tükrözik, például az ideiglenes jövedelem-támogatási intézkedések fokozatos megszüntetését a pandémiát követően és a helyreállítás során. A 2020. és 2019. évi teljesítmény alapján Görögország, Olaszország, Spanyolország, Ausztria és Ciprus esetében „kritikus helyzetek” adódtak¹⁷⁹. Belgiumban a növekedés elhanyagolható volt, a mutató értéke közel maradt a 2008-as szinthez, és az ország a „figyelemmel kísérendő” megjelölést kapta.

¹⁷⁹ Az adatok lezárásakor csak 13 tagállamra vonatkozóan álltak rendelkezésre adatok, amelyek esetében az együttes foglalkoztatási jelentés módszertanának alkalmazása félrevezető lenne. Az előző évből származó újabb adatfrissítési kategorizálás alkalmazásáig.

2.4.1. ábra: Az egy főre jutó bruttó rendelkezésre álló háztartási jövedelem (GDHI) 2021-ben nagyjából stabil maradt a tagállamokban [Beillesztendő szövegrész az új adatok teljes beérkezéséig]

Az egy főre jutó bruttó rendelkezésre álló háztartási reáljövedelem (GDHI) (2008 = 100), 2020-as szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Az adatok lezárásakor 14 tagállam adatai hiányoztak, ezért az ábra a 2020-as szinteket és a 2019 és 2020 közötti változásokat tükrözi.

Forrás: Eurostat [[tepsr_wc310](#)]

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2021-ben a legtöbb tagállamban nagyjából stabil maradt vagy csökkent, de az egyes országok között nagy különbségek mutatkoznak. 2021-ben Romániában, Bulgáriában, Görögországban, Spanyolországban és Lettországon volt a legmagasabb a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (34,4 %, 31,7 %, 28,3 %, 27,8 %, illetve 26,1 %). Görögország, Spanyolország és Lettorság esetében a helyzet „kritikusnak” minősül, ahol a viszonylag magas értékekhez 2021-ig az uniós átlagnál nagyobb növekedés társul (0,9, 0,8, illetve 1 százalékpontos növekedés) – lásd a 2.4.2. ábrát. A magasabb szinttel rendelkező tagállamok közül Romániában és Bulgáriában csökkenés volt tapasztalható (1,2, illetve 1,9 százalékpont). Portugália, Luxemburg és Olaszország a mutató viszonylag jelentős (2,4, 1,8, illetve 1,2 százalékpontos) romlása miatt „figyelemmel kísérendő” országgént van megjelölve, annak ellenére, hogy a szintek az uniós átlag körüliek, vagy közelednek hozzá¹⁸⁰. Azon tagállamok közül, ahol a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a legalacsonyabb, Szlovákiában viszonylag alacsony a szint, de 2021-ben viszonylag jelentős növekedés volt tapasztalható, így „jó, de figyelemmel kísérendő” minősítést kapott. Csehország, Szlovénia és Finnország a legalacsonyabb szint mellett továbbra is javulást ért el, és így ezek az országok a „legjobban teljesítők” minősítést nyerték

¹⁸⁰ A Luxemburg mutatójára vonatkozó idősorok 2021-ben törést mutatnak.

el. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányai között nagy különbségek vannak az európai régiók között, nagyobbak, mint a tagállamok között. Ilyen eltérések egyetlen tagállamon belül is előfordulhatnak, például Olaszország, Magyarország vagy Lengyelország esetében – lásd a 3. melléklet 8. ábráját. Összességében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának e változásai sem konvergencia-, sem diverzitási mintákat nem mutatnak. A szakpolitikai reformok elosztási hatásának folyamatos értékelése kulcsfontosságú lesz annak biztosításához, hogy az új intézkedések és reformok szerephez jussanak a szegénység további csökkentésében, és ezáltal hozzájáruljanak azon kiemelt uniós cél eléréséhez, hogy 2030-ig legalább 15 millió embert kiemeljenek a szegénységből¹⁸¹.

2.4.2. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a legtöbb tagállamban nagyjából stabil maradt vagy akár még növekedett is 2021-ben, az eltérések azonban továbbra is jelentősek

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya (%), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-SILC

Az EU-ban sokakat sújtó Covid19-válság ellenére a hatékony tagállami és uniós szintű fellépés – amelyet uniós finanszírozási eszközök is támogatnak – lehetővé tette a szegénység, a súlyos anyagi és szociális nélkülözés, valamint a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élők arányának általános növekedését. A szegénység kockázatának kitettek aránya 2021-ben a legtöbb tagállamban stabil maradt vagy csökkent (a 2020-as jövedelmekre vonatkozóan). Csehországban volt a legalacsonyabb az arány, majd

¹⁸¹ E célból a Bizottság közleményt adott ki [a tagállami szakpolitikák elosztási hatásának pontosabb értékeléséről](#) (COM(2022) 494 final).

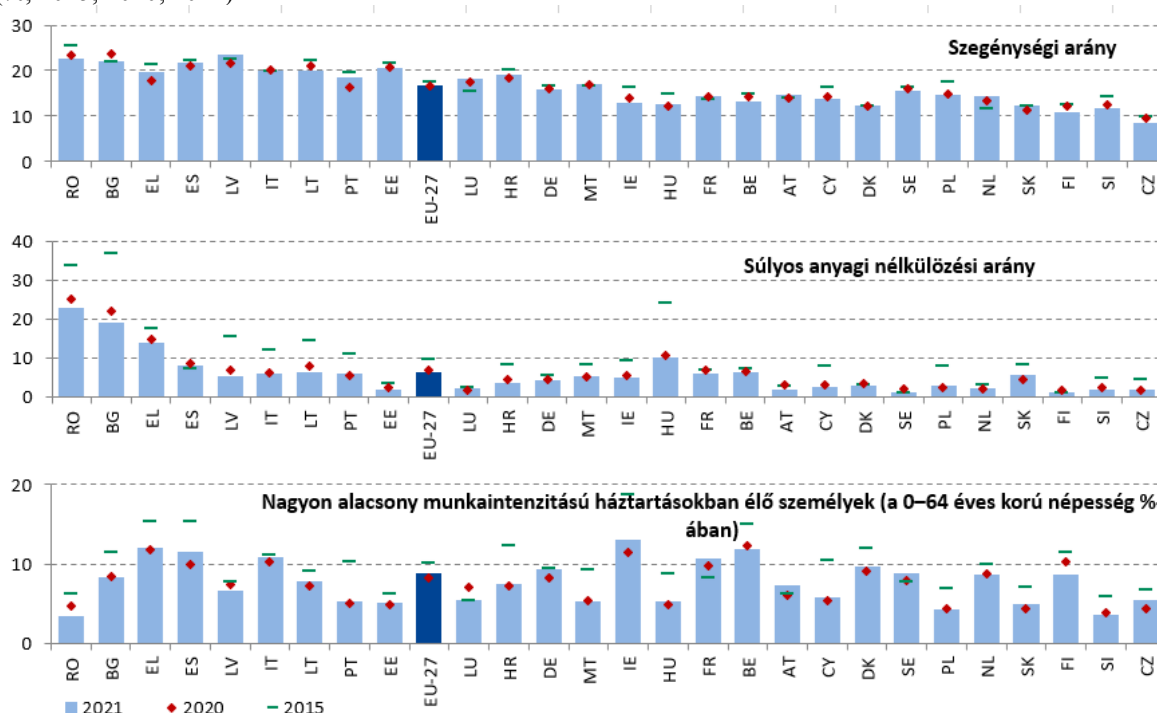
Finnország és Szlovénia következett, amelyek mindegyikénél a mutató csökkenését lehetett megfigyelni (0,9, 1,4 és 0,7 százalékponttal, 2021-ben 8,6 %-ra, 10,8 %-ra, illetve 11,7 %-ra) – lásd a 2.4.3. ábra felső paneljét. A legmagasabb arány Lettország, Románia és Bulgária esetében volt megfigyelhető (2021-ben 23,4 %, 22,6 %, illetve 22,1 %). Az Eurostat 2021. évi jövedelmekre vonatkozó gyorsbecslései alapján a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a tagállamok többségében stabil maradt 2020-hoz képest. Csehország, Szlovénia és Horvátország esetében növekedést lehetett megfigyelni a 2020-as jövedelmi évhez képest, míg a becslések szerint csökkent a mutató Spanyolországban, Svédországban és Ausztriában, valamint nagyobb mértékben Görögországban és Bulgáriában¹⁸². A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya 2021-ben Unió-szerte jelentős eltéréseket mutatott: a finnországi 1,1 %-tól egészen a romániai 23,1 %-ig. A mutatók értéke öt tagállam (Szlovákia, Luxemburg, Portugália, Málta és Lengyelország) kivételével valamennyi tagállamban csökkent az előző évhez képest, 1,2, 0,7, 0,6, illetve az utolsó két államban 0,3 százalékponttal. A jelentős csökkenés ellenére magas értékek figyelhetők meg Románia, Bulgária, Görögország és Magyarország esetében (23,1 %, 19,1 %, 13,9 % és 10,2 %) – lásd a 2.4.3. ábra középső paneljét. A (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő személyek aránya 2021-ben (az előző naptári évre vonatkoztatva) részben a Covid19-válság foglalkoztatásra gyakorolt negatív hatását tükrözte: hét tagállamban (Spanyolországban, Írországban, Ausztriában, Csehországban, Németországban, Franciaországban és Svédországban) legalább 1 százalékponttal nőtt – lásd a 2.4.3. ábra alsó paneljét. A jelentős kihívásokkal szembesülő tagállamok (10 % feletti arány) közé tartozott Írország, Görögország, Belgium, Spanyolország, Olaszország és Franciaország. Mindazonáltal a legtöbb tagállam értékei stabilak maradtak, vagy mérsékelten még csökkentek is, ami a pandémia összefüggésében a munkahelyek megszűnésének megelőzésére irányuló szakpolitikai erőfeszítéseket tükrözi. Szembetűnő pozitív fejlemények figyelhetők meg különösen Finnországban, Luxemburgban¹⁸³ és Romániában (1,7, 1,6, illetve 1,2 százalékpontos csökkenéssel), ami az uniós átlag alatti vagy ahhoz közeli szinteket eredményezett.

¹⁸² 2022 augusztusában gyorsbecsléseket tettek közzé, amelyek az [Eurostat honlapján](#) elérhetők. Hozzáférés: 2022. augusztus 29. Csak statisztikailag szignifikáns változások kerülnek megvitatásra. Belgiumra, Franciaországra, Írországra és Portugáliára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre becslések, és több ország esetében hiányoznak a korosztályok szerinti bontások.

¹⁸³ Luxemburg 2021. évi adatai törést mutatnak az idősorokban.

2.4.3. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya komponenseinek 2015 óta tartó javulása a Covid19-válság idején is fennmaradt szinte minden tagállamban

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya kiemelt mutatójának komponensei (% , 2015, 2020, 2021)

Megjegyzés: a mutatók közötti sorrend meghatározása a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek 2021-es aránya alapján történt. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)], EU-SILC

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya a gyermekek esetében 2021-ben nagyjából stabil maradt, és a tagállamok között még mindig nagy eltérések és eltérésre utaló jelek mutatkoztak. 2021-re az uniós átlag csak csekély mértékben nőtt (0,4 százalékponttal 24,4 %-ra). A 2020-as évhez viszonyított csökkenést vagy enyhe növekedést követően Szlovéniában, Finnországban, Csehországban, Dániában és Hollandiában volt a legalacsonyabb az arány. Másrészt 2021-ben Romániában, Spanyolországban, Bulgáriában, Görögországban, Olaszországban és Luxemburgban volt a legmagasabb a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya (kivéve Bulgáriát, ahol jelentős javulást lehetett megfigyelni), így ezek a romló értékeket mutató országok a „kritikus helyzet” minősítést kapták¹⁸⁴. A 2020. évi arányilag alacsonyabb szintek ellenére viszonylag jelentős növekedést regisztráltak Magyarországon, Szlovákiában, Németországban és Portugáliában (1,5, 1,3, 1,2, illetve 1 százalékpont). A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya 2020 és 2021 között (a 2019-es, illetve a 2020-as jövedelmek tekintetében) a legnagyobb mértékben Bulgáriában, Litvániában és Finnországban csökkent (4,1, 2,8 és 2,5 százalékpont), míg a spektrum másik végén Luxemburgban¹⁸⁵ 4,7 százalékpontos növekedést regisztráltak; Luxemburgot Görögország (2,8 százalékpont) és Magyarország (2,4 százalékpont) követte a

¹⁸⁴ Luxemburg 2021. évi adatai törést mutatnak az idősorokban.

¹⁸⁵ Luxemburg 2021. évi adatai törést mutatnak az idősorokban.

sorban¹⁸⁶. Az Eurostat (2021-es jövedelmekre vonatkozó) gyorsbecslései a mutató általános stabilitását mutatják 2020-hoz képest az országok többségénél, csökkenését Görögország, Spanyolország és Olaszország, illetve nagyobb mértékű csökkenését Lettország és Svédország esetében¹⁸⁷. A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élő gyermekek aránya 19 tagállamban csökkent, közülük hatban meredekebben, különösen Bulgáriában (4,8 százalékponttal), amely továbbra is a legmagasabb aránnyal jellemezhető országok közé tartozik, akárcsak Románia (20 %, illetve 28,2 %)¹⁸⁸. Csehországban a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő gyermekek aránya több mint a felével (4,1 %-ról 2,3 százalékponttal) nőtt, míg Romániában közel a felére (5,7 %-ról 2,5 százalékponttal) csökkent, és mindkét ország az uniós átlag alatt maradt¹⁸⁹. Írországban, Franciaországban, Németországban és Bulgáriában volt a legmagasabb (10 % feletti) az arány, és (Bulgária kivételével) mindegyikük ugyancsak enyhe növekedést mutatott.

A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben felnövő gyermekeknek kisebb az esélyük a jó iskolai előmenetelre, az egészséges életre és arra, hogy későbbi életük során ki tudják bontakoztatni képességeiket, ideértve a munkaerőpiacon és a társadalomban való részvételüket is. A gyermekgondozásra és a gyermekek támogatására vonatkozó összehasonlító teljesítményértékelési keret több mutatóra támaszkodik a gyermekek helyzetének tagállami szintű értékelésénél¹⁹⁰. 2021-ben a tartós szegénységi ráta összességében stabil maradt, és magasabb értéket mutatott a gyermekek körében, mint a népesség többi részénél (11,9 % kontra 10,7 %)¹⁹¹. A (2020-as jövedelmi szintekre vonatkozó) 2021. évi adatok szerint a pandémia első évében a szociális transzferek gyermekszegénységre gyakorolt hatása egyes tagállamokban, például Görögországban, Portugáliában, Spanyolországban, Máltán, Bulgáriában, Romániában és Magyarországon jelentősen alacsonyabb maradt az uniós átlagnál¹⁹².

¹⁸⁶ Lásd az Eurostat [[ilc_li02](#)] táblázatát.

¹⁸⁷ Lásd az Eurostat [online](#) elérhető számításait.

¹⁸⁸ Lásd az Eurostat [[ilc_mdsl11](#)] táblázatát.

¹⁸⁹ Lásd az Eurostat [[ilc_lvhl11n](#)] táblázatát.

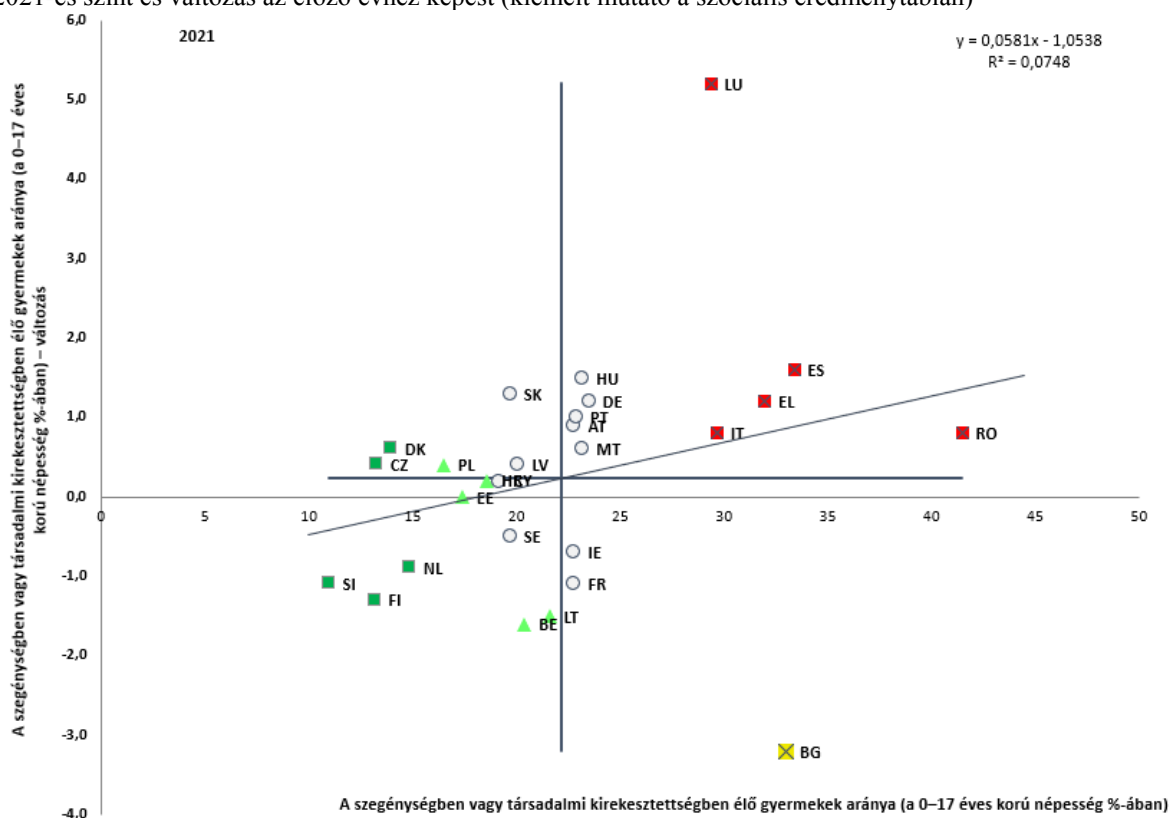
¹⁹⁰ A szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) mutatókkal foglalkozó alcsoportja kapcsolódó tájékoztatójának elérhetősége: [link](#).

¹⁹¹ Eurostat [[ilc_li21](#)], EU-SILC.

¹⁹² Hivatalos Eurostat-mutatóként nem áll rendelkezésre, de a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek gyermekek transzferek [utáni](#) és [előtti](#) arányából kiszámítható. A természetbeni szociális transzfereket – többek között az ingyenes koragyermekkori nevelést és gondozást, az oktatást és az egészségügyi ellátást – ez az elemzés nem veszi figyelembe.

2.4.4. ábra: A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya a Covid19-válság ellenére összességében stabil volt, némi eltéréssel a tagállamok között

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek (17 évesek vagy fiatalabbak) aránya (%), 2021-es szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat [[tepsr_lm412](#)], EU-SILC

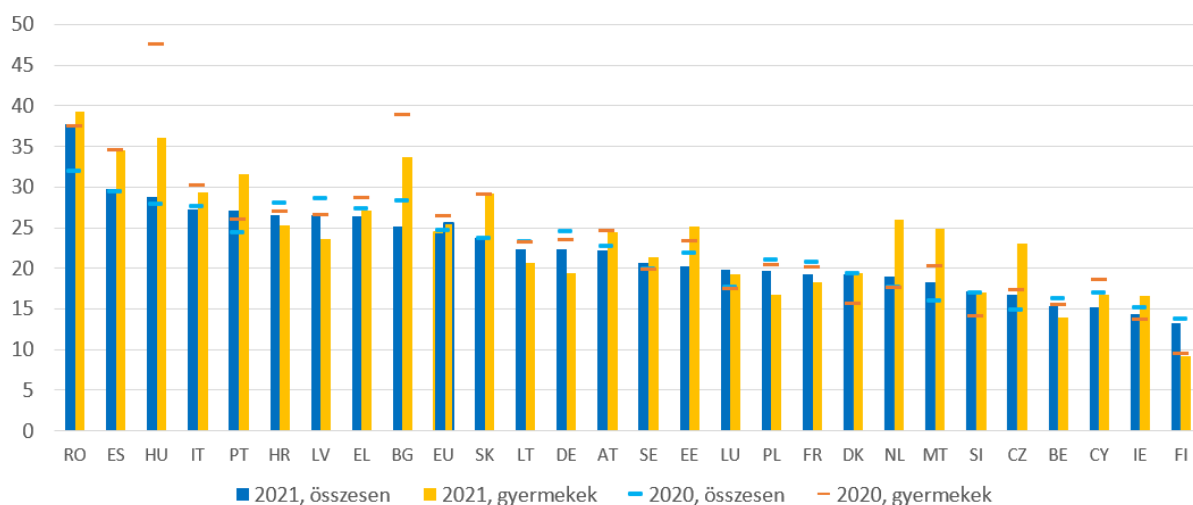
A szegénység mélysége¹⁹³ 2021-ben a tagállamok nagy többségében összességében stabil maradt vagy csökkent, mind a teljes népesség, mind a gyermekek esetében. A relatív szegénységi rés 2021-ben (a 2020-as jövedelmekhez viszonyítva) átlagosan 24,4 % volt az EU-ban. A rés nagyobb volt Spanyolországban, Magyarországon, Olaszországban, Lettországon, Horvátországban, Görögországban (azaz azokban a tagállamokban, ahol nagyjából stabil maradt vagy kismértékben csökkent), Portugáliában (ahol kismértékben nőtt) és Bulgáriában (ahol a legnagyobb, 3,1 százalékpontos csökkenés volt tapasztalható) – lásd a 2.4.5. ábrát. A rés Romániában volt a legnagyobb (37,7 %), amely egyúttal az egyetlen olyan tagállam, amely jelentős (5,8 százalékpontos) növekedést könyvelt el a Covid19-világjárvány idején. A tagállamok között nagyjából hasonló a helyzet, ha csak a gyermekeket vizsgáljuk, bár 2020 és 2021 között csak kis különbség adódott, és összességében nagyobb eltérések voltak megfigyelhetők a tagállamok között. Például a gyermekekre vonatkozó szegénységi rés Romániában nagyjából stabil maradt, bár ez továbbra is a legmagasabb érték (39,3 %) az EU-ban, miközben Hollandiában jelentősen nőtt (8,3 százalékpont), Magyarországon pedig jelentősen csökkent (11,6 százalékpont). A (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli

¹⁹³ Ez a relatív medián szegénységi résként is ismert mutató a szegénységi küszöb alatt élő személyek rendelkezésre álló medián ekvivalens jövedelme és a szegénységi küszöb közötti különbözethez viszonyított aránya, és a szegénységi küszöb százalékában lehet megadni (határérték: a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-a). Forrás: [Glosszár: Relatív medián szegénységi rés](#).

háztartásokban élők¹⁹⁴ körében mélyebb a szegénység: a 18–64 éves népességre vonatkozó 2021. évi adatok szerint (a 2020-as jövedelmekhez viszonyítva) körülbelül 36 % volt az uniós érték, bár az előző évhez képest némileg (körülbelül 1 százalékponttal) csökkent (a 2020-as adatok a 2019-es jövedelmekre vonatkoznak). Ebben a csoportban Romániában, Olaszországban és Lettországon a legnagyobb – bár csökkenő tendenciát mutat – a szegénységi rés (mindegyik országnál 50 % felett), őket követi Litvánia és Bulgária, ahol azonban jelentős csökkenés volt tapasztalható (körülbelül 12 százalékpont). E csoport esetében a szegénységi rés Máltán volt a legnagyobb (7,5 százalékpont), bár nem nagyon tért el az uniós átlagtól. A magas arányok egyúttal az ellátások megfelelőségével és lefedettségével kapcsolatos kihívásokra utalnak. A mutató Finnországban, Hollandiában és Belgiumban sem éri el a 20 %-ot.

2.4.5. ábra: A szegénység mélysége összességében stabil maradt vagy csökkent a tagállamokban, de a gyermekek esetében nagyobb eltérések mutatkoztak

A szegénységi rés relatív mediánja a teljes népességre és a gyermekekre vonatkoztatva (% , 2020, 2021)

Megjegyzés: A mutatók közötti sorrend meghatározása a 2021-es szintek alapján történt. IT és PL esetében az adatok ideiglenesek, és SK esetében nem állnak rendelkezésre 2021-es adatok (a 2020-as bejelentett szint 2020-ra és 2021-re is vonatkozik). LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat, [ilc_li11], EU-SILC

2021-ben a javulás ellenére a fogyatékossgal élő személyek, különösen a nők és a munkaképes korúak valamennyi tagállamban még mindig sokkal nagyobb valószínűséggel voltak kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, mint a népesség többi része¹⁹⁵. A legtöbb tagállamban 2020-hoz képest csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett, fogyatékossgal élő személyek aránya. A legjelentősebb javulás Bulgáriában volt megfigyelhető, ahol az arány a 2020-as évhez képest 8,2 százalékpontos csökkenést követően továbbra is a legmagasabb az EU-ban (44,1 %). Lettország, Litvánia és Írország következik 40,8 %-os, 39,6 %-os, illetve 38,9 %-os aránnyal, némi növekedést is mutatva (Írországban ez akár a

¹⁹⁴ A mutatót (még nincs közzétéve) az Eurostat a szegénységi küszöb alatti ekvivalens jövedelemmel rendelkező és a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásban élő személyek ekvivalens teljes nettó jövedelmének mediánja és maga a szegénységi küszöb közötti különbözetként számítja ki, a szegénységi küszöb százalékában kifejezve. Ez a küszöbérték az adott országban élő összes ember rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelme 60 %-ának felel meg (nem az Unió egészére vonatkozik).

¹⁹⁵ Eurostat [hlth_dpe010], EU-SILC, a 16 éves és annál idősebb személyekre vonatkoznak. A globális tevékenységakadályozottsági mutató (GALI) koncepciója alapján az emberek akkor minősülnek fogyatékossgal élőknek, ha tevékenységük bizonyos mértékben vagy súlyos mértékben korlátozott. SK esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

4,9 százalékpontot is elérheti). 2021-ben a legalacsonyabb arány Csehországban (5,1 százalékpontos csökkenés után 18,3 %), Finnországban (20,7 %) és Dániában (21,9 %) volt megfigyelhető. A fogyatékossgal élő személyek körében szinte valamennyi tagállamban a nők általában nagyobb kockázatnak voltak kitéve, mint a férfiak (az uniós átlag 29,6 %, illetve 28,1 %), csakúgy, mint a 16–64 évesek korosztályában (az uniós átlag 34,6 %, szemben a 16 évnél idősebb teljes népesség 28,9 %-ával). Már a Covid19-válság előtt is sok fogyatékossgal élő személy volt kiszolgáltatott gazdasági helyzetben. Egyes országokban, például Horvátországban és Romániában a pandémia súlyosbította a szegénység kockázatát. Az is aggodalomra ad okot, hogy a pandémia gazdasági következményei megszilárdították és elmélyítették a fogyatékossgal összefüggő szegénységet és egyenlőtlenséget, például Portugáliában és Horvátországban¹⁹⁶.

A migráns háttérrel rendelkezők és a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett romák aránya 2021-ben továbbra is magasabb volt, mint az országok állampolgárai esetében. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a nem az EU-ban születettek körében jóval magasabb (a legtöbb esetben több mint kétszer akkora) maradt, mint az egyes tagállamokban születetteké (56,4 % kontra 22,2 % Spanyolországban, 51,1 % kontra 31,3 % Bulgáriában, 51 % kontra 25,9 % Görögországban, 44,7 % kontra 21,9 % Olaszországban, 39,7 % kontra 11,3 % Svédországban és 39,1 % kontra 15,4 % Belgiumban)¹⁹⁷. A legmagasabb aránnyal rendelkező országok közül a nem az EU-ban születettek körében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya csak Belgiumban csökkent (7,4 százalékponttal) 2020-hoz képest. A legnagyobb (11,2 százalékpontos) növekedést Bulgáriában regisztrálták. A legalacsonyabb arány 2021-ben Csehországban (11,2 %) és Magyarországon (13,2 %) volt megfigyelhető, ahol a helyben születettekhez viszonyított arányoktól való eltérés ugyancsak sokkal kisebb (nem éri el a 10 százalékpontot). A romákat sújtó jövedelmi szegénység kockázata 2021-ben nem változott: Uniós-szerte ötből négy roma (80 %) volt kitéve a szegénység kockázatának¹⁹⁸. 2021-ben a romák kisebb, de még mindig nagyon jelentős hányada élt súlyos anyagi nélkülözésben (48 %). A roma gyermekek helyzete még rosszabb volt: mintegy 83 %-uk volt kitéve a szegénység kockázatának, 54 %-uk pedig súlyos anyagi nélkülözésben élt. A már meglévő kihívások – különösen az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz, a szociális védelemhez és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében – súlyosbították a marginalizált romák kiszolgáltatottságát a Covid19-világjárvány és az azt követő gazdasági válság idején¹⁹⁹.

A pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázat: Az energiaár-emelkedés és az energiaszegénység kockázatának hatása

¹⁹⁶ A részletes adatszolgáltatás késedelve miatt ezek a részletek még nem teljesen biztosak. Lásd: [COVID-19 and people with disabilities in Europe Assessing the impact of the crisis and informing disability-inclusive next steps](#) (A Covid19 és a fogyatékossgal élő személyek Európában: a válság hatásának értékelése és tájékoztatás a fogyatékossgal is kiterjedő következő lépésekről), Európai Fogyatékosügyi Szakértők, 2021. szeptember.

¹⁹⁷ Az Eurostat [[jlc_peps06n](#)] mutatója szerint az EU-27-en kívüli országokban születettek és az adatközlő országban születettek összehasonlítása; 18 éves vagy annál idősebb személyek. Franciaország, Litvánia, Lengyelország, Románia és Szlovákia esetében 2021-re vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok. A 2021. évi adatsorokban törés figyelhető meg Luxemburg és Portugália esetében.

¹⁹⁸ A romákra vonatkozó adatok az [FRA 2021. évi romafelméréséből](#) származnak.

¹⁹⁹ Lásd: bizottsági [áttekintés](#) és [FRA Bulletin on Covid-19 impact on Roma](#) (az FRA hírlevele a Covid19 romákra gyakorolt hatásáról).

A magas és emelkedő energiaárak – amint azt 2021 óta a Covid19-válságból való kilábalás során és még inkább Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúját követően megfigyelték – növelik az energiaszegénység kockázatát, és negatívan befolyásolják a vásárlóerőt, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások esetében. A főként a fűtéshez és hűtéshez kapcsolódó magasabb lakossági energiaköltségek, valamint a közlekedési költségek fokozott kockázatot jelentenek a háztartások számára, hogy energiaszegénységbe kerüljenek, vagy megtapasztalják annak magasabb szintjét. Az árnyomás energián is túlmutató növekedése miatt egyre fontosabbá válik, hogy az ideiglenes támogatási intézkedések célzottan a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásokat célozzák meg. A tagállamok olyan intézkedéseket vezettek be, amelyek célja az alacsony jövedelmű háztartások energiához való hozzáféréseinek támogatása e kockázatok megelőzése és enyhítése, valamint a megfizethető energiaszolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítése érdekében, amint azt e háttérmagyarázat is részletezi (hozzájárulva ezzel a szociális jogok európai pillére alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférésről szóló 20. elve végrehajtásának támogatásához).

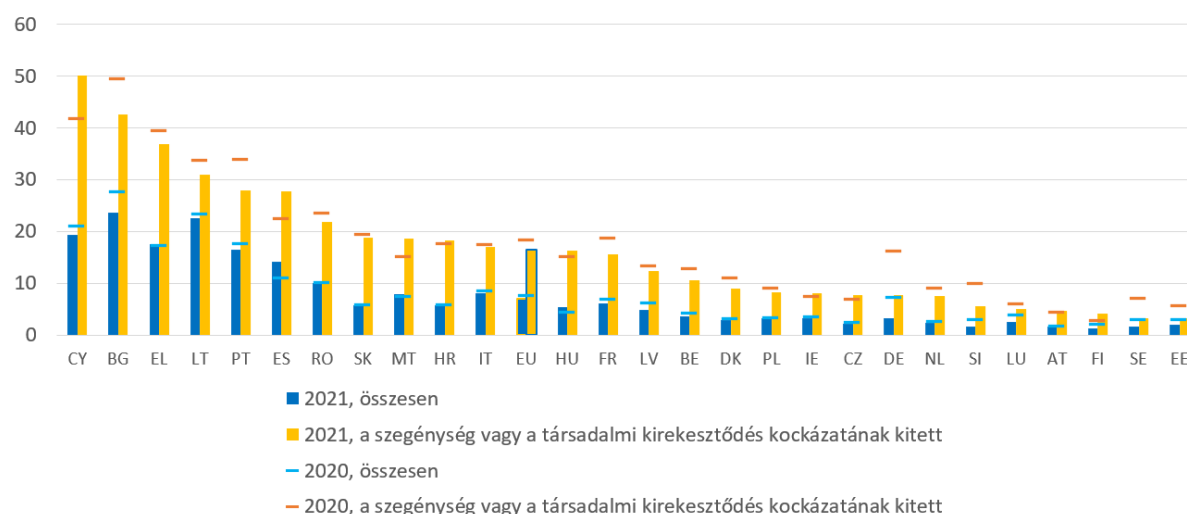
Az energiaszegénység különösen súlyosan érinti a szegénység kockázatának kitett embereket, noha az energiaszegénység csökkenő tendenciája 2021-ben is folytatódott. Azon személyek aránya, akik nem képesek kellően melegen tartani otthonukat, 2021-ben 0,6 százalékponttal csökkent, és elérte a 6,9 %-ot az EU-ban²⁰⁰. Az említett arány 2021-ben Spanyolországban és Magyarországon jelentősen (3,3, illetve 1,2 százalékponttal) nőtt, míg Németországban és Bulgáriában számottevően, 3,8 százalékponttal csökkent – ez utóbbi tagállamban maradt a legmagasabb arány (23,7 %) – lásd az alábbi ábrát. A teljes népességre vonatkoztatott arány (körülbelül egyötöd rész) Bulgáriában, Litvániában, Cipruson és Görögországban volt a legmagasabb (23,7 %, 22,5 %, 19,4 % és 17,5 %), míg a tizedrészt alatti értékeket Finnország, Svédország, Szlovénia és Ausztria (1,3 % Finnországra, illetve 1,7 % az utóbbi országokra vonatkozóan) esetében regisztrálták. Noha a csökkenés ugyancsak erősebb volt, ez az arány több mint kétszerese volt a szegénység kockázatának kitett embereknél (a szegénység kockázatának kitettek aránya, a mediánjövedelem 60 %-a alatt), mint a teljes népesség esetében – 2021-ben 16,4 %²⁰¹. A szegénység kockázatának kitettek aránya Ciprus és Bulgária esetében volt a legnagyobb (50 %, illetve 42,6 %), őket követi Görögország és Litvánia (36,8 %, illetve 30,9 %). Észtországban, Svédországban, Finnországban és Ausztriában a legalacsonyabb a szegénység kockázatának kitettek aránya (3,2 %, 3,3 %, 4,1 %, illetve 4,6 %).

Az energiaszegénység összességében stabil volt vagy csökkent az energiaválság előtt, de magasabbnak bizonyult a szegénység kockázatának kitett személyek esetében

²⁰⁰ Az EU-ban egyetlen hivatalos mutató sem létezik az energiaszegénységre vonatkozóan. Ez a mutató a kikényszerített cselekvőképtelenség állapotán és az anyagi nélkülözésre vonatkozóan feszült gazdasági viszonyok között gyűjtött adatokon alapul. Az EU SILC felmérésének kapcsolódó kérdése a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya komponensei között már tárgyalt „Súlyos anyagi és társadalmi nélkülözés” mutató felépítéséhez szükséges elemek egyikére vonatkozik. További részletek erről a mutatóról: [az Eurostat kapcsolódó glosszáriumi weboldala](#). További részletekért lásd még: [ISG Note: Fiche on available energy poverty indicators at EU level](#) (ISG-feljegyzés: adatlap az uniós szinten rendelkezésre álló energiaszegénységi mutatókról).

²⁰¹ Eurostat, [\[ilc_mdes01\]](#) mutató. Jelenleg egyetlen hivatalos uniós mutató sem létezik az energiaszegénységre vonatkozóan. További EU-SILC-alapú mutató a közüzemi számlákkal kapcsolatos hátralékkal rendelkező lakosság aránya, az Eurostat [\[ilc_mdes07\]](#) mutatója. Fontos leszögezni, hogy 2021-re ezek a mutatók magas szinten, minőségileg hasonló következtetéseket vonnak le, ezért csak egyet tárgyalunk közülük. Emellett az EU Energiaszegénységi Megfigyelőközpontja két további, kiadásalapú elsődleges mutatót javasol az [ajánlott csomagjában](#).

Az otthon megfelelő fűtésének hiánya a teljes népesség és a szegénység kockázatának kitett személyek esetében (% , 2020, 2021)

Megjegyzés: A mutatók közötti sorrend meghatározása a szegénység kockázatának kitett személyekre vonatkozó 2021-es szintek alapján történt. IT és PL esetében az adatok ideiglenesek. LU és PT esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat [[ilc_mdes01](#)], EU-SILC

Ugyanakkor a háztartások – elsősorban az energiaárak emelkedésének tulajdonítható – közelmúltbeli áremelkedésnek való kitettsége rontja a vásárlóerejüket, aminek hatása különösen az alacsony jövedelmű háztartásokat, illetve néhány közepes jövedelmű háztartást érint. A megélhetési költségek uniós szinten 2021 májusa és 2022 szeptembere között regisztrált jelentős növekedésének (11,7 %) közel felét az energiaárak emelkedése (4,9 %) jelentette²⁰². Ez általában az egyes tagállamokra is vonatkozik, de jelentős különbségekkel – lásd az alábbi ábrát. Míg az energiaárak emelkedésének hozzájárulása Hollandia és Belgium esetében körülbelül kétharmad, Dánia, Olaszország, Görögország, Írország, Lettország és Észtország esetében mintegy fele, míg Finnország, Románia, Bulgária, Franciaország, Spanyolország és Magyarország esetében körülbelül egyharmad vagy ennél kisebb²⁰³. Ugyanebben az időszakban a lakhatással kapcsolatos energiaárak emelkedése csaknem háromszor olyan mértékben járult hozzá a megélhetési költségek növekedéséhez, mint a közlekedéssel kapcsolatos költségek (3,6, illetve 1,3 százalékpont). A lakhatással kapcsolatos energiaár-emelkedés Németország kivételével minden tagállamban nagyobbban bizonyult, Hollandiában, Magyarországon, Litvániában és Észtországban pedig 90 %-os vagy annál magasabb volt. Az alacsony és közepes jövedelmű háztartások (jövedelem szerint rendezve a népesség első és harmadik ötöde) helyzete uniós szinten

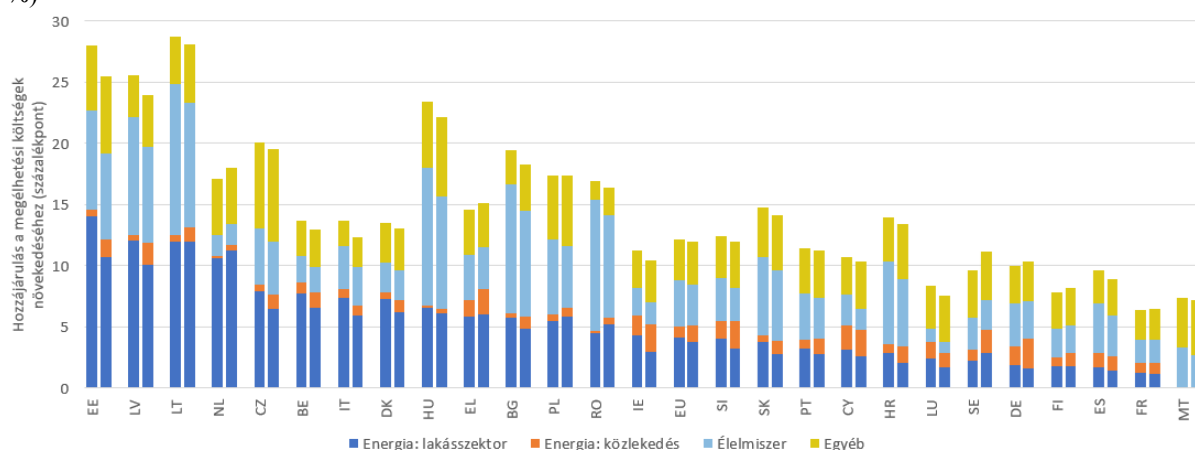
²⁰² Az Eurostat [[prc_hicp_manr](#)] és a háztartások kiadási adatain alapuló számítások. Részletekért és módszerekért lásd: Menyhért, Bálint, *The effect of rising energy and consumer prices on household finances, poverty and social exclusion in the EU - A preliminary empirical analysis* (Az emelkedő energia- és fogyasztói árak hatása a háztartások pénzügyeire, a szegénységre és a társadalmi kirekesztésre az EU-ban – előzetes empirikus elemzés), a JRC tudományos szakpolitikai jelentése, 2022. Le kell szögezni, hogy az elemzés kizárólag az áremelésekkel korrigált fogyasztási struktúrákra támaszkodik, kizárja, hogy a háztartások ezekhez teljes alkalmazkodjanak, és hogy az árak magukban foglalják az árplafonra vonatkozó politikák hatását. Azt is meg kell jegyezni, hogy az energia lakhatással és közlekedéssel kapcsolatos összetevőkre való felosztása arányos ezen alkomponenseknek a megélhetési költségek kiigazításához való relatív hozzájárulásával, ha a vonatkozó HBS-alapú kiadási hányadok és az Eurostat szerinti lebontott HICP-adatok kiszámítása külön történik. A bemutatott eredmények ezért csak becslések.

²⁰³ Az adatok lezárásakor az energiaárak Máltán még nem változtak 2022 májusához képest. Az árváltozások megvitatott hatásának egyik fontos oka az energia magas és változó részaránya a háztartások kiadásaiban. Az európai háztartások átlagosan összes kiadásuk 13,0 %-át fordítják energiára.

átlagosan hasonlóan alakult, és megélhetési költségeik körülbelül 12 %-kal nőttek²⁰⁴. A tagállamok alacsony és közepes jövedelmű háztartásai megélhetési költségeinek növekedése közötti különbség Észtországban 2,5, Lettországon 1,6 százalékpont, itt az alacsony jövedelmű háztartások rosszabbul teljesítettek, míg Svédországban és Hollandiában –1,5, illetve –0,9 százalékpont, itt a közepes jövedelmű háztartások szerepeltek rosszabbul, mint az alacsony jövedelmű háztartások.

Az energiaárak – különösen a lakhatással kapcsolatos – emelkedése – jelentős szerepet játszik a teljes megélhetési költségek változásában, amelyet a tagállamok felében mind az alacsony, mind a közepes jövedelmű háztartások tapasztalnak

A kiadástípusok hozzájárulása a megélhetési költségek növekedéséhez a népesség első és harmadik ötöde esetében (első, illetve második sáv tagállamonként), jövedelem szerinti bontásban (első és harmadik kvintilis, %)

Megjegyzés: A megélhetési költségek növekedése a háztartások rendelkezésre álló ekvivalens jövedelem eloszlásának első és harmadik kvintilisén belüli átlagos kiadási hányad alapján számítható. A tagállamok a lakhatással kapcsolatos energiaár-változások az első kvintilis esetében történő hozzájárulása szerinti bontásban.

Forrás: az Eurostat 2022. májusi [[prc hicp manr](#)] mutatójából származó HICP-inflációs adatokon és az EU-HBS 2015-ös hullámából származó mikroadatokon alapuló JRC-számítások. AT esetében hiányoznak az adatok.

A lakhatással és a közlekedéssel kapcsolatos energiaár-emelkedések számottevően negatív hatást gyakorolhatnak a munkaerőpiaci és társadalmi eredményekre, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások esetében, ha nem sikerül őket megfelelően mérsékelni, mivel a gazdaságon keresztül terjednek. A szimulációk alapján a háztartásvédelem és a magatartásbeli kiigazítások hiányában a 2021 júniusa és 2022 júniusa közötti áremelkedések hatásai jelentősek lehetnek²⁰⁵, ²⁰⁶. Azon személyek körében, akik olyan háztartásban élnek, amelynek jövedelme nem haladja meg az országuk medián jövedelmét, az árak alakulásának eredményeként mintegy 21 százalékponttal növekedhetne az a töredék, amelynek a lakossági energiaköltségvetésből való részesedése eléri a teljes háztartási kiadás legalább 10 %-át (minden más tényező egyenlő). Ez azt jelenti, hogy az

²⁰⁴ Lásd különösen a 196. oldalon szereplő vitát (Európai Bizottság): [Employment and social developments in Europe 2019](#) (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2019), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019.

²⁰⁵ Ezek a számítások – ugyan a célzott támogatási intézkedéseket figyelmen kívül hagyják – a végfelhasználót érintő általános piaci beavatkozásokat (például árplafonokat és héacsökkentéseket) vesznek fontolóra.

²⁰⁶ A jóléti hatásokat a háztartások költségvetési felméréséből származó, a háztartások fogyasztási mintájára vonatkozó megfigyelt árváltozások alkalmazásával mérik, ami lehetővé teszi az árukra és a költségvetési részesedésekre fordított kiadások elméleti változásainak kiszámítását. Az EMPL-JRC GD-AMEDI projektjén alapuló számítások. Megjegyzendő, hogy az eredmények 23 uniós országra vonatkoznak, Ausztriára, Máltára, Portugáliára és Szlovéniára viszont nem.

érintett személyek száma kb. 83,1 millióról mintegy 126,6 millióra nőtt²⁰⁷, ²⁰⁸. A mediánjövedelem legfeljebb 60 %-ának megfelelő jövedelemmel rendelkezők (azaz a szegénység kockázatának kitettek) körében a növekedés a becslések szerint mintegy 19 százalékpontot tesz ki az EU-ban. Ez több mint 10 millió embert jelent – az árváltozás előtti mintegy 31,7 millióról 43,4 millióra növekszik az érintettek száma. Az energiaár-emelkedés közvetlen és közvetett hatásai a mediánjövedelem alatti jövedelemmel és a személyszállító járművek üzemanyagára 6 %-nál nagyobb költségvetési részesedéssel rendelkező háztartásokban élő személyekre a becslések szerint 7,4 százalékpontot tesznek ki. Számuk az árváltozás előtti 79,8 millióról körülbelül 95,2 millióra növekedne. Végezetül, a mediánjövedelem legfeljebb 60 %-át elérő jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek esetében annak a hányadnak a növekedése, amelynek a személyszállító járműben használt üzemanyagra fordított költségvetési részesedése legalább 6 %, meghaladja a 4 százalékpontot az EU-ban. Számuk az árváltozás előtti 20,7 millióról körülbelül 23,3 millióra növekedne. Az itt tárgyalt szimulációkon túlmenően a gáz- és villamosenergia-árak emelkedése hatással lehet a munkaadók munkaerő-felvételére, foglalkoztatási képességére, valamint fizetésemelési vagy -fenntartási kapacitására, túl azon, hogy közvetlenül befolyásolja a háztartások vásárlóerejét.

Az energiaárak alakulását és elosztási hatásait gondosan nyomon kell követni. A jelenlegi helyzetben különösen fontos a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások ideiglenes és célzott támogatása annak érdekében, hogy meg tudjanak birkózni a növekvő energiaárak hatásával. A célzottabbá tétel segít abban, hogy az energiaszegénység mélysége ne növekedjen, és elősegíti az energiafogyasztás csökkentésére irányuló ösztönzők fenntartását és az energiahatékonyság előmozdítását. 2021 októberében a Bizottság az energiaárakról szóló közleményt adott ki, amely egy eszköztárat is tartalmaz, és felvázolja, hogy a tagállamok a meglévő uniós szabályok értelmében mit tehetnek annak érdekében, hogy segítsék a kiszolgáltatott fogyasztókat és vállalkozásokat a magas árak kezelésében²⁰⁹. Fontos megjegyezni, hogy a magas energiaárak kezelését célzó szükséghelyzeti beavatkozásról szóló, 2022. október 6-i tanácsi rendelet kiterjesztette az eszköztárat, és várhatóan további állami bevételeket fog generálni az inframarginális technológiákból származó váratlan nyereségekből. A fosszilis tüzelőanyagokkal foglalkozó vállalatok számára nyújtott szolidaritási hozzájárulásokból származó, a háztartások és az olyan vállalkozások számára történő elosztásra szánt bevételek, amelyek esetében egyre nagyobb a kockázata annak, hogy nem tudják kifizetni energiaszámláikat, várhatóan hozzájárulnak majd a szegénység – többek között az energiaszegénység és az egyenlőtlenségek – növekvő kockázatának

²⁰⁷ A 2015-ös HKÉF kiadási mintákra vonatkozó adatain megfigyelt árváltozások alkalmazásakor. A kritérium formálisan a lakossági energiaköltségvetés 10 %-ot meghaladó arányának növekedése. A lakossági energiaköltségvetés magában foglalja a villamos energia (CP0451), a gáz (CP0452) és a folyékony tüzelőanyagok/(fűtő)olaj (CP0453) ECOICOP osztályozása szerinti fűtési és hűtési költségeket. Az energiaszegénység ezen helyettesítője lett kiválasztva az alapul szolgáló tanulmány céljára. Nem tükrözi a Bizottság által az átdolgozott energiahatékonysági irányelv keretében javasolt fogalommeghatározást, és nem akadályozhatja meg az e fogalommeghatározásról – különösen az átdolgozott energiahatékonysági irányelv keretében – folyó tárgyalásokat.

²⁰⁸ Az [ESDE negyedéves áttekintésében \(2022. október\)](#) használt, az otthon megfelelő melegen tartására való képtelenségen alapuló alternatív megközelítés olyan hatásokat mutat, amelyek ugyanabba az irányba mutatnak, de kisebbek. A mutató a becslések szerint 2022 januárja és 2022 augusztusa között 1,8 százalékponttal nőtt az EU-ban. A becslült hatás országonként eltérő, és jelentősen magasabb a szegénység kockázatának kitett háztartások (6,9 százalékpont), a bérlők (3,7 százalékpont), az egyszerű háztartások (4,0 százalékpont) és az egyszemélyes háztartások (3,8 százalékpont) esetében. Ezért a becslések nagymértékben függenek az energiaszegénység mérésére használt mutatótól.

²⁰⁹ Lásd [online](#).

megelőzéséhez²¹⁰. Egy olyan közös megközelítésről szóló megállapodás, amely a széles körű intézkedéseket egy megfelelően kalibrált és célzott kétszintű energiaárarázási rendszerrel váltaná fel, és alacsonyabb árat alkalmazna egy előre meghatározott fogyasztásra, javítaná a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások és vállalatok védelmét, megőrizné az energiafogyasztás csökkentésére irányuló ösztönzőket, és államháztartási szempontból fenntarthatóbb lenne. A célzott jövedelemtámogatás, valamint az energiahatékonysági intézkedések végrehajtásához és a megújuló energiaforrások növeléséhez nyújtott támogatás továbbra is kiegészítheti ezt az energiaárarázási rendszert.

A tagállamok ideiglenes állami támogatási intézkedéseket fogadtak el a jelenlegi energiaválság kezelésére, bár az ilyen sürgősségi intézkedések többsége nem az alacsony jövedelműeket célozza, hanem a gazdaság valamennyi végfelhasználója költségeinek csökkentésére irányul. Ezek részeként **Belgiumban, Cipruson, Szlovéniában, Lengyelországban és Litvániában** héacsökkentési intézkedéseket vezettek be a villamos energiára, illetve a háztartási fűtésre használt tüzelőanyagokra vonatkozóan. **Ausztriában, Cipruson, Németországban, Olaszországban, Hollandiában, Lengyelországban, Szlovéniában és Spanyolországban** egyéb adócsökkentésekről számoltak be (a jövedéki adók, a zöld átálláshoz való hozzájárulások és egyéb külön adók/illetékek tekintetében). **Belgiumban, Bulgáriában, Luxemburgban, Lengyelországban, Franciaországban, Dániában, Svédországban, Lettországon, Írországon, Romániában, Németországban, Szlovéniában, Ausztriában és Észtországban** új ideiglenes jövedelemtámogatási rendszereket vezettek be, míg a meglévők lefedettségét és/vagy mennyiségét **Litvániában, Görögországban, Csehországban, Hollandiában és Olaszországban** kibővítették. **Romániában, Németországban, Görögországban és Horvátországban** szigorították a fogyasztók rendelkezésére álló tájékoztatást és tanácsadást. **Bulgáriában, Görögországban, Csehországban és Szlovéniában** árplafonokat vezettek be, **Hollandiában** pedig 2023. január 1-jétől ideiglenes felső korlátot fognak bevezetni²¹¹. **Luxemburgban, Lengyelországban, Észtországban, Szlovéniában és Lettországon** csökkentették a hálózati és elosztási költségeket. **Romániában és Portugáliában** intézkedéseket hoztak az alapvető folyamatos ellátás biztosítására. 2022-ben néhány tagállam csökkentette a tömegközlekedési eszközök használatának díját, néha kifejezetten az ingázási költségek csökkentésére törekedve (pl. Spanyolország) vagy általánosabban eljárva (pl. Írország)²¹².

A tagállamok intézkedéseket hoztak a háztartások energiakiadásainak csökkentésére, többek között az energiahatékonyságra és a megújuló energiára irányuló beruházások mozgósításával, ami az emelkedő energiaárak fényében a háztartások vásárlóerejének védelméhez is hozzájárul. Az energiafogyasztóknak nyújtott tanácsadás mellett a tagállamok tájékoztató kampányokat indítottak az önkéntes energiamegtakarítás ösztönzése érdekében, míg egyes tagállamok energiamegtakarítási követelményeket vezettek be konkrét tevékenységekre vonatkozóan. A zöld átállás megkönnyítése céljából **Írországon,**

²¹⁰ Lásd: [A Tanács hivatalosan sürgősségi intézkedéseket fogad el az energiaárak csökkentése érdekében – Consilium \(europa.eu\)](#). Fontos leszögezni, hogy az inframarginális technológiák magukban foglalják a megújuló energiaforrások többségét, de nem korlátozódnak rájuk.

²¹¹ Belgiumban, Romániában, Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban, Litvániában, Lengyelországban, Portugáliában, Szlovákiában és Magyarországon már a válság előtt is érvényben volt a lakossági energiaárakra vonatkozó árplafon, amelyet meghosszabbítottak.

²¹² Az e bekezdésben említett intézkedések az Eurofound által az Európai Bizottság számára készített feltérképezés eredményei, amely a 2021-től 2022 tavaszáig terjedő időszakot fedi le. További információk itt érhetők el: [Eurofound, Access to essential services for people on low incomes: Energy, public transport and digital communications, Eurofound, Dublin, 2022](#) (Eurofound, Az alacsony jövedelműek alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférése: Energia, tömegközlekedés és digitális kommunikáció, Eurofound, Dublin, 2022).

Franciaországban, Ausztriában, Portugáliában, Cipruson, Észtországban és Litvániában is bevezettek a meglévő házak energiahatékonyságának javítását célzó programokat. Emellett **Szlovákia, Portugália, Horvátország, Litvánia, Ciprus, Románia és Hollandia** az energiahatékonyság javítását célzó intézkedéseket vezetett be, míg **Svédországban és Dániában** az ösztönzők és támogatás különböző egyéb formáit vezették be (többek között adócsökkentéseket). A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó finanszírozás révén a tagállamok (a 2022 novemberétől elfogadott 26 nemzeti terv esetében) összesen mintegy 72 milliárd EUR összeget ruháznak be az energiahatékonyság javítására²¹³, például **Belgiumban** a magán- és középületek energiahatékonyságára, valamint **Görögországban és Franciaországban** a magán- és szociális lakások felújítására és rehabilitációjára irányuló beruházások révén²¹⁴. Hosszú távon az ilyen beruházások jelentik a legjobb megoldást az energiaárak emelkedésének kezelésére az energiafogyasztás csökkentése révén, ami a háztartások és a környezet javát szolgálja.

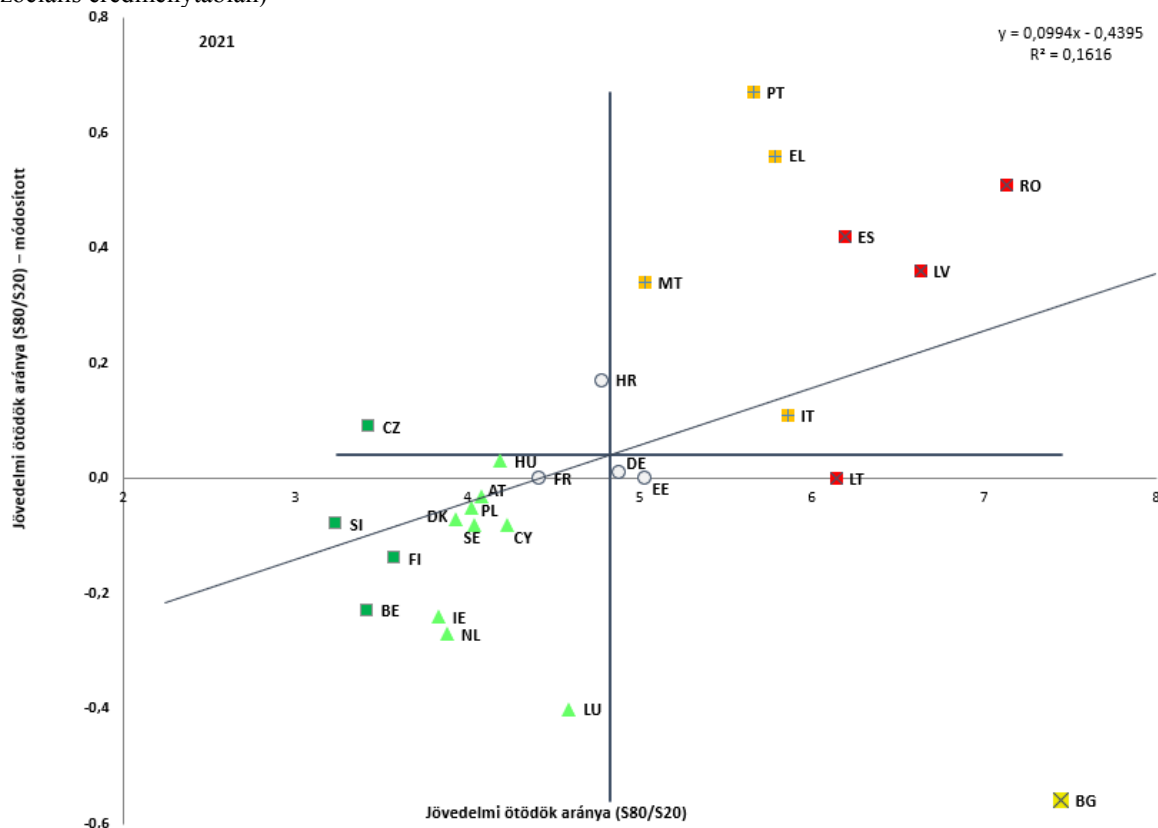
A jövedelmi egyenlőtlenség a Covid19-válságot követően nagyjából stabil maradt, de a tagállamok között eltérések jelei mutatkoztak. A jövedelmi ötödök átlagos uniós aránya 2021-ben (2020-as jövedelmi év) csak kismértékben nőtt (4,89-ről 4,97-ra). A jövedelmi egyenlőtlenség viszonylag erősen csökkent Bulgáriában és Luxemburgban (–0,5 százalékpont, illetve –0,4 százalékpont), de Hollandiában, Belgiumban és Írországban is, ahol jellemzően alacsonyabb a jövedelmi egyenlőtlenségek szintje – lásd a 2.4.6. ábrát. Jelentős (több mint 0,2 százalékpontos) növekedés volt megfigyelhető Portugáliában, Görögországban, Romániában, Spanyolországban, Lettországban és Máltán, amely országok általában az átlagosnál magasabb szintet mutatnak. Lettország, Litvánia, Románia és Spanyolország „kritikus helyzetben” van egyrészt a magas szintek, másrészt a Litvánia esetében megfigyelhető növekedés vagy viszonylag kis mértékű csökkenés miatt. A jövedelmi egyenlőtlenségek általános stabilitása az automatikus stabilizátorok működéséből, valamint a Covid19-válságra válaszul elfogadott szükséghelyzeti intézkedésekből, különösen a csökkentett munkaidős foglalkoztatásból és más munkahelymegtartási programokból ered. Az Eurostat gyorsbecslései szerint a jövedelmi egyenlőtlenségek a 2021-ben is nagyrészt stabilak maradtak a legtöbb országban (kivéve Olaszországot, ahol javulás következett be), ami tükrözi a háztartások megnövekedett reáljövedelmének hatását, amely egyensúlyban van a jövedelemeloszlással.

²¹³ Az adat a helyreállítási és rezilienciaépítési eredménytábla pillércímkezési módszertanán alapul. Ez az összeg megfelel az „Energiahatékonyság” mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez sorolt intézkedések becsült költségének. A számítás a Bizottság és a Tanács által 2022 novemberéig jóváhagyott 26 helyreállítási és rezilienciaépítési terven alapul. Ezek becsült költségek; a tényleges finanszírozás a teljesített mérföldköveken és célokon fog alapulni. A Bizottság az eredeti tervek benyújtásakor és jóváhagyásakor értékelte a költségbecsléseket. A tagállamoknak nem kell kiadási bizonylatokat benyújtaniuk, és a Bizottság nem fogja ellenőrizni a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által támogatott intézkedések tényleges költségeit.

²¹⁴ Felülvizsgálati jelentés a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtásáról, COM(2022) 383 final.

2.4.6. ábra: A jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentek vagy összességében stabilak maradtak az EU-ban a Covid19-világjárvány idején, de a tagállamok között eltérések jelei mutatkoztak

Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20), 2021. évi szintek és változások az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

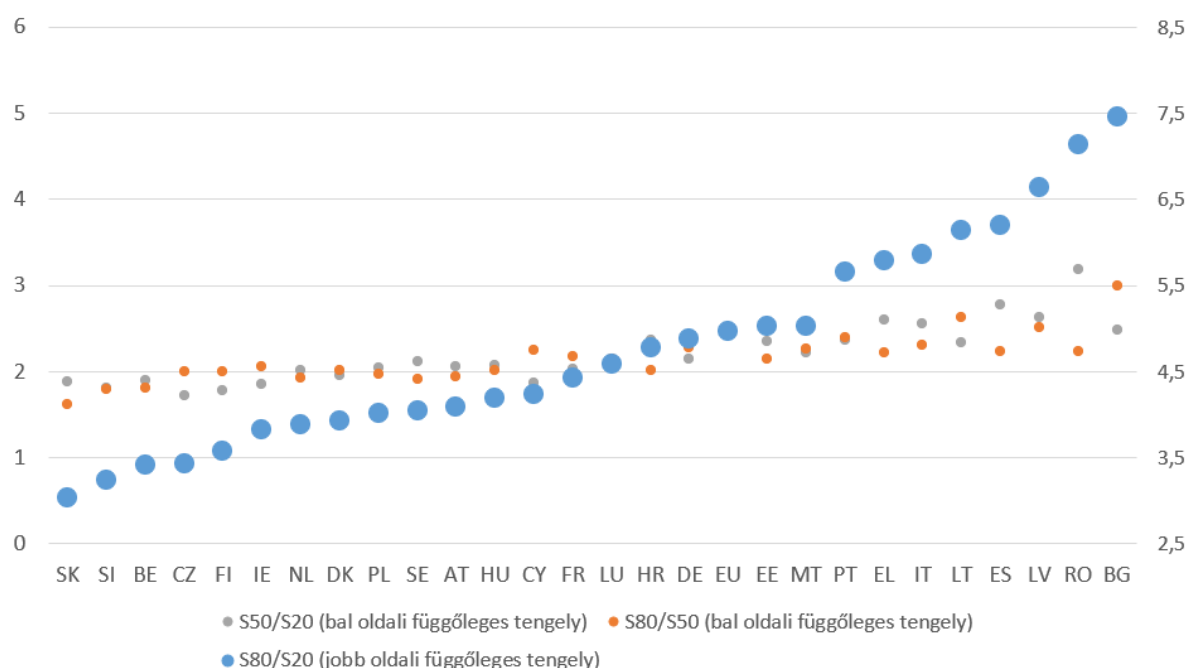
Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat [tessi180], EU-SILC

A jövedelmi egyenlőtlenségeknek a jövedelemeloszláson megmutatkozó mintái uniós tagállamonként nagy mértékben eltérőek. Az elmúlt évtizedben az egyenlőtlenségek növekedését alapvetően a jövedelemeloszlás alsó sávjában bekövetkezett növekedés vezérelte (lásd a 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést). Az uniós átlagnál nagyobb általános jövedelmi egyenlőtlenséggel (S80/S20) szembesülő tagállamok a jövedelemeloszlás alsó és felső sávjában is nagyobb egyenlőtlenségeket tapasztaltak, amint azt a megfelelő ötödök arányai (S50/S20 és S80/S50) jelzik – lásd a 2.4.7. ábrát. Ez azonban hangsúlyosabb az alsó sávban (S50/S20), például Románia, Spanyolország, Görögország és Észtország esetében. Az alsó sávban tapasztalható nagyobb egyenlőtlenség az uniós átlag alatti országokban – például Horvátországban, Szlovákiában és Svédországban – is növeli az egyenlőtlenséget. Más tagállamokban (Bulgária, Ciprus, Csehország, Finnország, Franciaország, Írország és Litvánia) az általános egyenlőtlenség viszonylag gyakrabban a magasabb sávban tapasztalható nagyobb egyenlőtlenségből eredt (S80/S50).

2.4.7. ábra. A jövedelmi egyenlőtlenségeknek a jövedelemeloszláson megmutatkozó mintája uniós tagállamonként jelentősen eltér

A S80/S20, S80/S50 és S50/S20 kvantilisok arányai (2021)

Megjegyzés: SK esetében nem állnak rendelkezésre 2021-re vonatkozó adatok, így a 2020-as értékek alkalmazandók.

Forrás: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_dil1d](#)], [[ilc_dille](#)], EU-SILC

A szociális ellátásokra fordított kiadások szintjének 2021-es korai becslései az előző évhez képest stabilitást mutatnak. 24 tagállam esetében az említett kiadások GDP-n belüli aránya csak kismértékben csökkent 2020-hoz képest (30,7 %-ról 29,2 %-ra), bár továbbra is meghaladja a válság előtti szintet (2019-ben 27,1 %)²¹⁵. A kiadások a 2020–2021-es időszakban 124 milliárd EUR-val (azaz 3,1 %-kal) nőttek, ami jóval kisebb arány, mint 2020-ban (304 milliárd EUR, azaz +8,3 %), de 2021-ben gyorsabban növekedtek azokban a tagállamokban, amelyeket az átlagnál alacsonyabb szint jellemzett²¹⁶. Az EU-ban a legerőteljesebb növekedés az egészségügyi ellátás és a betegségi ellátások²¹⁷ területén volt megfigyelhető (91 milliárd EUR, azaz +8 %), amelyet az öregségi és túlélő hozzátartozói ellátások (51 milliárd EUR, azaz +3 %), a rokkantsági ellátások (12 milliárd EUR, azaz +4 %), illetve a társadalmi kirekesztéshez kapcsolódó²¹⁸ (9,5 milliárd EUR, azaz +4 %) és a családi ellátások (7,5 milliárd EUR, azaz +2 %) követték. Ezzel szemben a lakhatási támogatásokra fordított kiadások nagyjából stabilak maradtak (+0,7 %), míg a munkanélküli ellátásokra²¹⁹ fordított kiadások meredeken csökkentek (Unió-szerte 47 milliárd EUR-val, azaz –16 %-kal). Az öregségi és túlélő hozzátartozói ellátások 2021-ben összességében

²¹⁵ Eurostat, [Early estimates - Social protection](#) (Korai becslések – szociális védelem) (utolsó frissítés dátuma: 2022. 10. 27.), minden tagállamot érint, kivéve: EL, RO és SK. Összességében ez a 24 tagállam az EU-27 GDP-jének mintegy 97 %-át tette ki 2020-ban (és a szociális védelmi kiadások 96 %-át).

²¹⁶ A kiadások a következő hét tagállamban mintegy 6 %-kal vagy azt meghaladó mértékben nőttek: LV, BG, HU, SI, HR, PL és CZ.

²¹⁷ A következő kilenc tagállamban megfigyelt több mint 10 %-os növekedésnek tulajdoníthatóan: LV, HR, SI, CY, BG, FR, HU, PT és EE.

²¹⁸ Több mint 20 %-os növekedés volt megfigyelhető a következő országokban: IT, LV, BG, HR és ES.

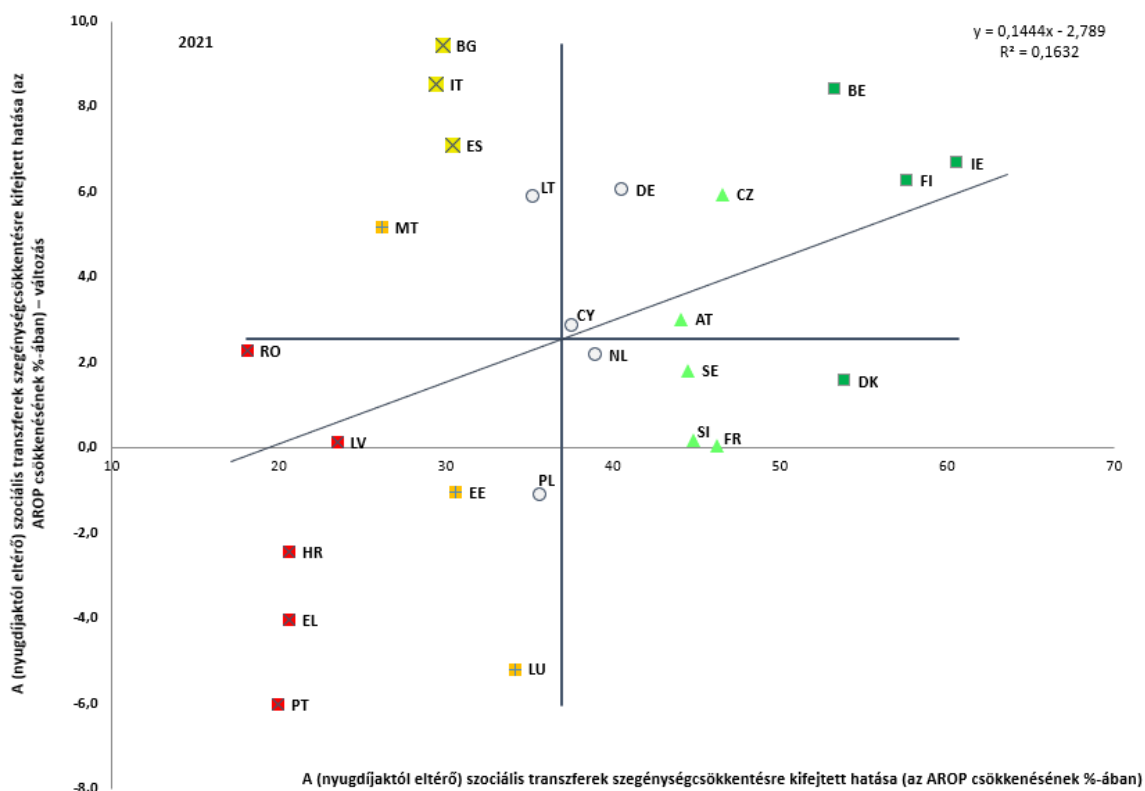
²¹⁹ A következő 14 tagállamban megfigyelt több mint 10 %-os csökkenésnek tulajdoníthatóan: HU, DK, AT, BG, MT, FR, NL, BE, ES, IT, HR, PL, LU és EE.

továbbra is az ellátásokra fordított kiadások legfelső kategóriáját képviselték (43,8 %). Az egészségügyi és betegségi ellátások aránya a 2020–2021-es időszakban szinte valamennyi tagállamban nőtt (a 24 tagállamból 22-ben), és az egész EU tekintetében elérte a kiadások 30,5 %-át (a 2020. évi 29,2 %-hoz képest). Ezzel szemben a munkanélküli ellátásoknak az ellátásokra fordított összes kiadáson belüli aránya szinte valamennyi tagállamban (a 24 tagállamból 21-ben) csökkent (a 2020. évi 7,4 %-ról 2021-ben az EU egészében 6 %-ra apadt), azonban meghaladta a válság előtti szintet (2019-ben 4,5 %).

A szociális transzfereknek (a nyugdíjak kivételével) a szegénység csökkentésére gyakorolt hatása 2021-ben összességében nőtt az EU-ban, de továbbra is jelentős különbségek vannak a tagállamok között. 2021-ben (a 2020-as jövedelmekhez viszonyítva) a mutató a romániai 18,1 %-tól az írországi több mint háromszoros értékig (60,7 %) terjedt. A többi viszonylag magas szinttel rendelkező tagállam Finnország (57,7 %), Dánia (53,9 %) és Belgium (53,3 %) volt, ahol a szegénység kockázata több mint a felére csökkent a szociális transzferek (a nyugdíjak kivételével) hatására a pandémia kitörésének évében. Ezek az országok Írországgal együtt a „legjobban teljesítők” táborába tartoznak – lásd a 2.4.8. ábrát. A legnagyobb növekedést Bulgáriában (9,4 százalékpont) és Olaszországban (8,5 százalékpont) rögzítették, amely országok azonban az uniós átlag alatt maradtak. Portugália, Görögország és Horvátország (mindegyikhez mintegy 20 %-os érték tartozik) „kritikus helyzetben” van az alacsony és romló szinteknek tulajdoníthatóan (Portugália esetében 6 százalékpontos a csökkenés), Lettország hasonlóan alacsony, bár stabil szintet mutat, Románia pedig némi javulást követően még mindig a legalacsonyabb szintet képviseli az EU-ban. Észtország és Málta „figyelemmel kísérendő” ország. A szociális transzfereknek a szegénység csökkentésére gyakorolt hatása a legtöbb tagállamban nőtt, de eltérő mértékben. Az EU régiói között is nagyok a különbségek, különösen alacsony értékeket regisztráltak Portugáliában, Románia és Görögország több régiójában, valamint Olaszország egyes régióiban – lásd a 3. melléklet 9. ábráját.

2.4.8. ábra: A Covid19-válság alatt a szociális transzferek szegénységet csökkentő hatása összességében nőtt, de a tagállamok között eltérő ütemben, tartós és jelentős különbségeket mutatva

A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása, 2021. évi szintek és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. IT és PL adatai ideiglenesek, és SK esetében nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat, [[tespm050](#)]

A szociális védelem fontos szerepet játszik az atipikus formákban dolgozó munkavállalók számára, bár a lefedettség tagállamonként és kategóriánként igen eltérő, és egyesek esetében a szegénységet nem lehet megelőzni. Az EU-ban a szociális transzferek szegénységcsökkentésre gyakorolt hatása (az EU-SILC alapján) 2021-ben sokkal nagyobb volt az atipikus foglalkoztatási formákban²²⁰ tevékenykedők esetében (26,5 %), mint a hagyományos foglalkoztatási formában dolgozók esetében (10,1 %), ami rávilágít arra, hogy a szociális védelem jelentős szerepet játszik az ilyen csoportok jövedelmében. Ez azonban a legtöbb tagállamban nem akadályozza meg az ideiglenes szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók, a részmunkaidőben foglalkoztatottak, az önfoglalkoztatók és a családtagok körében a jövedelmi szegénység magasabb szintjét. Összességében az atipikus foglalkoztatásban részt vevők több mint háromszor nagyobb valószínűséggel (16,6 %) vannak kitéve a szegénység kockázatának, mint a hagyományos foglalkoztatásban dolgozók (5 %). Ez a különbség öt tagállamban meghaladja a 15 százalékpontot, főként az önfoglalkoztatók (Észtország, Portugália és Románia) és/vagy a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók (Lettország és Spanyolország) magas szegénységi vagy társadalmi kirekesztettségi aránya miatt. Ennek az az oka, hogy a szociális ellátások hatóköre tevékenységi státuszonként és tagállamonként igen eltérő. Az EU egészében átlagosan a

²²⁰ Az atipikus foglalkoztatás definíciója szerint minden olyan munkavállaló, aki nem rendelkezik határozatlan idejű, teljes munkaidős szerződéssel, valamint minden önfoglalkoztató – lásd még a 2.3.1. szakaszt.

szegénység kockázatának kitett munkaképes korú (16–64 éves), szociális ellátásban részesülő személyek aránya (egyéni szinten) 2021-ben csak alig volt magasabb az atipikus formákban dolgozó munkavállalók (39,5 %), mint a hagyományos munkavállalók körében (37,9 %) ²²¹. 14 tagállamban azonban az ellátásban részesülők aránya magasabb volt a hagyományos munkavállalók körében (az atipikus formákban dolgozó munkavállalókhoz képest), négy tagállamban (Bulgária, Litvánia, Lettország és Szlovénia) konkrétan több mint 10 százalékponttal. Mindazonáltal az előző évekhez képest jelentős növekedésről számoltak be a szegénység kockázatának kitett azon munkaképes korú személyek aránya tekintetében, akik a tevékenységi státusz valamennyi kategóriájában szociális ellátásban részesülnek, ami tükrözi a Covid19-világjárványra válaszul hozott rendkívüli jövedelemtámogatási intézkedéseket. A legnagyobb növekedés az önfoglalkoztatók körében következett be: a szegénység kockázatának kitettek 32,5 %-a részesült valamilyen szociális ellátásban (az előző évi 10,8 %-kal szemben ²²²), bár ez az érték még mindig alacsonyabb, mint az összes munkavállaló körében rögzített 41,8 %. Végezetül, míg 2021-ben az EU-ban a szegénység kockázatának kitett munkanélküliek mintegy fele (52,7 %) részesült szociális ellátásban, ez az arány jóval alacsonyabb, 20 % alatti volt Romániában, Lengyelországban, Horvátországban és Görögországban.

A minimumjövedelem-rendszerek megfelelése a legtöbb tagállamban csökkent a 2020-as jövedelmi évben 2019-hez képest. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás megfelelése nyomon követhető, egyrészt a kedvezményezettek jövedelmének a nemzeti szegénységi küszöbhez, másrészt az alacsony keresetűek jövedelmével összehasonlítva ²²³. Ezek a referenciák támpontokat adnak a szegénység enyhítésére gyakorolt hatásról, valamint a programok aktivizálási dimenziójáról és ösztönző hatásairól. Bár az elmúlt évtizedben nagyjából változatlan maradt (a 2009–2019-es időszakban bekövetkezett változások tárgyalása kapcsán lásd a pillérhez kapcsolódó 8. háttérmagyarázatot), a legutóbbi rendelkezésre álló jövedelmi évben (2020) a minimumjövedelem-rendszerek megfelelése összességében némileg romlott az EU-ban. Ez egyes országokban jelentősebb (több mint 2 százalékpont) volt, mind a szegénységi küszöbhez (Lengyelország –4,4 százalékpont, Luxemburg –3,4 százalékpont, Csehország –2,8 százalékpont, Horvátország –2,5 százalékpont, Magyarország –2,4 százalékpont és Hollandia –2,3 százalékpont), mind pedig az alacsony keresetűek jövedelméhez képest (Litvánia –6,6 százalékpont és Lengyelország –2,2 százalékpont). Ezzel szemben a megfelelés mindkét intézkedés hatására jelentősen nőtt Görögországban (15,4 százalékpont és 7 százalékpont) és Cipruson (5,1 százalékpont és 5,7 százalékpont) egyaránt. A minimumjövedelem megfelelése Hollandiában, Írországon, Luxemburgban, Dániában, Olaszországban és Cipruson is meghaladja a szegénységi küszöb 80 %-át, míg Romániában, Bulgáriában, Magyarországon és Szlovákiában a szegénységi küszöb egyharmada alatt marad. Ami az ellátásban részesülők arányával kifejezett lefedettséget illeti, a helyzet 2020-ban csaknem változatlan maradt 2019-hez képest, némi javulást (több mint 5 százalékpontos növekedést) mutatva Olaszországban, Litvániában és Luxemburgban, ezzel szemben néhány (több mint 5 százalékpontos) csökkenéssel Horvátországban, Cipruson és Lengyelországban, ahol az ellátásban részesülők

²²¹ A szociális védelemmel foglalkozó bizottság által 2020-ban a szociális védelemhez való hozzáférés nyomon követésének keretében jóváhagyott, „tényleges hozzáférésre” vonatkozó mutató szerint. A célcsoportot azok jelentik, akik a szociális transzferek előtt ki vannak téve a szegénység kockázatának. A mutató által lefedett szociális ellátások az egyéni szinten kapott ellátások, az öregségi és túlélő hozzátartozói nyugdíjak kivételével.

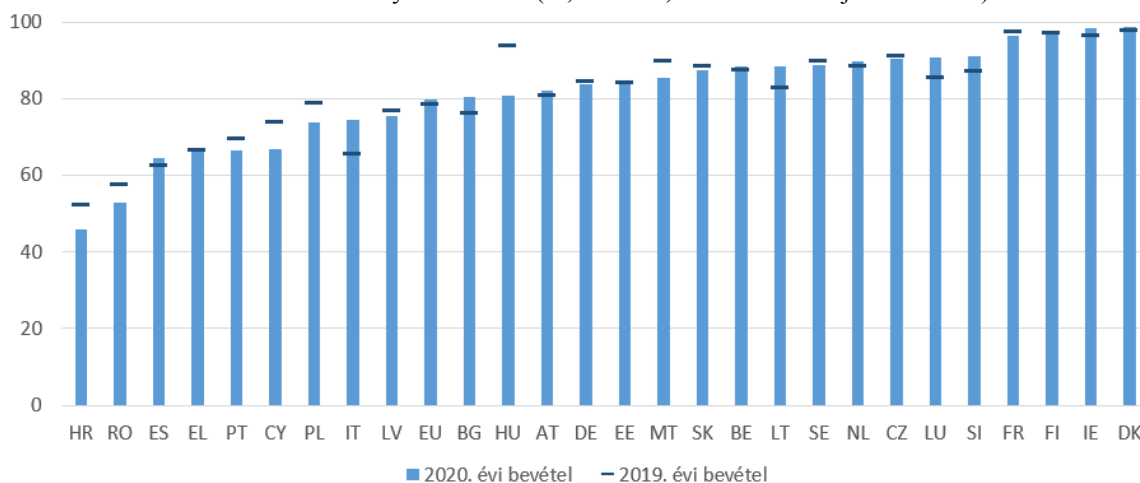
²²² A 2021-es referenciaév (2020-as jövedelmi év) és a 2020-as referenciaév (2019-es jövedelmi év) alapján elvégzett összehasonlítás.

²²³ A minimumjövedelemre vonatkozó [összehasonlító teljesítményértékelési keretben](#) elfogadott módszertan szerint, lásd a 2019 óta készült együttes foglalkoztatási jelentéseket és a pillérhez kapcsolódó 8. háttérmagyarázatot.

aránya 80 % alatti – lásd a 2.4.9. ábrát. A spektrum másik végén a kedvezményezettek aránya a szegénység kockázatának kitett, gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élő lakosság közel 100 %-át éri el Dániában, Írországbán, Finnországbán és Franciaországban. A megfelelés és a lefedettség e dimenzióin túl az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemtől szóló tanácsai ajánlásra irányuló bizottsági javaslat körvonalazza a minimumjövedelem-rendszereknek az aktív befogadást alapuló megközelítés mentén történő további korszerűsítésének területeit.

2.4.9. ábra: A (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő, szociális segélyben részesülő, a szegénység kockázatának kitettek aránya 2019 és 2020 között szinte változatlan maradt, annak ellenére, hogy néhány tagállamban történtek változások

Az ellátásban részesülők aránya a szegénység kockázatának kitett, 18–64 év közötti és (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásban élő személyek esetében (% , 2019-es, illetve 2020-as jövedelmi év)

Megjegyzés: IT és PT esetében az adatok ideiglenesek. HU és SK esetében az adatok ideiglenesek. LU esetében az időszor megtörik. A 2021-es és 2020-as felmérési évre vonatkozó adatok a 2020-as, illetve a 2019-es jövedelmi évre használandók.

Forrás: az Eurostat közzé nem tett számításai az EU-SILC 2020 és 2021 alapján

A pillérhez kapcsolódó 8. háttérmagyarázat: Minimumjövedelem – összehasonlító teljesítményértékelés

A minimumjövedelem védelmének az aktív befogadási megközelítés mentén történő megerősítése kulcsszerepet játszik a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának megelőzésében és enyhítésében, és hozzájárul a szociális jogok európai pillére (minimumjövedelem) 14. alapelvének végrehajtásához. 2018-ban a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) létrehozta a minimumjövedelemre vonatkozó összehasonlító teljesítményértékelési keretet, hogy javítsa a kapcsolódó kihívások elemzését, és támogassa a szakpolitikai fejleményeket a tagállamokban, ami magában foglalja a releváns eredmény- és teljesítménymutatók, valamint szakpolitikai eszközökre vonatkozó mutatók kiválasztását²²⁴. Három olyan kulcsfontosságú szakpolitikai eszközt azonosítottak, amelyek a

²²⁴ Az eredménymutatók a következők: a munkaképes korú népesség relatív szegénységi rése, a munkaképes korú népesség anyagi és szociális nélkülözési aránya, valamint a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő népesség szegénységi aránya. A teljesítménymutatók a következők: a szociális transzferek (a nyugdíjak kivételével) hatása a munkaképes korú népesség szegénységére, a munkaképes korú népesség tartós szegénységi rátája, a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban ellátásban részesülők aránya a szegénység kockázatának kitettek körében, az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletekben jelentkező különbségek, a lakásköltség-túlterheltségi arányban és a szakmai tevékenységgel

legnagyobb valószínűséggel befolyásolják a minimumjövedelem védelmének teljesítményét: 1. a juttatások megfelelősége, 2. támogathatósági szabályok és a juttatások igénybevétele, valamint 3. aktivizálás és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés²²⁵.

2022 szeptemberében – a megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlásra irányuló, 2022. szeptember 28-i bizottsági javaslatot megelőzően – **megállapodás született a szociális védelemmel foglalkozó bizottság és a Bizottság minimumjövedelemről szóló, a minimumjövedelemre vonatkozó összehasonlító teljesítményértékelési kereten alapuló első közös jelentéséről**, amelyet további adatokkal és minőségi információkkal egészítettek ki. A jelentés a 2020. évi tanácsi következtetéseket követi, amelyekben a Tanács felkérte a Bizottságot és a szociális védelemmel foglalkozó bizottságot, hogy rendszeres időközönként készítsenek ilyen közös jelentést, amelyben elemzik és áttekintik a minimáljövedelem védelmének kialakítása terén elért tagállami eredményeket. A jelentés az összehasonlító teljesítményértékelési keret mutatói mentén azonosította a kihívásokat²²⁶. A jelentés megállapította, hogy a keret értékes elemzési eszközt biztosított, és javasolta annak rendszeres frissítését, valamint a jövőbeli bővítésével kapcsolatos lehetséges dimenziók mérlegelését, különösen a jogosultsági kritériumok, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a munkaerőpiaci átmenetek és ösztönzők területén.

A foglalkoztatást helyettesítő támogatások megfelelősége az elmúlt évtizedben szinte változatlan maradt az EU-27 szintjén, de a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak, és 2020-ban, az utolsó jövedelmi évben kismértékű romlást lehetett megfigyelni²²⁷. 2009 és 2019 között (jövedelmi évek) a minimumjövedelem-ellátás megfelelősége az EU-ban nagyjából stabilan 60 % körül maradt a szegénységi küszöbhez képest, és 2019-ben körülbelül 46 % volt az alacsony keresetűek jövedelméhez képest, míg 2020-ban uniós szinten kismértékű romlás következett be (lásd az előző évre vonatkozó részletesebb elemzést a fő szövegben). A 2009–2019-es időszakban összességében javult a megfelelés azokban az országokban, ahol új rendszereket vezettek be, például Olaszországban és Görögországban, és (közel 10 százalékpontos vagy nagyobb) javulás következett be Szlovéniában és Litvániában is – lásd az alábbi ábrát. Lettország, Észtország és Luxemburg esetében az alacsony keresetűek jövedelmével való összehasonlítás inkább a 2009 és 2019 közötti romlást jelzi. 2009 és 2019 között a megfelelés jelentősen (több mint 10 százalékponttal) romlott Magyarországon, Romániában és Szlovákiában (ahol 2009-ben átlag alatti volt), ugyanakkor Írországon és Máltán, valamint kisebb mértékben Hollandiában is, még akkor is, ha továbbra is jelentősen meghaladja az uniós átlagot.

kapcsolatos képzésben való részvétel elmaradásában mutatózó különbségek. A szakpolitikai eszközökre vonatkozó mutatók esetében kettős megfelelési mutatót választottak ki (a minimumjövedelemben részesülők jövedelme a) a szegénységi küszöb és b) az alacsony keresetűek jövedelme arányában). További részletekért lásd [a szociális védelemmel foglalkozó bizottság mutatókkal foglalkozó alcsoportjának kapcsolódó tájékoztatóját](#).

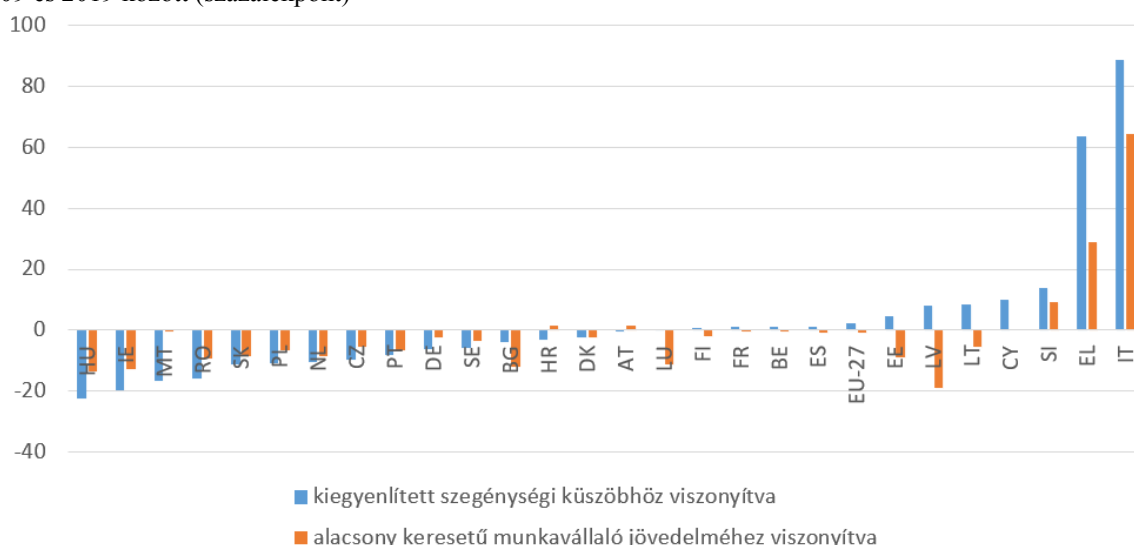
²²⁵ A tanácsi következtetések összefoglalóját és teljes szövegét lásd [online](#).

²²⁶ A minimumjövedelem-támogatás megfelelőségével és lefedettségével kapcsolatban – a hosszú távú trendelemzés kiegészítéseként – lásd a 2019-es és 2020-as jövedelmi év közötti fejleményekről szóló 2.4.1. szakaszt.

²²⁷ Lásd a szociális védelemmel foglalkozó bizottság és a Bizottság minimumjövedelemről szóló közös jelentését.

A megfelelés a 2009–2019-es időszakban stabil volt, de a tagállamok között nagy eltérések adódtak

A kiegyenlített szegénységi küszöbhez és az alacsony keresetűek jövedelméhez mért megfelelési változások 2009 és 2019 között (százalékpont)

Megjegyzés: Az EU súlyozatlan átlagot számolt. A kiegyenlített szegénységi küszöbök a 2009-es érték 2007-es, 2008-as és 2009-es átlagai, míg a 2019-es érték a 2018-as és 2019-es évek átlagaiból tevődik össze. CY és HR esetében nem állnak rendelkezésre értékek, ezért a 2009-es jövedelmi év vonatkozásában nem számítanak bele az uniós átlagba. CY esetében a változások – adott esetben – 2011-re vonatkoznak. HR esetében a változások referenciaéve a 2013-as év. A lakhatási költségek a becslések szerint az átlagbér 11 %-át teszik ki.

Forrás: a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága (DG EMP) által elvégzett számszaki ellenőrzés az Eurostat adatain és az OECD adókedvezmény-modelljén alapul

2015 és 2020 között javult a lefedettség, ami hozzájárulhat a szegénység mélysége és az anyagi nélkülözés fokozódásának megelőzéséhez, de a hatékonyság tekintetében továbbra is meg kell birkózni kihívásokkal. 2015 és 2020 között az EU-ban átlagosan 73 %-ról 78 %-ra nőtt a jövedelemtámogatás lefedettsége (az ellátásban részesülők arányával mérve²²⁸). A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartások körében azonban nőtt a szegénység kockázata (a 2015. évi 61,2 %-ról 2019-ben 64 %-ra), és 2020-ban nagyjából 61,6 %-on stabilizálódott, és a tagállamok közel kétharmadában összességében nőtt. Míg a (nyugdíjak nélküli) transzfereknek a szegénység csökkentésére gyakorolt hatása az évtized során némileg csökkent (37 %-ról 36 %-ra), a szegénység mélysége – a szegénységi réssel mérve – nagyjából stabilan 27 % körül maradt. A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásban élők körében ez a különbség azonban jóval nagyobb, mindegy 37 %-os. Az anyagi és szociális nélkülözés 2015-ről 2020-ra csökkent (18 %-ról 13 %-ra), és hasonlóképpen csökkentek a kielégítetlen egészségügyi ellátási szükségletekben és a lakásköltség-túlterheltségi arányban tetten érhető különbségek. A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartások anyagi és szociális nélkülözési aránya azonban lassabb ütemben (2015 és 2020 között 51 %-ról 44 %-ra) csökkent, és 2020-ban még mindig jelentősen magasabb volt, mint a munkaképes korú népesség esetében.

Néhány tagállam az utóbbi időben minimumjövedelem-rendszereket vezetett be. 2009 és 2019 között jelentős reformokat vezettek be néhány olyan tagállamban, ahol korábban nem léteztek nemzeti minimumjövedelem-rendszerek. 2017-ben **Görögországban** elindult a garantált minimumjövedelem-rendszer, amelyet 2019-ben **Olaszországban** az új

²²⁸ Az ellátásban részesülők (az időskori ellátás kivételével szociális ellátásban részesülő 18–59 év közötti személyek részaránya) a szegénység kockázatának kitett népességén belül. Ezt a mutatót a DG EMPL számítja ki az EU-SILC adataiból.

„állampolgársági jövedelem” követett, **Spanyolország** pedig 2020-ban vezette be első nemzeti rendszerét. Ezek az új rendszerek általában az aktív befogadás megközelítését követik, és a jövedelemtámogatást aktivizálási intézkedésekkel egészítik ki, hozzáférést biztosítva a kedvezményezettek számára a szolgáltatásokhoz. Mivel a fent említett reformokat csak az elmúlt néhány évben vezették be, végrehajtásuk még finomítás alatt áll, és szoros nyomon követésre van szükség. További kiigazításokra lehet szükség az aktív befogadás egyéb területei, jelesül a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés és az aktív munkaerőpiaci programok tekintetében. Néhány más tagállamban kisebb, de még mindig jelentős mértékű kiigazításokra került sor a meglévő rendszereken. 2018-ban például **Luxemburg** bevezette a társadalmi befogadást elősegítő jövedelmet, amely nagyobb hangsúlyt fektet a kedvezményezettek munkaerőpiaci integrációjára, többek között a kérelmezők és háztartásuk kötelező átvilágítása és készségprofil-alkotása, valamint az aktivizáláshoz kapcsolódó szigorúbb feltételek és szankciók révén.

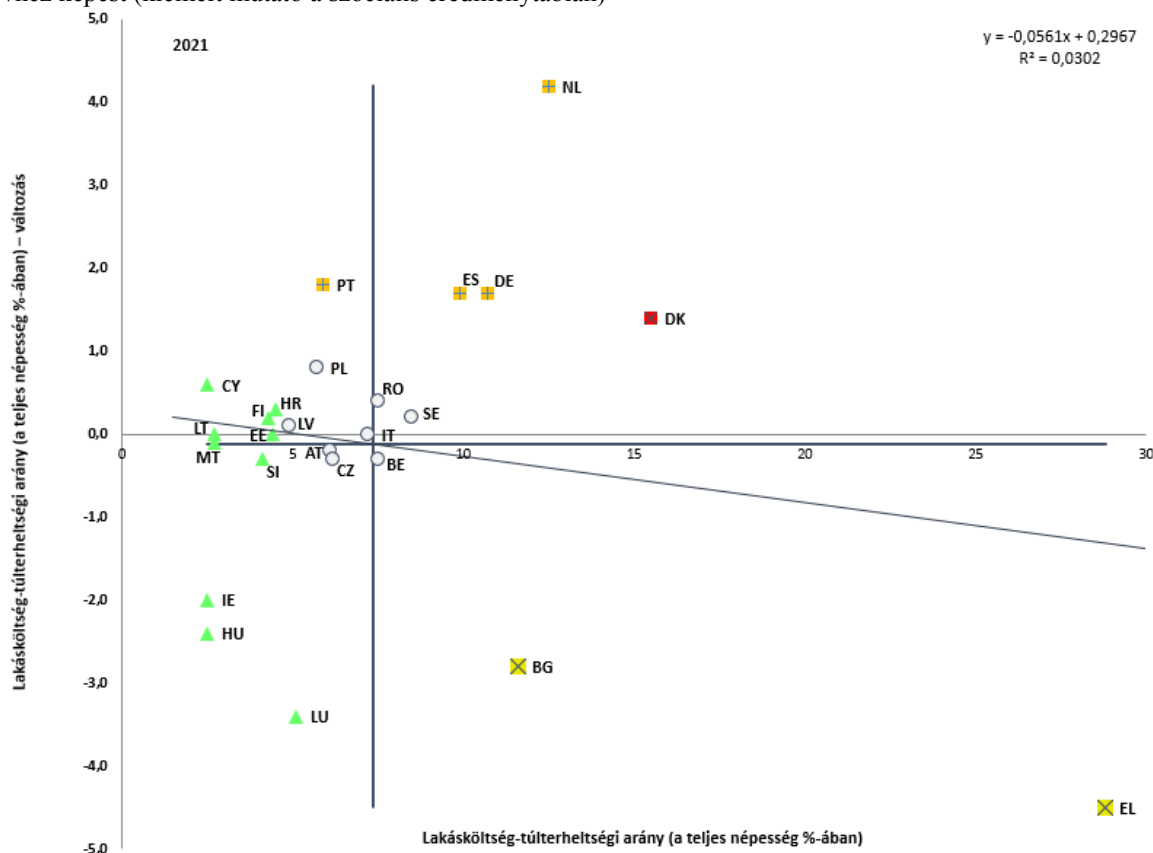
A lakásköltség-túlterheltségi arány a Covid19-válság alatt nagyjából stabil maradt, idővel csupán néhány tagállamban változott jelentős mértékben. 2021-ben a mutató szerint az EU népességének 8,3 %-a élt olyan háztartásban, amely rendelkezésre álló (ekvivalens) jövedelmének legalább 40 %-át költötte lakhatásra, ami 2020-hoz képest 0,5 százalékpontos növekedésnek felelt meg. 2020-hoz képest Görögországban volt a legmagasabb az arány (28,8 %), ugyanakkor itt lehetett megfigyelni a legnagyobb (4,5 százalékpontos) csökkenést is. A többi viszonylag magasabb aránnyal jellemezhető tagállam Dánia (15,5 %) – az egyetlen „kritikus helyzetben” lévő tagállam –, Hollandia (12,5 %), Bulgária (11,6 %) és Németország (10,7 %). Hollandiában volt a legnagyobb (4,2 százalékpontos) a növekedés, az ország Németországgal, Spanyolországgal és Portugáliával együtt a „figyelemmel kísérendő” megjelölést kapta (1,8, 1,7, illetve 1,7 százalékpontos növekedés). 2021-ben a legalacsonyabb arány Cipruson, Magyarországon, Írországon (mindhárom esetben 2,5 %), Litvániában és Máltán (mindkét esetben 2,7 %) volt megfigyelhető – lásd a 2.4.10. ábrát. A szegénység kockázatának kitettek esetében a lakásköltség-túlterheltségi arány jelentősen magasabb volt, mint a népesség többi részénél, bár a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak²²⁹. Görögországban a szegénység kockázatának kitett lakosság 76,7 %-át terhelte túl a lakhatási költségek, bár az előző évhez képest (3,7 százalékpontos) javulást lehetett tapasztalni. Dániában ez az arány kismértékű (1,9 százalékpontos) növekedést követően 72,1 % volt. A tagállamok nagy csoportja 40 %, illetve 30 % körüli arányt mutatott fel, míg Írországon és Cipruson 10 % alatti (8,8 %, illetve 9,3 %) volt az érték. Általánosságban elmondható, hogy a tagállamokban a magán lakásbérleti piacon a bérlőket általában sokkal nagyobb mértékben érintették a lakhatás megfizethetőségével kapcsolatos kihívások, mint a jelzáloghitellel rendelkező vagy anélküli tulajdonosokat, valamint a kedvezményes áron vagy ingyen lakásbérlethez jutó bérlőket²³⁰.

²²⁹ Eurostat, [[ilc_lvho07a](#)] mutató, EU SILC.

²³⁰ Eurostat, [[ilc_lvho07c](#)] mutató, EUSILC.

2.4.10. ábra: A lakásköltség-túlterheltségi arány átlagosan stabil volt a Covid19-válság alatt, de jelentős különbségek mutatkoztak a tagállamok között

A lakásköltség szempontjából túlterhelt háztartásokban élők aránya (%), 2021-es szintek és változások az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. T és PL esetében az adatok ideiglenesek, FR és SK esetében pedig nem állnak rendelkezésre adatok. LU esetében az idősor megtört.

Forrás: Eurostat, [tespm140], EU-SILC

A gyermekes családok és az egyszülős háztartások súlyosabb lakhatási nehézségekkel szembesültek. 2020-ban (a 2019-es 6,5 %-hoz képest) az egyszülős, eltartott gyermeket nevelő háztartások 7,6 %-a élt súlyosan elégtelen lakáskörülmények között, szemben a teljes népesség 4,3 %-ával²³¹. Két tagállamban tízből átlagosan több mint egy ember élt súlyosan elégtelen lakáskörülmények között 2020-ban: Lettorszában 11,5 %, míg Romániában 14,3 % volt az arány. Horvátországban, Litvániában, Görögországban, Olaszországban, Magyarországon, Lengyelországban és Bulgáriában a súlyosan elégtelen lakáskörülmények között élők aránya 5 % és 10 % között volt. Az elégtelen lakáskörülmények 2020-ban az EU egészében a gyermekek 14,9 %-át érintették, ami valamivel magasabb, mint a teljes népességre vonatkozó arány, és 2019-hez képest (1 százalékponttal) nőtt²³². Portugáliában (26,2 %), Cipruson (35,8 %) és Spanyolországban (24,4 %) az arány lényegesen (mintegy 10 százalékponttal vagy többel) haladta meg az uniós átlagot. Az elégtelen lakáskörülmények között élő gyermekek aránya nőtt vagy nagyjából változatlan maradt, kivéve Észtországot, Lettországot és Litvániát, amely országokban csökkent.

²³¹ Eurostat, [ilc_mdho06a] és [ilc_mdho06b] mutató, EUSILC.

²³² Eurostat, [ilc_mddd044b] mutató, EUSILC. DE és PL esetében nem állnak rendelkezésre adatok, LU, FR, és IE esetében az idősor megtörik.

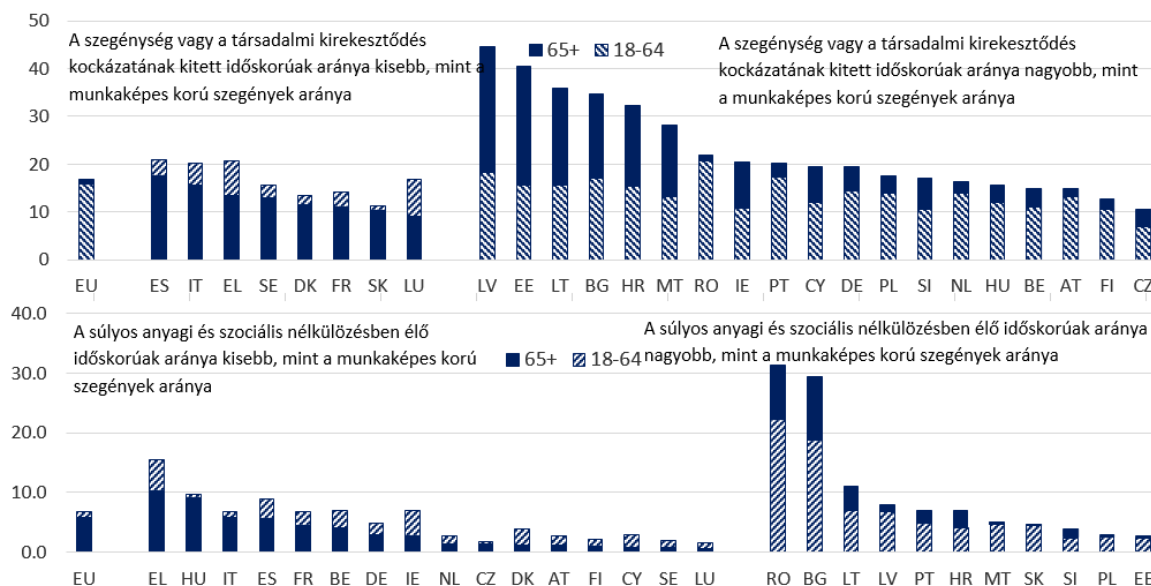
Az elmúlt évtizedben kevés előrelépés történt a hajléktalanok számának csökkentése terén az uniós tagállamokban. Mivel nincs egységes statisztikai meghatározás és módszertan a hajléktalan személyek megszámolására, a tagállamok adatai nem vethetők össze, és uniós szinten a jelenség pontosan számszerűsítése nem egyszerű feladat. 2019-ben azonban a FEANTSA és az Abbé Pierre Alapítvány becslése szerint az utcán vagy ideiglenes/sürgősségi szálláson éjszakázó hajléktalanok száma legalább 700 000 volt az EU-ban, ami tíz év alatt 70 %-os növekedést jelent²³³. 2019 óta a hajléktalanság a pandémiához kapcsolódó új szakpolitikai beavatkozások miatt egyes tagállamokban csökkent. Ezen intézkedések közül azonban sok – nevezetesen a tisztességes lakhatáshoz való könnyebb hozzáférés, a kilakoltatásokra vonatkozó moratóriumok és a háztartásoknak nyújtott közvetlen támogatás – a Covid19-válság második évében legalább részben megszűnt. Ez több tagállamban a hajléktalanság további növekedését idézte elő a pandémia előtti szinthez képest.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a 65 év felettiek körében 2020 és 2021 között nagyjából stabil volt az EU-ban. Ez az arány 2021-ben 19,6 % volt az EU-ban, ami 2020-hoz képest enyhe csökkenést jelent. Mindazonáltal a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya közötti különbség a nők és a férfiak esetében továbbra is fennáll (22,1 %, illetve 16,3 %). A 65 év felettiek körében az uniós szegénységi arány (AROP) 2021-ben 16,8 % volt, ami valamivel magasabb, mint a 18–64 évesek körében (15,9 %). Az országok többségében ez az arány magasabb, mint a munkaképes korú (18–64 éves) népesség esetében, bár a két csoport közötti különbség jelentős eltéréseket mutat – lásd a 2.4.10. ábra felső paneljét. A súlyos anyagi vagy szociális nélkülözés aránya tovább csökkent (a 2015. évi 7,4 %-ról 2021-ben 5,3 %-ra), és alacsonyabb, mint a munkaképes korú népesség körében uniós szinten (2021-ben 6,3 %) és a tagállamok többségében – lásd a 2.4.12. ábra alsó paneljét. Különösen nagy értékek, valamint a munkaképes korú népességhez viszonyított különbségek figyelhetők meg Romániában és Bulgáriában.

²³³ Lásd: [A lakhatásból való kirekesztettség Európában – 6. áttekintés, 2021.](#)

2.4.11. ábra: A 65 éves vagy annál idősebb emberek esetében nagyobb a szegénység kockázata, mint a munkaképes korú népesség körében, azonban ritkábban vannak kitéve súlyos anyagi és szociális nélkülözésnek

A szegénységi küszöb alatt élők aránya (felső panel) és a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya (alsó panel) korcsoportonként (% , 2021)

Megjegyzés: Bal oldalon a 18–64 évesek sávja a 65 év felettiekének kiegészítője; jobb oldalon a 65 felettiek sávja a 18–64 évesek sávját egészíti ki. IT és PL esetében az adatok ideiglenesek. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat, [ilc_li02] és [ilc_mdsl11] mutató, EU-SILC

A nyugdíjak átlagosan a karrier késői szakaszában kapott jövedelem több mint felét teszik ki az Unióban. A 65–74 év közöttiek átlagos nyugdíja az 50–59 évesek munkából származó jövedelmének 58 %-át tette ki 2021-ben²³⁴. Ez az „összesített helyettesítési arány” 2012 óta folyamatosan nőtt (akkor 54 % volt). Egyes országokban (például Luxemburgban, Görögországban, Olaszországban és Spanyolországban) ez az arány jóval meghaladja a 70 %-ot. Ezek azon országok csoportját is erősítik, ahol az időskori szegénység alacsonyabb, mint a munkaképes korúakat sújtó szegénység. Ezzel szemben 12 tagállamban a helyettesítési arány 50 % alatt van, és ezek közül öt országban (Írországon, Horvátországban, Litvániában, Romániában és Bulgáriában) 40 % alatti. A legtöbbjükben a nők körében alacsonyabb a helyettesítési arány, nyolc országban (Luxemburgban, Lettországon, Németországban, Csehországban, Dániában, Észtországban, Hollandiában, Magyarországon és Szlovéniában) azonban magasabb.

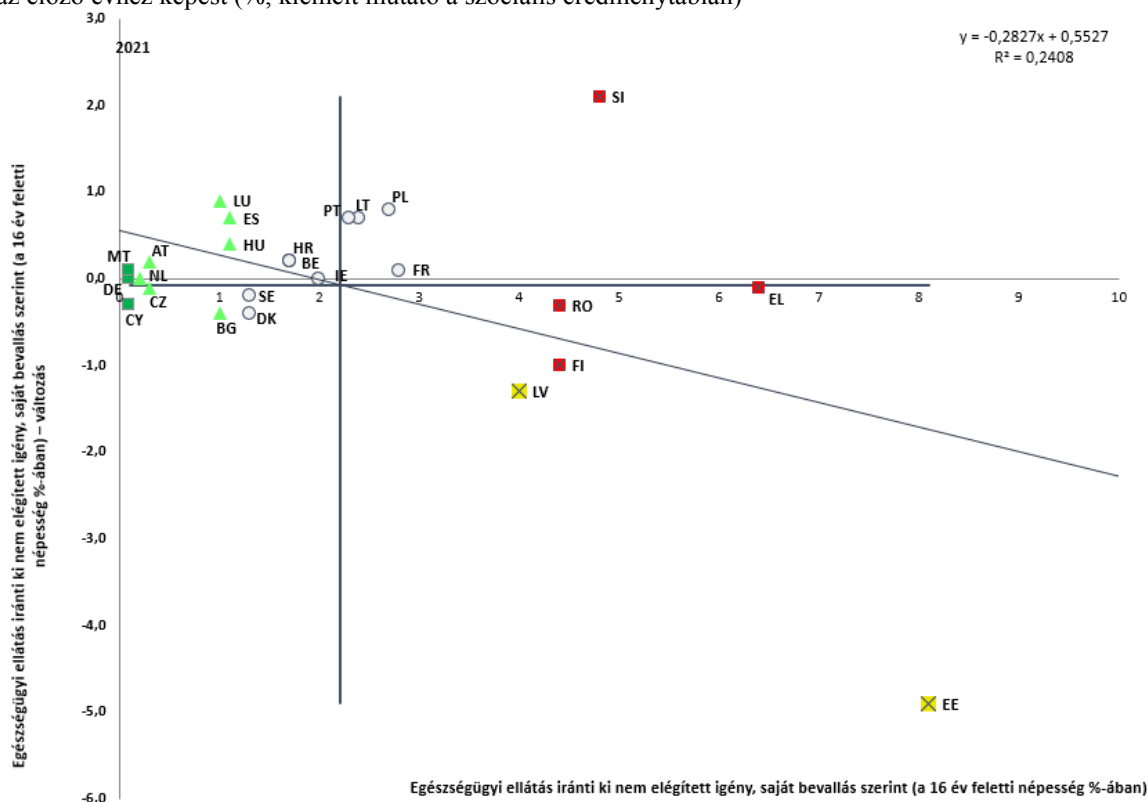
2021-ben, a Covid19-világjárvány második évében az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek átlagosan csökkentek, akárcsak a tagállamok közötti eltérések, amelyek továbbra is jelentősek maradtak – lásd a 2.4.12. ábrát. Szlovéniában, Luxemburgban és Lengyelországban volt a legnagyobb a növekedés (2,1, 0,9, illetve 0,8 százalékpont). Ezek közül Szlovénia – Görögországgal, Romániával és Finnországgal együtt – „kritikus helyzetben” van, mivel 2021-ben magas volt a kielégítetlen szükségletek aránya (4,8 %, 6,4 %, illetve az utóbbi két ország esetében 4,4 %). Ugyanakkor Finnország viszonylag jelentős (1 százalékpontos) csökkenést könyvelt el Észtországgal és Lettországgal (4,9 és 1,3 százalékpont) együtt, amelyek azonban 2021-ben is magas szinten

²³⁴ Lásd: [A nyugdíjak megfelelőségéről szóló, 2021. évi jelentés](#), 40. oldal. Ahogy az Eurostat [ilc_pnp3] mutató is rávilágít, meghatározása a 65–74 éves korcsoport medián egyéni bruttó nyugdíjának és az 50–59 éves korcsoport medián bruttó keresetének hányadosaként történik, az egyéb szociális juttatásokat nem számítva.

maradtak (8,1 % és 4 %). 2020-hoz hasonlóan Németországban, Cipruson és Máltán (0,1 %), valamint Hollandiában, Csehországban és Ausztriában (0,2 %, az utóbbi kettőben 0,3 %) továbbra is nagyon alacsony (1 % alatti) maradt a kielégítetlen egészségügyi szükséglettel jellemezhető országok aránya. Az alacsony jövedelmű háztartásokban élők nagyobb valószínűséggel számolnak be kielégítetlen egészségügyi szükségletekről, bár a teljes népességhez viszonyított különbség mértéke tagállamonként eltérő²³⁵, ²³⁶. A saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek tekintetében Lengyelországban és Romániában bizonyos regionális eltéréseket rögzítettek – lásd a 3. melléklet 10. ábráját.

2.4.12. ábra: A Covid19-válság második évében jelentős eltéréseket és növekedést regisztráltak az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen egészségügyi szükségletek terén

Az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen szükségletek, 2021. évi szintek és változások az előző évhez képest (% , kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. SK esetében nem állnak rendelkezésre adatok, míg IT és PL esetében az adatok ideiglenesek. LU esetében az idősor megtörik.

Forrás: Eurostat, [tespm_110], EU-SILC

A demográfiai fejlemények – különösen a születések folyamatosan alacsony aránya és a magasabb várható élettartam – növelik a tartós ápolás-gondozás iránti potenciális igényt. Az időskorúak teljes függőségi rátája az EU-ban az előrejelzések szerint jelentősen

²³⁵ Eurostat [hlth_silc_29], EU-SILC.

²³⁶ 2021-ben több roma érezte úgy, hogy az elmúlt 12 hónapban hátrányos megkülönböztetés érte az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés során (14 %), mint 2016-ban (8 %), és ez az arány Portugáliában volt a legmagasabb (32 %). A Covid19-világjárvány alatt még az alapellátáshoz való alapvető hozzáférés sem volt lehetséges, és az alapvető megelőzési és a közösségi távolságtartást korlátozó intézkedések végrehajtása a távoli, marginalizált roma közösségekben ugyancsak lehetetlennek bizonyult (a romák 20 %-a nem fér hozzá a csapvízhez, míg 78 %-uk túlszűfolt háztartásban él). Forrás: FRA, [2022. évi alapjogi jelentés](#)).

nő, a 2021. évi 32,5 %-ról 2050-re 52,0 %-ra. Az egészségben eltöltött életevek, valamint a megelőző megközelítések és a digitális technológiák használata terén elért előrehaladás ellenére ez a tartós ápolás-gondozás iránti igény növekedéséhez fog vezetni²³⁷. A potenciálisan tartós ápolás-gondozásra szorulóak száma a 2019. évi 30,8 millió főről 2030-ra várhatóan 33,7 millió főre, 2050-re pedig 38,1 millió főre fog nőni az EU-ban²³⁸. Az EU-27 2019. évi adatai szerint átlagosan a 65 év felettiek 26,6 %-a (a nők 32,1 %-a és a férfiak 19,2 %-a), míg a 75 éves vagy annál idősebb, magánháztartásokban élő személyek 39,4 %-a szorult tartós ápolásra²³⁹. A legalacsonyabb jövedelmi kvintilisben 35,9 %-uk szorult tartós ápolásra, szemben a legmagasabb jövedelmi kvintilishoz tartozó 17,2 %-kal²⁴⁰.

A szociális védelem – a minőségi szolgáltatások rendelkezésre állása mellett – fontos tényező a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés meghatározásában.

Bár valamennyi tagállam kínál némi szociális védelmet – természetben és/vagy pénzbeli ellátások révén –, az EU-ban az emberek 35,7 %-a számolt be arról, hogy pénzügyi okokból nem vesz igénybe (több) otthoni ápolási-gondozási szolgáltatást, 9,7 %-uk ellátási hiányt, és 2,1 %-uk minőséggel kapcsolatos aggályokat említett²⁴¹. Az időskori tartós ápolás-gondozásra vonatkozó szociális védelem mélységének mérése és a tagállamok közötti összehasonlítása érdekében az OECD az Európai Bizottság támogatásával kidolgozta a tartós ápolási-gondozási szükségletek tipikus eseteit²⁴². Az elemzés arra enged következtetni, hogy a szociális védelem után is nagyon magasak lehetnek az ápolási-gondozási költségek, különösen a súlyos tartós ápolási-gondozási szükségletekkel rendelkező idős emberek esetében, akik otthoni gondozásra szorulnak – lásd: 2.4.13. 2.4.13. ábra²⁴³.

²³⁷ Ez jelentős munkahelyteremtési potenciált jelent a tartós ápolás-gondozás ágazatában, és igazolt tény, hogy 2050-ig 1,6 millió tartós ápolást-gondozást végző munkavállalót kell hozzáadni ahhoz, hogy a tartós ápolás-gondozás azonos szinten maradjon – lásd az Európai Bizottság [megfizethető, magas színvonalú tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló bizottsági javaslatot kísérő szolgálati munkadokumentumát](#), SWD(2022) 441 final.

²³⁸ Európai Bizottság és Gazdaságpolitikai Bizottság, [The 2021 Ageing Report– Economic and budgetary projections for the EU Member States \(2019-2070\)](#) (2021. évi jelentés a népesség elöregedéséről – gazdasági és költségvetési előrejelzések az EU tagállamaira vonatkozóan [2019–2070]), Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2021.

²³⁹ Eurostat [[hlth_ehis_tadl](#)], EHIS. A rászoruló aránya kisebb, mint a súlyos nehézségekkel nem küzdők aránya. Ez a felmérésen alapuló intézkedés csak a magánháztartásokban élőkre terjed ki, a bentlakásos gondozásban élőkre nem.

²⁴⁰ Eurostat [[hlth_ehis_tadl](#)], EHIS.

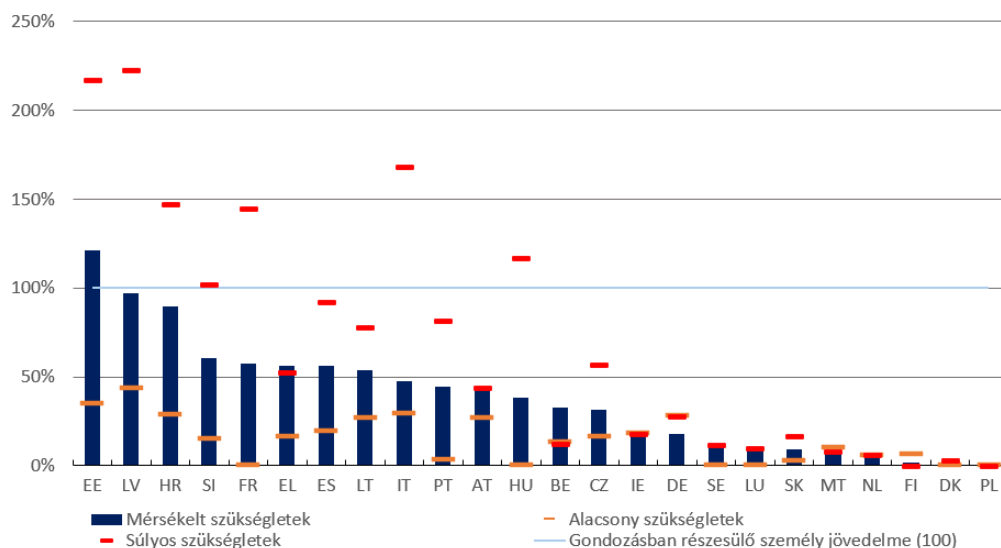
²⁴¹ Eurostat [[ilc_ats15](#)], EU-SILC ad-hoc modul, 2016.

²⁴² Cravo Oliveira Hashiguchi, T. and Llena-Nozal, A., 2021, [The Effectiveness of Social Protection for Long-term Care in Old Age: Is social protection reducing the risk of poverty associated with care needs?](#) (A szociális védelem hatékonysága az időskori tartós ápolás-gondozás tekintetében: csökkenti a szociális védelem a gondozási szükségletekkel kapcsolatos szegénységi kockázatot?), OECD Health Working Papers (OECD egészségügyi munkadokumentum), 117. sz., OECD Publishing, Párizs.

²⁴³ OECD, előkészületben, 2023, Measuring social protection for long-term care in old age (A tartós ápolás-gondozás szociális védelmének mérése időskorban), OECD Health Working Papers (OECD egészségügyi munkadokumentumok), OECD Publishing, Párizs.

2.4.13. ábra: A közvetlen ápolási-gondozási költségek nagyon magasak lehetnek, különösen az otthoni gondozásban részesülő, súlyos tartós ápolás-gondozásra szoruló idős emberek esetében

Az otthoni gondozás közvetlen költségei az időskori jövedelem arányában (állami támogatás után), a mediánjövedelem és nettó vagyon nélküli ellátottak esetében, súlyossági fok szerint

Megjegyzés: EE az észtszrzsági Tallinnra, IT az olaszorszrzsági Alto Adigére (Dél-Tirol), AT az ausztriai Bécsre, BE pedig a belgumi Flandriára utal.

Forrás: az OECD tartós ápolás-gondozással kapcsolatos szociális védelmi kérdőívén, az OECD jövedelemeloszlási adatbázisán és az OECD vagyoneeloszlási adatbázisán alapuló OECD-elemzések

2.4.2. Tagállami intézkedések

2021-ben és 2022-ben a tagállamok fokozatosan megszüntették a Covid19-világjárvány során bevezetett ideiglenes jövedelemtámogatási intézkedéseket. Egyes tagállamok állandó intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy mindenki számára hatékonyabb szociális védelmet biztosítsanak, beleértve a különböző ellátások megfelelőségének és lefedettségének javítását. Ezek az intézkedések a szociális védelmi rendszerek hiányosságainak pótlására irányultak, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévőket (például a munkával összefüggő jövedelemmel nem rendelkező alacsony jövedelmű háztartásokat, a bizonytalan munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalókat vagy a migránsokat és menekülteket) illetően. Oroszország ukrajnai agressziós háborúját és annak európai társadalmi-gazdasági következményeit követően néhány tagállam célzott intézkedéseket vezetett be az inflációs nyomás társadalmi hatásainak kezelése érdekében, különösen az alapvető energetikai szolgáltatások tekintetében. Ezen intézkedések többsége azonban nem a magas energiaáraknak leginkább kitett, kiszolgáltatott helyzetben lévőkre irányult (lásd a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot). Ezenkívül az átmeneti védelemről szóló irányelv értelmében az Ukrajnából menekülő és átmeneti védelemben részesülő, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek az oktatáson, képzésen és munkaerőpiacon kívül egészségügyi ellátáshoz, lakhatáshoz és szociális jóléthez is hozzáférhetnek. Ez a szakasz áttekintést nyújt a tagállamok által a jelenlegi körülmények kezelése érdekében alkalmazott megközelítésről, a szociális védelmi rendszereik strukturálisabb kihívásait kezelő egyéb intézkedések mellett.

A pandémia során bevezetett ideiglenes intézkedések közül néhány érvényben maradt a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek és családjaik javára, míg további intézkedések

kerültek bevezetésre az emelkedő árak hatásának kezelésére. A pandémia alatt **Belgiumban** a szociális segélyben részesülők 2020 júliusától 2021 szeptemberéig havi 50 EUR, 2021 októbere és 2022 márciusa között pedig 25 EUR összegű ideiglenes prémiumot vehettek kézhez. Az egyéb támogatásokat és intézkedéseket – többek között a Covid-támogatást, a pszichológiai jóléti támogatást, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő fiataloknak és diákoknak nyújtott támogatást – ugyancsak meghosszabbították 2022. március 31-ig. **Bulgáriában** – egyszeri intézkedésként – a hatóságok megemelték a fűtési támogatás küszöbértékét (30 BGN-nel, kb. 15,3 EUR-val) azon személyek esetében, akik 2021 októberéig nem kérelmezték az ellátást. Az energiaválság miatt azonban az ellátás további 100 BGN-nel (kb. 51 EUR, durván 20 %) nőtt, és 2022-ben elérte a 624 BGN-t (kb. 319 EUR). **Máltán** – tekintettel a különösen az élelmiszerekre nehezedő inflációs nyomásra és a gazdasági fellendülés további támogatására – a kormány 2022 februárjában egyszeri készpénztámogatás folyósítását hagyta jóvá. 2022 márciusa óta egy bizonyos jövedelmi szint alatti munkavállalók és a diákok 100 EUR értékű csekkben részesülnek, míg a nyugdíjasoknak és a szociális ellátásban részesülőknek 200 EUR összegű csekk jár. **Spanyolországban** számos ideiglenes intézkedést fogadtak el a minimumjövedelem és a nem járulékalapú nyugellátás növelése érdekében a magas infláció ellensúlyozására azzal a céllal, hogy akár 800 000 kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartás is támogatáshoz jusson. Az Eurofound uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázisába 2022 júniusáig bejelentett, a növekvő infláció polgárokra gyakorolt hatásának enyhítésére irányuló nemzeti szakpolitikai válaszingtézkedések feltérképezése alapján a bejelentett intézkedések többsége ideiglenes és eseti volt²⁴⁴. Az egyszeri, egyösszegű kifizetések gyakoribbak voltak, mint a havi támogatások, és a legtöbb intézkedés nem volt célzott. A célzott intézkedések nagyobb valószínűséggel öltöttek pénzügyi támogatás formáját, míg a nem célzott intézkedések főként az energiaszámlákra és az üzemanyagárakra korlátozódtak (további részletekért lásd az alábbi ismertetést és a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot).

A tagállamok a meglévő rendszerek tartós módosításait fogadták el vagy hajtották végre a társadalmi és gazdasági reziliencia további erősítése érdekében, a pillér 12. (szociális védelem) és 14. alapelveivel (minimumjövedelem) összhangban, **többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz segítségével.** **Spanyolországban** a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz akár 34 kísérleti projektet is támogat, amelyek integrációs programokat hoznak létre a minimumjövedelemben részesülők számára. Céljuk, hogy a társadalmi-gazdasági integráció, az oktatás és a digitális befogadás révén javítsák a minimumjövedelem-rendszer elterjedését és hatékonyságát. Emellett a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében a tagállam új reformot tervez, amely 2023 végéig összevonja a nem járulékalapú juttatásokat a minimumjövedelem-rendszer körül annak érdekében, hogy javítsa az állami források eredményességét és hatékonyságát, és azokat a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek megfelelő körének lefedésére, valamint a jövedelemtámogatás megfelelőségének biztosítására összpontosítsa. E célból az ellátások konszolidálása során figyelembe kell venni egyrészt a gyermekes háztartások és a fogyatékkal élő személyek strukturális szükségleteit, másrészt a jövedelemtámogatást az integrációt elősegítő aktív munkakereséshez kell kötni, és ki kell küszöbölni a „szegénységi csapdákat”. **Lettországon** – a helyreállítási és rezilienciaépítési tervvel összhangban – a 2023 elejéig megvalósítandó reform célja egy egységes és tényeken alapuló számítási módszer, valamint a garantált minimumjövedelem (GMI) éves indexálási rendszerének bevezetése a mediánjövedelem 20 %-ában meghatározott küszöbérték elérése érdekében. **Romániában** a kormány

²⁴⁴ Eurofound, Aumayr-Pintar, C. and Cantero Guerrero, M., [First responses to cushion the impact of inflation on citizens](#) (Az első válaszingtézkedések az infláció polgárokra gyakorolt hatásának enyhítésére), cikk, 2022. szeptember 12.

törvénymódosítást hajtott végre a szociális referenciamutató növelése érdekében, amely a különböző ellátások – többek között a munkanélküli ellátások és a szociális támogatás – összegmeghatározási alapja, továbbá 2022 márciusában kezdetét vette az átlagos éves inflációs rátával való rendes indexálás. **Bulgáriában** átmeneti reformként, a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben előírányzott teljes minimumjövedelem-felülvizsgálat végrehajtásáig jogszabály-módosítást fogadtak el, amely a differenciált minimumjövedelem (DMI) együttthatóinak valamennyi célcsoportra vonatkozó kötelező növelése révén növeli fokozatosan a minimumjövedelem-rendszer hatékonyságát és hatókörét. **Horvátország** 1 000 HRK-ra emelte a garantált minimális juttatás alapösszegét, és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben előírányzottaknak megfelelően bővítette annak hatókörét, különösen a gyermekes háztartások esetében. A **Litvániában** elfogadott intézkedések javították a szociális alapellátás megfelelőségét és a rászorultságon alapuló fűtési költség-kompenzációhoz való hozzáférést, míg a szociális szolgáltatásokról szóló törvénynek a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében elfogadott módosítása egy új akkreditációs rendszer révén kívánja javítani a szociális ellátás minőségét. **Máltán** a szociális támogatás kedvezményezettjei a korábbi kompenzáció kétharmada helyett a megélhetési költségek teljes kiigazítását vehetik igénybe. Emellett új eljárást vezetnek be annak érdekében, hogy az állandó lakcímmel nem rendelkező személyek szociális ellátásban részesülhessenek. **Hollandiában** a korhatár 27 évre történő emelésére irányuló intézkedés segíthet enyhíteni a szülők szegénységének növekvő kockázatát, ha a 21. életévüket betöltött gyermekeik továbbra is velük élnek, és elkerülhetik a fiatalok hajléktalanná válási kockázatát. **Görögország** növelte az alacsony jövedelmű háztartásokat célzó állandó jövedelemtámogatási intézkedések számát, többek között az otthonuktól távol tanuló egyetemi hallgatók fűtési és lakhatási támogatását. Emellett a jövőben a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz többek között támogatni fogja a garantált minimumjövedelem kedvezményezettjei, a fogyatékossgal élő személyek, a romák és a Görögországban tartózkodó menekültek munkaerőpiaci integrációját.

A legtöbb tagállam pénzügyi támogatást nyújtott az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek oly módon, hogy hozzáférést biztosított számukra az ország állampolgárai vagy a legálisan az országban tartózkodó migránsok számára biztosított alapvető szociális jóléti csomagokhoz. Néhány esetben biztosították a minimumjövedelem-rendszerekhez való hozzáférést, például **Németországban, Észtországban, Litvániában, Magyarországon, Portugáliában és Szlovákiában**. Egyes tagállamok – például **Ausztria, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Hollandia és Svédország** – hozzáférést biztosítottak az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek a menedékkérők számára nyújtott juttatásokhoz, míg más tagállamokban, például **Bulgáriában, Csehországban, Olaszországban és Luxemburgban** kifejezetten nekik szóló ellátásokat vezettek be. **Lengyelország** a támogatás mindhárom típusát nyújtotta. Az Ukrajnából érkező menekültekkel kapcsolatos szakpolitikák Eurofound általi feltérképezése alapján a háború kezdete óta és június közepéig összesen 144 szakpolitikáról számoltak be, főként a lakhatáshoz való hozzáféréssel (19 %), az oktatással (13 %), az egészségügyi ellátással (8 %) és a szociális védelemmel (6 %), valamint a munkaerőpiacokhoz való hozzáféréssel és az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákkal (22 %) kapcsolatban.

A pandémia rávilágított a szociális szolgáltatások korszerűsítésének szükségességére. A fő kihívást a szolgáltatási portfólió szabványosítása vagy bővítése, a szociális szolgáltatások minőségének javítása, valamint az integrált szolgáltatás- és ellátásnyújtás javítása jelenti. Az ezekhez a területekhez kapcsolódó egyes reformok a Covid19-világjárvány első hullámai során vagy azt követően kezdődtek meg, és néhányukat a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatja. **Bulgária** például új rendeletet fogadott el a (szintén a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részét képező) szociális szolgáltatások minőségéről, többek között a

munkaerő képesítéséről. **Spanyolország** folytatta a reform előkészítését, amelynek célja, hogy nemzeti szinten meghatározzon egy garantált minimális közös szociális szolgáltatási portfóliót és a minőségi normákat a nyújtott szolgáltatások típusával, szintjével és minőségével kapcsolatos egyenlőtlenségek csökkentése érdekében. **Horvátország** és **Litvánia** bővíti a szociális szolgáltatások portfólióját, az előbbi célul tűzte ki a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a szolgáltatások koordinációjának javítását, továbbá a minimális közös szolgáltatási portfólió és a szociális szolgáltatások nyújtására vonatkozó egységes normák garantálását az ország egész területén. **Ciprus** és **Horvátország** arra összpontosít, hogy a multidiszciplináris megközelítés, illetve az integrált szolgáltatás- és ellátásnyújtás megerősítése révén fokozza az integrált szolgáltatásnyújtást. **Litvánia** új típusú megelőző és proaktív tájékoztatási szociális szolgáltatást vezetett be a potenciálisan szociálisan kiszolgáltatott családok és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett személyek azonosítása céljából.

A szociális védelemhez való hozzáférésről szóló 2019. évi tanácsi ajánlás végrehajtása érdekében (2021-ben benyújtott) nemzeti tervekkel összhangban **számos tagállamban javult a szociális védelemhez való hozzáférés, többek között az atipikus formákban dolgozó munkavállalók és az önfoglalkoztatók esetében is**²⁴⁵. Miközben a pandémia idején bevezetett rendkívüli jövedelemtámogatást vagy az általános jogosultsági szabályok átmeneti enyhítését (vagy az ellátások összegének növelését) 2021 végén vagy 2022 elején számos tagállamban fokozatosan megszüntették, a szociális védelemhez való hozzáférést kiterjesztő strukturális reformokat vezettek be. **Ciprus** helyreállítási és rezilienciaépítési terve magában foglalja a társadalombiztosítási rendszer reformját, amelynek célja a fedezet kiterjesztése az önfoglalkoztatókra és az atipikus foglalkoztatási formákra (például a platformokon keresztül dolgozó személyekre); **Lengyelország** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként a meglévő kötelező társadalombiztosítások kiterjesztését és a fedezet javítását tervezi, különös tekintettel a polgári jogi szerződésekre a nyugdíjbiztosítás és a baleset-biztosítás tekintetében. Több tagállam is kezeli az önfoglalkoztatók nyugdíjának megfelelőségét a járulékok mértékének növelésével, például **Lettország** (szintén minimális járulékalapot vezet be) és **Spanyolország**, amely 2022-ben, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében elfogadta az önfoglalkoztatókra vonatkozó járulékfizetési rendszer reformját. **Franciaország** (2021 végén) olyan törvényt fogadott el, amely a mezőgazdasági termelőket segítő nyugdíjszintjének növelésére irányuló intézkedéseket tartalmaz, **Finnország** pedig 2022 júniusában javaslatot nyújtott be az önfoglalkoztatók nyugdíjbiztosításának fejlesztéséről, amelyet a Parlamentnek ebben a szakaszban meg kell vitatnia és jóvá kell hagynia.

Számos intézkedés foglalkozik a munkanélküli ellátásokhoz való hozzáféréssel, különösen az atipikus formákban dolgozó munkavállalók esetében. **Spanyolország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve magában foglalja a munkanélkülieket segítő rendszer reformját (2022 végéig) a lefedettségi hiányosságok egy részének megszüntetése, a maximális időtartam meghosszabbítása és a rendszer egyszerűsítése jegyében. **Spanyolország** 2022 márciusától kezdődően nem járulékalapú munkanélküliségi támogatásokhoz is hozzáférést biztosított az 52 évnél idősebb, állandó vagy megszakítás nélkül foglalkoztatott munkavállalók számára. Végül a háztartási alkalmazottakról és a végrehajtási intézkedésekről szóló ILO-egyezmény ratifikálását követően (2022 októberétől) hozzáférést biztosítottak a járulékalapú munkanélküli ellátásokhoz a háztartási alkalmazottak számára. **Olaszország** javította az atipikus formákban dolgozó munkavállalók munkanélküli ellátásokhoz való

²⁴⁵ Lásd a pillérhez kapcsolódó 5. háttérmagyarázatot: A megfelelő szociális védelemhez való hozzáférés a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentésben és [az abban említett nemzeti tervekben](#) szerepel.

hozzáférést, mégpedig oly módon, hogy a nem önkéntes elbocsátás esetén a pénzbeli ellátás maximális időtartamát az atipikus munkaszerződéssel (DIS-COLL) rendelkező munkavállalók esetében 12 hónapra meghosszabbította. E célból a korábban nem biztosított munkavállalóknak nyújtott rendes (CIGO és FIS) és rendkívüli (CIGS) rendszereket nagyvonalúbbá és hozzáférhetőbbé tették a tanulószerveződéses tanulók és a hazai munkavállalók számára.

Számos intézkedést hoztak az önfoglalkoztatók speciális jövedelemtámogatási vagy helyettesítési rendszerek révén történő támogatására, például szülési vagy apasági szabadság, illetve más, ideiglenes szabadság kiadásával. Ideiglenes jövedelemtámogatási rendszerük (TOZO 5) lejárta után az önfoglalkoztatók **Hollandiában** a tartósabb rendszer (Bbz) keretében jogosultak jövedelemtámogatásra. **Ausztria** (2022 márciusáig) azokra az egyéni önfoglalkoztatókra is kiterjesztette jövedelempótló rendszerét, akik a Covid19 miatt beszüntették tevékenységüket, és a meglévő intézkedések által nem támogatott személyek (nevezetesen az új önfoglalkoztatók, szabadúszók, a kulturális szektor munkavállalói, több részmunkaidős szerződéssel rendelkező személyek) számára elérhetővé tett a nehézségeik leküzdését szolgáló külön alapot. **Franciaország** 2022-ben enyhítette azokat a feltételeket, amelyek alapján az önfoglalkoztatók a tevékenység megszűnése esetén (2019 óta hatályos) jövedelemtámogatásban részesülhetnek. Végezetül, a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló rendelet (2022. június) részeként **Olaszországban** az anyasági, apasági és szülői szabadságra vonatkozó új rendeletek magukban foglalják az önfoglalkoztató nőknek a szülést megelőző időszakokra vonatkozó napidíjhoz való jogát (bonyodalmak esetén); egyszersmind magában foglalja az önfoglalkoztató apák szülői szabadsághoz való jogát is. **Luxemburgban** a kormány (2022 júniusában) törvénytervezetet fogadott el, és terjesztett a parlament elé, amelynek célja, hogy apasági ellátásokat vezessen be az önfoglalkoztatók számára.

Számos országban új intézkedéseket hoztak a kulturális ágazatban tevékenykedő szakemberek szociális védelmének javítására. Az ilyen szakemberek a Covid19 idején a szociális védelem által nem megfelelően lefedett csoportokba tartoztak a sajátos foglalkoztatási státusz és a csökkent munkalehetőségek miatt. A 2021–2022-es időszakban **Észtországban**, **Luxemburgban**, **Spanyolországban** és **Franciaországban** meghosszabbították a munkanélküli ellátásra vagy az ideiglenes jövedelemtámogatásra való jogosultságukat, míg **Németország** járuléktámogatással intézkedéseket hozott az önfoglalkoztató művészek biztosítási fedezetének fenntartására. Fontos leszögezni, hogy **Portugália** új státuszt hagyott jóvá a kulturális ágazatban dolgozó szakemberek számára, és külön társadalombiztosítási alapot hozott létre számukra.

Egyes országok intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy minden munkavállaló számára támogassák az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. **Luxemburgban** a kormány 2021 októberében az egyetemes egészségügyi ellátás lefedettségére irányuló javaslatot nyújtott be azzal a céllal, hogy az egészségbiztosításhoz való csatlakozás révén az országban lakóhellyel rendelkező, de tagsági viszonyt nem ápoló, kiszolgáltatott személyek számára hozzáférést biztosítson az egészségügyi ellátáshoz. A javaslatot jelenleg tárgyalja a Parlament. 2022 eleje óta a **németországi** munkáltatóknak jelenteniük kell, ha a rövid távú szerződéssel foglalkoztatott munkavállalókra nem terjed ki az egészségbiztosítás hatálya. A betegségi ellátásokat illetően **Írország** jóváhagyott egy törvényt (amelyet a Parlament még nem fogadott el), amely minimális szintű védelmet biztosít az alacsonyan fizetett munkavállalók számára, akik esetleg nem jogosultak a vállalat betegbiztosítási rendszerére. **Észtország** és **Lettország** valamennyi munkavállalóra kiterjesztette a táppénz fedezetét.

A tagállamok – a pillér 20. alapelvével összhangban – strukturális, célzott intézkedéseket vezettek be az alacsony jövedelmű vagy szegény háztartások számára az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatása érdekében. Az alapvető energetikai szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatása érdekében, különösen a leggyakoribb strukturális intézkedések magukban foglalhatják a jövedelmi juttatásokat, a csökkentett tarifákat, a segélyeket, valamint a tilalmakkal és a lekapcsolásokkal szembeni védelmet, és hozzájárulhatnak az áremelkedés hatásainak enyhítéséhez. Ezek mellett azonban – az energiaárak csúcsértékeire reagálva – sürgősségi intézkedéseket is elfogadtak (lásd a pillérhez kapcsolódó 7. háttérmagyarázatot).

A megelőzési költségek – többek között a közüzemi számlák – jelenlegi növekedésével összefüggésben egyes tagállamok megelőző intézkedéseket vezetnek be a bérleti jogok védelme és az energiaárak csökkentése érdekében, bár nagy többségük nem tekinthető kellően célzott intézkedésnek. Spanyolországban például 2022. december 31-ig felfüggesztik a kiszolgáltatott helyzetben lévő bérlőket érintő kilakoltatásokat, és az éves bérleti díj növekedése 2 %-ra korlátozódik. Emellett 2022. december 31-ig meghosszabbították a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások alapvető ellátására (víz, gáz, villamos energia és távközlés) vonatkozó garanciát. Végezetül a kormány számos intézkedést hozott az energiaköltségek korlátozása és az energiaellátás védelme érdekében, egyebek mellett bevezette a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztóknak szóló szociális villamosenergia-utalványt, valamint a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számára biztosította a villamosenergia-ellátás megszakításának tilalmát. **Lettország** a 2022–2023-as fűtési szezonban bekövetkezett energiaköltség-növekedés kompenzálása érdekében bevezette az alacsony jövedelmű népességet célzó lakhatási támogatások átmeneti emelését, valamint valamennyi fogyasztó számára az energiaszámlák részleges kompenzálását. **Litvániában** az állam minden család számára megtéríti az energiaköltségek egy részét, míg **Románia** korlátozza a villamos energia és a földgáz árát. **Írország** három létesítményben 600 EUR összegű hitelt is nyújt valamennyi belföldi villamosenergia-fogyasztó számára. Emellett az üzemanyag- (fűtési) juttatást kapó személyek novemberben 400 EUR összegű egyszeri kifizetésben részesülnek, és 2023 januárjától még többen lesznek jogosultak erre a juttatásra. **Görögországban** az inflációs nyomás ellensúlyozására alkalmazott ideiglenes intézkedések közé tartozik az alacsony jövedelmű nyugdíjasok, a nem biztosított idősök és a rokkantsági ellátásban részesülők számára nyújtott 250 EUR összegű juttatás, valamint a garantált minimumjövedelem és a gyermekek után járó pótlék kiegészítő részlete (ezeket az intézkedéseket 2022 áprilisában alkalmazták, és a tervek szerint 2022 decemberében is alkalmazni fogják).

Számos tagállamban reformokat vezettek be a gyermekszegénység kezelésére, többek között a szülői szabadság, valamint a koragyermekkori nevelés és gondozás területén, összhangban a pillér 11. alapelvével (gyermekgondozás és gyermekek támogatása), valamint az európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló tanácsi ajánlással. A reform legelterjedtebb formája a koragyermekkori nevelés és gondozás kiterjesztése volt. **Spanyolország** helyreállítási és rezilienciaépítési terve szerint 2024 végéig legalább 60 ezer, köztulajdonban lévő koragyermekkori nevelési és gondozási férőhelyet kell létrehozni a 3 év alatti gyermekek számára. **Görögország, Olaszország, Szlovákia és Ciprus** ugyancsak növelni kívánja a gyermekgondozási ellátást. **Csehország** stabil finanszírozást biztosított a gyermekcsoportok számára az ESZA-támogatás lejárta után, **Málta és Szlovénia** pedig kiterjesztette az ingyenes gyermekgondozás igénybevételére vonatkozó jogosultságokat. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervvel összhangban **Litvánia** tanulmányt indított a koragyermekkori nevelési infrastruktúra fejlesztésének településeken esedékes megvalósíthatóságáról. **Dániában** a kormány jóváhagyta, hogy 2024-től új minimumnormákat vezessenek be a gyermekgondozásra vonatkozóan. **Románia** a

helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében 412 kiegészítő szolgáltatást hoz létre, helyez üzembe és működtet annak érdekében, hogy 2024-ig javítsa a koragyermekkori nevelési rendszerének kapacitását és minőségét, amely a tervek szerint mintegy 20 000 hátrányos helyzetű gyermeket fog szolgálni.

Egyes tagállamok megemelték a gyermek- és családi ellátásokat. Ezek az intézkedések – bár a meglévő rendszerek strukturális változásai – hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a családok a jelenlegi helyzetben enyhítsék az emelkedő árak és az inflációs nyomás hatását. **Ausztria, Lettország, Litvánia, Románia és Szlovákia** megemelte a meglévő univerzális gyermektámogatás összegét, **Bulgária** növelte a gyermekek után járó adókedvezményt, **Olaszország** pedig havi egyetemes támogatást vezetett be minden eltartott gyermek számára. **Ausztriában, Bulgáriában és Spanyolországban** nőttek a célzott ellátások, **Máltán** pedig a szülési és örökbefogadási bónusz mértéke. Írországban dupla gyermektámogatásra kerül sor (gyermekenként további 140 EUR), míg a dolgozó családoknak járó támogatásban részesülők 2022 novemberében 500 EUR egyszeri kifizetésben részesülnek.

A pillér 17. alapelvével (a fogyatékossgal élő személyek befogadása) összhangban **több tagállamban is megvitatták a fogyatékossgal élő személyek és családjaik számára nyújtandó kiegészítő jövedelemtámogatást.** **Horvátország** módosította a munkaerőpiaci törvényt azzal a céllal, hogy meghatározza a fogyatékossgal élő munkanélkülieknek nyújtandó pénzügyi támogatás feltételeit. **Litvánia** jóváhagyta a fogyatékossgal élő gyermekek támogatását is magában foglaló kiegészítő gyermekgondozási támogatás összegének növelését, és 2021 júliusában új törvényt fogadott el, amely további ellátásokat biztosít az egyedülálló idősek és a fogyatékossgal élő személyek számára. **Málta** számos intézkedést fogadott el a fogyatékossgal élő személyek szociális ellátásokhoz való hozzáféréseinek javítása és a támogatható összegek növelése érdekében, többek között a súlyos fogyatékossgal élő személyeket gondozó személyek esetében is. Rokkantsági ellátást az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek is igénybe vehetnek több tagállamban, például **Horvátországban, Cipruson, Észtországban, Franciaországban, Írországban, Litvániában, Spanyolországban és Lengyelországban.**

Számos tagállam intézkedéseket fogadott el a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének támogatásához szükséges közösségi alapú szolgáltatások fejlesztésére. Ezeket az intézkedéseket az intézményi kitagolás csökkentésével összefüggésben és a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (UNCRPD) keretében tett kötelezettségvállalásokkal összhangban hozzák meg. **Bulgária** kísérleti projektet hajtott végre, amelynek célja a nevelőszülői gondozás és a közösségi gondozás rendszerének fejlesztése a gyermekek – köztük a fogyatékossgal élő gyermekek – intézményi kitagolása érdekében (az UNICEF-fel együttműködve). Emellett 2026-ig 41,6 millió EUR-t különített el az ESZA+ keretében a kiszolgáltatott csoportokba tartozó gyermekeket és a fogyatékossgal élő gyermekeket célzó szociális szolgáltatások fejlesztésére, a korai gyermekgondozástól a munkaerőpiaci tanácsadásig és közvetítésig. Várhatóan mintegy 40 000 18 év alatti gyermek részesül majd ebből a beruházásból. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Görögország** intézkedéseket fogadott el személyi segítségnyújtási rendszerek fejlesztésére, amelyeket először 2 évig az attikai régióban fog tesztelni. **Horvátország** elfogadta a fogyatékossgal élő személyek lehetőségeinek egységesítésére vonatkozó, a 2021–2027-es időszakra szóló nemzeti tervet, amelynek célja, hogy közösségi gondozás révén csökkentse a fogyatékossgal élő személyek számát a hosszú távú elhelyezést biztosító létesítményekben. **Belgium** (Vallónia) a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében az intézményi kitagolási stratégiát fogadott el. Hasonlóképpen **Románia** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben kötelezettséget vállalt egy olyan reformra, amelynek célja a fogyatékossgal élő személyek intézményi kitagolásának csökkentése.

A pillér 19. alapelveivel (lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára) összhangban számos tagállam beruházásokat tervezett, és új intézkedéseket vezetett be a megfizethető és szociális lakásokhoz való hozzáférés javítása érdekében, különösen a kiszolgáltatott csoportok számára a hajléktalanság megelőzését és leküzdését célkeresztbe állítva. Belgiumban a vallon kormány a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben kötelezettséget vállalt arra, hogy legalább 700, nagy környezeti teljesítményű állami lakóegységet épít, inkluzív lakásokat épít és alakít ki a fogyatékossgal élők és az idősek, valamint új befogadóhelyeket hoz létre a kiszolgáltatott csoportok számára. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervben Spanyolország legalább 20 000, az energiahatékonyság kritériumainak megfelelő új lakás építését tervezi szociális bérbeadás céljából vagy megfizethető áron. Lettország a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében stratégiát dolgoz ki a régiókban egy alacsony bérleti díjú lakhatási projekt előkészítésére. Portugália a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó forrásokat a megfizethető és szociális lakások kínálatának megerősítésére használja fel. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében tett kötelezettségvállalások részeként Románia 2022 júniusában elfogadta a 2050-ig tartó nemzeti lakhatási stratégiát, amelynek négy pillére közül az egyik az inkluzív lakhatásra irányul a kiszolgáltatott csoportok életkörülményeinek javítása érdekében, beleértve az illegális településeket is. Ezt a kiszolgáltatott helyzetben lévő fiatalok lakásainak építésére irányuló beruházások egészítik ki. Franciaország olyan törvényt fogadott el, amely új kötelezettséget vezet be a bérbeadók számára a lakásfelújítás tekintetében, és további támogatást nyújt a legszegényebb háztartásoknak, Málta pedig támogatásokat hívott életre a veszélyes lakások strukturális átalakításához. Litvánia jogszabály-módosításokat fogadott el a szociális lakhatáshoz való hozzáférés javítása, valamint a 3 vagy több gyermeket nevelő családok, a gyermeket egyedül nevelő szülők és a fogyatékossgal élők támogatása érdekében. Spanyolország, Olaszország és Málta lakásadó- és/vagy lakhatási kedvezményre vonatkozó intézkedést vezetett be az önállóan élő fiatalok támogatására, Spanyolország pedig havi 250 EUR összegű, két évig érvényes támogatást állapított meg az alacsony és közepes jövedelmű fiatalok számára. Luxemburg jogalkotási reformokat vezet be a különböző egyéni lakhatási támogatások felülvizsgálata, valamint ezen egyedi támogatások egyszerűsítése és átláthatóbbá, hozzáférhetőbbé tétele érdekében, az állami tulajdonban lévő megfizethető lakások létrehozásának ösztönzésére irányuló reformmal együtt. Végül Svédországban a kormány nemzeti hajléktalanügyi stratégiát fogadott el, amely kiterjedt kezdeményezéseket tartalmaz a hajléktalanság elleni küzdelemre a 2022–2026-os stratégiai időszakban. Több tagállamban, például Németországban, Észtországban, Írországban, Litvániában, Hollandiában, Spanyolországban, Lengyelországban, Szlovéniában és Szlovákiában egyedi lakhatási pénzbeli ellátásokat vezettek be az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült, átmeneti védelemben részesülő személyek (és esetleg a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára otthonukat rendelkezésre bocsátó lakástulajdonosok) számára, míg más tagállamok, például Írország és Lettország, kiterjesztették az Ukrajnából érkező, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek számára már rendelkezésre álló lakhatási pénzbeli ellátásokat.

Egyes tagállamok további intézkedéseket hoztak a lakhatáshoz való hozzáférés javítása érdekében, különösen a fogyatékossgal élő személyek számára, önálló életvitelük támogatására. Litvánia például módosításokat vezetett be nemzeti jogába annak érdekében, hogy javítsa a szociális lakhatáshoz való hozzáférést bizonyos kiszolgáltatott csoportok, többek között a fogyatékossgal élő személyek számára. Luxemburg felülvizsgálta a lakhatáshoz való hozzáférés normáit annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek igényeihez igazodva fokozatosan javítsa a lakhatási feltételeket. A 2023 júliusától alkalmazandó új intézkedések előirányozzák egy akadálymentesítési tanácsadó testület létrehozását, amely lehetővé teszi az érintett személyek aktív részvételét. A máltai Lakásügyi

Hatóság az életbiztosítási kötvény alternatíváját kínálja azon személyek számára, akik korábbi egészségi állapotuk vagy fogyatékosságuk okán nem tudtak ilyen biztosítási kötvényt szerezni, és így nem válhattak lakástulajdonossá.

Az elmúlt évben elfogadott legtöbb nyugdíjpolitikai intézkedés célja a pillér 15. alapelveivel (az időskori jövedelem és a nyugdíjak) összhangban a nyugdíjak megfelelőségének biztosítása volt. A megélhetési költségek növekedésének fényében több tagállam (**Spanyolország** és **Litvánia** a helyreállítási és rezilienciaépítési tervükben, valamint **Bulgária, Málta, Románia** és **Szlovénia**) – indexálási szabályok bevezetésével vagy kiigazításával és/vagy ad-hoc emelések bevezetésével – intézkedéseket hozott a nyugellátások értékének kiigazítására. **Németország** és **Észtország** az alap- vagy minimál nyugdíjak megerősítésével lépéseket tett az alacsony jövedelmű nyugdíjasok védelmére, míg **Lettország, Málta** és **Románia** az alacsony jövedelmű nyugdíjasokat célzó kiegészítéseket vezetett be. **Málta** megerősítette az özvegyek túlélő hozzátartozói nyugdíját. **Észtország, Lettország** és **Málta** változtatásokat vezetett be a nyugdíjak adóztatásában, nevezetesen növelte a nyugellátásokra vonatkozó adókedvezményeket. A nyugdíjrendszerek befogadóbbá tétele érdekében **Málta** megkezdte a korábban befizetett nyugdíjjárulékok elismerését. A korábbi évekhez képest kevesebb nyugdíjreform foglalkozott a nyugdíjkorhatárral. **Spanyolország** a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként reformot fogadott el, amely módosította a korai nyugdíjba vonulás szankcióit, és növelte a nyugdíjba vonulás ösztönzőit, **Olaszország** pedig úgy döntött, hogy kiterjeszti az ideiglenes korengedményes nyugdíjazási lehetőségeket egyes kategóriákra.

Bár a Covid19-világjárvány 2021-ben és 2022 elején is kibontakozott, a pillér 16. alapelveivel (az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés) összhangban, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként számos tagállam reformokba kezdett a reziliensebb egészségügyi rendszerek előmozdítása érdekében²⁴⁶. A közelmúltbeli egészségügyi reformok a pandémia okozta kihívásokkal, például a népegészségügyi kapacitások javításával foglalkoznak. **Németország** folytatta egészségügyi rendszerében a közegészségügyi funkciók digitális kapacitásainak fokozatos megerősítését. **Ciprus** azt tervezi, hogy 2023 márciusáig hasonló megoldást hajt végre. **Spanyolország** 2022 júniusában új közegészségügyi stratégiát fogadott el, amely újradefiniálja a válságreagálás szakpolitikai és intézményi keretét. **Dánia** intézkedéseket hozott a kritikus gyógyszerek megfelelő tárolási kapacitásának biztosítására. A pandémia a szakpolitikát a megelőzés irányába is elmozdította. **Görögország** például megkezdte a Spiros Doxiadis nemzeti népegészségügyi megelőzési programjának végrehajtását. **Spanyolország** a közelmúltban elfogadott népegészségügyi stratégia keretében folytatta a megelőző kampányokat és a megerősített megelőzési politikákat. A globálisabb egészségügyi kihívások kezelésére irányuló további kezdeményezések közé tartozott a 2022–2030-as időszakra szóló **cseh** nemzeti onkológiai program elfogadása, valamint a mentális egészségről szóló törvényerejű rendelet **Portugália** általi bevezetése 2021 decemberében. Hasonló szellemben **Görögország** a mentális egészség területén reformok megvalósításán dolgozik: az első eredmények 2022 végére várhatók. Bizonyos tagállamok a nemzeti egészségügyi stratégiák átfogó felülvizsgálatára összpontosítottak. Az egészségügyi szükségletek **Bulgária** által tervezett országos szintű feltérképezése alapul szolgál majd az egészségügyi ágazatra vonatkozó stratégiai keret felülvizsgálatához, amely a pszichiátriai ellátásra vonatkozó 2021–2030-as stratégia elfogadásával indult, **Franciaország** pedig megkezdte az egészségügyi rendszer átalakítására vonatkozó nemzeti stratégia végrehajtását. **Lettország** 2023 közepére széles körű reformot hajt végre az integrált ellátás és a

²⁴⁶ Ebben és a következő két bekezdésben minden egészségügyi vonatkozású intézkedés az adott tagállam helyreállítási és rezilienciaépítési tervének részét képezi, kivéve Luxemburg alapképzési programját.

járványügyi szempontból biztonságos egészségügyi ellátás előkészítése érdekében, amelyet az egészségügyi infrastruktúrába történő megfelelő beruházások támasztanak alá. **Finnország, Olaszország és Litvánia** újjászervezi egészségügyi rendszerét annak érdekében, hogy helyi szinten javítsa az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervben eszközölt jelentős forrásallokációval és a 2021–2027-es időszakra szóló, célzott egészségügyi programmal **Románia** kötelezettséget vállalt arra, hogy a megbízhatóságot garantáló modern kórházi infrastruktúrába való beruházás révén megerősíti az egészségügyi rendszer rezilienciáját, valamint számos intézkedést hozott az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítására.

Egyes esetekben a szakpolitikai erőfeszítések az egészségügyi alapellátásra összpontosítottak, többek között a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek részeként. **Észtország, Spanyolország és Portugália** reformokat fogadott el az egészségügyi alapellátás terén azzal a céllal, hogy a digitalizáció révén korszerűsítse az ágazatot, javítsa a rossz ellátottságú területeken való hozzáférést, valamint növelje az egészségügyi alapellátás szerepét. **Írország** megkezdte a 2022 végéig létrehozandó közösségi egészségügyi hálózatok megvalósítását, és kiterjesztette az ingyenes háziorvosi szolgáltatásokat a 7 évesnél fiatalabb gyermekek számára. **Szlovákia** új jogszabályt fogadott el az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatók országos hálózatának létrehozása céljából. A tagállamok az egészségügyi munkaerő megerősítésére is törekednek. **Észtország, Lettország és Románia** célzott stratégiákat fog elfogadni az egészségügy emberi erőforrásaira vonatkozóan. Más országok kifejezetten arra törekednek, hogy oktatási rendszereiken keresztül több egészségügyi szakember képzését és ellátását biztosítsák. 2021 októberében **Luxemburg** új alapképzést vezetett be az általános orvostudomány területén, **Lengyelország** pedig jogalkotási intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy több diákot vonzzon az orvostudományi karokra. A tagállamok – például **Luxemburg** és **Málta** – helyreállítási és rezilienciaépítési terve olyan intézkedéseket is tartalmaz, amelyek az egészségügyi munkaerő-tervezés javítását szolgáló eszközök bevezetésére is irányulnak. Az intézkedések szélesebb körű szervezeti egészségügyi szempontokat is magukban foglalnak. **Ausztria** közösségi ápolók hálózatát építi ki, kibővítve ellátási koordinátorként és a megelőzésben betöltött szerepüket. **Málta** a külföldi egészségügyi dolgozók integrációjának javításán tevékenykedik. **Hollandia** az egészségügyi munkaerő strukturális tartalékának megteremtésén fáradozik.

A tagállamok igyekeznek kiaknázni a digitalizáció előnyeit, előmozdítva az integrált ellátást, gyakran szélesebb körű reformok részeként, többek között az egészségügyi alapellátás reformján keresztül, valamint a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében. **Németországban** folyamatban van az egészségügyi rendszer digitális átalakítása, miután 2021 közepén hatályba lépett a célzott jogi keret, **Portugáliában** pedig zajlik az információs technológiai hálózatok korszerűsítése, valamint a távegészségügy és a telemonitoring új funkcióinak 2022 végéig esedékes bevezetése. A célzottabb megoldások között szerepelt a **Luxemburg** által kifejlesztett távorvoslási modul, amely 2023 márciusára lesz működőképes. 2021 decemberében **Litvánia** törvényt fogadott el az egészségügyi adatok másodlagos felhasználásáról, **Horvátország** pedig egy központi egészségügyi információs rendszer bevezetését tervezi az egészségügyi adatokban rejlő lehetőségek kiaknázása céljából. **Írország** új ePharmacy rendszere – amelyet a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz is támogat – javítani fogja a gyógyszerek használatának és költségeinek láthatóságát, és lehetőség szerint biztosítja az elektronikus gyógyszerfelírási eszközök használatát a kórházakban, megkönnyítve az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést.

A pillér 18. alapelvével (tartós ápolás-gondozás) összhangban több tagállam reformokat és beruházásokat hajt végre a tartós ápolás-gondozás terén az otthoni és közösségi gondozás bővítése, valamint az ellátás minőségének és az ágazat munkafeltételeinek

javítása érdekében. Számos ilyen intézkedés a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében végrehajtott reformokhoz és beruházásokhoz kapcsolódik. **Románia** és **Bulgária** reformokat tervez a közösségi gondozás fejlesztésére vagy az otthoni gondozási szolgáltatások kiterjesztésére, például a személyzet képzése és a mobil otthoni gondozási szolgáltatások bővítése révén. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részeként **Litvánia** hosszú távon működő gondozóközpontok és mobil csapatok létrehozásával javítja a tartós ápolás-gondozás hozzáférhetőségét. **Bulgária, Portugália** és **Spanyolország** helyreállítási és rezilienciaépítési terveik részeként tartós ápolási-gondozási rendszerekbe ruháznak be annak érdekében, hogy korszerűsítsék a tartós ápolás-gondozás infrastruktúráját és szolgáltatásait, és hozzáigazítsák őket az új tartós ápolási-gondozási modellhez, amely jobban igazodik a közösségi gondozáshoz. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében **Észtország** bevezette a tartós ápolás-gondozás hivatalos fogalommeghatározását. Emellett Észtország jelentősen megemelte a gondozók bérét a gondozási szolgáltatások áremelésének finanszírozásával. Az ellátás minőségének javítása érdekében **Svédország** lépéseket tett az idősgondozás nemzeti kompetenciaközpontjának létrehozására, **Spanyolország** pedig olyan reformot hajt végre, amely többek között a gondozási szolgáltatások minőségének javítására összpontosít.